BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Luceafărul

Nr. 1 (179), serie nouă. Miercuri 8 iunie 1994. Preț: 400 lei

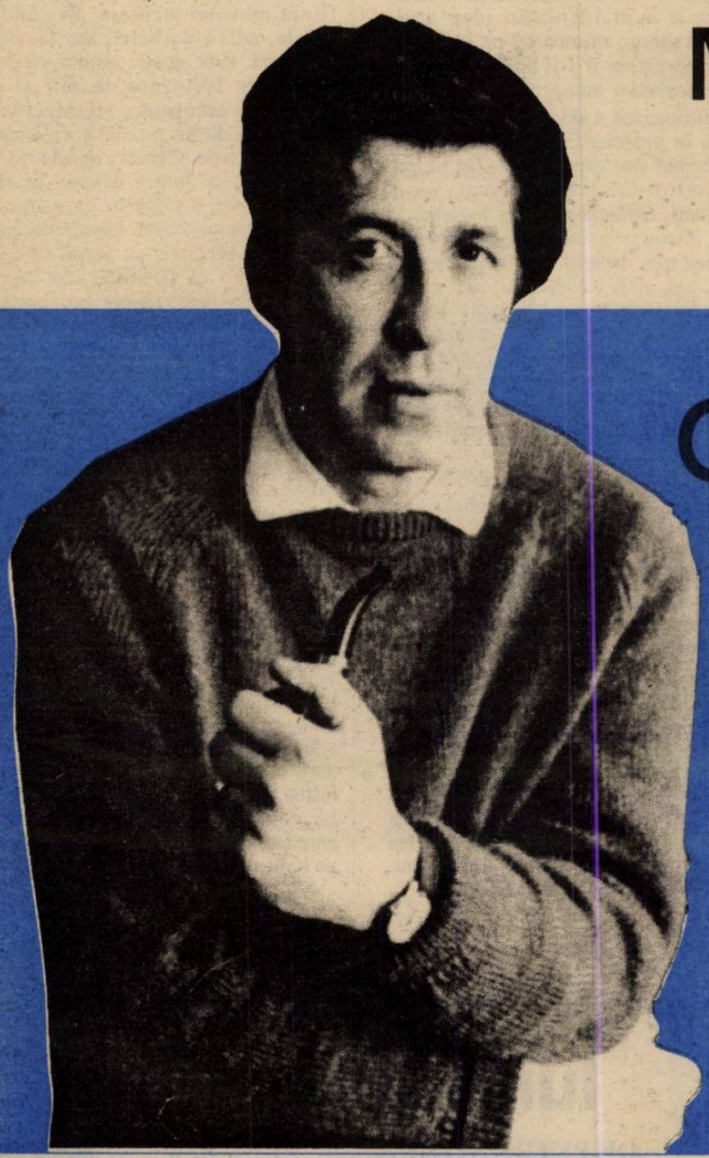

Marele Epitalam
de Șt. Aug. Doinaș

GELLU NAUM

«Arsenalul mut și vid al destrămării»

Note despre o revoltă insuficientă

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII

PETRU DUMITRIU
Plimbarea

Numele meu de familie e greu de pronunțat în Occident. Toată lumea îl schilodește. Doar ea îmi știe numele. Toți ceilalți fac din mine un altul, care nu sunt.
N-are importanță. Naționalitate? Străin. Profesiunea? Exilat. Scopul ședерii? A spune adevărul. Adevărul, bun, puternic, încrezător, folositor.

50716

ISMAIL KADARE
Povara crucii

Marele Epos se prezenta ca după un cataclism. Brăzdat în cruciș și-n curmeziș de crăpături oribile, cu zone groaznic de mutilate. Din praful ruinelor, eroii apăreau însângerați, ducându-și în spinare variantele hidoase.
Când, oare, avusese loc catastrofa aceea? Își pierduse chipul... sau așa fusese de la început?

Dacia albă, stil sicriu

● Prima veste bună – se aude ce se vede, adică a apărut noua ediţie a revistei noastre. Noutăţi: suntem o fundaţie, căutăm sponsori, dacă tot s-a promulgat faimoasa lege, ba chiar căutăm să ne regăsim într-o lume în care ochiul dracului (am zis cumva banul!) face legea. Poate şi ochiul celui de sus ne va scoate din orbecăieli deşi, până la Dumnezeu, tot dracii te mănâncă. O să pregătim de-acum încolo pentru ei mâna stângă şi tămâie. Dreapta şi lumânarea le folosim în alte scopuri, nobile spun unii.

● Ales cetăţean de onoare al oraşului Brăila, Fănuş Neagu n-a dansat în această cămaşă decât o lună. Cică nu s-ar fi întrunit cvorumul, după ce ştirea respectivă a fost lansată pe diverse canale. La o nouă tentativă, îşi va lua pseudonim – Brătianu II – şi-atunci nu va mai fi nici o problemă. Numai aşa poate urca (!) la nivelul celor care-l votează.

● Nu-i primul caz de inacceptare tardivă. Când era pe punctul să devină cetăţean de onoare al oraşului Slobozia, Mircea Dinescu a intrat în concurenţă cu o altă celebritate locală: Mihai Ungheanu. Ca să-i împace pe amândoi (fiindcă se aveau ca fraţii), protipendada sloboziotă a hotărât să mute evenimentul într-o sărbătoare – la Paştele Cailor!

● Fostul nostru coleg de redacţie, devenit verist între timp, Cristian Popescu, se însoară. Fericita aleasă a inimii nu-i alta decât fiica unui celebru om de fotbal, Mircea Pascu. Chiar dacă se vor afla mereu în apropierea drumului de fier, noi le urăm tot casă de piatră! Vişinie, se înţelege, respectând tradiţia giuleştenilor.

● O altă fiică, a altui faimos om de sport şi televiziune, Cristina Ţopescu, când nu-şi poartă părul în pagode şi nu-şi aruncă o bluză în plus de pe umerii rozulii, prezintă ce-i trece prin faţă şi-i cade prin gură. Deunăzi, la o emisiune literară, a fost în postura naşului. Pe Mihail Diaconescu l-a botezat Mihai Constantinescu – o fi şi ea convenţională sau numai erodată de muzica uşoară! – iar pe Constantin Ţoiu, simplu, fără virgulă, Toiu. Dacă ne-am încumeta s-o băgăm pe Cristina într-un topescu, am descoperi că incultura e în toi la unele crainice.

● Se învârteşte prin jurul Casei Scriitorilor, adeseori stă şi parcată pe-acolo, o **Dacie** albă, stil sicriu, pe care e scris mare, la dimensiunile unei reclame de pe magazinul **Unirea, Societatea Scriitorilor Români**. Şi Uniunea Scriitorilor are câteva autoturisme, dar pe nici unul din ele nu se află vreo inscripţie. Se vede treaba că lui Cornel Brahaş, cel care a avut inspirata idee să-şi vopsească firma, îi merge mintea ca pe patinoar. Chelului tichie de mărgăritar îi mai lipsea.

● Activitatea aceluiaşi autopropus preşedinte de societate scriitoricească e deosebit de rodnică. Aşezat la o masă în grădina Casei Vernescu, cu sticlele în jur – mediul său simpatetic! – în timpul Conferinţei Scriitorilor, a încercat să-şi ademenească mălăeţi, bălăieţi şi frunţi înguste, în speranţa că-şi va întemeia o societate de monolit, cea mai bună şi cea mai dreaptă. Din surse demne de luat în seamă, am aflat că năvodul său a fost ridicat aşa cum intrase la apă – gol! Într-o **Societate a Surugiilor Ruginiţi**, deci tot un fel de SSR, suntem convinşi că Brahaş şi-ar fi îndeplinit toate profeţiile politice. Cu experienţe felurite prin magazii şi depozite, geraldianul peunerist are toate şansele să prospere, mizând însă pe amneziile gărzii financiare.

● Fantezistul clujan Tudor Dumitru Savu nu s-a prezentat singur la microfonul Conferinţei Scriitorilor. A venit însoţit de o pungă. A dat şi cuvenitele explicaţii. Pulberea din plastic era destinată Comitetului Director al US pentru a şi-o pune în cap. Întrucât nimeni din sală n-a aflat pe cine reprezintă substanţa aceea, mai toţi au crezut că-s rămăşiţele celui care a fost cândva prozatorul Tudor Dumitru Savu. Oratorul nu trebuie să fie disperat. A înviat o pasăre din cenuşă, de ce nu s-ar întâmpla şi cu acela ce părea cândva o speranţă!

● Tot cu această ocazie, adică la Conferinţa Scriitorilor, a urcat gâfâind la microfon un bărbat redus – în dimensiuni – cârlionţat, sedus mai ieri de magnetul puterii. Are şi acum idei, pe măsura făpturii sale, şi nu a ezitat să le arunce în urechea ascultătorilor. Cu un nume atât de devalorizat, nu mai convinge pe nimeni. Doar semnează Leu.

Vorbirea în gol

DE NICOLAE PRELIPCEANU

Mă gândeam cândva că vorbele goale flutură în jurul celor care le rostesc în felul în care flutură măneca goală a unui om fără o mână. Dar vorbele sunt mult mai multe, din punctul lor de vedere omul e o fiinţă multitentaculară. Şi când tentaculele, adică vorbele care fac fum împrejuru-i, sunt goale, atunci vă daţi uşor seama ce fluturare de mii şi mii de măneci! Şi asta pentru un singur om, pentru fiecare dintre producătorii impenitenţi de vorbe goale. Căruia i se adaugă celălalt şi celălalt, iar lumea devine, în vântoasa necruţătoare a clipelor care trec, o fluturare de aripi. False, zadarnice. Imaginea Gorgonei Meduza, cu şerpii ce-i izvorau din cap, nu va fi fiind, faţă de această nouă şi imensă viziune terifiantă a globului terestru, nimic altceva decât o machetă, neputincioasă a însemna. Înaintarea oamenilor prin această densă nebunie va fi îngreunată, oprită chiar. Căci cum să mergi mai departe când tentaculele multiple te lovesc peste gură, ţi se lipesc de ochi, oprindu-te să mai vezi, îţi intră în urechi, lăsând lumea şi fără orice dimensiune sonoră. Înfăşurat în vorbele goale ale altora, nici cel mai profund gânditor, obişnuit să spună doar adevăruri esenţiale, nu mai e în stare să-şi continue calea.

Opriţi pe loc, mii, milioane de inşi stau dezorientaţi în furtuna de neînţeles a vorbelor goale fără de sfârşit. Oprită pe loc, chiar lumea îşi schimbă ideea despre sine, calea – fie şi şerpuitoare de până atunci – se închide, luminile se sting şi se aprind, abia lăsate ochilor închişi de fâlfâirea cu pocnet găunos a vorbelor goale. Iar vorbirea în gol continuă, la nesfârşit, anotimp după anotimp. Oare tot aşa o fi şi pe lumea cealaltă?

Editori:
Uniunea Scriitorilor din România
Fundaţia „Luceafărul“

Redacţia: Laurenţiu Ulici *(director)*, Marius Tupan *(redactor şef)*, Eugen Uricaru *(redactor şef-adjunct)*, Ioan Es. Pop *(secretar general de redacţie)*, Ştefan Agopian, Alexandru Spânu *(redactori)*, Gabriela Tuduciuc, Lea Ţimpău *(corectori)*, Olivia Marcu *(secretariat)*, Maria Burcă *(curier)*.

Redacţia şi administraţia: Calea Victoriei nr. 133, Bucureşti, sector 1, telefon 659.67.60. Cont: Agenţia Credit Bank, sector 2, nr. 40.10.11.50.12 (lei) şi 40.20.11.50.12.16 (valută)

Tehnoredactare computerizată: INFO G.I.P.

Tipar: INTERGRAPH
Abonamentele se pot face la toate oficiile poştale din ţară. Revista noastră este înscrisă în **Catalogul publicaţiilor** la poziţia 2048.

Vorbe de pe corabia lui Sebastian

DE PETRE STOICA

● Conf. univ. GH. DUMITRAŞCU: „Dacă Nicolae Iorga ar trăi, ar fi alături de PDSR, PUNR şi Partida Naţională (PRM şi PSM)“. (**România Mare**). ● AUREL NOVAC (ministrul transporturilor): „Avem în plan să facem un pod peste Dunăre la Ungheni“. (Cf. **Academia Caţavencu**) ● MIHAELA ONOFREI (prezentă la conferinţa de presă a PDAR): „Bani pentru fermele de păsări şi de porci nu sunt, drept pentru care dobitoacele flămânzesc mai tot timpul şi au ajuns să se mănânce între ele. Senatorului PDAR Victor Neagu, i s-a propus ca acelora care se fac vinovaţi de această situaţie să li se aplice o pedeapsă educativă: să fie închişi pentru câteva ore pe culoarul ce desparte ţarcurile de porci şi să asculte ţipetele cumplite ale animalelor“... (**România liberă**). ● CRINA NEDELCU: „Conducând împreună cu Oliviu Gherman, delegaţia PDSR în Ialomiţa, Adrian Năstase a învăţat cum se face salamul la Combinatul de Porci din Slobozia“. (**Evenimentul zilei**) ● OANA VÂRBĂNESCU: „Tinerii români investesc în prelungitoare de penis“. (**Sexualitatea**) ● IRINA ZIDARU: „După ce a chinuit milioane de telespectatori români, Paul Everac va fi numit directorul Centrului Cultural de la Viena“. (**Ev. zilei**). ● VASILE VĂCARU (senator): „În fond, moliile sunt nişte efemeride“. (**Dimineaţa**). ● CORNEL BRAHAŞ (preşedinte SSR):...„ceea ce ne-a propus grupul lui Fănuş, la un moment dat, nu este altceva decât o caricatură de Societate, care de fapt să fie în slujba sau la picioarele unei Puteri, fie ea moscovită, israelită, maghiarofonă etc. Dar aş vrea să-l asigur pe bătrânul scriitor dramatic că avem sediu, avem logistica necesară, avem chiar şi maşină“... (**24:Ore**) ● „A fost descoperită cura de slăbire pe bază de miros urât“. (**Pirat Magazin**) ● „Antonie Iorgovan vrea să fie preşedintele României.“ (**Timişoara**). ● MIRCEA DINESCU:... „la ora actuală România ar trebui condusă de un şofer“. (Interviu, în **Zig Zag**) ● Din RAPORTUL KÖNIG-JANSSON: „O decizie recentă a serviciilor de poştă bazată pe un vechi decret din timpul lui Ceauşescu (...) restrânge posibilitatea de a trimite periodice în străinătate“... (**Ev. zilei**) ● CORNELIU VADIM TUDOR:... „a acuza reintroducerea cenzurii în România, numai pentru motivul aberant că poşta nu funcţionează încă la parametri optimi“... (**Politica**) ● CORNEL CEORGE POPA: „Un autopsier a uitat un cadavru într-un W.C. aproape o lună de zile“. (**Zig Zag**). * ALCIBIADE:... „vezi că nu se scrie **Goebels**, ci **Goebbels**, cu doi b, care va să zică, mai pune mâna pe carte!“. (**România Mare**) ● C.V.T.: „Merçi, Securitate“. (**România Mare**) Vezi că nu se scrie merçi, ci merci, cu litera c fără sedilă, care va să zică, mai pune mâna pe carte!

DUPĂ ZECE LUNI

DE LAURENŢIU ULICI

Luceafărul reapare după zece luni de absenţă. „Late for date"? Poate din punctul de vedere al normalităţii absolute. Doar că, la o judecată mai atentă, această întârziere nu divulgă o stare patologică, divulgă, dimpotrivă, o revenire la normalitate. Mai drept spus, la un început de normalitate şi, vreau să sper, îmi place să sper că de data asta nu vom mai îmbogăţi cu exemplul „Luceafărului" bibliografia – şi aşa supraîncărcată – a vocaţiei începutului, blestemul nostru istoric. Din păcate, speranţa aceasta nu stă pe o certitudine, ci pe o altă speranţă – a normalizării întregului context – care, la rându-i nici ea nu stă pe o certitudine ci pe o pură prezumţie colectivă a hipersaturaţiei la mizerie şi sărăcie. Oricum, dincolo de dificultăţile financiare ce se ridică azi în faţa unei reviste literare, mai devreme sau mai târziu surmontabile, mereu dătătoare de dureri de cap, se află problema, mai puţin dificilă, a plasării într-un orizont de aşteptare decât cel cu care vreme de decenii ne-am obişnuit. Problemă, cred eu, esenţială pentru oricare din revistele noastre literare, în genere culturale, de la această oră. Nu mai ştiu astăzi ce l-ar putea interesa pe virtualul cititor al acestor reviste. Bănuim că altceva decât l-a interesat odinioară, dar nu vom avea şanse să aflăm ce anume dacă vom îngheţa în propriul nostru proiect de trecut, altădată just şi convingător. Poate că o schimbare, şi de aspect şi de perspectivă ne-ar putea aduce, cu puţin noroc, în apropierea orizontului de aşteptare al cititorului de astăzi, dacă nu chiar în geografia lui. „Mutatis mutandis", o astfel de schimbare poate fi considerată ca norocoasă dacă va izbuti în câmpul presei literare ceea ce a reuşit „Evenimentul zilei" în câmpul presei de informaţie socială cotidiană. Altfel spus, succesul de prestigiu – care este visul istoric al unei reviste literare ce se respectă – ar trebui gândit, în lumea economiei libere spre care tranzităm, ca fiind complementar succesului de public. Sunt multe imponderabile pe drumul spre orizontul de aşteptare al cititorului de reviste literare şi e cu totul nesigur efectul unei încercări de schimbare în sensul apropierii de el. Dar asta nu face mai puţin necesară încercarea. Este ceea ce ne propunem prin reapariţia „Luceafărului". Despre literatură va fi vorba în paginile revistei noastre, dar schimbarea nu va fi numai de aspect grafic – contează şi asta, fără îndoială – ci şi de unghi al privirii asupra literaturii. Dinspre scriitor dar şi, pe cât îl vom percepe, dinspre cititor. În rest poezie bună, proză bună, critică bună, teatru bun, informaţii interesante. Şi nici asta nu-i uşor. Încercăm, totuşi. Cu multe riscuri şi puţine lucruri sigure. Încercăm.

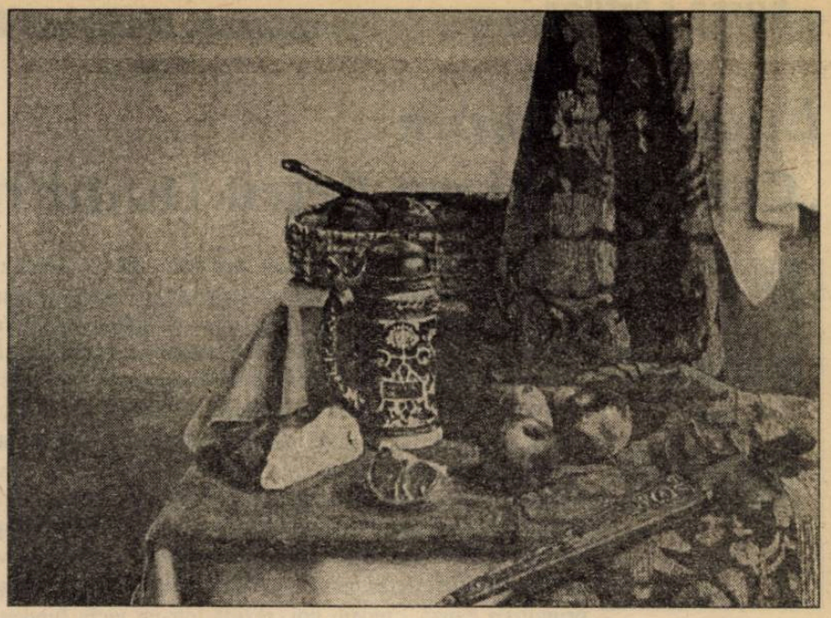

minimax

Căutări într-un reînceput

DE ŞERBAN LANESCU

Reapariţia «Luceafărului», aşa cred, se întâmplă într-un moment de cumpănă. Desigur, n-ar fi tocmai exclus ca o asemenea apreciere să provină din străduinţa de a refuza resemnarea, resemnare ce, acum şi aici, în România, n-are cum să mai fie decât o formă de vinovată complicitate. Pe de altă parte însă, sunt destul de numeroase şi „rimează" între ele simptomele îndrituind, dacă nu tocmai certitudinea, atunci în orice caz posibilitatea unei schimbări politice. Or, altfel spus, tărăgănarea ce durează de peste patru ani se arată a fi pe sfârşite. Explicaţia? De bună seamă ea nu constă în faptul că răbdarea celor sortiţi să rabde ar fi ajuns la capăt. Este sublim mitul revoluţiei populare spontane, totuşi, orişicât, este un mit. (În treacăt şi, cum se vede, în paranteză fie spus, până şi revolta din Ungaria, din 1956, se pare că a fost pusă la cale tot de către poliţia secretă deşi, bineînţeles, urmările au depăşit cu mult, efectele scontate). Aşadar, determinarea apropierii de sfârşitul tărăgănării este dată, în principal, de confruntarea intereselor „tovarăşilor de drum", cei care, vizibil sau disimulat, deocamdată gravitează încă în jurul Palatului Cotroceni. Iar că în această confruntare se va încerca, într-un fel sau altul, valorificarea suferinţei şi derutei celor mulţi – este de la sine înţeles. La fel după cum tot evident este balansul Est-Vest al Puterii, încă mult mai îngrijorător prin asimetria-i despre a cărei amploare se va putea afla ceva în plus chiar la acest început de iunie.

Or, gândită în interiorul perspectivei mai sus sugerate, perspectivă în care timpul jumătăţilor de măsură este degrabă ducător, gândită astfel, reapariţia «Luceafărului» nu poate, în mod normal să nu provoace. Deocamdată tocmai întrucât a fost posibil se reapară. După clipa de oarece uimire rămânându-le cititorilor, câţi vor fi, să discearnă cine, ce şi de ce scrie. Discernere, uneori nu tocmai lesnicioasă.

Dar minimax-ul? Cândva, în fiecare săptămână, era mai mult un joc, începând cu titlurile şi motto-urile, adesea anti-motto-uri. Un joc cu bucuria inerentă, aproape vicioasă, în aşezarea migăloasă a cuvintelor. Un joc însă şi cumva terapeutic, pentru a scăpa – Doamne, ce greu este! – de limba de lemn. Şi încă, un joc pentru a înfrânge autocenzura adânc, adânc imprimată. Numai că, toate laolaltă, astfel de variante ale jocului, întărâtate şi de revolta împotriva a ceea ce vedeam şi citeam şi trăiam, putând conduce, in extremis, până în preajma mahalagismului indecent. În plus, adesea nerezistând capcanei gazetăreşti de a fi „la zi", adică, implicit, la suprafaţă. După care falsă-pocăinţă nu poate să urmeze decât fredonarea acelui minunat cântec al lui Edith Piaf!

Iar pentru viitor... Ce va fi să fie! Cu intenţia desluşirii oneste a semnificaţiilor peripeţiilor politice ce se anunţă şi numeroase şi... viguroase. Pe cât posibil.

Eugen Simion: „Convorbiri cu Petru Dumitriu"

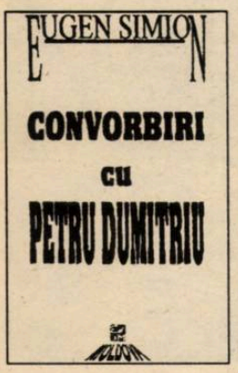

O carte extrem de vie, în care ipocrizia – fie ea şi inerentă în cazul literaţilor aşezaţi la îndelungi taclale – lipseşte cu desăvârşire ambilor interlocutori. Vie şi, la o primă vedere, derutantă. Pe de o parte, ni se dezvăluie un Petru Dumitriu uneori narcisist, lansator de truisme stupefiante, cinic nemântuit, iconoclast idolatru, destul de superficial cunoscător al literaturii române, încă neancorat într-un crez ferm; pe de altă parte, apare ca un sfâşiat de contradicţii, remuşcări, capabil de auto-culpabilizări, dar şi de auto-compătimiri, un fel de copil bătrân căruia jucăriile preferate i-au fost distruse, cele noi (dacă există!) nemulţumindu-l. Rupt de o realitate conjuncturală, căreia îi recunoaşte hidoşenia, vitriolând-o adesea, Petru Dumitriu pare a tânji după o realitate perenă, pe care, însă, mai mult o re-defineşte, o re-construieşte după tipare proprii, mult prea subiective. De vină ar putea fi depărtarea de „matcă" şi vieţuirea, o perioadă, într-un mediu sulfuros, de ai cărui aburi pestilenţiali a fost, totuşi, ocrotit în mare parte; dar principala cauză, credem noi, rezidă într-un viciu fundamental: **confuzia**, în cel mai concret sens al termenului. Petru Dumitriu pare a fi confundat – în ciuda unor aparenţe contrarii! – literatura cu viaţa; vehiculând – magistral uneori! – mituri mai mult sau mai puţin consistente, magistrul se lasă vehiculat de sublimele ori groteştile sale fantasme. De aici – doar aparent paradoxal – grandoarea omului, a omului strident de viu.

Nu ştiu de ce, dar Petru Dumitriu îmi aminteşte de Dimitrie Cozianu!

Virginia Woolf: „Călătorie în larg"

Apărut în 1915, acest prim roman al Virginiei Woolf constituie, cumva, un preludiu la marile romane care îi vor urma: „Doamna Dalloway", „Spre far", „Valurile". Aici se anunţă principalele trăsături ale unei concepţii romaneşti de mare originalitate. Naraţiunea îşi diminuează ponderea, ba chiar este pulverizată prin solilocviile fragmentate şi contrapunctate. Fragmentarea, alături de permanenta modificare a opticii creează o infinitate de trasee bine delimitate, aproape etanşe spre realitatea interioară şi spre principalele surse de fascinaţie ale cărţii. Stările de conştiinţă capătă individualitate, obiectele devin stări de conştiinţă supuse cu obstinaţie modificărilor dictate de timp. Există aici un joc al reverberaţiilor, o obsesivă reflectare reciprocă a conştiinţelor. Structura – doar aparent regulată – se complică prin modul în care fiecare glas narativ vorbeşte despre ceilalţi. Neverbalizatul se verbalizează, atingând o cvasi-totală gramaticalizare. Prin gestul retoric – nicicând absent – se realizează ceea ce Auerbach denumea „prezentarea pluripersonală a conştiinţelor".

„Călătorie în larg" prefaţează întreaga creaţie a Virginiei Woolf şi, în acelaşi timp, deschide o cale de înţelegere a mo(nu)mentului faulknerian.

Remus Rus: „Istoria filosofiei islamice"

Eruditul profesor de Istoria şi Filosofia Religiilor din cadrul Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Bucureşti publică – după o serie de merituoase studii şi articole în domeniul istoriei religiilor, precum şi după câteva admirabile traduceri din Arseniev şi Lossky – o solidă „Istorie a filosofiei islamice", a acelei filosofii cunoscute încă din evul mediu pentru contribuţia sa vitală la transmiterea valorilor filosofiei greco-romane spre lumea medievală europeană.

Există, după cum specifică autorul în introducere, trei mari grupuri de opinie în privinţa exegezelor de filosofie islamică: primul susţine că aceasta trebuie restrânsă doar la sistemele filosofice de inspiraţie elenistă (falsafa), asta deoarece filosofia islamică ar aparţine doar perioadei de glorie a culturii islamice, care apune o dată cu Ibn Rushd. O a doua opinie tinde să extindă – în timp – gândirea filosofică islamică până la Ibn Khaldun (1332-1406), înglobând în sfera preocupărilor ei o serie de discipline tradiţionale islamice, cum ar fi tradiţia profetică, exegeza coranică, gramatica arabă, dreptul canonic, sufismul etc. În fine, cel de al treilea grup – al cărui adept se declară a fi Remus Rus – încearcă „o elaborare a filosofiei islamice co-extensivă cu islamul, de la începuturile acestuia şi până în prezent". Înţelesul filosofiei islamice este, astfel, lărgit, aceasta definindu-se drept ansamblul doctrinelor metafizice islamice, al tuturor elementelor filosofice şi religioase ce fac parte, din tradiţia islamică.

Autorul mărturiseşte că s-a străduit, în paginile lucrării sale, să realizeze „nu atât o simplă cronică a ideilor şi sistemelor filosofice din islam, ci o privire de ansamblu asupra evoluţiei în timp a gândirii filosofice islamice, punctându-i cursul sinuos cu reflecţiile gânditorilor care i-au dat viaţă şi consistenţă".

Nefiind o lucrare exhaustivă, cartea lui Remus Rus se impune, totuşi ,ca o operă de referinţă.

Pagină realizată de Alexandru Spânu

LIBRĂRII

Librăria nr. 26 (Bd. 1 dec. 1918)
(Vânzările din ziua de 31 mai)

Bernard Nabonne, „Cea mai fierbinte dintre nopţi" – **21 exemplare**
N. Cristescu, „Noua contabilitate" – **6 exemplare**
Paul Brunton, „Egiptul secret" – **4 exemplare**
Choderlos de Laclos, „Legăturile primejdioase" – **3 exemplare**
John Steinbeck, „Perla", **Eugen Simion**, „Convorbiri cu Petru Dumitriu" – **câte 1 exemplar**

Opinia unui cumpărător:
„Nu mai sunt bani, domnule! Din ce în ce mai puţini bani... Şi apoi, cu invazia asta de mizerii frumos colorate... Oricum, nu dau ce am cumpărat eu (J. Steinbeck, „Perla", n.n.) pe o tonă de... coruţi! **(Sandu Gleju, ing. pensionar)**

TARABE

Taraba de la gura de metrou Unirii 2
– vânzător Marin Nicolau –

(Vânzările din ziua de 31 mai)

Sidney Sheldon, „Furia îngerilor" – **21 exemplare**
Sandra Brown, „Lungă aşteptare" – **18 exemplare**
Allan Pease, „Limbajul trupului" – **17 exemplare**
Linda Müller, „Sirena cu ochii de aur" – **8 exemplare**
Al. Andrei, „Comentarii literare" (cl. IX–XII) – **1 exemplar**

Opinia unui cumpărător:
„Sandra Brown, uite ce copertă sexy are! Om te face! Da' să vezi cum scrie... Viaţă, nu alta! Viaţă sută la sută!" **(Vasile Stănescu, 29 de ani, contabil)**

Opinia redacţiei:
„Deh!" (tot sută la sută!)

Pentru o cât mai promptă prezentare, invităm ediurile interesate (dar şi pe autori) să expedieze pe adresa redacţiei noastre un exemplar din noile apariţii de carte.

«Arsenalul mut și vid al destrămării»

Gellu Naum: Faţa şi suprafaţa, Editura Litera, 1994

DE DAN CRISTEA

Volumul recent publicat de către Gellu Naum la editura Litera sub titlul „Faţa şi suprafaţa", şi cu a cărui recenzare ne reîncepem activitatea de cronicar literar, părăsită, prin forţa împrejurărilor, în vara anului trecut, cuprinde poeme inedite şi poeme reproduse din cartea precedentă, „Malul albastru", scoasă în 1990 la Cartea Românească. Autorul consideră astfel perioada anilor 1989-1993 ca repezentând o etapă, distinctă, în creaţia sa. Ceea ce se poate observa însă e faptul că Gellu Naum, cel mai mare poet român în viaţă şi indiscutabil unul dintre cei mai importanţi autori lirici din lume ai momentului actual, îşi urmează cu o rară consecvenţă şi cu o inconfundabilă distincţie a tonului aventura lui poetică dintotdeauna, materializată într-o poezie aproape total interiorizată în care imagini din lumea exterioară, pozitivă nu se reflectă decât din loc în loc. Poemele mai noi nu diferă substanţial, nici în procedee nici în „conţinut", de poemele scrise de autor înainte de 1989. Poetul vorbeşte, ca şi în trecut, refugiat în sine, în lumea sa de fantasme şi tăceri, de reverii şi intuiţii, „în numele Adâncului", sondând şi încercând să descifreze „semnele beznei", ataşat mereu, până la intransigenţă, de „partea cealaltă", misterioasă, tenebroasă şi impalpabilă a lucrurilor şi întâmplărilor.

Poezia lui Gellu Naum nu coboară în stradă şi nici la dimensiunile prozaicului cotidian, deşi acesta există, ca un sâmbure, transfigurat însă în straniu şi miraculos. Datarea unor poeme, de pe un pat de spital, sau versuri extrem de rare, despre lumea din afară precum următoarele („acum când se trage de pe balcoane fiindcă cineva a inventat acest nou viciu") ne avertizează totuşi că, desprins aparent de viaţă, cu privirea cufundată în abisurile pe care se proiectează jocurile absolutului poetic, poetul nu este rupt însă de chipurile vieţii şi ale omenescului. Dimpotrivă, cantitatea de „omenesc" esenţial, colectat din obscurităţile eului, din „noaptea din fiecare", din „orgolioasele găuri negre ale mentalului uman", din „întunericul" din sine şi din noi, ca fiinţă solidară, din lucrurile stranii „uitate prin depozitele reveriei", din, în fine, memoria a tot ceea ce am fost, am devenit şi devenim clipă de clipă este impresionantă în poeziile lui Gellu Naum. Nu întâmplător găsim astfel printre poemele din „Malul albastru" frumoasa pledoarie pentru „poetul-copil" care vieţuieşte, mai vieţuieşte încă, cu toate că aproape nebăgat în seamă: „Ar trebui să ştim din capul locului că el mai vieţuieşte sub cerul ne-/sfârşit înfăţişând rigoarea unor limite deloc neînsemnate//şi de asemenea să ni-l înfăţişăm cu baioneta sfredelindu-i pieptul şi/purtând pe umeri materia fundamentală a durerii//sau să-l privim pe calea cea închisă cum îl conduc orbitele umplute cu/tenebre şi cum adună laolaltă respingeri hotărâte şi risipiri de oase tari/şi de fragile simţăminte//el care trece aproape nebăgat în seamă pe la porţi şi scoate la iveală/sărăcia tristă a rădăcinilor uitate/fără să dea de bănuit că ar fi totuşi trandafirul care aleargă prin/grădină" (p. 203).

Motivul candorii agresate dar capabile totodată, ea însăşi, de o agresivă inocenţă se regăseşte în poemele mai noi, ca de pildă în cel intitulat „Eftihia": „aşa pieiră mulţi şi iată noi ne-am reîntors/ a fost o despărţire fără despărţiri o neodihnă în magnetul ceţii în tene-/bre şi în răspunsul lor/am fost doar frunze negre rostogolite în afară şi fluturând la adierea vântului/am fost ceva ca nişte picioruşe de copil uitat şi părăsit în somn/îndrăgostiţi de foşnetul frunzişului de sub pământ mărturisind o între-/bare disperată/cu pietatea indecenţa şi plenitudinea candorii noastre agresive" (p. 87). Poemul de mai sus se încheie cu aceste definiri emblematice ale propriului mod de a concepe poezia, aflată pentru Gellu Naum la graniţa dintre realitatea solitudinii şi solidaritatea cu fanteziile inconştientului colectiv: „dar eu spun cuvinte care cuprind în ele milioane de lucruri/citesc lucrurile din ele părul meu arde îl văd arzând în cuvinte/părul meu pluteşte şi arde ca într-o oglindă de culoarea lemnului în/care mă aflu/ acolo ascunsă bine se află singurătatea perpetuă un fel de ceaţă so-/noră irezistibilă îmbibată de sunete scrise/eu privesc cu urechea aud cu ochii sunetele care sunt fiinţe şi lucruri şi/foc şi gropi pentru var" (p. 89).

După cum se poate remarca din asemenea versuri, ca de altfel din multe poeme semnate de Gellu Naum, gândirea şi reveriile alchimice, imaginile arhetipale ale transformării, ponderea deţinută de elementele primordiale (focul, aerul, apa, pământul) se constituie în aspecte definitorii pentru imaginaţia autorului. O piesă din volum, alcătuită din patru rânduri de semne cuneiform-hieroglifice, se cheamă „Nigredo" (p. 98). Este vorba de primul stadiu din opusul alchimic, urmat de celelalte două, „albedo" şi „rubedo", stadiu în care materia suferă, se înnegreşte, se negativizează şi ajunge la pragul disoluţiei. Din întuneric se naşte totuşi lumina. Din acest punct de vedere, imaginile destrămării şi ale umezelii, cele ale fluidităţii şi instabilităţii sunt imagini-cheie, precum-pănitoare în lirica lui Gellu Naum care tânjeşte, metaforic vorbind, după un foc purificator. Disoluţia e însă modul de a accede la starea nediferenţiată a materiei, anterioară diferenţierii elementelor prin activitate conştientă, cu alte cuvinte la ceea ce alchimiştii numeau **prima materia**. Totul e posibil la această fază a nefixării şi labilităţii.

Portret de VICTOR BRAUNER

Poemele lu Gellu Naum ne îndeamnă nu să căutăm cheia misterelor ci să încercăm să reintegrăm misterul şi miraculosul în dimensiunile existenţei. „Logica intuiţiilor", dată la o parte de era electronică în care trăim, îşi are, cum spune Gellu Naum, „poeţii ei care alcătuiesc limbajul şi fac semnele uitate de specia noastră bolnavă". Gellu Naum are nevoie de stările onirice, de „oamenii somnului", de „arsenalul mut şi vid al destrămării", de piatră, copac şi insectă, de „complicitatea focului cu pulberea şi cenuşa", într-un cuvânt de „lucruri greu de înţeles" pentru a se supune la „marea magie a singurătăţii": „Ici-colo se mai pot petrece lucruri greu de înţeles/vecinii mei de pildă nebiruiţi şi umezi se duc să macine porumb la/Singureni/eu nu mă duc mai bine stau acasă şi mă uit prin sită/da stau în ipostaza asta ca nu cumva să-mi scape momentul când în-/tregul se va revărsa pe ţărmuri/e drept oricine poate să rămână sau să plece/n-are decât/vecinii mei se duc să macine la Singureni eu nu-i opresc/rămân acasă şi mă uit prin sită/poate sunt cel ce doarme nu ştiu încă/în somnul meu prin sită e o pădure depărtată acolo doar tăcerea lumi-/nează/acolo toţi copacii nasc metale/ar trebui ţinut seama de naşterea aceasta dar nimeni nu mai ştie când/se împlineşte/şi nici ce este şi în ce constă seducţia acelor prunci de fier sau de ara-/mă care lucesc sub scoarţa lemnului matern/în forma lor târzie" („Cum se nasc metalele", p. 86). Cu o frumoasă expresie al cărei autor e Marcel Raymond, se poate afirma şi despre poetul ajuns în pragul vârstei de optzeci de ani că este „un om care îşi visează viaţa şi îşi trăieşte visele". Cu un umor şi o ironie inepuizabile.

ştefan aug. doinaş

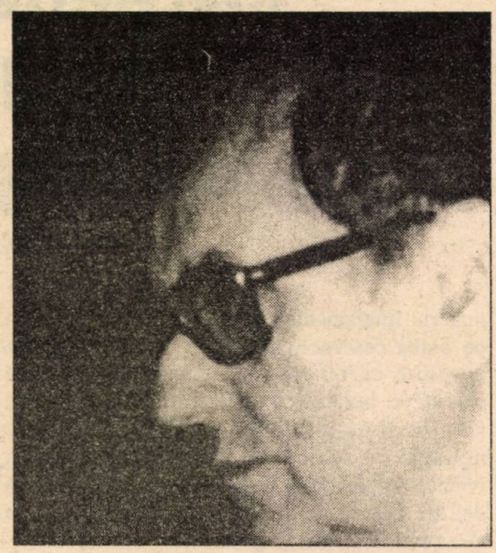

MARELE EPITALAM

(fragmente)

1

din resturi de ani
te zidesc
din păgâne firimituri

catedrală -

cu mângâieri în
contraforţi
cu sărutări mutilate
lângă altar

o! sângele meu
afumând
sfinţii

3

fiertură vânătă
clocot de astre

coşmarul nopţii
zi
tricotată
dintr-o singură beznă
mai deasă
ca ea

fâlfâit de
aripi intravenoase -

pasăre
pe orbită cantabilă

5

somnul -

întâlnire
pe un prund erudit

noi
epuizaţi de noi înşine
şi acelaşi tânăr
Anaximandru

care ne-nvaţă
să respirăm

6

în lumina de ceară
ce profitabilă
pagubă!

îţi pierd
profilul

ce este oare acest
aici şi acum
care devine brusc
dincolo?

o literă în plus
agită
alfabetul ascunderii

7

saţietate -

copac pictat
pe verdele pădurii

dar uite
frunza vechiului sărut
s-a făcut stea
răsare
ameninţându-ne
iarăşi

12

vara
când mecanismul lumii
se dereglează
pe neaşteptate

nici ploaie
nici vânt

un ţârâit de greier
subliniază
cât de încordate stau
stelele

de-atâta trac
gesturile devin
mecanice

14

în
te iubesc

într-un întuneric teribil
care sfâşie
care promite

tunel
luminat **a giorno**
de corpuri goale

adăpost
cu plafonul ciuruit
de cuvinte

15

această
luminos de vulnerabilă
gală a corpului -

întocmai
ca de răsturnarea
clepsidrei
ca de imobila fulguire
a nopţii de august

fără de saţiu
mă satur

17

aer compact
con
saturat de săruturi

tăcere pelerină

învârtejind
şi gura ta
şi gura mea -

pentru ca nimeni
să nu mai poată respira
doar pentru el
s-a inventat
acest taifun

21

locul
unde fiecare îşi trece
hotarul
e un vertij

adâncul adâncului
numele
altui nume

eşti în stare
să mă vindeci
de ameţeala aceasta?

23

privindu-te năuc
ca un barbar
tabloul Giocondei -

degetele pipăie
pânza şi pasta
fundalul
începe să miroasă
a portocali

albeaţa de pe ochi
aţâţă culorile
apoi
sângele intră călare
în ramă

32

putea să plouă
şi să stea -

nouă ni s-a menit
ploaia perpetuă

minunile lui Dumnezeu
circulă
sub umbrele colorate

teribilul ne-ajută
să trecem strada

aşa

muiaţi până la oase
ne vom înfăţişa
la judecată

37

greierul -

de argintul lui
mi-a fost plin
somnul

roata dinţată
de pe bibliotecă
a fulgerat

am arat ora

vino pe frunza de
după ploaie
ca brotăcelul

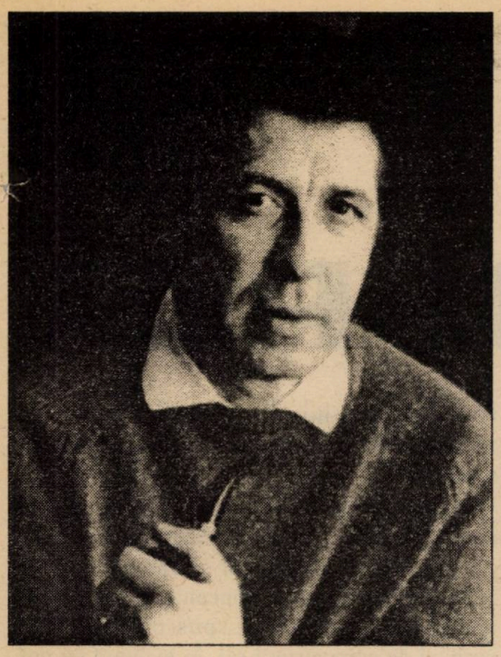

Note despre o revoltă insuficientă

(În marginea câtorva texte de Gellu Naum)

Revoltatul care se revoltă dar epatează. Revoltatul* ca să *epateze. Să epateze: să perturbe. Să perturbe: să atragă atenţia. Să fie văzut. Să fie de văzut: să aibă* faţă. *Revoltă făţişă? Revoltă de faţă? Revoltă în perspectivă? Revoltă poetică: scandal citit pe ochiul cititorului, afişat. Poem-planşă.

DE VLAD NICULESCU

Depoetizare. Următorul aforism: „Ceea ce se cere de la noi nu este de a pune în locul poeziei o altă poezie, nu este de a încerca o nouă tentativă poetică de orice fel, ci de a reclama ca primă condiţie pentru eliberarea expresiei distrugerea totală şi definitivă – în sensul de total şi definitiv care se poate accepta – a oricărui gest care poate sugera măcar sublimarea imensei desesperări umane.“ Două tendinţe sunt aici: „depoetizarea“ până la nepoetizare, depoetizarea care degajează, eliberează terenul, face disponibil pentru, şi „desesperarea“ care se afişează, se cere lăsată a se spune. Depoetizarea lasă disperarea să se zică.

Disperarea are **faţă**. Are faţa mea: eu sunt disperat, expresia ei e însă gălăgioasă: acoperă, perturbă, estompează: expresia mă-nfaţă: mereu cealaltă faţă decât a mea; a expresiei: **poetizare**.

Cât de eficientă revolta? Să te revolţi în perspectivă, să te revolţi pe perspectivă: Revoltă în interiorul perspectivei, în ochii altuia: epatare, neruşinare, teatru.

Expresia se sedimentează. Prinde posteritate. Prinde tradiţie. Mă lasă pradă, mă lasă văzut în fel şi chip. Poli-logică, poli-prosopică. Mă citeşti, mă-nchipui, mă-nfeţi: înfăţat în tradiţia expresiei mele, prejudecăţile tale mă-nchipuie-n fel şi chip. Chip **sublimat**: desfigurare. În poem disperarea mea face figuraţie. Citeşti, vezi, îţi place, iei şi interpretezi în fel şi chip, în orice alt fel şi chip decât al meu, al disperării mele, al **persoanei** (**prosopon**) mele. Să taci!

Perspectiva. Disperarea exprimată e disperare văzută, e disperare în perspectivă. Apropiere (**Er-eignis**). Faţă ieşită la suprafaţă. Faţă afişată. Faţă-**prosopon**? Faţă-**ipostas**: persoană? Oare afişată, poetizată, exprimată, încă persoană? Persoană în distanţa hermeneutică, persoană pentru a fi apropriată, persoană expusă. Supra-expusă. Poză.

„Iar faţa de pe suprafaţă trimite doar ecouri în stare să răstoarne aşezarea şi să pună dedesubt ce este deasupra.“ (Faţa şi suprafaţa)

Cât de eficientă revolta? Să te revolţi **în** perspectivă, să te revolţi **pe** perspectivă: Revoltă în interiorul perspectivei, în ochii altuia: epatare, neruşinare, teatru.Revoltă pe perspectivă: icoană. Aici primul caz: ecou, strecurare la suprafaţă, cernere a chipului (faţă) în fel şi chip.

„Până termin ţigarea mai este timp să amintesc câte ceva despre o zonă a claritãţilor haotice şi care lasă loc să treacă numai la ce-i menit să se strecoare prin ochiurile sitei.“ (Până termin ţigarea)

Principiul sitei:

„Mult ştiam (şi nu toate de spus) despre o sită
care cerne invers
de la adânc la suprafaţă“ ((n)AUM pe bancă)

Pohem. Poemul are să tacă şi eu să prind faţă. Eu, persoana în imediateţe, fără perspectivă, faţă în faţă, faţă care vede, nu doar văzută. Poemul se citeşte la suprafaţă, din faţă, faţa altuia, faţă interpretativă, mediatoare. Înfăţişare: mască (**prosopon**) nu ipostas (**hypostasis**). H-ul ca aspiraţie nu introduce nimic, nu interpune: extrage, face vid. Aspiră suprafaţa selectiv, o lasă ciuruită: sită. Poemul e lentila ori oglinda ori turnesol. **Pohemul e sită.** Disperarea mea nemascată ciuruind hârtia, cuvintele, expresia ţâşnind: nu mă vezi dar citeşti dârele furiei. Pohem – nostalgia străpungerii, tranzitului, migraţiei.

„Uneori deflora frumosul sentiment care se numeşte dragoste (Ştiţi există şi o pohezie ştiţi ea nu e numai animalică etc.) şi spunea E preferabil să arăţi că viaţa nu e numai un şir de catastrofe pornografice“ (Tatăl meu obosit)

„La limita sentimentului (aceluia) există viaţa (aceea) pe care noi o detestăm“ (Tatăl meu obosit)

Aforismul: obraz continuu sub masca ciuruită. Pohemul apare ca sită. Sita e mască (**prosopon**). Mască ciuruită de obraz, de plinul persoanei (**hypostasis**). Pohemul e, deci, aforistic la suprafaţă. Ca suprafaţă. Nimeni nu-mi poate citi poemul pe faţă, doar la suprafaţă. Pe pagină. În rânduri. Se mai poate şi altfel. Să-l citeşti în aspiraţie, în găuri, în dârele furiei: ciuruit: **pohem**. Ce se vede să vezi (poem) ce nu se vede să vezi în gol (pohem). Părăsire a continuumului expresiei în disperarea care irumpe prin goluri. Părăsire disperării. „Părăsireă care nu mai era fenomen de contrast.“ (Tatăl meu obosit). A citi în gol.

Talion. Perspectiva e prima poetizare. Prima trădare a lucrurilor. Să le vezi, să nu le laşi să te vadă. În gălăgia ultraarticulată a vederii tale cititoare. Să le covârşeşti. Le-nnozi logic în punctul de fugă. Îţi apare. Delirul e o revoltă **în** perspectivă, nu **pe** perspectivă: lume văzută, lume care se compensează, lume interpretată. Perspectiva e **talion**. „Ochi pentru nas dinte pentru floare/cal pentru sânge om pentru fruct/apoi există casa aceea neîntreruptă/şi cuţitul de pâslă de apă/ existau multe sertare pline de ceaţă/există un scaun şi se făcea o virtute/apoi mai existau cutiile de scrisori pline cu frunze/şi picioarele şi ghetele şi melancolia/şi câteva cuvinte într-un tub de lemn/şi nu ştiu unde şi nu ştiu de ce/şi toate se compensau se compensau“ (Talion)

Faţă fără suprafaţă. Revolta în perspectivă descompune şi recompune perspectiva. Revoltă-talion. A pune lucrurile în perspectivă. Dar ce-ar fi să fie şi altfel? Loc pentru iubire. Icoană. A trăi în perspectiva lucrurilor, văzut, vizat înfăţişat. Lumea vine. Lumea îmi vine bine. Nu-i îmbrăcată de la de-a gata, nu-i revoltătoare. Insuficienţa deconstrucţiei: nici poem, nici pohem. Nuntă.

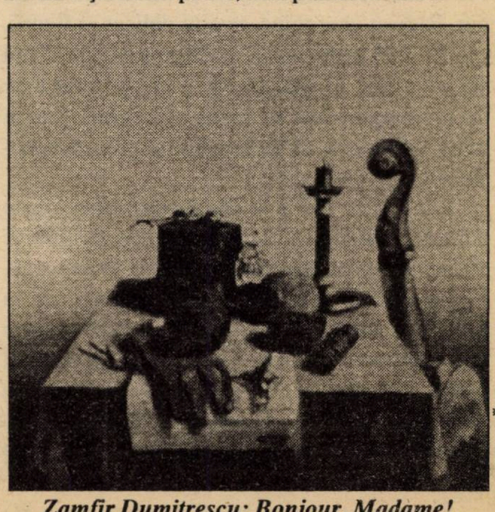

Zamfir Dumitrescu: Bonjour, Madame!

petru dumitriu

PLIMBAREA

Isse va hotărî în noaptea asta. Către sfârşitul nopţii.

Aşteptarea este de nesuportat. Neliniştea îmi taie respiraţia. Pentru a suporta insuportabilul, scriu astea. Fără să mă gândesc la ce scriu. Gândesc, gândesc singur în mine, în mintea mea. Gândesc fără încetare: viaţa sau moartea. Moartea sau viaţa. Sau poate disperarea şi neantul sau fericirea. Fericirea care este foarte aproape. Care este, poate, foarte aproape. Mai este încă? Dimineaţa, voi afla. Viaţa sau moartea, voi afla. Nu: moartea sau viaţa. Pentru a supravieţui acestor ore de aşteptare, recitesc paginile scrise de el în vreme ce dormeam, obosită de călătorie, fără a bănui ce o să ni se întâmple.

Ce ni s-a întâmplat. Neantul sau fericirea. Moartea sau viaţa. Oricum ar fi moartea sau viaţa va fi dragoste. Este dragoste.

2.

A venit să mă vadă acasă. „Acasă" fiind o zeflemea. Nu sunt niciunde acasă. Doar la ea, acolo în Franţa; când pot, foarte rar, merg acolo. Doar acolo, la ea, sunt, în sfârşit la mine.

N-are importanţă. Naţionalitate? Străin. Profesiunea? Exilat. Scopul şederii? A spune adevărul. Oricui. Oricui ascultă, oricui nu e surd.

Şi, de fiecare dată, trebuie să plec.

Ea mi-a spus: „Te iubesc. N-am iubit niciodată aşa cum te iubesc. Nu te-am iubit decât pe tine. Te voi iubi doar pe tine!"

Şi: „Mă gândesc întruna la tine, conştient sau inconştient. Simt nevoia să te văd acasă la tine, să-mi pot închipui cum eşti acasă, la lucru sau pe stradă. Voi veni curând".

Azi a facut sute de kilometri de la ea, a sosit către seară. Şi-a parcat maşina lângă intrare, pe aleea care duce la garaj.

Aşteptam, plimbându-mă în sus şi-n jos, pe trotuar. A coborât şi a venit să-mi dăruiască gura-i surâzând.

Are cel mai delicios surâs, ca un v micuţ, buze roz, niciodată fardate, cu miezul de un alb pur. Ridicat spre mine, ovalul delicat al figurii, cu cei doi ochi mari, strălucitori, care mă privesc drept în faţă, atenţi, gravi, umbriţi uşor de pleoapele care se închid în sărut, genele lungi odihnindu-se delicat pe un chip concentrat într-un scurt extaz.

Françoise. Cel mai franţuzesc dintre toate numele franţuzeşti. Numele cel mai franţuzesc chiar în limbi străine. Frances, Francesca, Francisca, Franzişka. Mereu acelaşi, de la porecla dată de locuitorii din Assisi concetăţeanului lor – căruia în tinereţe îi plăcuseră cântecele şi modele venite din Franţa– numindu-l „Francezul", **il Francesco**. Onomastica ei va fi peste câteva zile, la 4 octombrie.

S-a depărtat de mine şi a privit casa; s-a întors din nou: „Aşadar, aici locuieşti?"

Nu-mi spune aproape niciodată pe nume. Imi spune, ca o ţărancă din ţinutul ei, „bărbate".

„Bună ziua, bărbate" îmi spune.

Sunt bărbatul ei; ea e femeia mea.

Dar, între ea şi mine, sunt fronturile, legile, piaţa de muncă, şomajul. Această lume. Liberă, adevărată, dar şi ea, în felul ei, necruţătoare.

Este necruţătoare, ştiu, am aflat-o pe socoteala mea.

Mă numesc aidoma bărbatului care l-a urmat pe Isus, s-a lepădat de el, l-a căutat şi a găsit mormântul gol, a îngenuncheat în faţa picioarelor străpunse ale Înviatului şi a murit, la rândul lui, pe cruce, cerând, din umilinţă, din căinţă şi din adoraţie să fie ţintuit invers, cu capul în jos. Simon, fiul lui Cefas, „ascultător, fiu al Colombei", supranumit Piatră, Petru, Stâncă.

Numele meu de familie e greu de pronunţat în Occident. Toată lumea îl schilodeşte. Doar ea îmi ştie numele. Toţi ceilalţi fac din mine un altul, care nu sunt.

N-are importanţă. Naţionalitate? Străin. Profesiunea? Exilat. Scopul şederii? A spune adevărul. Oricui. Oricui ascultă, oricui nu e surd. Adevărul, bun, puternic, încrezător, folositor.

Rămăşiţă: un bărbat, doar atât. Slab, obstinat, păcătos, care se căieşte, de neîmblânzit. Doar un bărbat. Aşa cum spune ea foarte bine: un bărbat, bărbatul ei.

3.

Am condus-o înăuntru, i-am arătat camera ei. Am instalat-o. I-am arătat camera mea.

Era mică: o celulă, o vizuină. De trei ori şi jumătate dimensiunile patului care e prea scurt pentru mine şi, pe deasupra, îngust, aplecat într-o parte. O masă, un scaun, câteva cărţi. **Proslogionul** lui Aureliu de Cantorbéry, operele lui Wittgenstein, un dicţionar latin gros, un şi mai voluminos dicţionar de greacă veche, ambele ca să ştiu ce spun când folosesc cuvinte savante. Biblia de la Ierusalim a regelui Jacques întâiul, în englezeşte, Noul Testament grec. Placardul, lavaboul. Atât.

Locuiesc la o doamnă în vârstă, doctor în ştiinţe, ai cărei copii sunt adulţi, sunt la casele lor. Ea închiriază fostele camere ale copiilor universitarilor străini în perioadă de studii – şi unuia greu de clasat, adică eu.

Acum eu sunt singurul locatar. Cu permisiunea de a-mi primi invitata în camera vecină puţin mai mare, dar la fel de spartană ca a mea.

Françoise se uită la camera mea neîngrijită, se uită la mine, cu ochii mari întunecaţi de concentrare. Are obiceiul să se concentreze. „Constanţa voinţei şi concentrarea spiritului aparţin poporului". A spus-o Baudelaire vorbind de compatrioţii săi, în legătură cu unii gravori, asemeni lui Callot.

Callot era loren; aidoma lui Claude Geller şi Georges de la Tour. Françoise este lorenă. Ea consideră că cel mai mare om de stat, copil al lui Cristos, care a semănat cel mai mult cu Răstignitul, este „Jeanne, buna Lorenă", cum o numeşte Villon.

Ea însăşi locuieşte într-un mic apartament, în întregime alb, cu perdele albe şi transparente la cele patru ferestre care dau spre stradă. spre arbori, spre Mosella. În albeaţă, vechi mobile de provincie, cu lemnul întunecat. Pereţii tapisaţi cu cărţi, o masă de lucru, trei fotolii, o cameră de dormit cu puţin mai mare ca mizerabila mea locuinţă, o icoană pe perete. E monahal dar feminin: peste tot flori proaspete, o armonie senină, plină de graţie; nimic nu apasă, totul e simplu, frumos, liniştit.

Dând colţul, este Drumul Parisului. În colţul opus, Piaţa Franţei cu biserica veche Saint-Simon şi Saint-Jude. Acolo ne vom căsători, dacă va vrea Dumnezeu. Françoise trăieşte din munca ei. În ţara ei sunt peste două milioane de şomeri. Şi eu trăiesc, la fel, din munca mea, în cealaltă ţară unde sunt la fel, peste două milioane de şomeri. Suntem liberi, încătuşaţi fiecare la locul nostru de muncă, în lumea liberă, încătuşaţi de legile necruţătoare ale pieţei libere.

Este un miracol că mai sunt încă în viaţă. Fără o minune a bunătăţii omeneşti, a bunătăţii lui Dumnezeu prin mâini de oameni, care au dat de lucru unui străin, unui exilat? „Exilatul e cineva care a pierdut tot în afară de accent", spune un binecunoscut proverb în lumea persoanelor fără un loc al lor. N-am decât să deschid gura, accentul îl trădează pe lepros! La moarte, exilatul! La moarte prin ostracizare, prin disperare, bănuială sau calomnie.

Nu-mi rămâne decât bunăvoinţa lui Dumnezeu prin bunătatea omenească. Iar nouă, amândurora, Françoise şi cu mine, nu ne rămân decât statornicia voinţei, dragostea, speranţa.

4.

„Hai să ne plimbăm" spune Françoise. „Am stat aşezată la volan atâtea ore".

Chiar acasă, ea are nevoie de lungi plimbări în aer liber. Am întovărăşit-o adesea în câmpia

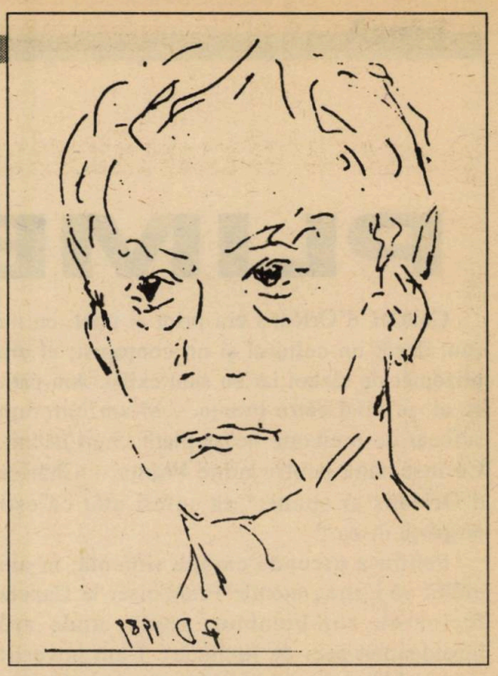

„Plimbarea" este cea de a noua şi ultima povestire din volumul* Les amours singulières *apărut în 1990 la editura L'Age d'Homme din Lausanne. „Povestirile – aşa cum afirmă chiar autorul în* Prezentare *– nu sunt decât una (...) Toate dragostele sunt o singură şi aceeaşi dragoste."

lorenă, întinse orizonturi păduroase, un cer intens, nori fastuoşi, sate cu ferestre înflorite cu nume ale luptelor din 1870. Se văd uneori, sculptate în piatra gălbuie, deasupra lintoului, datări pe monezi, din vremea războaielor religioase. Pretutindeni copaci aidoma castelelor, catedralelor, păduri asemeni escadrelor la acostat, aruncând ancorele mari, cenuşii ale trunchiurilor adânc înrădăcinate în pământ.

Aici nu-i pot oferi decât această lungă stradă liniştită, copaci mai puţin înalţi, mai puţin frumoşi decât în ţara ei; maşini parcate la marginea trotuarului, în faţa intrării garajelor vilelor, alături de gazonul tuns proaspăt şi o parte de grădină cu flori de toamnă.

În prelungirea străzii, vedem coline îndepărtate de o parte şi de cealaltă a Rinului. Deasupra, un cer ploios. Brusc, o fâşie de soare în apus luminează arborii pe un plan întunecat nori albastru închis. De la o margine la alta, un curcubeu perfect, complet, radios, păşeşte peste fluviu.

Îl privim în tăcere, surâzând amândoi, plini de bucuria uşoară şi de forţa impalpabilă a acestui arc de lumină acolo, sus. Unul lângă altul, o singură fiinţă în două corpuri, o singură dragoste în două fiinţe, fiecare simţind prezenţa celuilalt de parcă am fi unul, lipiţi unul de altul, braţul meu în jurul umerilor ei, braţul ei în jurul taliei mele, capul ei în scobitura dintre pieptul şi umărul meu.

Tăcere plină de blândeţe şi de sevă parfumată; amândoi, un singur fruct care se coace în tăcere. Doar respiraţia noastră, aceeaşi, în acelaşi ritm; doar conştiinţa că celălalt există, că este o singură fiinţă cu el. Dedesubt, chiar sub suprafaţă, o stare de graţie, mulţumind celui care a făcut să ne întâlnim şi să ne iubim.

5.

Nu i-am vorbit Françoisei de neliniştea mea, evident nejustificată. De la o vreme mi se pare că sunt filat, supravegheat. Mă înşel, fără îndoială. În tot estul Europei, despotismele marxiste se fărâmiţează, se prăbuşesc. O singură ţară rămâne încă prizonieră, legată strâns, strangulată de opresiune şi de frică, e cea de unde vin.

Lucrez la un studiu asupra principiilor unei confederaţii democratice a ţărilor riverane ale marelui fluviu pe malul căruia m-am născut. Am publicat capitole în marele ziar parizian bine cunoscut şi în ziare nemţeşti. De asta m-am exilat. Pentru a scrie aşa, supravieţuiesc datorită unui obscur mijloc de subzistenţă, într-o clădire foarte nouă, toată în sticlă, pe un schelet de otel inoxidabil în care toate birourile sunt îndesate cu maşini de informatică, cu terminale de telecomunicaţii, conexiuni cu bănci de date.

În afara orelor de birou, nu văd pe nimeni, rămân în cămăruţa mea şi scriu. Mă încăpăţânez să schiţez reţelele de legi, de tratate, de structuri ale funcţionării care ar putea să smulgă ţările noastre de acolo din arhaismul lor, din mizerie şi servitute. Utopie, poate. Iată, însă, că mulţimile sunt în stradă, strigând „poporul suntem noi!" fără nici o violenţă şi, pentru întâia oară după zeci de ani, fără frică. Iată că despoţii îmbătrâniţi cad unul după altul ca într-o trapă de Grand-Guignol.

Doar că, foarte de curând, asasinii veneau de acolo. Şi ei grandguignoleşte: umbrele lansatoare de capsule cu un virus necunoscut, pistoale cu cianură, un întreg echipament de coşmar. Răul e ridicol, ştiu însă să omoare. Nu ştiu **decât** să omoare.

Aparţin trecutului. Mai este un singur pericol: agenţii secreţi ai ultimei redute a tiraniei birocratice de acolo de unde vin eu.

Moartea violentă este ceva care nu ni se poate întâmpla nouă înşine. Asasinatele sunt ireale. Asasinii sunt fantasme.

Şi totuşi, părinţii mei, sora mea, prietenii mei au fost închişi fiindcă eu am evadat. Nu-mi ştiau hotărârea. Nu încredinţezi celor la care ţii ceva ce ar putea fi constrânşi să mărturisească sub tortura fizică sau morală. Chiar cei mai stupizi şi cruzi inchizitori ai pseudo-religiei de acolo, acum risipită în fum cu miros de cadavru, chiar aceşti mizerabili sunt în stare să vadă că victimele sunt inofensive.

De altfel, eu însumi sunt inofensiv. Nu sunt un om de acţiune. Încerc doar să luminez căile posibile pentru oamenii de acţiune care se ivesc acolo, din mulţimile până nu de mult mute. Mă limitez să studiez posibilităţile pe care ni le va dărui eliberarea – libertatea care creşte acolo aidoma apei în zidurile mucegăite, se infiltrează chiar în creierele complicilor tiranici, celor care au, chiar în sufletele lor vinovate, celor care mai au încă suflet.

În răstimp, chiar în acest oraş, capitală federală pe malul Rinului, exilaţi arabi au fost asasinaţi de emisari veniţi din Africa de nord sau din orientul apropiat. Demnitari germani au fost masacraţi de teroriştii, germani şi ei dar teleghidaţi de centrale situate în afara Europei. Iar exilaţi din Europa de est au fost omorâţi chiar aici, de asasini înarmaţi cu paşapoarte diplomatice sau ataşaţi pe lângă misiunile comerciale ale ţărilor lor.

Totul s-a sfârşit. Ceea ce se întâmplă în Sicilia, în Irlanda de nord, în spaniola ţară a bascilor, nu-i decât roman foileton, polar. Nu e adevărat, nu ni se întâmplă nouă.

Nu mi se va întâmpla niciodată. Nu sunt atât de important. De altfel, pentru asasini e prea târziu. „Iată vremea asasinilor" – scria Rimbaud acum mai bine de un secol. Acea vreme revine, durează încă, dar, după ce a făcut atâtea victime, este pe cale să se sfârşească ea însăşi.

Rămâne, e adevărat, doar ghinionul soldatului lovit de un glonţ rătăcit, în ultima zi a războiului, cu un minut înainte de a intra în vigoare armistiţiul.

Nu, aşa ceva nu mi se va întâmpla mie. Nu se întâmplă decât altora. Nu trebuie să sperii cu poveştile mele cu fantome femeia pe care o iubesc.

6.

Ne întoarcem pe urmele paşilor noştri, singuri pe trotuarul pustiu cu maşinile goale, toate noi, toate lustruite cu opt reflexe, Mercedesuri, BMW-uri, noul Peugeot de înaltă clasă, un Pontiac cu două locuri, două uşi dar cu patru ţevi de eşapament în două părţi, groase ca braţul meu. Rolls-urile ambasadei britanice nu sunt niciodată parcate pe stradă.

„La dreapta, se coboară spre Rin", îi spun Françoisei. „Ne vom plimba mâine pe aleea riverană şi vom prânzi la Schauenburger Hof, unde numele tuturor oaspeţilor iluştri sunt scrise pe pereţi, de la Goethe şi Metternich până în zilele noastre. Acolo, dincolo de copaci, este ambasada Franţei. Acolo am cerut pentru a treia oară azil în Franţa."

Îi povestisem cum, o oră după fuga mea cerusem azil în Franţa. Era în Berlinul de vest. Un funcţionar ciudat de consternat, poate un submarin al cunoscutei supraputeri, m-a îmboldit prompt către neant, cerându-mi să completez o simplă cerere de viză, viză care n-a venit niciodată. A doua oară a fost luna trecută, într-un text publicat în Franţa, o cerere indirectă de viză, ironică. Fără ecou. Nu sunt, de ajuns două, fără a treia încercare. Sunt încăpăţânat şi perseverent. Voi cere a treia oară azil în Franţa. Ca să-i fac plăcere Françoisei, i-am recitat câteva versuri ale unuia din poeţii mei favoriţi, armonios, muzician, înaripat:

En regardant vers le pays de France
Un jour m'advint, à Douvres sur la mer...

Continuare in pagina 10 ▶

PLIMBAREA

Charles d'Orléans era prinţ şi poet, eu nu sunt decât un cultural şi un conţopist; el era prizonier de război iar eu sunt exilat. Am păţit ca el, privind către Franţa... M-am întrerupt sufocat de o emoţie neaşteptată. Sunt nebun. Ce înseamnă pentru mine Franţa – Charles d'Orléans ar spune: „să suferi atât că eşti despărţit de ea"?

Pentru a ascunde emoţia ridicolă, m-am grăbit să-i atrag atenţie Françoisei la Capela fecioarei, roz-bombon, goală, unde ard întotdeauna zeci de lumânări. I-am povestit cum, odată, am văzut un blindat al poliţiei – patrulează adesea în acest cartier al ambasadelor – oprindu-se cu doi băieţi, în picioare, în turelă; unul din ei a sărit jos, a alergat la capelă întorcându-se într-o clipă: aprinsese o lumânare. Blindatul s-a pus în mişcare. Asta a fost tot. Poate că tinerii erau renani, un ţinut catolic.

Françoise e şi mai şi, dacă e posibil, ca bună lorenă franţuzească şi totodată „catolică", cum spune Péguy. A intrat în capelă, s-a rugat în faţa statuii Fecioarei cu copilul. În picioare, pentru noi doi şi pentru toţi cei pe care îi iubeşte.

Am pornit-o mergând de-a lungul casei în care nu trăiesc – doar locuiesc, aştept doar eliberarea – ajungând în piaţeta de la capătul străzii. Am intrat un moment în bistroul **Au Petit Chor de Chasse**, cochet, curat, îmbietor, în care oamenii beau bere sporovăind. Toţi obişnuiţi, vecini schimbând cu ei saluturi prieteneşti.

„Mă cunosc toţi. Nu ştiu cine sunt, ce sunt, nici ce fac aici, în afară de a-mi câştiga pâinea", i-am explicat Françoisei.

M-a privit cu ochii ei mari, limpezi, gravi, umbriţi de atenţie, n-a făcut nici un comentariu.

De acolo ne-am dus la al doilea bistrou: clar-obscur, lambriuri din lemn de coajă de nuc, arămuri lucitoare, băutori de bere flegmatici şi blajini, cu sociabilitatea şi politeţea naturală a renanilor. Patronul cu nevastă-sa sunt iugoslavi, au ţinut un bistrou la Billancourt. Prietenoşi şi ei: ştiu despre mine doar ce-i interesează: că m-am născut nu departe de ţara lor, de satul lor, aproape de marele fluviu.

„Acum, vino să-ţi arăt capătul plimbărilor mele solitare. Mă plimb singur, seara, gândindu-mă la tine. Mă opresc să-i vorbesc prietenului meu. Îi vorbesc despre tine. Despre noi doi."

„Locuieşte aici, pe aproape?"

„Vino, te voi prezenta".

Mi-am dat seama că se mira, la gândul că va fi prezentată unui bărbat: conform politeţii franceze, bărbatul este prezentat unei femei: m-a urmat fără să scoată o vorbă.

7.

Prietenul meu se află în partea cealaltă a pieţei, la capătul unei străduţe asemeni unei galerii boltite, două rânduri de pomi îşi îmbină frunzişul deasupra. La dreapta, magazinul unui anticar: mobile vechi, statuia unei sfinte provenind dintr-o biserică distrusă în vremea războiului, tapiserii. La stânga, vitrina unui optician din care zeci de rame de ochelari ne fixau cu privirea lor goală. Între cele două, puţin mai retras, dincolo de o grămadă de merişor, se află crucifixul.

Vârful şi capetele crucii sunt tăiate în formă de trifoi. Săpată în piatra încadramentului, o nişă adăposteşte un vas întotdeauna cu flori.

Între vas şi picioarele lui Cristos pe cruce, doar data este gravată în gresie: 1684. Licheni înnegresc cifrele. Cifra 1 are o formă curioasă. Dacă o priveşti foarte de aproape constaţi că are forma unui bâtlan. Vârful cifrei este ca un soi de occiput rotunjit. Linia oblică este ca un cioc lung. Piciorul e bifurcat: două catalige, din care una face un pas înainte.

Deasupra, Cristos crucificat, pictat şi repictat de generaţii, o înfăţişare solidă, cam nemţească. Un tors cărnos de luntraş pe Rin, băutor de bere.

Capul este înclinat de agonie şi de moarte. O, prieten al meu, de care nu ne e milă, Isus salvator, ai milă de mine. Nu ridic niciodată ochii mei mai sus de picioarele bătute în cuie. Ştiu foarte bine că este o imagine cioplită. Dincolo de ea, pe el îl iubesc, lui îi vorbesc.

„Te iubesc fiindcă eşti tu. Te iubesc pentru frumuseţea ta, pentru bunătatea ta, inteligenţa ta, înţelepciunea ta, modestia ta, curajul tău. Şi totuşi nu-i adevărat. Te iubesc pentru că eşti tu".

„De fiecare dată când trec pe aici, mă opresc în faţa lui şi îi spun: «Îţi mulţumesc, Doamne. Ai milă de Françoise şi de mine. Tu mi-ai dăruit-o, dăruieşte-mă ei». Înainte de a te cunoaşte, i-am spus lui Françoise, mă închinam de fiecare dată asemeni lui pe Muntele Măslinilor: «Dacă se poate, Doamne. Totodată nu după vrerea mea, ci după a ta. Să fie împlinită voinţa ta». De când te-am întâlnit, socotesc, ca înainte, că în totul nu se întâmplă doar ce vreau. Numai în ce te priveşte. Nu pot să-mi închipui că rugămintea mea nu va fi împlinită. Spun: «Dăruieşte-mi-o»."

Françoise era mută. Eram în picioare, unul lângă altul, în faţa crucifixului rugându-ne în tăcere lui Isus Cristos.

Apoi am plecat spre falsa mea casă, mergând pe lângă vitrina opticianului, toţi ochelarii lui urmărindu-ne cu privirea albă. Acolo, Françoise s-a oprit, fără să le dea atenţie, ridicând spre mine ochii plini de lacrimi: „Te iubesc", mi-a şoptit. I-am răspuns cu vorbele spuse de sfântul meu patron, diriguitorul său, care este şi al meu şi al micii mele lorene:

▶ *Urmare din pagina 9*

„Ştii bine că te iubesc!"

Am continuat:

„Te iubesc fiindcă eşti tu. Te iubesc pentru frumuseţea ta, pentru bunătatea ta, inteligenţa ta, înţelepciunea ta, modestia ta, curajul tău. Şi totuşi nu-i adevărat. Te iubesc pentru că eşti tu".

Ochii îi erau din nou plini de lacrimi. Mi-a spus:

„Ştii de când te iubesc. Prietenia dintre tine şi bucata de piatră cioplită mă face să te iubesc mai mult. Am simţit brusc cantitatea de suferinţă pe care o duci cu tine – dorinţa de a vindeca suferinţa lumii din care vii, a noastră, a tuturor... Te iubesc fiindcă...

Printre lacrimi i s-a ivit un delicios surâs zburdalnic:

„...fiindcă te stimez, bărbate". Din nou gravă: „Ai dreptate: nu e chiar adevărat. Te iubesc fiindcă eşti tu. Te-aş fi iubit chiar dacă ai fost altfel decât eşti. Cu condiţia să fii tu. Cu condiţia să fim tu şi eu."

8.

Ne întoarcem încet, înlănţuiţi. Nici un pieton. Se lăsase seara. Maşini veneau spre noi cu farurile aprinse trecând cu un fluierat al pneurilor.

Alte faruri cu o intensitate orbitoare ne ajungeau din urmă. O maşină ne-a depăşit cu o viteză redusă. Era necuviincioasă, de două ori mai mare decât o maşină normală, de două ori mai înaltă, cocoţată pe pneuri mari asemeni roţilor de avion pentru pasageri. Era un blindat al poliţiei cu caroseria din oţel, colţuros, în formă de trapez, având deasupra o turelă de asemeni colţuroasă, trapezoidă. În picioare, în turelă, cu coatele pe oţelul acoperişului, un tânăr bărbat blond având ascultătoare, un mic microfon la capătul unei tije ca un sfert de cerc, în dreptul gurii.

„Capitala federală. Cartierul ambasadelor", i-am spus lui Françoise şi eu, cu toate că nu îmi place să mint, am adăugat o minciună: „Aici nu se întâmplă niciodată, nimic."

Ea şi cu mine, avem adesea aceeaşi gândire, care ne face să deschidem gura simultan, începând aceeaşi frază, cu acelaşi cuvânt. Atunci începem să râdem, fericiţi că suntem unul. În această seară, nu voiam să o fac să îndure contagiunea anxietăţii mele de om venit din Est, care nu va uita niciodată că a trăit acolo, chiar dacă acum tirania eurasiatică pare să se împrăştie ca un vis urât. Françoise s-a născut şi trăieşte într-o ţară liberă. N-a cunoscut niciodată frica îngrozitoare. Nu vreau să-i inoculez maladia pe care, la fel cu ţinutul meu natal, sunt pe cale s-o vindec. Am ridicat între ea şi mine, pentru a o ocroti, o barieră împotriva obişnuitei noastre telepatii, ea nu şi-a dat seama de nimic.

Ea este asemeni patriei sale: liberă, rezistentă, totuşi delicată până la fragilitate. O

văd, acasă la ea, lucrând cu faimoasele „concentrări de spirit şi voinţă constantă proprii naţiunii“. Voinţa ei este peste puterile ei. Atunci Françoise se întinde un sfert de oră, închide ochii şi, odihnită, revine să-şi reia munca folosind aceeaşi energie.

„Sunt obosită“, mi-a spus când ne-am întors la casa care nu e a mea. „Aş vrea să mă odihnesc o clipă. Trezeşte-mă repede să avem timp de vorbit, să fim împreună“.

Am lăsat-o să doarmă, cu lumina stinsă, cu perdelele trase. Nu o voi trezi. Voi aştepta să se trezească singură. Alături, în celula mea, scriu asta pentru noi doi: pentru aducerea aminte; pentru a păstra amintirea acestui moment atât de fericit, cel mai recent într-un şir de momente fericite pline de conştiinţa norocului prezent şi a speranţei norocului care ne aşteaptă.

9.

M-a lăsat să dorm mai mult decât i-am cerut. Probabil că a ieşit să ia aer în faţa casei.

Detunăturile m-au trezit tresărind brusc. Mai multe detunături. M-am sculat dintr-un salt, am alergat în hol, am văzut uşa camerei lui deschisă. Nu era acolo. Uşa de la intrare era întredeschisă. Din cauza asta detunăturile mi s-au părut atât de puternice. Am ieşit şi l-am văzut întins pe trotuar. Un necunoscut era aplecat asupra lui, cu braţul întins, cu un pistol în mână. M-am repezit strigând. Necunoscutul s-a ridicat, a întins braţul spre mine şi a tras. Am văzut flacăra scurtă la capătul ţevii armei. Necunoscutul a făcut stânga-mprejur, a alergat spre maşina care-l aştepta, s-a urcat, a trântit uşa. Automobilul a pornit cu bubuit de motor.

Am îngenuncheat lângă bărbatul meu. Îl voi vedea mereu aşa cum era, însângerat, cu ochii larg deschişi, orbi.

Acum, către sfârşitul nopţii, mă aflu la spital, în sala de aşteptare. Nu este nimeni. Prin ferestre se vede doar noaptea, parkingul pustiu, maşinile goale. Nu se aude decât tăcerea.

L-au operat câteva ore. Un doctor foarte tânăr, foarte înalt, cu o bluză albă, a venit să-mi vorbească amabil, mi-a dat un tranchilizant şi un pahar cu apă:

„Vreau să stau aici. Nu vreau să adorm.“

„Bineînţeles, bineînţeles. Luaţi asta, Vă va ajuta să aşteptaţi.“ L-am privit. A înţeles. Plin de respect mi-a spus: „Nu vreau să vă dau o falsă speranţă..., nu e încă pierdut. Dacă supravieţuieşte până dimineaţă... atunci...“. A ezitat, apoi a continuat: „Atunci, poate...“

Îl priveam mută. După ce a citit în ochii mei, faţa i s-a alterat. Şi vocea. A murmurat cu blândeţe:

„Mă voi întoarce să vă ţin la curent.“

De atunci a mai venit de două ori. A venit să-mi spună:

„E la reanimare. Facem tot ce e omeneşte posibil.“

Omeneşte. O, Dumnezeule, Isuse Cristoase, dă-mi omul meu, bărbatul meu.

În româneşte de Andriana Fianu

marian drumur

NOAPTEA DE SÂNZIENE

După ridicarea ruloului, camera arăta la fel de întunecată; se desluşeau, dincolo de pătratul ferestrei, contururile tremurătoare ale plopilor.

– E târziu, spuse ea.

–Ai destul timp, răspunse el, stăm puţin de vorbă, apoi te conduc.

Ea se ridică de pe canapea şi ieşi din cameră; se auzi cum încuie uşa băii. El îşi luă hălatul şi se duse în sufragerie, aprinse o ţigară, pe urmă deschise televizorul, dar nu urmări programul, - începuse să frunzărească un ziar.

Complet îmbrăcată, machiată, ea intră în cameră şi se aşeză în fotoliul de lângă fereastră.

– Te plictiseşti?

– Nu, de ce?

– N-ai fost prea atent cu mine astăzi.

– Sunt puţin obosit, am avut o zi lungă.

– Iar pe deasupra, prezenţa mea.

– Când vii tu, e sărbătoare.

– Ţii cu adevărat la mine? Spune, cât de mult?

– N-ar fi prima oară; mută-te la mine şi hai să trăim împreună, o să ne simţim în siguranţă amândoi.

– Să cumperi mobilă, camera asta nu-mi place.

– Păi, cu atât am rămas după departajare.

– Acum trebuie să plec, e târziu.

El se duse în dormitor, reveni îmbrăcat şi ieşiră. Printre blocuri, ca într-o vale, sufla vânt rece cu miros de primăvară. Staţia de tramvai era plină de oamenii care plecau spre schimbul de noapte. Lângă ghereta pentru bilete se opriră, distanţaţi.

– Aş fi preferat un taxi, spuse ea.

– Ai puţină răbdare, va veni vremea să te duc numai cu maşina. Vrei să te conduc până acasă?

– Mai bine nu întrebai, dar merg singură.

Sosi tramvaiul, ea urcă luată de şuvoi; el schiţă, nevăzut, un semn cu mâna şi se îndepărtă. Legănatul cald al călătorilor, smuciturile din staţii, fulgerarea luminilor dincolo de geamuri întrerupând reflectările interiorului.

Strada lungă şi întunecată i se părea nesfârşită. Dorea şi se temea să audă alţi paşi; ţăcănitul tocurilor ei avea parcă ecouri în pereţii caselor; răsuflă uşurată când ajunse să descuie uşa blocului. Huruitul ascensorului o linişti complet.

Intră în apartament, se opri lângă cuier, îşi scoase pardesiul şi se descălţă; în cadrul uşii spre cameră apăru un bărbat.

– Ai întârziat mult, începu el, scoţându-şi ochelarii.

– Ştii cum este, răspunse ea. E foarte bolnavă, are nevoie de încurajare, nu mi-am dat seama cum trece timpul. Este groaznic să nu ştii ce va fi cu tine.

– Da, încuviinţă el, e groaznic.

Intrară în cameră; veioza lumina biroul masiv şi cele două fotolii în piele din faţa lui.

– Lucrezi? întrebă ea.

– Îmi place să lucrez, spuse bărbatul.

– Copilul ce face?

– Doarme, deşi cam avea chef de joacă, dar cu mine nu e cazul.

Ea se ghemui, cu picioarele strânse, într-un fotoliu. Rămase o vreme nemişcată, privindu-l cum îşi reia locul, în faţa hârtiilor.

– Scoate-mă undeva la plimbare, izbucni deodată. Vreau să văd câmpul!

– Acuma?...Bine! cedă el imediat.

Ieşiră în aleea tăcută. Vuietul motorului care se încălzea părea că umple cvartalul de blocuri, separându-i de întreaga lume. Pipăind cu luminile farurilor, autoturismul se legăna în tunelul de castani, îndreptându-se spre bulevardul de centură. De acolo, albeaţa asfaltului parcă aduse căldură între cei doi călători. Trecură de pasaj, lăsară în urmă staţia de benzină, podul şi refugiul din capătul liniei de autobuz, în spatele căruia mai sclipeau câteva luminiţe ale complexului de sere.

– Caută un drum lateral, spuse ea.

Curând, maşina viră brusc şi începu să salte peste făgaşele unui drumeag între lanuri. Undeva, în dreapta, se deschise o întindere aurie. Tăcerea care se lăsă începu să se umple de foşnete şi scurte ţârâituri de insecte. O pasăre de noapte ţipă în depărtare.

– Flori! exclamă ea şi îngenunche la marginea drumului.

– Sunt sânziene, explică bărbatul, de lângă maşină. Există o noapte în care tinerele fete îşi caută ursitul; asta e chiar noaptea de sânziene.

Femeia rămase un timp nemişcată, cu obrazul îngropat în florile galbene. Apoi, începu să smulgă mănunchiuri şi să le îngrămădească pe bancheta maşinii, acoperind-o cu un maldăr tot mai gros. Se opri deodată, îşi privi mâinile, oftă şi îşi reluă locul din faţă. Înclină spătarul scaunului şi rămase întinsă, cu capul aplecat spre tulpinile cu miros crud al sânzienelor.

Autoturismul manevră greoi, se întoarse şi părăsi drumul de ţară, reluându-şi goana molcomă pe şosea.

– Opreşte, spuse ea când urcau podul.

– E interzis, exclamă bărbatul şi opri.

Ea coborî, luă un mănunchi de flori şi-l aruncă în apă, aplecându-se peste parapet, încercând să privească în urma lui, pe urmă se întoarse.

Maşina îşi reluă cursul; un mic spaţiu care ocrotea miresme şi gânduri.

Gabriela Adameșteanu: Istoria a mers mai re scriit

– Dragă Gabriela Adameşteanu, puţini oameni ştiu că pe vremea când erai redactor la editura Cartea Românească reuşeai să dai undă verde multor cărţi „scandaloase." Acum, dacă tot ne despărţim de trecut râzând, te rog trădează-mi o parte din strategiile tale.

– Nu, nu cred că am avut nişte strategii speciale. Şi nici nu cred că acele cărţi care apăreau, depindeau foarte mult de redactori. Pentru ca o carte să apară, ea trecea prin mai multe straturi de cenzură şi redactorul („lectorul" cum se zicea la „Cartea Românească") era doar primul nivel. În puterea lectorului era mai ales să facă **răul.** El putea să oprească la nivelul lui de lectură, de cenzură, cartea. Bineînţeles însă că şi oprirea sau modificarea se făceau cu argumente estetice, iar uneori era vorba doar de motive estetice - cartea, adică, era proastă. Dar pentru ca o carte să apară, ea trebuia, urcând pe această linie, să depăşească redactorul şef, directorul, Consiliul Culturii. Şi aprobările necesare puteau veni şi mai de sus, eu nu ştiu de unde. Deci, ceea ce am cunoscut eu după '84 până în '89 era un proces complicat, evident foarte umilitor şi în parte aleatoriu prin care cărţile de anumită valoare ajungeau la public. Din punctul acesta de vedere, eu cred că nimeni nu-şi poate arbora singur un foarte mare merit în apariţia unei cărţi, pentru că niciodată nu intra în joc un singur om; ci o reţea întreagă. Totdeauna erau mai mulţi implicaţi, şi, în plus, existau grupuri de presiune antrenate sub sigla Uniunii Scriitorilor (dar nu numai). Aceste grupuri de presiune (cum se mai spune azi) funcţionau în cazul scriitorilor cu platformă, în cazul scriitorilor de valoare şi nu rareori în cazul scriitorilor mediocri cu relaţii personale în mediul editorial.

Cărţile unor autori de marcă, la data respectivă, ieşeau de regulă mai uşor decât ale scriitorilor trecuţi la un rang mai modest. Propria mea carte, **Vară–primăvară**, a şi întârziat în editură şi eu însămi a trebuit să mă zbat pentru ea, atât cât m-am priceput, şi să cer ajutorul celor care, în final mi l-au dat, de vreme ce a apărut, deşi avea un subiect „tabu" - exilul. E adevărat că în timpul când am lucrat la C.R. am avut o foarte mare dorinţă de a ajuta cărţile, în care credeam (aşa cum de altfel făceau mulţi sau toţi ceilalţi colegi ai mei). Mi-amintesc, de exemplu, că nu am ajutat un roman al lui Paul Everac, nu din cauza problemelor politice existente înăuntru, ci din cauza modului în care era scris. Şi chiar a unei „ideologii" pe care am văzut-o apoi cu toţii, având spaţiu de desfăşurare direct la televiziune.

– Fiindcă editura Cartea Românească era number one pe atunci, fireşte, cele mai curajoase manuscrise, veneau acolo. La ora actuală se acreditează ideea că n-ar exista cărţi de sertar. Eu, dar nu numai eu, ştiu că există. Ce crezi, ce părere ai despre aceste manuscrise?

– Cărţi care n-au apărut încă?

– Da, care n-au apărut şi care au fost cărţi de sertar. În general se presupune că nu există cărţi de sertar.

– Nu. Sigur că au fost cărţi de sertar. Dar problema cărţilor de sertar nu este nici pe departe atât de simplă cum se prezintă de obicei. E sigur că au fost cărţi de sertar de mai multe categorii. Unele se plimbau între diverşi „factori de decizie", fără să fi obţinut viza. Blandiana îşi numeşte carte de sertar şi **Sertarul cu aplauze,** pe atunci neterminat, carte pe care mi-a predat-o mie (probabil, în noiembrie '90). Din aceeaşi categorie face parte **Play–back** a lui Stelian Tănase, care, din câte ştiu, n-a mai apărut niciodată. Eu am ţinut mult la ea, dar n-am reuşit s-o fac să apară. Carte de sertar s-ar putea numi romanul lui Cochinescu, care era terminat; eu l-am citit, l-au citit şi cei de acolo şi nu am reuşit să-l facem să apară decât în '90, cred.

Cărţi de sertar cu adevărat, după opinia mea, au fost memoriile de închisoare, memoriile oamenilor care au trecut, în anii '50, prin încercări tragice. Acestea chiar nu aveau nici o şansă.

Deci, o parte din cărţile pe care eu le-am susţinut au apărut în anul '90, unele nepărând să aibă nici o şansă în decembrie '89. Acesta este un tip de carte de sertar. Cărţi de sertar cu adevărat, după opinia mea, au fost memoriile de închisoare, memoriile oamenilor care au trecut, în anii '50, prin încercări tragice. Acestea chiar nu aveau nici o şansă. Probabil există cărţi de sertar, nepredate deloc la edituri, „cadrele" de apariţie fiind din ce în ce mai restrictive.

Dar istoria a mers mai repede decât a mers imaginaţia scriitorilor cu cărţi de sertar. Mai toate cărţile de sertar (pe care le-am văzut, sau despre care ştiu) vizau o libertate de expresie a scriitorului, mai mică decât cea care a venit după decembrie '90. Deşi nu s-a schimbat atât de mult cât am aşteptat noi, din punctul de vedere al libertăţii expresiei, ea s-a schimbat mai mult decât îndrăzneam noi să sperăm. Mai toţi autorii de până în '89 nu reuşiseră să-şi depăşească autocenzura nici în cărţile de sertar. Fiind oameni formaţi în comunism nu cunoaşteau toate ororile la care fuseseră martori (închisoarea de la Piteşti, dar nu numai) sau nu erau conştienţi de modificarea pe care lipsa de libertate o produce în oameni. Din punctul acesta de vedere se întâmplă ceva puţin trist cu aceste cărţi de sertar. Autorii înşişi nu s-au mai recunoscut în ele după decembrie '89, sau cititorii nu le-au mai primit cu emoţia cu care le-ar fi primit altădată dacă printr-un miracol ele s-ar fi strecurat printre porţile cenzurii. Ele nu au mai avut ecoul respectiv, au venit peste drama celor ucişi în decembrie, au venit peste noi mărturiile ororilor din închisori şi, lângă tot ceea ce a acumulat istoria, ficţiunea, mai ales „ficţiunea" unor oameni inevitabil autocenzuraţi a apărut prea palidă. Aşa mi se pare mie.

– Imediat după revoluţie ai părăsit munca de la editură şi ai alergat spre publicistică. De ce? Te plictiseau manuscrisele, voiai să te exprimi şi altfel?

– Ultimele 4, 5, 6 luni de la editură au fost extrem de neplăcute pentru mine. Nu din cauza ambianţei şi a colegilor, ci din cauză că exista o presiune care creştea absolut zilnic, asupra celor din edituri împotriva literaturii.

Jumătate deja din autori se aflau în exil, şi aceştia fuseseră colegii şi prietenii noştri. Condiţiile pentru publicare din anul următor, erau atât de restrictive tematic, încât aveam tot timpul senzaţia unei întoarceri la realismul socialist, (mai ales în momentul în care se făceau prezentările şi planurile editoriale pentru '90). În acelaşi timp eu nu am putut, practic, în cei patru ani cât am lucrat la editură, să mă adaptez cu această meserie de lector pentru că era de-a dreptul schizofrenică; eram în acelaşi timp autor, victimă şi călău, autor şi cenzor. Şi chiar dacă eu din punctul meu de vedere am făcut numai ceea ce am gândit şi am crezut, (deci sprijinind cum am putut cărţile pe care le-am avut în mână, în care credeam), acest lucru mi s-a părut din ce în ce mai insuficient, din ce în ce mai insuportabil. După mai multe încercări nereuşite de a-mi găsi un alt loc de

pede decât imaginația orilor

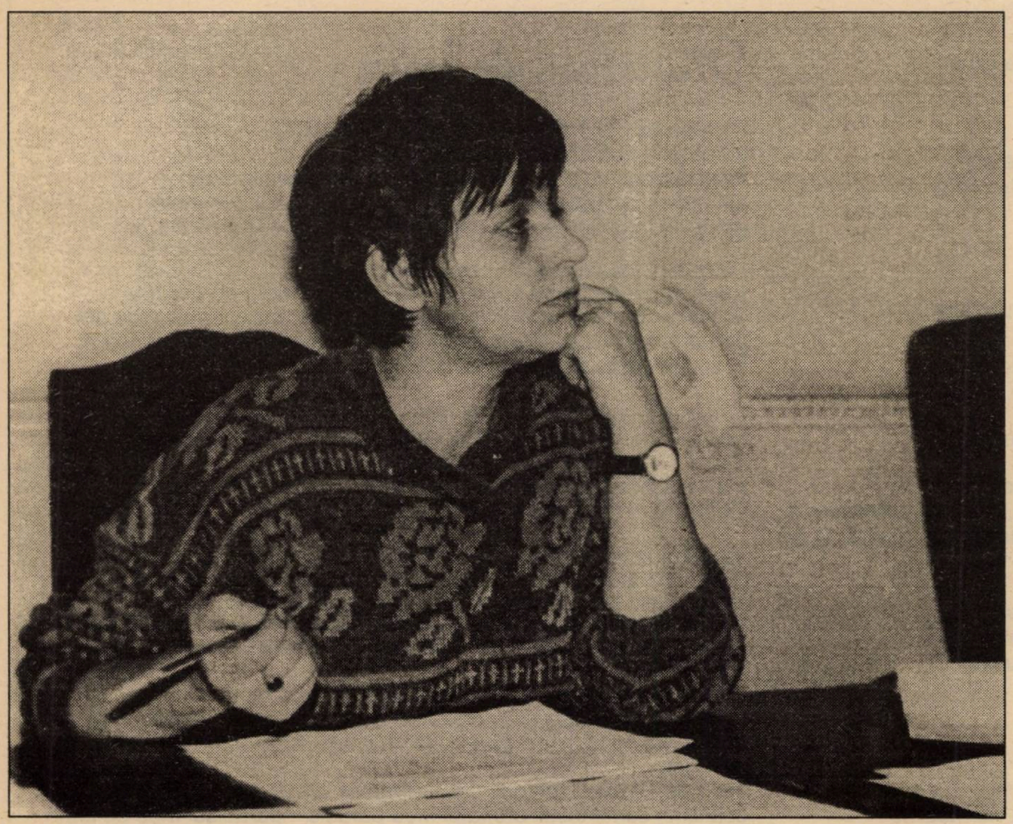

muncă, (deşi a existat în acel timp câte un loc liber la Secolul 20, la Viaţa Românească, şi n-am fost primită şi fusesem avansată în ierarhia literară, mi-am dat seama că nu am altă posibilitate şi alt mijloc de întreţinere decât să rămân la C.R. Şi totuşi, în toamna anului '89 eu am simţit că nu mai pot continua. Am apucat să semnez un text care era pregătit, de solidarizare cu Mircea Dinescu şi ceilalţi. Îl mai semnaseră, Paleologu, Pleşu, Blandiana, Liiceanu. Ajunsesem să am legături cu o parte din scriitorii care erau interzişi, şi dacă nu venea revoluţia, eu nu mai puteam fi păstrată în editură din ianuarie '90. Eram sufleteşte pregătită să suport plecarea de acolo şi, deci despărţirea se făcuse deja, psihic, la începutul lui decembrie '89. Evident eu nu ştiam ceea ce avea să urmeze. Şocul lui decembrie a fost atât de mare, încât m-am simţit foarte vinovată de cei morţi atunci, copii în majoritate, şi practic nu am mai putut continua nimic din ceea ce trăisem până atunci. În ultimul timp, literatura mi se păruse suficientă şi aveam în această privinţă o decizie gata luată.

– Ai ajuns să conduci una dintre cele mai importante reviste ale ţării. Cum reuşeşti să o ţii la suprafaţă, ştiind care sunt cererile pe piaţă pentru o revistă ca 22?

– Întâmplarea pe care o numesc destin a făcut să ajung aici. Pentru că, evident, nu am avut nici o secundă acest proiect clar. După ce, în octombrie 1991, am început să mă ocup de 22 am descoperit acest spaţiu foarte nou, în care există câteva lucruri foarte diferite: unul, a face jurnalism într-un timp în care presa independentă o duce greu, a susţine cultura. Este într-un timp în care ea nu este ajutată dacă nu este aliniată, a nu lăsa în această perioadă îngrozitor de dificilă să se scufunde ceea ce de bine, de rău am constituit în aceşti patru ani câţi au trecut din decembrie '89. Mi se pare o obligaţie de a face aceste lucruri şi din cauza aceasta, practic, zilele mele trec repede.

Cum exact am reuşit să facem fără sponsor cu foarte puţine subvenţii, să supravieţuiască în acest timp revista 22, ar fi subiectul unui alt interviu care poate plictisi cititorii unei reviste literare. Evident, în primul rând, am încercat să facem o anumită ordine. Între cheltuieli şi venituri, să constituim o redacţie fiabilă şi viabilă de la servici şi contabilitate, difuzare, serviciu tehnic. Numai redacţia a rămas foarte mică, din cauza banilor, din cauza „pretenţiilor" noastre. Am parcurs tehnic o evoluţie, de la linotip la calculator, de la tipul de presă angajată spre un profesionalism care înseamnă accentul pus pe reformare, nu opinie. Multe le-am învăţat în acest timp şi ca să dau un citat din nu-ştiu-cine, „nu ne-a fost uşor".

– Există o cădere a artei, a literaturii în ochii cititorului sau cauzele dezastrului în care ne zbatem le vezi în altă parte?

– Eu cred că există o revenire. Din datele pe care le am, există o revenire a interesului publicului faţă de diversele arte (teatru, film, plastică, literatură). În acest moment, interesul cel mai mare, precumpănitor este pentru economic. Apoi politicul. Apoi cultura. Cultura încă se bucură de un public larg, pe care l-am avut înainte de '89 şi care nu a fost furat total-mente de producţia de consum a artei. Dar, deseori oamenii interesaţi de cultură fac parte din categorii net defavorizate.

– Recent a avut loc Conferinţa Scriitorilor. Ţi-a lăsat un gust amar prin ce? Crezi că Uniunea Scriitorilor îşi mai are rostul? Vezi cumva redresarea ei?

– Mie, personal, nu mi-a lăsat gustul amar pe care mi l-au lăsat şedinţele anterioare de Consiliu. Conferinţa de acum a avut cel puţin un caracter decent. Acele şedinţe în care Mircea Dinescu striga tot timpul, jignea lumea, au fost, cum am mai spus, nişte performanţe de indecenţă şi umilinţă publică şi ele mi-au lăsat un gust foarte amar. Se întâmplă chiar şi în locuri unde asociaţiile sunt mai unitare, să nu se ia decizii. Uniunea plăteşte tributuri unor mai vechi polarizări în două tabere mai mari. Nu se ştie ce se va întâmpla cu ele într-un an.

Statutul mi s-a părut făcut în grabă şi personal nu îl găsesc reuşit în privinţa modificării sistemului de votare a preşedintelui. Eu cred că este chiar nepractic de a lăsa unei asociaţii atât de neomogene, cum este Uniunea Scriitorilor, decizia de a-şi vota preşedintele. Ea riscă să nu poată să facă acest lucru niciodată, forţele opuse fiind aproape, aproape egale. Ea se poate măcina în gol. Eu cred că formula veche de a-şi alege un Consiliu şi Consiliul de a-şi alege un Comitet Director şi Comitetul Director de a-şi alege preşedintele ar avea mai multă coerenţă şi mai multe şanse de a ajunge la obiectul ei. Şi, sinceră să fiu, mi se pare mai democratică.

– Altădată, în astfel de ocazii, ne întrebam unul pe altul ce mai scriem, când ne mai apar cărţi. De ce nu publici, Gabriela Adameşteanu? De ce stai ca atâţia alţii în expectativă?

– Nu mai public pentru că nu mai am nici o carte terminată. Iar, practic, de scris literatură nu mi s-a întâmplat decât în ultimii doi ani. În primul an, în '90, şocul istoriei a fost atât de mare, încât nu am avut deloc chef să scriu. Atunci nu înţelegeam bine ce s-a întâmplat. Asta ar însemna acum că înţeleg. Da, în mare parte acum am înţeles ce s-a întâmplat. Eu cred că, un prozator, ca să scrie, trebuie să aibă această iluzie că înţelege epoca în care trăieşte. În anul al doilea, în '91, am avut un accident grav de maşină şi-am fost luni de zile grav bolnavă, la pat. Am preluat revista 22 fiind convalescentă şi am lucrat la această revistă în condiţii foarte dificile în '91 şi în '92. Practic, interesul pentru literatură nu l-am mai simţit decât în '93. Acum, de curând am avut o vacanţă în care m-am gândit la cartea mea pe care am început-o. Dar îmi lipsesc două lucruri: timpul pe care nu ştiu când îl pot avea pentru ca să scriu şi pentru că îmi lucrez cărţile foarte lent, timp de ani. Presupun că aş găsi totuşi o editură să mi-o publice, dar foarte multe oferte n-am primit în aceşti ani.

Interviu realizat de Marius Tupan

aura christi

Arta tiranizării

Nici o mişcare. Închide ochii. Dormi.
Ascultă cum întunericul încet te devoră.
Va trece încă o noapte, încă un secol,încă o zi.
Ora trecută va rumega ora care va veni.

Şi vor veni cuvintele tale ca nişte pumni strânşi
până ghearele intră adânc, adânc în carne
şi vor veni sălbăticiunile aciuate printre rime
şi vor tăbărî singurătăţile lumii acesteia prin lucarne

şi va veni frigul scâncind, miezul de foc
al aşteptărilor în care nu te-ai putut încălzi
şi va veni îngerul să-ţi ceară o altă pereche de aripi...
Tu vei repeta, delirând către ceasul pieirii nu te grăbi;

înaintează printre mulţimile nepăsătoare
fără tremur, fără grabă, fără să te trezeşti
din visul care secundă de secundă te surpă.
mergi ca şi cum ai pluti, înconjurată de şiruri lungi de peşti.

Şi va veni îndoiala, amuşinându-şi prada...
... Bezna preferă pulpe de înger fripte.
Din fiecare literă ies cohorte sumbre de zei.
luând cu ei înfrigurata, milenara, linişte de sub cripte

şi fetele, da, fetele, pe care le-am ucis fără a crâcni
fete luminoase, fete uşuratece, cu sâni palizi, mici, de adolescente,
fete ce prindeau în miez de vară fluturaşi zglobii, fete muşcând din
mărul vieţii, fete cochete

şi celelalte fete ce foşgăiau pe vremuri în mine...
Le-am ucis, cuprinsă de o linişte neagră, fierbinte.
Şi acuma, şi acuma cine sunt eu? Un cadavru viu
locuit de o inimă neagră, de o rătăcită minte...

Aşa cum stau alături de fetele mele moarte,
zei obscuri, ranchiunoşi, mă mănâncă.
Arta tiranizării e tentantă, îmi spun, sugându-mi
oscior după oscior... sunt vie, şoptesc... sunt vie încă...

Şi mă uit la ochiul profilat pe cerul camerei mele
ochi adânc, enorm, înlăcrimat, ca războiul meu cu mine,
ca războiul atroce de fiecare zi.
Nu te mişca. Dormi. Taci şi ascultă. În somn vor veni

cuvintele tale, poemele tale ca nişte pumni neputincioşi, strânşi
până unghiile intră adânc în palme.
Şi va trece încă o noapte... şi se va trece totul,
îmi repetă, încolăcindu-mă cu liane de priviri, ochiul de pe cer, Ochiul

Paradisul de lemn

Fă repede, cât mai repede ceea ce ai de făcut.
grăbeşte-te să împlineşti literă cu literă
tot ce fusese cu o exactitate perplexă, de milenii, scris.
atâta timp cât pierdută, orgolioasă din politeţe, contemplu
greşelile îngerilor vicleni, deghizate majestuos în paradis.

Fă repede ceea ce ai de făcut, îţi poruncesc!
trece timpul de parcă cetate după cetate ar avea de cucerit.
eu aştept momentul crucial asemeni grecilor care, după zece ani
de înfrângeri desăvârşite, urniţi din înţepenire cu o idee de lemn,
în timpul nopţii au declanşat limpedele sfârşit.

Vino rapid. Cât o să mă laşi să insist în eroare?!...
Până la umeri în noroiul roşu al întunecimii m-am adâncit,
cizelându-mi noapte de noapte potrivnica viziune
în jurul căreia ca un şarpe cu aripi, de mirosul pradei stârnit,
frigul desenează cercuri, cercuri, cercuri, la infinit.

Adu-ţi aminte: eu singură am venit în cercul care, vai, s-a închis!
Nimeni. Doar din când în când năvălesc hoarde de idoli negri, de lemn,
şi scrijelesc în creierul meu acelaşi, neverosimil, cuvânt,
şi fără să-mi mărturisească cine i-a trimis, până unde vor merge
şi până când, se retrag pe picioarele lor de lemn, şchiopătând.

Vino odată şi fă cât mei repede ceea ce ai de făcut.
la cu tine memoriile proorocilor să împlineşti tot ce fusese scris.
Grăbeşte-te acum când, iată! îngerii mei – uriaşi copilăroşi, solemni,
zeii mei – clovni simandicoşi, – greşesc. Şi eu, din poruncile lor
scâncite, construiesc eronatul meu paradis – paradisul meu de lemn

gabriel stănescu

COAST tag & label
O bătrână imprimerie abandonată
Între baloturi de hârtie şi gunoaie
Pentru câţiva dolari pe oră
Sunt băiatul cel bun la toate:
Îndoi cartoane ambalez
Fac cutii încarc şi descarc
Proprietar e unul Pat
O matahală pe care vânturile călduţe
Ale afacerilor îl duc din când în când
În hala mare printre maşinile şi oamenii care-i lucrează
În ajunul Crăciunului mi-a dăruit
O bancnotă de o sută de dolari
I-am mulţumit şi în loc să mă bucur
Am blestemat ziua
În care am ajuns în America...

○

Tot mai greu de purtat acest trup
Tot mai greu de vorbit această limbă
Tot mai neînsemnate cuvintele care o compun
Viitorul nu mai are timp într-însul
Tot ce ating se preface în ţărână
Harnici socotitorii vor veni cândva
Cu sutele cu miile vor veni
Şi vor scotoci peste tot
Şi vor arde cărţile
Şi vor risipi toate iluziile acestui biet secol
Şi vor născoci o limbă nouă şi un pământ

America! America!

nou
Iar în a şaptea zi
Vor avorta cuvintele mele din pântece...

○

Noiembrie târziu nimic nu e cum mi-am închipuit
America tuturor sensurilor şi a tuturor cuvintelor nerostite
Pluteşte în derivă spre cealaltă Americă a experienţelor imediate
America: 5 dolari pe oră
America: o Toyota veche
America: datorii mobilă uzată iluzii în vântul din Sud
Toate imaginile de acasă se risipesc treptat
În zgomotul micii tipografii
În timp ce încerc să învăţ pe degete umilinţa
E toamnă târzie aici în Georgia cad frunze sângerii
Peste automatele cu răcoritoare
Cât vezi cu ochii numai pământ roşu şi păduri de pin
Duc mâinile la ochi îi închid şi încerc să-mi amintesc
Cum erau zăpezile de mai an de acasă...

○

În cântare de aur lumina sfârşitului de mileniu
Pătrunde prin vitrina noului supermarket
O lună mare şi galbenă ca de carnaval
Şi destul de aproape sus foarte sus
La fel de mare şi galbenă
Reclama luminoasă a firmei Shell
Manechinul a îngheţat cu zâmbetul pe buze
Ne priveşte curios bănuind probabil
Că suntem de puţină vreme pe-aici
După grija cu care rostim fiecare cuvânt
Pentru a nu greşi
Facem cumpărături în week-end
Va fi primul nostru Crăciun în America
Oamenii intră şi ies grăbiţi
Nu-şi mai amintesc nimic din copilărie
În timp ce Santa Claus coboară
Din zepelin încărcat cu dulciuri şi jucării...

○

Nervi uşi închise umilinţe
De fiecare zi
Wish you were here cu Pink Floyd
La TV inutile discuţii despre sex
Iisus răstignit pentru a câta oară
Pământ mişcător
Nimic de care să te poţi agăţa
Rădăcini putrede şi mâl
Nimeni nu vorbeşte cu nimeni
Nimeni nu caută pe nimeni
Doar eu visez o piatră
Pe care să-mi odihnesc sufletul...

Deus sex Mușina

DE DAN-SILVIU BOERESCU

1 PEŞCHEŞURI SENTIMENTALE (bibliografie) „Îi mulţumesc din inimă distinsului critic, poet, prozator, profesor şi director de editură, domnului **Marin Mincu**, pentru că mi-a publicat, la editura domniei sale, **Pontica**, volumul de versuri **Aleea Mimozei nr.3**, dar îi atrag respectuos (şi ferm) atenţia că nu i-am cedat, nici în scris, nici verbal, **copy-right-ul** pentru volumul în cauză. Aşa încât precizarea **Pontica 1993**, de pe contracopertă, e o inscripţie frauduloasă. De asemenea, îi anunţ, pe cititorii (eventuali ai) volumului că dedicaţia de la pagina 32 (**Lui MarinMincu**), care precede poemul ce se deschide cu versurile: „**Iar eu, iar eu, acum şi aici/Departe de sânii tăi proşti şi saşii...**",nu îmi aparţine, ea fiind, probabil, rodul excesului de zel (şi afecţiune) al tehnoredactorului cărţii. Un fel de peşcheş sentimental adică (Alexandru Mușina, „Cuvântul", nr.45/197).

2. PORTRETUL BĂRBATULUI LA 40 ANI. Un optzecist de încredere –dacă pot spune aşa – mi-a atras atenţia asupra mai noii pasiuni a lui Alexandru Mușina: folclorul, etnografia, taberele de specialitate ş.a.m.d. Sigur că mi-e greu să mi-l închipui pe fostul horticultor de talent A.M. (...mimozele de altădată!) defrişând bălăriile pentru a-şi croi drum spre sufletul ţăranului român. Totuşi, există unele argumente în favoarea acestei teze: a). autorul expresului de Budila s-a dovedit mai nou un antologator de seamă şi n-ar fi exclus ca editorul Călin Vlasie, după ce i-a tipărit **Antologia poeziei generaţiei '80** („poezie pentru mileniul III"!), să-i ofere şansa de a-i publica şi niscaiva **Flori alese din popor** („de la geto-daci la Cenaclul de Luni"); b). optzecistul ce-mi relata instalarea lui A.M. la catedra de folclor a Facultăţii de Filologie din oraşul lui Andrei Bodiu & comp. insinua cum că Profesorul Mușina ar fi preferat această disciplină pentru a-şi putea petrece vacanţele în tabere de cercetare împreună cu (studenţii şi) studentele sale, schimbând emoţiile livreşti de peste an („fecioarele gelatinoase ale marelui oraş" - **Planeta de sulf**) în happening-uri erotice neconvenţionale (**„Ce faci viţică?** I-am spus şi am sărutat-o./ Pielea ei avea un gust de copil..."- **Duminica blondă. Nuvelă**; „Am văzut-o: neîngrijită, cu sânii mari, încă adolescentă. /Senzorii mei îşi doreau pulpele ei, /Ca nişte beţivi salivau/După pulpele cam groase în ştrampii negri.//...Ca nişte buldogi în lesă senzorii mă târau/ spre trupul slinos de dincolo de buruienile dintre şine" - **O întâlnire**).

3. MELANCOLIA VIRILĂ. Inspirate sau nu de activităţile universitare ale Prof. Mușina, sexperimentele sale poetice îl consacră drept unul dintre cei mai însemnaţi discipoli ai marelui Doru Mareş, cel mai important şi mai hormonal voyeurist (cu orgolii acuplante) al generaţiei sale. Ceea ce-l deosebeşte însă de Maestrul său este faptul că directeţii carnale a acestuia învăţăcelul îi preferă o magie ironică a intimităţii, o punere în scenă care, deşi parodică, instaurează un consens emotiv cu obiectul muncii sale: „Am tras atunci o jumătate de vodcă/Să-mi fac curaj. Şi-a proptit/Nasul în clavicula mea stângă./Pistruii erau la locul lor pe ceafă. Şi puful blond. /Am scos din pungi pijamale, şosete,/Tacâmuri, prosoape. O periuţă de dinţi./ O ceaşcă de porţelan cu un ou roşu în ea./ Supă de fidea în borcan. O sana. Grătar şi piure" (**Duminica blondă**). Dacă Doru Mareş joacă, destul de cinic, comedia misoginismului

Zamfir Dumitrescu: Natură statică cu garoafe şi joben

atroce, Alexandru Mușina - mai inteligent şi oricând dispus să teoretizeze - îşi exorcizează cu blândeţe textuarea erotică: „Iar frumuseţea e atât de nepăsătoare./ Încât doar în somn o poţi poseda./ / Şi, scriind, să o vezi câteodată, goală,/ Cum iese, cu stropi de apă pe pubis şi sâni,/ Din mare./ / De aceea, o cronică melancolie,/ Căreia oarbele femei îi spun virilitate,/ Îmi roade cinstitul mădular.// Care-şi ridică fruntea spre stele,/ Pătruns de fior. Şi îşi aminteşte/ De puii codaţi. De calea Lactee,/ Pe care a semănat-o pe cer cândva" (**În loc de prefaţă**).

4. DUBITO ERGO FUCK. Subtil masochist, Alexandru Mușina nu afirmă, în versurile sale, concreteţea „vulgară" a epidermicului, ci pune geografia erotică într-o paranteză dubitativă: „Tu-ţi mişti/ coapsele sub mine de o plăcere,/ sau doar înoţi?/.../Mâna ta chiar s-a oprit/Pe gâtul meu? tău roz-bonbon/ Chiar s-a arătat o clipă în soare, Fundul bucălat şi nedumerit?/.../ Dar tu, chiar ai tremurat sub mine?/.../ Tu, chiar ai leşinat aproape sub mine,/ Cu sânii tăi mici? Chiar ai umplut aerul strâmt de sub mine./ Ca o iubită de cauciuc rozaliu?"– (**Ploile din Mostar**).

În **Garsoniera** lui („camera albă, mirosind a săpun,/ a after-shave şi a urină"), poetul se lasă stăpânit de „nesfârşita mirare/ de a fi călărit un trup iubit şi pal", într-o seară în care simte că poate câştiga „la nesfârşit/ la flipperul/ gloriei [sale]" (**Tea**). Mironosiţa ar putea fi însăşi memoria (afectivă, dezabuzat condescendentă) a autorului: „Acolo, la mare,/ pe când jucam „Master Mind" şi sexul tău/ Ca o ciupercă neagră îmi rânjea. Acolo, în Cişmigiul cu babe şi soldaţi,/Pe banca verde printre castanii în floare/.../Cine a inventat? Cine scrie/ Cu o cerneală roşie pe meninge rima picioarelor ei,/ Cu o cerneală neagră hieroglifa/Sânilor ei orbi şi tremurători?". Când balanţa tinde să se încline prea mult în favoarea conceptualizării, Alexandru Mușina devine neverosimil de cerebral, iar epifania finală, chiar transcrisă într-un registru „paradoxal", cu greu mai poate salva ceva-ceva: „Când ea se dezbracă în camere străine,/ Când senzorii [obsesiv cuvânt!]străini receptează căldura/Pielii ei plină de pistrui, cântecul trist/ Al trupului ei animal./ / La ce-ţi folosesc/ Multele semne pe care/ le vor citi vietăţile fericite ale viitorimii, la ce/ Mai pot folosi lumina solară şi arbustul verde,/Sperma divină şi diamantul, copiii de aur /Ai ochilor tăi, la ce folosesc?// **Un animal gâfâind/Sub alt animal. O vacă, o poezie**" (subl. mea, D.-S.B- - **O vacă, o poezie**). Vorba **Elegiei**, „urma cuţitului în carnea Ideii/ e plină de amintiri şi de hematii"...

5. REPLAY. La o reluare cu încetinitorul, „tiehnica" lui Alexandru Mușina, spiritualizând excesiv - zic eu - fiziologicul, se arată a fi - dincolo de câte un **Mic exerciţiu de stil**: „Atât de în rochie mov, încât îngerii/ Adolescenţi îşi simt furunculii erupând" - o abilă regizare a ieşirii din cotidian, nutrindu-se din aburii ironici ai propriei convenţii demascate: „Stăpânul îşi aminteşte: / «Aceasta este-o femeie./Femeia trebuie posedată./ trebuie ocrotită. Tegumentele ei/ Trebuiesc înflorite, cu aspersorul divin./ Pântecele ei trebuie să se împlinească,/ E un vrej cu floare, cine-l va face pepene roz?/ Cine-o să umple salcia de muguri, cine-o să aducă/ În ochii femeii privirea de vacă, divină?»" (**Sustragerea**).

6. COMPLEXUL CASTRATOR. Chiar dacă am exagerat, cu bună ştiinţă, rolul pe care îl va fi avut un Doru Mareş în formarea intelectuală a celor mai de seamă exponenţi ai generaţiei '80, nu-mi pot reţine un zâmbet atunci când defalocratizarea poeziei se face, parcă, şi-n numele său: „Mia cara bionda! Tu, care, tu, care,/ Tucare, tucare, tucare.../Foarfecă tăind între picioare/ Capul sufletului meu de lipitoare" (**Mia cara bionda**).

7. AMUŞINÂND FINALUL: „Doar trecem, lichid vâscos, fără grabă/ Şi cumva neatent, / Dintr-un recipient în alt recipient"...

Poliedrul spiritual al României

DE DAN STANCA

Tendinţa de geometrizare nu are nici o legătură cu schematizarea. Dimpotrivă. Schematizarea sărăceşte lumea, o aşază în corsetul unor muchii ce distrug rotunjimile inefabile. Geometrizarea în schimb oferă esenţa, salvând universul din haosul nuanţelor şi detaliilor. Ea ar lupta cumva cu proverbul: „din cauza copacilor nu se vede pădurea", după cum schematizarea impune o pădure artificială pe deasupra vieţii întruchipate de copacii adevăraţi.

Generaţia '30, generaţia de gânditori a României moderne, poate singura în sensul adevărat al cuvântului, opusă generaţiei '20 a marilor scriitori (Blaga, Arghezi, Sadoveanu, Camil Petrescu etc.) oferă prilejul unei geometrizări cu totul surprinzătoare şi cu atât mai semnificative. Aflată, indiscutabil, sub înrâurirea lui Nae Ionescu ce, biologic, nu-i aparţinea fiind integrat generaţiei anterioare, ea descrie un poliedru ale cărui colţuri sunt ocupate de principalii săi reprezentanţi. Dar să vedem cum arată dispunerea: în vârful piramidei de jos îl aşezăm, desigur, pe **Nae Ionescu** în măsura în care el este, hai să spunem, daimonul perfect. El a coborât verbul filosofiei în ideologic şi i-a dat o rezonanţă logic-mistică absolut fascinantă pentru orice mişcare extremistă care ar dori, dincolo de puterea profan-politică, înfrângerea condiţiei mediocru-umane. În pofida acestui fapt, păcatul său rămâne şi nu poate fi ocolit. Fiind totuşi ca o rădăcină, un punct luciferic de unde creşte, în fond, arborele luminii, el, în geometrizarea respectivă, are rolul genezei în măsura în care partea telurică a oricărei creaţii este oglinda părţii celeste. El este deci asura, titanul, daimonul căruia, la capătul opus, îi corespunde dewa, zeul, îngerul. Acesta, într-o asemenea distribuire a rolurilor, nu poate fi altul decât **Vasile Lovinescu**, spiritul care a depăşit creştinismul ortodox, deci religia în care se născuse dar nu prin erezie şi teribilism, ci prin cercetarea nucleului ei esoteric ce-l punea direct în legătură cu ceea ce este unitatea transcendentă a tuturor religiilor. Faptul că avea o iniţiere islamică, rămânând în acelaşi timp un bun practicant creştin-ortodox, dovedeşte calitatea sa esoterică, de om al religiilor nu în sens enciclopedic-orizontal, ci în sens quintesenţial, concentrare întru verticala Adevărului Suprem. Relaţia sa complementară cu Nae Ionescu este evidentă şi în intervalul creat de ea se dispun de fapt şi ceilalţi autori. Arborele luminii, de care aminteam, cu rădăcinile în teluric dar şi în cer, creşte pe patru laturi formând un paralelipiped. Prima muchie este aceea a relaţiei **Cioran-Ţuţea**. Nu întâmplător a fost făcut şi un film despre personalitatea lor. Cioran reprezintă caligraful prin excelenţă, Răzvrătitul care s-a sinucis în propriul stil, care a băut otrava frumuseţii şi astfel a pierit în desăvârşirea propriului manuscris. La celălalt capăt al muchiei se află Ţuţea, oralul prin definiţie, omul care a suferit enorm, care a trăit ideea într-un mod pătimitor-incandescent, omul care nu a ştiut să scrie şi care atunci când a scris a scris prost, deci exact opusul lui Cioran prin tot destinul pe care l-a avut. Şi faima celor doi este la fel de antinomică. Faimei strălucitoare, desacralizate a unuia în metropola literelor îi corespunde faima aproape religioasă, răscumpărătoare a celuilalt care şi-a risipit ideile ca pe nişte aşchii ale inimii sale euharistice din care să renască credinţa unui întreg popor.

Generaţia '30, generaţia de gânditori a României moderne, poate singura în sensul adevărat al cuvântului, opusă generaţiei '20 a marilor scriitori (Blaga, Arghezi, Sadoveanu, Camil Petrescu etc.) oferă prilejul unei geometrizări cu totul surprinzătoare şi cu atât mai semnificative.

A doua muchie o formează relaţia **Eliade-Stăniloae**. Şi ei sunt perfect complementari exprimând atitudini diferite faţă de spiritual. Eliade a fost personalitatea atrasă de exhaustiv, de epuizare a unui domeniu atât de vast ca istoria religiilor. Erudiţia sa s-a transformat de fapt într-o vrajă a relativizării, nu şi a profanizării, prin care toate cultele şi ideile religioase căpătau aspectul unei diademe de constelaţii livreşti, ca o apoteoză a bibliotecii universale, aşa cum există biserici universale în care îşi găseşte loc fiecare religie. La celălalt capăt părintele Stăniloae a fost şi este eminenţa noastră teologică, somitate incontestabilă în materie de dogmatică ortodoxă, fiinţa care a înţeles că Absolutul poate fi atins pas cu pas, treaptă cu treaptă dacă parcurgi drumul credinţei strămoşeşti. De fapt, în această ordine a ideilor putem sesiza naşterea unui triunghi: **Vasile Lovinescu, Eliade, Stăniloae**, autori atraşi de spiritual, dar cu o concepţie diferită asupra apropierii de El. Dacă Lovinescu avea certitudinea esoterică a unităţii transcendente a religiilor, Eliade avea orgoliul de savant şi chiar de cruciat al erudiţiei, după cum Stăniloae reprezintă modelul prin care ortodoxia ajunge să fie epuizată deopotrivă prin scriere şi trăire.

A treia muchie o formează relaţia **Noica-Vulcănescu**, ceea ce-i uneşte pe cei doi, dar îi şi aşază într-o tensiune a confruntării prin asumarea românescului în două chipuri diferite, aproape contrastante. Primul, prin camuflări succesive, prin meandrări repetate spre temeiul limbii române, chiar şi prin concesii în ultimă instanţă făcute totalitarismului comunist în care a văzut un fel de scut derizoriu, ordinar dar necesar împotriva influenţelor tulburi şi coruptibile venite dinspre Occident. Al doilea prin acceptarea condiţiei de martir şi trăirea martirajului până la capăt, fără nici o ezitare, fără nici o scutire de suferinţă, într-o seninătate vrednică de canonizare. Se repetă cumva în acest caz relaţia Cioran-Ţuţea, fiind vorba de aceeaşi opoziţie între scris şi trăire, Vulcănescu reprezentând la rândul lui personalitatea care, totuşi, a scris puţin chiar nesemnificativ în comparaţie cu felul în care şi-a încarnat în viaţă credinţa şi rectitudinea morală, în timp ce Noica a fost de-a dreptul stupefiant prin răbdarea de-a despica firul în patru şi de a coborî până în sâmburele conceptului.

Ultima muchie a poliedrului o constituie relaţia **Ionesco-Steinhardt**. Aici tensiunea se naşte din convertire. Şi într-un caz şi în celălalt, se constată aceeaşi disponibilitate a saltului. În cazul lui Steinhardt el a fost realizat de o manieră unică. Un evreu cultural, chiar cu o ţinută mondenă în cronicile literare pe care le făcea, s-a transformat într-un monah desăvârşit, vorbind cu măsură şi cu o înţelepciune provenită din experienţa omului care nu-şi mai aparţine. Pe de altă parte, Ionesco a fost mereu frondeurul temut, un amant perfect al absurdului pe care l-a răsfăţat şi care l-a răsfăţat, dar în final l-a împins într-o zona a incertitudinii, a nesiguranţei, a angoasei întru Dumnezeu şi nu a seninătăţii pe care „complementarul" său a câştigat-o. Ionesco este, fără îndoială, o altă victimă a talentului şi a plăcerii de-a scrie pe care le-au avut şi ceilalţi trei (Eliade, Cioran, Noica), ce formează baza paralelipipedului. Vârful piramidei ce continuă în jos acest paralelipiped este, cum am spus, Nae Ionescu, daimonul perfect, omul care, într-adevăr, vorbea mai bine decât scria, dar conferind oralităţii sale puterea unei „epifanii răsturnate" tocmai prin atracţia pe care a avut-o asupra sa ideologicul. La celălalt capăt, vârful piramidei ce continuă în sus paralelipipedul, figura lui Vasile Lovinescu sugerează din nou contrariul, imaginea intelectualului care scria minunat, exploziv şi suav, abstract şi carnal. Cercul spiritual pe care l-a condus în anii '60-'70 îşi poate aminti şi de vorba sa uneori furioasă, alteori blândă, aparţinând omului care nu vrea discipoli, nu vrea prozeliţi, nu vrea istorie, nu vrea carieră, vrea doar să aibă prieteni împreună cu care să înalţe cupola adevărului spiritual-ocrotitor pentru toată lumea ignorantă şi totuşi bună în ignoranţa ei.

Se observă aşadar o interesantă simetrie inversă care guvernează relaţiile între aceste şase personalităţi. Dacă baza paralelipipedului e formată din cei patru autori dominaţi de dorinţa de-a scrie cât mai bine şi cât mai mult, acoperişul e ţinut de ceilalţi patru a căror dorinţă de-a scrie este mult diminuată şi care nici nu au văzut în scris calea autentică a realizării.

Poliedrul spiritual al României creşte ca un arbore de lumină din rădăcina unui daimon pentru a atinge coroana unui înger. Dar îngerul aproape că nu există fiind doar o discretă caligramă sau un discret sunet în pacea non-existenţei.

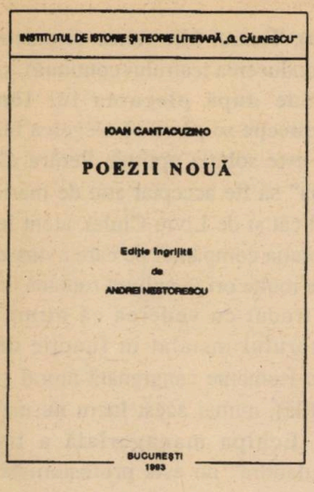

„Poezii nouă" de acum două veacuri

Ioan Cantacuzino, **Poezii nouă**, ediţie îngrijită de Andrei Nestorescu, Institutul de istorie şi teorie literară „G. Călinescu", Bucureşti, 1993, 37 p.

DE MIRCEA ANGHELESCU

La Institutul de istorie şi teorie literară, anul trecut au apărut două culegeri în noua serie de „Documente şi manuscrise literare": o culegere din corespondenţa inedită a lui I. Heliade Rădulescu, care s-a bucurat de prezentarea inteligentă şi comprehensivă a lui Gh. Iova în chiar paginile acestei reviste, şi **Dosarul berlinez al dramei „Anca" („Năpasta") de I.L. Caragiale,** publicat şi comentat de Marin Bucur, care introduce astfel în vasta bibliografie caragialeană un capitol aproape în întregime ignorat. Recent, în aceeaşi serie (în care se pregăteşte şi apariţia unui volum de documente româneşti din arhivele franceze, culese de profesorul Alexandru Ciorănescu, membru de onoare al Academiei noastre), a apărut un al treilea volum, de o importanţă şi de un caracter aparte, care ne obligă să stăruim o clipă asupra sa; este vorba de prima reeditare, după norme ştiinţifice contemporane, a volumului de **Poezii nouă**, tipărit de marele spătar Ioan Cantacuzino, probabil de la Dubăsari, la sfârşitul secolului al XVIII-lea şi rămas, după cum sugerează toate circumstanţele, nedifuzat.

Deşi volumul astfel tipărit, n-a circulat, după toate probabilităţile, deloc şi chiar activitatea literară a autorului n-a fost cunoscută decât târziu, când au dezgropat-o din documente istoricii literari, căci Bălcescu n-o cunoştea când publica în 1845 portretul spătarului în **Magazin Istoric pentru Dacia**, însemnătatea existenţei sale este deosebită: el este primul volum de literatură originală (aşa cum se înţelegea originalitatea pe acea vreme) pe care îl tipăreşte un autor român şi în acest fel deschide o nouă eră în istoria culturii şi bineînţeles a literaturii noastre: din domeniul privatului, al plăcerii personale („zăbavă" etc.), pe care îl marchează însăşi condiţia circulaţiei manuscrise, de la cunoscut la cunoscut, literatura intră în domeniul public; relaţia dintre autor şi cititorul său se impersonalizează şi se idealizează totodată, făcându-se saltul esenţial către ficţiune. Bineînţeles, înaintea acestui volumaş mai apăruseră semne prevestitoare: **Alese fabule** ale bănăţeanului Nicolae Oţălea, din 1784, şi ele recent descoperite de Mircea Popa, sau tipăritura şi mai veche, din 1768, a **Cântecelor câmpeneşti**, care atestă pregătirea publicului pentru receptarea, în condiţii noi, a unei noi categorii de scrieri; dar ele nu cuprindeau opere de autor, ci traduceri (Esop) sau cântece de lume. Versurile lui Ioan Cantacuzino, o personalitate cu totul fascinantă şi enigmatică, primul traducător al lui Rousseau în româneşte, aduc şi un suflu nou, un gust diferit de ceea ce se putea întâlni la contemporanii săi Ienăchiţă şi chiar Alecu Văcărescu. În acest fel se poate spune că poeziile sale au, într-adevăr, un caracter „nou" şi semnificativ, iar lipsa ecoului în contemporaneitate (ca şi în cazul lui Budai-Deleanu, al lui Lazăr, Asachi şi al altora, una din multele „generaţii pierdute" ale literaturii noastre) nu-i poate anula valoarea simbolică: prin poeziile „nouă" ale spătarului Ioan Cantacuzino, la sfârşitul veacului al XVIII-lea, acum două secole, literatura română intră în perioada sa modernă.

Pentru istoricul literar se impune aproape de la sine paralela dintre figurile lui Ioan Cantacuzino şi Alecu Văcărescu, precum şi dintre volumul primului şi „condicuţa" celuilalt: autorii au cam aceeaşi vârstă, volumele lor datează aproape din acelaşi sau chiar din acelaşi an, atitudinile lor au multe puncte comune ş.a.m.d. Alecu Văcărescu, de pildă, în prefaţa „condicuţei", marchează în chip explicit condiţia autorului diletant: versurile pierdute, anterioare, ar putea fi reconstituite din memorie, „dar nu vrusei să mai muncesc să le mai scriu o dată", cele prezente însemnează „întâmplările... tinereţii", iar vreo nemulţumire a cititorului ocazional este înlăturată de la început prin caracterul strict privat al impresiilor consemnate („nu sunt dator să i le tălmăcesc"), atitudinea generală a poetului fiind că „eu n-am fost stihurgos pentru gustul lumii, decât pentru trebuinţele mele". La prima vedere s-ar părea că şi **Predoslovia** lui Ioan Cantacuzino sluţeşte un crez similar: versurile sale s-au făcut mai mult pentru „petrecere dă vreme", autorul „arată şi oareşcum fiinţa tinereţilor şi şegile sale cele petrecute prin taină" etc. Şi totuşi diferenţa există şi ea este semnificativă, pentru că poezia sa – a cărei conservare nu-i e indiferentă: de aceea o tipăreşte – nu iese din răsfăţul erosului, din jubilaţia unui sentiment foarte personal şi intim, ci dintr-o „răsfăţare a chibzuirii", adică dintr-un proces intelectual care nu poate fi decât unul de rememorare şi abstractizare, iar tinereţile şi jocurile („şegile") la care se referă aparţin nu domeniului particular, ca la Văcărescu, ci experienţei comune a umanităţii, atacă deci tipologia specifică dintr-un unghi novator şi-n zonele ei de penumbră, de alternanţe, favorizate de noua atitudine lirică şi de curentul preromantic care se anunţă deja: „Scriitorul petrecând ceasurile sale cele netrebnice în oareşcare răsfăţare a chibzuirii, acum arată şi oareşcum fiinţa tinereţilor, şi şegile sale cele petrecute prin taină". Aşa capătă sens şi îngemănarea de traduceri şi imitaţii având ca model pe cardinalul Bernis, Metastasio, Pope, Marmontel şi Th. Gray.

Versurile lui Ioan Cantacuzino, o personalitate cu totul fascinantă şi enigmatică, aduc şi un suflu nou, un gust diferit de ceea ce se putea întâlni la contemporanii săi Ienăchiţă şi chiar Alecu Văcărescu.

Însăşi istoria documentului, adică a volumului unicat după care s-a pregătit această primă ediţie, este semnificativă, şi Andrei Nestorescu face bine că o rememorează pe scurt în **Nota asupra ediţiei**: volumul în cauză, fără coperte, este cunoscut de foarte multă vreme şi s-a aflat mai tot timpul în mâna unor colecţionari şi oameni de carte, care l-au tratat însă ca pe o curiozitate. Preotul D. Furtună, posesorul său în perioada interbelică, folclorist şi autor de povestiri el însuşi, editor al unei reviste la un moment dat, şi al mai multor volume de texte populare, n-a găsit necesar să semnaleze măcar existenţa cărţii, pe care o face totuşi cunoscută editorilor **Bibliografiei româneşti vechi** din 1944. Abia în 1953, noul proprietar al obiectului, profesorul Gh. Ivănescu îi consacră un studiu care nu identifică încă numele autorului, şi abia în 1859 acesta este relevat în spatele iniţialelor I.C. cu care era semnată tipăritura. Intrată în repertoriul oarecum obligatoriu al literaturii epocii, cunoscută din cele cinci titluri reproduse de Al. Piru şi I. Serb în antologia poeziei româneşti pe care o publică în „Biblioteca pentru toţi" şi din citatele risipite prin diverse studii, cartea n-a fost însă niciodată reeditată, având un statut mult mai secret decât al multor manuscrise, păstrate adesea în numeroase exemplare. Andrei Nestorescu reproduce textul după două copii fotografice, aflate în colecţii publice, cu respectarea normelor filologice curente în asemenea ediţii. Contribuţia sa este notabilă mai ales în domeniul punctuaţiei, inexistentă de cele mai multe ori în original, ceea ce înseamnă înainte de orice o sugestie de interpretare, adică o adâncă înţelegere a textului, şi apoi în completările propuse (pentru cuvintele şterse sau aflate pe porţiuni rupte din hârtia originalului) şi în **Glosarul** final, care include cele mai multe arhaisme astăzi ininteligibile pentru cititor (unde ar fi trebuit, poate, făcută trimiterea la versul şi pagina respectivă). De asemenea, volumul cuprinde un scurt capitol de **Note**, unde se oferă informaţia minimală privind originalele, posibilele modele etc. ale acestor versuri, precum şi o „Bibliografie selectivă", unde apar puţinele lucrări dedicate în decursul timpului autorului şi îndeosebi cărţii sale, şi unde n-ar fi fost poate nepotrivit şi articolul lui N. Bălcescu, măcar pentru sugestia distanţei care s-a parcurs.

Demisia lui Silviu Purcărete

DE MARIAN POPESCU

În loc să scriu astăzi o cronică la un spectacol interesant, prefer să fac o referire la un fapt semnificativ petrecut de curând: directorul Teatrului „L. S. Bulandra", regizorul Silviu Purcărete a demisionat. La finalul singurei stagiuni teatrale pe care nici nu a încheiat-o, unul dintre cei mai importanţi regizori europeni de azi părăseşte unul dintre puţinele teatre româneşti intrate în legendă dar şi în elita teatrului. Prestigiul teatrului şi al marilor săi actori, influenţa remarcabilă asupra formării sale de către un alt mare regizor, Liviu Ciulei, au făcut ca starea de criză artistică şi de direcţie a instituţiei să nu apară evident. După 1989, „Bulandra" părea să ia un start excelent prin turneul britanic cu „Hamlet", realizat de Alexandru Tocilescu, să se menţină în atenţia Bucureştiului prin cele două montări datorate lui Liviu Ciulei („Visul unei nopţi de vară" şi „Deşteptarea primăverii"), după care câteva spectacole mediocre aveau să înscrie teatrul într-o penumbră. Acelaşi Tocilescu realizează un interesant spectacol cu „Antigona", care a determinat opinii critice diverse iar, în vremea din urmă, Purcărete realizează „Teatrul comic" – prima sa montare în propriul teatru. Venirea unui alt regizor important la „Bulandra", Alexandru Darie, după desprinderea sa furtunoasă de Teatrul de Comedie, avea să aducă teatrului un spectacol mediocru, „Mefisto" şi un altul foarte interesant, „Poveste de iarnă".

Demisia lui Purcărete survine într-un moment contradictoriu al teatrului românesc în ansamblu: pe de o parte, ca în fiecare an după 1989, unele dintre cele mai importante spectacole fac turnee în străinătate şi contribuie, astfel, la un dialog cultural de mare valoare, dar pe de altă parte, criza managerială a teatrului

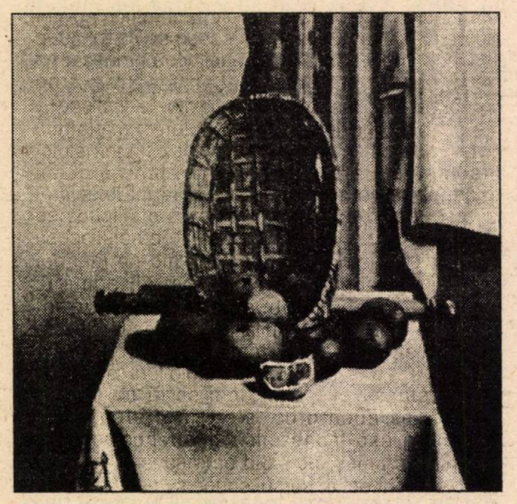

Zamfir Dumitrescu: Coşul cu fructe

nostru ca instituţie ia proporţii. Au dispărut din prim-planul valoric al scenei bucureştene, în diverse perioade, Teatrul Naţional (în special după plecarea lui Andrei Şerban), Teatrul de Comedie (a cărui agonie prelungită a interesat foarte mult presa), Teatrul Mic (unde disputele interne privind conducerea teatrului continuă), şi „Bulandra", unde după plecarea lui Ion Caramitru de la direcţie se părea că alegerea lui Silviu Purcărete este soluţia optimă. Pentru că Purcărete „trebuia" să fie acceptat atât de marii actori ai teatrului cât şi de Liviu Ciulei, atent în continuare la evoluţia companiei pe care a dus-o spre glorie. Ca de multe ori în cultura română de după 1989 s-a trecut cu vederea că **numai** prestigiul creatorului instalat în funcţie de conducere (într-o Românie cangrenată moral şi politiceşte infantilă), numai acest lucru nu mai este suficient. Echipa managerială a lui Purcărete la „Bulandra" nu este profesionistă. Purcărete, atunci când a acceptat să conducă un teatru recunoscut prin numărul de valori actoriceşti existente, se pare că a subestimat tranziţia de la Naţionalul din Craiova (unde modul său de a lucra era posibil) spre un teatru pe care îl cunoştea destul de puţin. Ascensiunea sa în lumea mondială a teatrului, excepţională, l-a pus în situaţia clasicului francez: pasiunea sau datoria? Este şi aceasta una dintre dilemele lumii noastre de azi. I se poate reproşa marelui regizor că se află într-un moment extraordinar al carierei sale? Eu cred că nu! Dimpotrivă. Influenţa lui Liviu Ciulei în perioada de glorie a teatrului a determinat şi un mod de lucru; astăzi, însă, nu s-a mai întâmplat acelaşi lucru.

Admiţând că Purcărete ar putea reveni asupra deciziei sale, este evident că în teatru s-a produs o ruptură. O spun fără nici un fel de satisfacţie. Un teatru are destul de rar şansa unui lider artistic. Când îl pierde sau când acesta îşi pierde teatrul, faptul nu poate trece neobservat. El atrage atenţia asupra unei realităţi subterane a teatrului românesc ce nu mai poate fi deturnată de marile succese, importante, ale spectacolelor noastre în Europa şi aiurea. Dar, evident, se poate trăi şi prin contradicţie. Dar nu tot timpul.

muzele din debara

Şliţul intergalactic

DE RADU G. ŢEPOSU

Sălbaticii cai spaţiali ai astronautului Sazartinus (Editura Polidor, 1993) de Andrei Dorian Gheorghe e un poem simfonic, cu stridenţe de ţambal, radiografia lirică a unei bâjbâieli cosmice, un amestec de delir oniric şi uimiri buimace. Sazartinus, un fel de arheu impenitent şi zvăpăiat, călăreşte bidivii focoşi şi zurlii, biciuindu-i cu voluptăţi de dresor. Hrănite cu jar stelar, mârţoagele cosmice îşi prefac degrabă nechezatul în pohte gnoseologice, zburdând ritualic şi plonjând estetic, vorba autorului: „Înainte de a muri, Sazartinus/ îşi slobozise caii sălbatici./ Aceştia nu cunoşteau/ rostul libertăţii, / dar se bucurau de ea, / zburdând copilăreşte în spaţiu."

Gesturile ingenue, jucăuşe şi involte ale hergheliei sunt bruscate, însă, degrabă de reflexul bărbătesc al încheierii nasturilor care alcătuiesc un fel de şliţ intergalactic: „Apoi i se încheiară nasturii,/ nenumăratele stele." Totul intră în extază cosmică, universul se preface într-un manej planetar, intermundiile nechează, fornăie, zumzăie, explodează: „Prin fantastica lor goană,/ caii spaţiali sfidau mirarea Universului,/devenit un hipodrom nescontat./ / (Să fii inspectat prin galopuri necontrolabile -/ senzaţie ce încă nu s-a clasat!)".

Aerul meditativ, gesticulaţia titanică, simbolistica preţioasă fac din poemul lui Andrei Dorian Gheorghe o gargară lirică. În loc de hipermanganat de potasiu, autorul foloseşte însă metafora zgrunţuroasă, epitetul sălciu şi hiperbola fermentată. Întreg elanul poetic e o formă de mâncărime care cere un scărpinat îndelungat.

Miscellanea

● *Se impunea ceea ce era normal, adică descentralizarea* ***Uniunii*** *şi stimularea scriitorilor din ţară. Nu doar criteriile geografice ci şi afinităţile efective stau la baza noilor filiale ale Uniunii Scriitorilor. Pe lângă cele deja existente (Bucureşti, Timişoara, Cluj, Iaşi, Tg.Mureş, Sibiu, Braşov) au apărut cam tot pe atâtea la Arad, Piteşti, Constanţa, Focşani, Bacău, Maramureş, Chişinău, Paris. Deocamdată rămânem în Europa. Poate, în curând, vom traversa şi oceanul.*

● *În Consiliul Naţional pentru francofonie a fost propus - şi ales fără graseieri! - profesorul Mihai Zamfir. Grupările adverse şi de presiune nu au avut nici ele nimic împotrivă. Un consens care nu dă totuşi de bănuit.*

● *S-a ales juriul Uniunii Scriitorilor pentru acordarea premiilor pe anul 1993. Din acesta fac parte scriitorii de prim plan, fără simpatii şi idiosincrasii, pe care, din raţiuni strategice, nu-i dezvăluim. Ceea ce putem spune acum e că aceia care şi-au publicat operele în anul trecut pot să-şi încerce norocul, trimiţând exemplare*

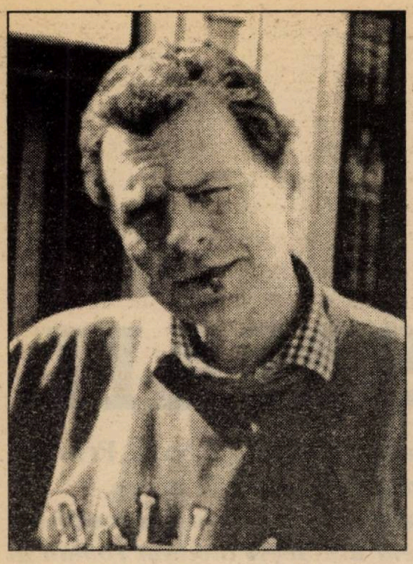

Zamfir Dumitrescu

Experimentul „Dominus“

Număr ilustrat cu reproduceri după lucrări ale pictorului şi gravorului Zamfir Dumitrescu

DE CORNELIU ANTIM

Galeriile „Dominus“, din inima Bucureştilor, sunt, ceea ce am putea numi, ilustrarea cea mai convingătoare a spiritului de iniţiativă economică de piaţă în domeniul artei. Pictorul **Zamfir Dumitrescu**, discipol al Meşterului Baba, s-a manifestat întotdeauna ca un individ marcat de o sociabilitate specială. Deşi formaţia artistică şi culturală şi propriile sale argumente artistice îl recomandă drept un continuator al unor vârste revolute ale istoriei picturii, datele sale comportamentale şi atitudinale îl situează în zona mondenităţii şi modernităţii tranşante. El este un spirit deschis şi european, fără complexe, dinamic şi cutezător, ba chiar bătăios, ca un romantic întârziat şi incurabil.

Un romantism al vigoarei şi adolescenţei pragmatice, însă. Pentru că Zamfir Dumitrescu dovedeşte o tinereţe a gesturilor şi atitudinilor manifeste, ce-şi refuză marginalismul şi lentoarea resemnării. Aşa se explică cum, în primăvara lui 1991, exact acum trei ani, pictorul rezonabil şi oarecum en vogue care era, ce ar fi

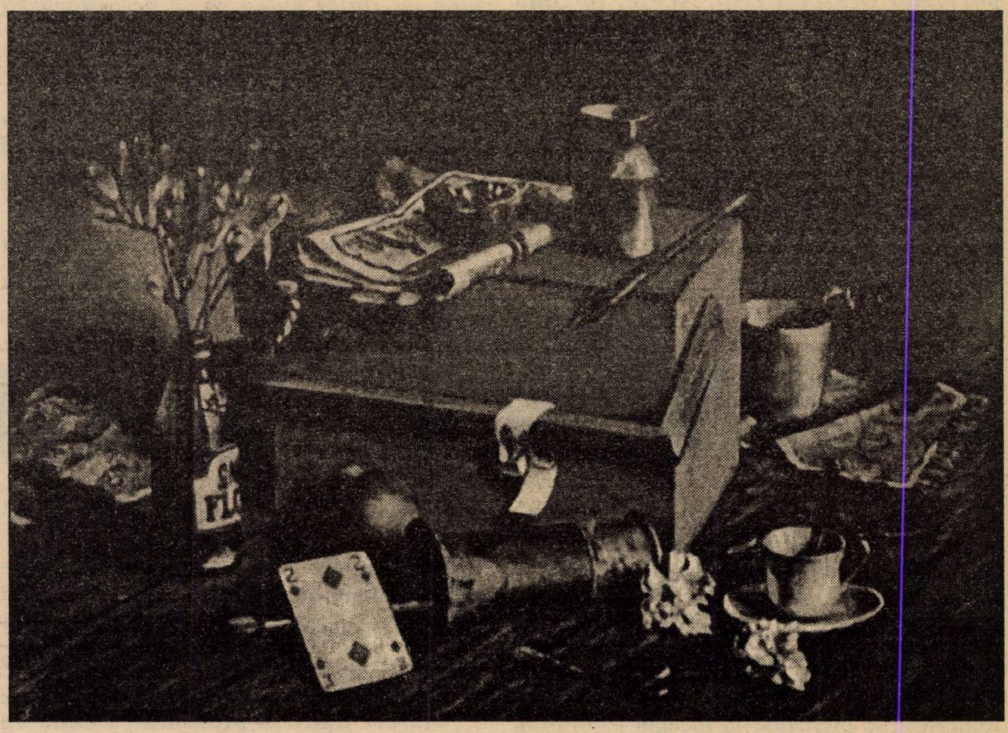

Lada cu obiecte disparate

putut trăi fără alte dureri de cap din truda la propriul şevalet, s-a aruncat în vârtejul, atât de virginal şi de imprevizibil la noi, al comerţului cu artă. O iniţiativă îmbrăţişată simultan şi de alţi întreprinzători, chilipirgii şi impostori, dar care în viziunea acestui veritabil patron de galerie îmbrăca hainele autorităţii pedante şi concurente. Zamfir Dumitrescu nu a adoptat nici de această dată jumătăţile de măsură. A imaginat şi a construit un proiect menit să reformeze din temelii o întreagă scară de mentalităţi în materie, anchilozate şi desuete, birocratizate şi provinciale. Galeriile de artă „Dominus“, ce ocupă generoase spaţii la parterul Teatrului Naţional, s-au impus încet dar sigur, chiar sub ochii noştri, printr-un program ambiţios şi tenace urmărit, guvernat de criterii estetice sigure şi exigente. Ce se urmăreşte printr-un asemenea program? Mai întâi, după cum însuşi iniţiatorul lui susţine, formarea unui nou tronson al pieţei de artă, de înalt nivel şi pe principii comerciale şi tarifare mai bine corelate cu valoarea intrinsecă a obiectelor de artă puse în circulaţie. În al doilea rând, se urmăreşte încropirea unei burse a operelor de artă contemporană şi, prin efectul acesteia, remodelarea mentalităţilor potenţialilor colecţionari de artă şi a pieţei cu obiecte de artă contemporană, în general. Aceste trei direcţii şi altele ce coexistă cu acestea în subsidiar, au instituit deja un model reformat de galerie de artă, aflat în consens cu tendinţele occidentale în domeniu.

Este, dacă vreţi, pariul suprem pe care l-a făcut Zamfir Dumitrescu cu sine. Nu este deloc uşor şi nici simplu să poţi susţine un astfel de proiect fără concesii sau compromisuri, dar acest întreprinzător are tactul, seriozitatea şi consecvenţa necesare pentru a-l consolida şi a-l impune conştiinţei publice. Mai mult ca sigur, „experimentul Dominus“ va dăinui şi rolul lui va fi unul de referinţă în afirmarea, într-un viitor nu prea îndepărtat, a unei autentice pieţe de artă contemporană în România. Pentru că aici, deocamdată, valoarea prestaţiei artistice întrece cu mult posibilitatea de răspuns a pieţei. Iar achizitorii versaţi de aiurea cunosc foarte bine că aici **sărăcia** decide cotaţia tranzacţiilor cu artă şi speculează acest dureros handicap ca atare!

La trei ani de la inaugurarea acestui curajos şi lăudabil proiect, Galeriile „Dominus“ îşi onorează clientela cu o strălucitoare expoziţie de naturi statice şi peisaje („albertiene“) semnate de însuşi autorul iniţiativei mercantile: pictorul şi patronul Zamfir Dumitrescu. Să fie de bun augur!

---

pe adresa Uniunii Scriitorilor din Calea Victoriei, nr. 133. Acolo se află şi şansele unora.

● *Cu toate că n-a apărut zece luni (cum avertizează editorialul nostru), „Luceafărul“ e somat de sponsorii săi, deveniţi tradiţionali, să acorde premiile intrate deja în atenţia publicului. N-avem încotro, ne vom supune şi vă vom anunţa cine a tras lozul.*

● *Deja primii scriitori solari (!) au poposit pe malul mării, la Neptun, vila Paltinul B. Sumele sejurului variază în funcţie de perioadă. Pentru iunie şi septembrie, o garsonieră poate fi ocupată cu numai şase mii pe zi, iar un apartament cu nouă mii lei. Pentru iulie şi august (caniculă, inflaţie şi insolaţie!) cotele pecuniare cresc: opt mii lei garsoniera, 12 mii lei apartamentul. În toate sezoanele, pentru toate persoanele, un singur preţ pentru masă: 10.000 lei pe zi.*

● *Nu, tipografia „Concordia“, care ne datorează atâtea milioane, nu a fost uitată. E în curs de derulare procesul. Dacă am mai câştigat unul de curând (puţintică răbdare, îl vom afişa la intrare!) de ce n-ar fi zeii cu noi şi de data asta. E clar ca lumina zilei cine s-a înfruptat din fondurile scriitorilor, pentru a se plasa în economia de iarmaroc.*

ISMAIL

Dosarul H *(H, de la Homer) este romanul unei idei. Undeva, în munţii din nordul Albaniei, acolo unde supravieţuieşte străvechiul epos albanez, spiritul bătrânului Homer este încă viu. Pornind de la asemănările evidente dintre poemele homerice şi legenda albaneză, doi cercetători americani străbat o Albanie arhaică a începutului de secol pentru a depista, luând ca model eposul local, mecanismul formării şi transmiterii poemelor Marelui Orb. Acolo, în zona Stâncilor Blestemate, afirmă Kadare, încă mai pâlpâie un grăunte de jar din forja mitului balcanic.*

Scris în 1981, romanul a avut o traiectorie sinuoasă. Deşi tangenţial, cartea atinge două dintre chestiunile-tabu ale relaţiilor sârbo-albaneze: problema autohtoniei şi, pornind de la ea, situaţia populaţiei albaneze din Kosovo. Şi asta într-un moment în care politica dură de deznaţionalizare dusă de sârbi în Kosovo - la fel ca şi pe Valea Timocului, de pildă - a condus la grave incidente inter-etnice în aprilie 1981. Conform lui Kadare, regimul comunist albanez a digerat cu greu „pastila": „Atitudinea rece faţă de romanul «Dosarul H», pe care am încercat să-l public cât mai discret în revista «Nentori» mi-a demonstrat că armistiţiul meu cu statul putea să se prelungească doar cu o condiţie: să nu mai scriu sau, cel puţin, să nu mai public. /.../ «Dosarul H» a fost acoperit de umbra ce acoperă, de regulă, operele damnate. Era clar că statul n-avea să facă nici un compromis în ceea ce mă privea".

Versiunea franceză a romanului a apărut la **Fayard**, *în 1989, pentru ca, în 1990, editura albaneză* **Naim Frasheri** *să-l republice într-o ediţie de lux.*

Oferim, aşadar, cititorului român un fragment din acest incitant roman al scriitorului albanez, cu speranţa că, citindu-l, vreun editor de la noi va exclama entuziasmat, sărind de pe scaun: „Iată cartea pe care o aştept de atâta vreme!"

Prezentare şi traducere
Marius Dobrescu

POVARA CRUCII

fragment

Erau unele momente în care aveau impresia că domină toată materia aceea poetică, o stăpânesc până în cele mai profunde intimităţi, dar imediat îşi dădeau seama că nu era decât o iluzie. În clipa următoare, contururile eposului se diluau iar, tremurau, se pierdeau; la început exteriorul, apoi miezul, până la nucleul iniţial. Atunci simţeau că nu-l pot domina nicicum. Era ca şi când ai fi încercat să stăpâneşti haosul, în care evenimentele, personajele, totul se întruchipa în fel de fel de variante, ca într-un coşmar.

Marele Epos se prezenta ca după un cataclism. Brăzdat în cruciş şi-n curmeziş de crăpături oribile, cu zone groaznic de mutilate. Din praful ruinelor, eroii apăreau însângeraţi, ducându-şi în spinare variantele hidoase.

Când, oare, avusese loc catastrofa aceea? Îşi pierduse chipul în carambol, sau aşa fusese de la început, o nebuloasă poetică aşteptându-şi sfârşitul? Întrebările acestea, puse şi re-puse de zeci de ori, aveau ceva comun cu geneza poemelor homerice. Dacă şi acestea fuseseră la început la fel, un soi de conglomerat poetic neprelucrat, atunci este evidentă măreţia efortului homeric, care pusese cap la cap totul. Inutil îşi închipuiau unii că, deposedându-l pe Homer de paternitatea lor, îi pricinuiau vreun rău. În realitate, gloria lui ca redactor este poate mai mare ca aceea de rapsod.

Gândind astfel, ei încercau din nou să se pună în situaţia lui, fără cărţi, fără fişe, fără magnetofon şi, de parcă astea n-ar fi fost îndeajuns, fără vedere. O, Doamne, exclamau, lipsit de toate, a cules Iliada sau, mai corect, proto-Iliada, ca s-o metamorfozeze în Iliada. Cum a fost posibil, oare? Uneori li se părea că se apropie de adevăr, apoi vedeau iar cât de departe sunt. Ipoteza care părea logică la început, se învăluia apoi din nou în mister, dispărea iar în adânc, după care reapărea asemeni scufundătorului care scoate capul din apă pentru o gură de aer şi se scufundă din nou.

Toate acestea erau legate inevitabil de întrebarea „ce fusese el": poet strălucit sau redactor de geniu, curtean, contestatar sau ideolog? Era un fel de **publisher** al vremii

KADARE

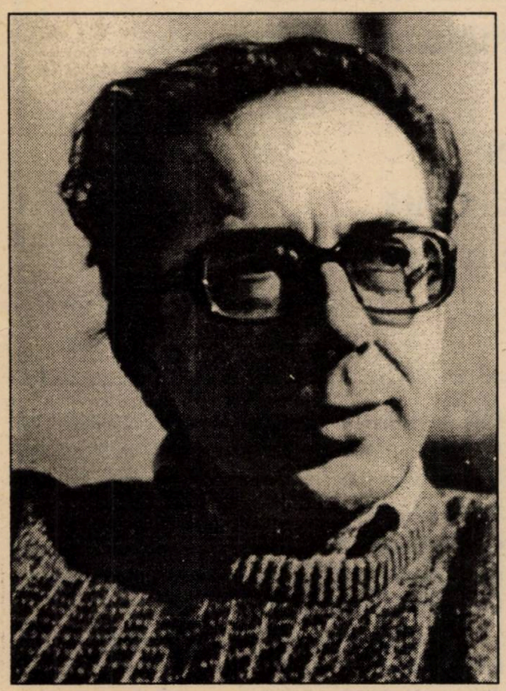

sale, de cronicar monden al Olimpului, purtător oficial de cuvânt (unele fragmente din Iliada au ceva dintr-o conferinţă de presă) sau un mare boss slujit de o mulţime de **negri**? Sau n-a fost nimic din toate acestea, nici măcar un personaj real, ci o instituţie, al cărei nume, compus din iniţiale, n-a fost Homer, ci H.O.M.E.R.?

Râdeau de toate aceste supoziţii, ceea ce nu-i împiedica să facă altele. Pentru că, oricât de bizare ar fi părut, ele erau urnele în care se afla risipit adevărul asupra poetului. Acesta avea, realmente, o deficienţă fizică, dar, înainte de a fi orb, fusese precis surd. Surzenie datorată zecilor de mii de hexametri ascultaţi. În realitate, surzenia i se potrivea cel mai bine. Orbirea e legată de timpuri mai noi, de carte. Şi totuşi, aşa a fost el reprezentat în sculptură, orb. Dar dacă sculptorul, aflat dinaintea acestei dileme, i-a înlocuit o infirmitate cu alta? La urma-urmei, între ochi şi ureche a existat mereu un soi de asemănare, pentru că ele sunt organele omeneşti cele mai tipice şi mai vizibile.

– Aşa o să bâjbâim într-o zi şi noi, zise Willy într-un rând.

Max îl privi bănuitor. Avusese impresia că în locul cuvântului „bâjbâim" intenţionase să spună „orbim". E adevărat că Willy vedea din ce în ce mai prost şi Max îşi zise că într-o zi va trebui să discute cu subprefectul despre un doctor. În N. nu exista medic oculist şi probabil că trebuia să meargă la Tirana. După toate discuţiile despre Homer, Max încercase în ultima vreme să evite problema ochilor lui.

Nu ezitau să se întoarcă la ipoteza că, înaintea catastrofei, eposul trebuia să fi avut o altă structură. (Termenul „catastrofă" era de-acum consacrat). Dacă a existat aşa ceva, aceasta s-a produs neapărat pe vremea confruntărilor cu turcii. Impactul Europei creştine cu lumea islamică a fost resimţit cel mai puternic în Albania. Totul s-a cutremurat, s-a surpat, şi-a pierdut echilibrul. Iar cu eposul s-a petrecut acelaşi lucru. Secţiuni întregi din el au fost acoperite de dărâmături, ba chiar a fost interzis, cântăreţii au fost obligaţi să se ascundă în munţi, să se piardă unul de altul, conservarea lui a fost dificilă, iar el, ca orice lucru făcut în clandestinitate, a suferit modificări. Poate că numai aşa se explică fragmentarea evidentă şi numeroasele variante, care-i conferă aspectul acela de mozaic.

Îşi spuneau că, dacă Iliada lui Homer n-ar fi fost fixată în scris, ar fi suferit aceeaşi fărâmiţare şi, ulterior, aceeaşi recompunere modernă. Ciclurile formării şi frământării unor asemenea eposuri trebuie că au ceva asemănător cu succesiunea de geneze, dezintegrări şi recompuneri caracteristice macrocosmosului.

Îşi imaginau tot mai des eposul ca pe un soi de galaxie poetică, în sânul căreia operau forţe misterioase. Poate că era vorba de mesajele secrete primite de la nucleul său, mesaje ce limitau libertatea de creaţie a rapsodului, dorinţa sa de răzvrătire. Şi, priviţi din acest unghi, cântăreţii îşi justificau aerul straniu, privirile pierdute în zare, glasurile neomeneşti, venite parcă din spaţii interstelare.

Uneori aveau impresia că eposul nu putea fi decât astfel, extrem de eterogen, iar ei doi, adunându-l cu de-a sila, făceau un act contra naturii. Atunci, el semăna mai puţin cu un ansamblu poetic şi mai mult cu un ordin religios medieval, ai cărui membri, rapsozii, mai degrabă oficiind decât cântând, îl transmiteau pretutindeni conform unui protocol şi ceremonial sever. Un asemenea testament naţional nu se putea moşteni altfel. Pentru că, dintre toate mesajele istoriei, eposul, presimţind şi avertizând asupra ruperii teritoriului Albaniei în două era, fără îndoială, cel mai important testament al albanezilor. Doar aşa putea fi explicat geamătul prelung, milenar, predicţia aceea suspinată, devenită, prin reluări repetate, monotonă.

Se gândeau atât de intens la toate acestea, încât le apăreau până şi în somn. Ciudat, dar uneori li se părea că nu e aproape nici o diferenţă între ceea ce li se înfăţişa în vis şi ipotezele pe care le formulau în timpul studiului. Spaţiul se desfăşura după o topografie delirantă, iar timpul avea alte legi. Acţiunea dura sute de ani, eroii mureau sau se sublimau, se cufundau în somn, se trezeau, îşi continuau faptele jumătate vii - jumătate morţi, nunteau între două războaie, se odihneau o vreme prin morminte (o, Doamne, exclamase într-un rând Willy, parcă ar pleca în concediu), apoi se ridicau de acolo pentru a-şi relua chinurile ş.a.m.d. Era oglinda unui conflict de-o mie de ani, în care totul e luat de puhoi. Am să-ţi ucid copiii şapte sute de ani de-acum încolo, o ameninţa Mujs pe soacra potrivnicului său slav. Pe de altă parte, cei şapte fii ai săi, purtând acelaşi nume, Omer, tus-şapte, sunt ucişi de sârbul Rado şi îngropaţi la Stâncile Blestemate.

În epos, uneori timpul trece ca vântul şi ca gândul, în câteva secunde se petrec toate nenorocirile prevestite pentru sfârşitul lumii sau, din contră, acelaşi timp lâncezeşte, îşi încetineşte pasul, vindecarea unei răni durează zeci de ani, iar nuntaşii împietriţi de zâne pe drum sunt eliberaţi, îşi continuă călătoria şi ajung în plină nuntă după câţiva ani, ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat.

Niciunde în eposul european, incluzând aici şi saga islandeză, nu mai întâlniseră o asemenea manipulare a timpului.

Luna martie era pe sfârşite, dar zilele erau la fel de reci ca şi în februarie. Cei doi aşteptau cu nerăbdare să se încălzească deşi aveau impresia că această schimbare avea să-i smulgă din atmosfera eposului. Aceasta, după cum observaseră, era iernatică şi la prima vedere părea ciudat că într-o ţară mediteraneană, ca Albania, putea fi creată o atmosferă bântuită de crivăţ şi împodobită cu ţurţuri de gheaţă şi nea. Eposul întreg părea congelat. Bătea un vânt rece şi zăpada nu se topea niciodată, o climă specială, care justifica longevitatea eroilor, pietrificaţi, morţi pentru un timp, apoi treziţi din nou la viaţă. Alteori li se părea normal ca într-un epos creat la două mii de metri altitudine să fie stăpână o asemenea climă, dar, la o cercetare mai atentă, trăgeau concluzia că acea climă era caracteristică unor ţinuturi mai înalte, chiar 4–5.000 de metri, practic între pământ şi cer.

Făcuseră înregistrări noi, unele excelente, şi erau din nou bucuroşi. Munca avansa cu

Continuare în pagina 22 ▶

Secţiuni întregi din el au fost acoperite de dărâmături, ba chiar a fost interzis, cântăreţii au fost obligaţi să se ascundă în munţi, să se piardă unul de altul, conservarea lui a fost dificilă, iar el, ca orice lucru făcut în clandestinitate, a suferit modificări.

Salvatore Quasimodo (Italia)

Sămânță

Copaci de umbre,
insule naufragiază în acvarii vaste,
noapte bolnavă deasupra
pământului născându-se.

Un zvon de aripi
ai norilor desfăcuți
pe inima mea:

Nici un lucru nu moare
fără să trăiască în mine.

Tu mă vezi: atât de ușor sunt făcut,
profund înlăuntrul lucrurilor
încât mă preumblu cu văzduhurile;

că tu, când vrei
mă lepezi în sămânță,
deja ostenit de povara ce doarme.

În românește de
Petre Stoica

POVARA CRUCII

▶ *Urmare din pagina 21*

brio. Reușiseră să completeze lista corespondențelor de motive albaneze și grecești. Exceptând cazul Atrizilor și al lui Ulisse, descoperiseră în epos și alte motive străvechi: Circe, Nausicaa, Medeea, Furiile și Eumenidele, cărora albanezii le spuneau zâne rele și zâne bune. Cercetaseră din nou mecanismul uitării, intrând în amănunte precum alimentația rapsozilor, cantitatea de fosfor îngurgitată (straniu, dar muntenii aproape că nu foloseau peștele în alimentație). Apoi, reușiseră să înregistreze un cântăreț despre care se spunea că în urmă cu o săptămână ucisese pentru a se răzbuna, fără a reuși însă să precizeze cum influențase acest fapt asupra textului cântat.

Ignorând varietatea materialului, care le dădea uneori bătaie de cap, simțeau că, oricum, eposul putea fi rânduit, bandă după bandă, în măruntaiele magnetofonului. Dimineață, cum se trezeau, priveau mai întâi spre aparatul a cărui carcasă lucea stins. Le plăcea să repete că descoperirea lui fusese într-adevăr o minune. Parcă dezvăluirea enigmei homerice nu așteptase decât apariția unei asemenea mașinării.

Acest gând le întărea convingerea și le gonea îndoielile. Dacă nu ar fi avut magnetofonul, ar fi fost firesc ca în momentele de descurajare să se consoleze că și predecesorii lor homeriști, după o muncă titanică prin cotloanele enigmei, renunțaseră la cercetări și, luându-și peste picior entuziasmul de la început, se persiflaseră și îi persiflaseră pe cei ce aveau să le repete greșeala. Dar aparatul lor de înregistrat îi ferea de toate acestea. Se gândeau cu plăcere că predecesorii lor ar fi putut dezlega de mult enigma homerică dacă ar fi avut și ei magnetofon. Așa încât erau convinși, în ceea ce-i privea, că soarta însăși le dăduse cheia succesului și că ei nu făceau altceva decât să se supună impulsului divin.

Într-o seară, crezând că magnetofonul se stricase, turbaseră amândoi. Tocmai ascultau o înregistrare, când vocea de pe bandă s-a îngroșat brusc, tărăgănând cuvintele așa cum se întâmplă cu cei loviți de dambla. Cei doi au pălit fulgerător. N-ar fi reacționat așa nici dacă unui apropiat de-al lor i s-ar fi întâmplat o mare nenorocire. Pierduți cu totul, se agitau fără rost, răsfoind anapoda instrucțiunile de folosire, până în clipa în care lui Max i-a trecut prin cap să controleze bateriile. O, Isuse, au răsuflat ușurați amândoi, bateriile erau consumate. Puseră altele și aproape că strigară de bucurie când văzură că aparatul reîncepe să funcționeze.

Și totuși, durerea pe care le-o lăsase în suflet glasul acela tărăgănat nu se potoli ușor. Așa se uzase și mășinăria eposului, iar vocile ei nu erau altceva decât strigăte de agonie. Iată, produsese cu greu douăsprezece versuri despre anul 1878, iar despre 1913 alte patru-cinci versuri chinuite, ca omul aflat în pragul morții. Acum se afla în comă și ar fi fost aproape imposibil să mai producă ceva înainte ca gerul morții s-o înțepenească pe veci.

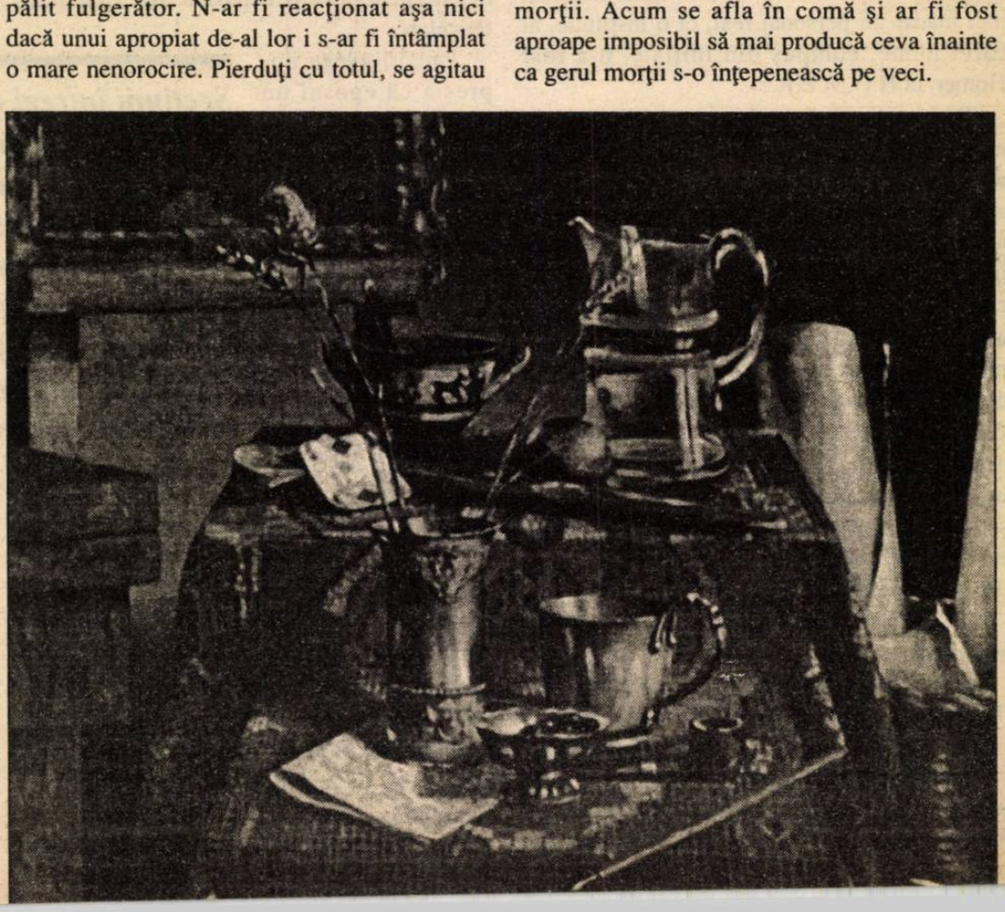

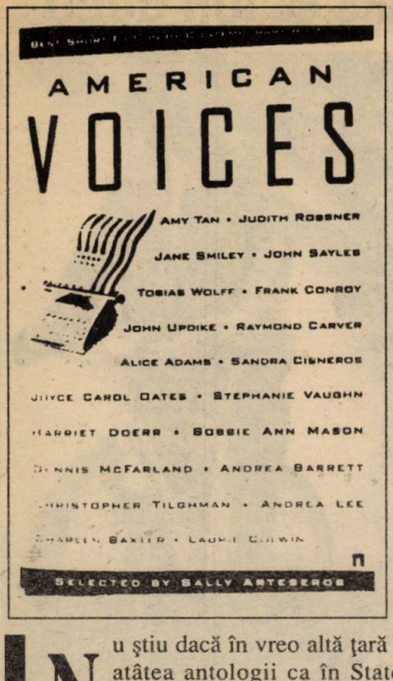

Glasurile prozei americane

(American Voices, Selected by Sally Arteseros, Washington Square Press, 1992)

DE DAN GRIGORESCU

Nu ştiu dacă în vreo altă ţară se publică atâtea antologii ca în Statele Unite. Oricine răsfoieşte cataloagele editurilor (şi Asociaţia Librarilor din America tipăreşte în fiecare an şi un masiv volum conţinând lista tuturor cărţilor aflate în acel moment în rafturile librăriilor – **Books in Print**) cât de multe sunt aceste selecţii de povestiri, schiţe sau poeme alcătuite, în general, pe temeiul criteriilor de valoare (pentru că acolo asemenea criterii nu sunt confundate, cum se întâmplă, de la un timp încoace cu „elitismul", termen implicând din nou o conotaţie hotărât negativă). Asociaţiile de artişti publică şi ele albume de tot felul înfăţişând operele create de membrii lor în ultimii 2-3 ani. Sunt unele antologii (de pildă, cea editată de Augusta Oxford University Press) care au dobândit, de-a lungul timpului, statutul unor adevăraţi clasici: structura lor rămâne neschimbată dar, la intervale relativ scurte, ele sunt completate cu scrieri sau reproduceri ale unor lucrări de artă, socotite a da o imagine semnificativă a peisajului cultural american, fireşte mereu în mişcare.

Alte asemenea antologii concentrează cele mai reprezentative povestiri istorice sau de dragoste sau fantastice sau poliţiste: cele mai multe dintre acestea sunt realizate de edituri sau de cluburi de carte specializate în aceste genuri. Într-o ţară în care apar zeci de reviste ce publică, în fiecare număr, schiţe, povestiri şi eseuri ale unor scriitori cunoscuţi sau ale debutanţilor, unde sutele de edituri tipăresc necontenit volume reprezentative pentru „genul scurt" şi unde sunt mii de galerii de artă ale căror expoziţii nu sunt menite neapărat să realizeze profituri financiare, e, evident, foarte greu să te ţii la curent cu mişcarea de idei ce caracterizează atmosfera culturală dintre Pacific şi Atlantic. Şi, orice s-ar spune, oricât de des ar fi pus la învoială, cu nedisimulată aroganţă, interesul foarte multor americani pentru ce se întâmplă în cultura ţării lor e real. Şi o dovadă concludentă e tocmai aceea pusă la îndemână de zecile de antologii de tot felul, publicate în fiecare an, şi ai cărei autori vor să le înlesnească, pe cât posibil, cititorilor cunoaşterea celor mai caracteristice opere literare sau artistice, care ar fi putut, altminteri, să rămână ascunse în paginile unor reviste din cine ştie ce colţ de ţară, tipărite de cine ştie ce universitate îndepărtată.

O asemenea antologie mi-a fost adusă de curând de un tânăr prieten care a avut prilejul unei călătorii în Statele Unite. Apărută la o editură de vechi prestigiu, Washington Square Press. Ea a fost alcătuită de o fostă redactoare la celebra Doubleday, Sally Arteseros. Profesiunea (a răspuns, aflăm şi de revizia finală a volumelor confirmând schiţele cărora li s-a decernat reputatul Premiu O. Henry) i-a îngăduit să cunoască bine literatura contemporană americană. Cartea de la Washington Square Press conţine şi scrieri ale unor literaţi a căror personalitate a fost de mult recunoscută de critică – John Updike, Joyce Carol Oates, John Sayles, Raymond Carver, Alice Adams – , dar şi ale altora publicaţi, unii dintre ei, pentru întâia oară într-un volum.

Sally Arteseros

E, evident, cu neputinţă să mă pronunţ asupra valorii selecţiei în sine; majoritatea celor douăzeci de povestiri sunt reproduse din reviste. Şi, dacă s-ar putea presupune că **The New Yorker, The Atlantic, Play Boy** sau, eventual, **Vanity Fair** ar trebui să ne fie familiare (dar, cum se ştie, nu ne sunt nici ele), greu de crezut că, de pildă, despre **Ploughshares** se ştiu prea multe în afara Statelor Unite. În afară de aceasta, sub titlul volumului e un anunţ, foarte clar: **cele mai bune povestiri scrise de autori contemporani**. Un punct de vedere ferm, care se înţelege, e greu să fie controlat chiar şi de criticii americani: cea mai veche povestire, **Trandafiri rododendroni** de Alice Adams, e scrisă în 1975, cele mai noi sunt datate 1991. Din numărul imens de scrieri publicate în mai bine de un deceniu şi jumătate, e aproape imposibil să se stabilească exact – chiar dacă subiectivitatea autorului antologiei e implicată direct – dacă el le-a ales într-adevăr pe **cele mai bune**.

Într-un scurt **Cuvânt înainte**, Sally Arteseros explică felul în care a fost alcătuită antologia: a cunoscut majoritatea povestirilor incluse de ea în volum pe vremea când, lucrând pentru editura Doubleday, a trebuit să citească nenumărate cărţi prezentate de autori spre publicare. A putut remarca, astfel, apariţia unor „glasuri noi care au îmbogăţit curentul principal al prozei americane". Printre ele, povestiri scrise de negrii, de americanii de origine mexicană sau chineză. Astfel încât antologia ei a devenit „reflectarea lumii americane de astăzi". Ceea ce constituia, de fapt intenţia autoarei.

Un amănunt foarte interesant: fiecare povestire e precedată de un comentariu al respectivului scriitor care relatează împrejurările compunerii scrierii sale. Şi, ceea ce nu poate să nu atragă atenţia, **absolut toţi** scriitorii povestesc că subiectul le-a fost pus la îndemână de o întâmplare trăită. Ne aflăm, deci, în faţa unor scrieri de factură tradiţională, de tipul celor teoretizate, în secolul trecut, de Nathaniel Hawthorne: „o operă literară cuprinde un moment al experienţei de viaţă a scriitorului".

Şi încă un fapt: scriitura postmodernă lipseşte cu totul. Să fie un semn al realităţii literare americane, să fie adevărat că nu se mai tentează acest tip de construcţie narativă? Sau o fi rezultatul preferinţelor celei care a alcătuit antologia – redactor al unei mari edituri (sub auspiciile căreia au apărut, de-a lungul deceniilor, opere cu un manifest caracter modern) şi, cândva, în anii '50, profesori de literatură, care au predat proza contemporană a acelei vremi la Universitatea din Noua Anglie?

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE văzută de ION CUCU

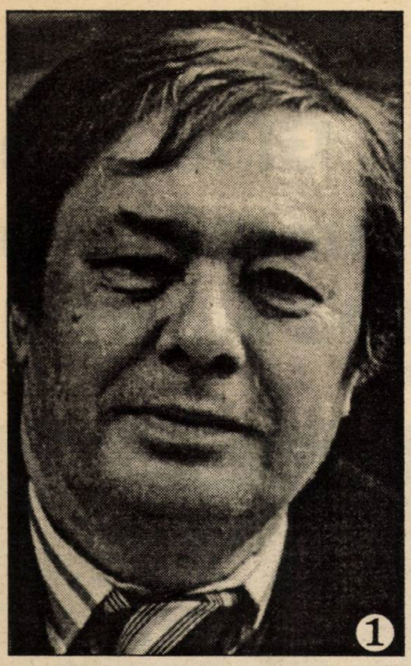
1

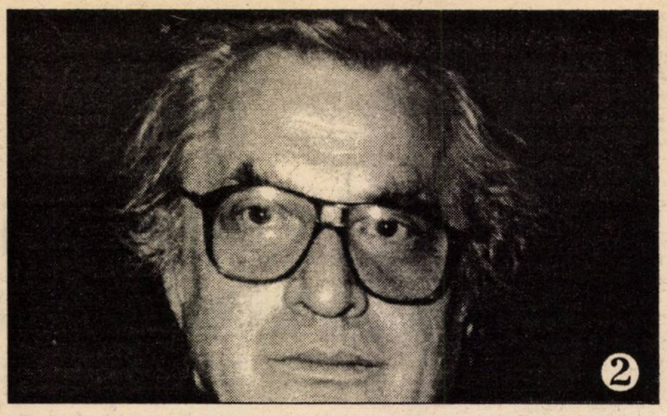
2

3

1. Când comedia era rege: Ion Băieşu
2. Augustin Buzura la contra-nunta de la Sinaia
3. Geo Bogza purtat de... Pegas
4. I. Peltz: „Calea Văcăreştilor" într-un pahar
5. Nicolae Velea: un război neîncheiat
6. Nicolae Breban pe vremea „Animalelor bolnave"

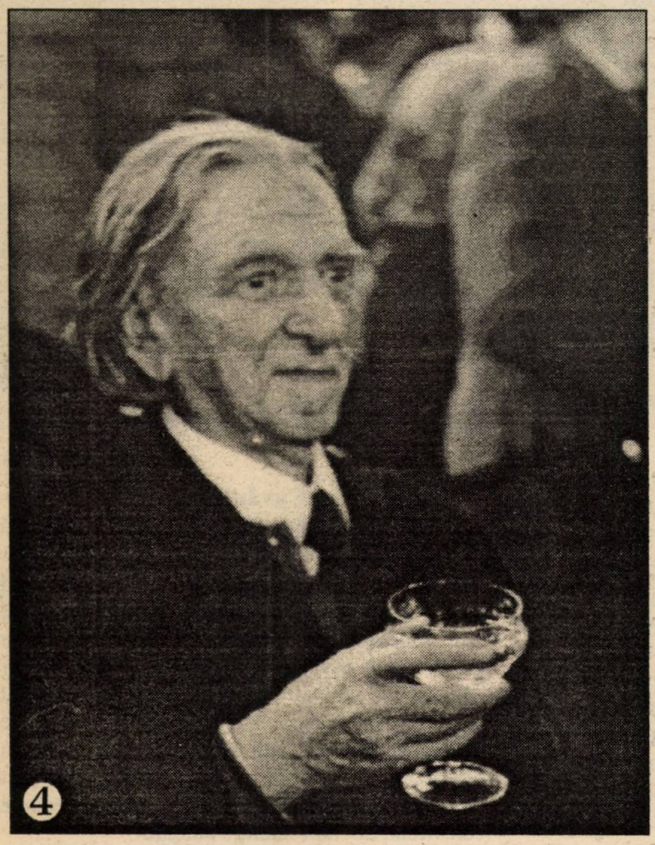
4

5

6

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Luceafărul

Săptămânal de literatură. Nr. 2 (180), serie nouă. Miercuri 15 iunie 1994. Preţ: 400 lei

EMINESCU ŞI ANTINOMIILE POSTERITĂŢII

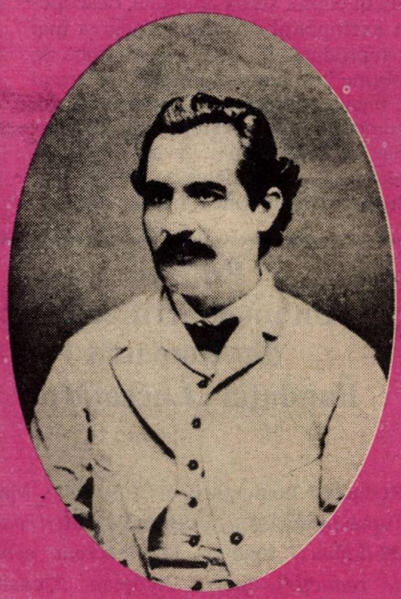

GENIUL: ALINTĂTURĂ ŞI DEICID

Un plic transparent

Aşteptând noi cu emoţie şi încordare generoşii sponsori, care, iată, au căpătat şi o lege a lor ce-i scuteşte de o parte a impozitelor, apare un plic transparent – că-i la modă transparenţa! – şi nici n-a fost nevoie să-l deschidem pentru a citi: „Stimaţi domni, răspundem apelului dvs. privind sponsorizarea premiilor pe care Uniunea Scriitorilor din România doreşte să le acorde pentru creaţiile literare ale anului 1993, punându-vă la dispoziţie un Televizor color, marca «Goldstar», cu telecomandă. Condiţia noastră este ca acest premiu să răsplătească romanul scriitorului Ştefan Dimitriu, «Turnul nebunilor», care, după ecourile din presă, din critica literară şi din rândul cititorilor, ca şi după propria noastră opinie, nu este numai romanul anului 1993, ci chiar al celor aproape cinci ani care au trecut de la Revoluţie. Sinteza pe care am citit-o de curând în ziarul «Universul», şi pe care v-o alăturăm în copie xerox, ne-a convins o dată mai mult de acest lucru. Cu stimă şi consideraţie, Alexandru Feig".

Aşadar, urma să studiem sinteza din „Universul" fiindcă, deşi am ales un juriu din scriitori de prestigiu, acesta avea totuşi nevoie – în concepţia firmei „Bucureşti-Berlin S.R.L." – de o călăuză. O fi sau nu o fi „Turnul nebunilor" romanul anului 1993, ba chiar al celor aproape cinci ani postdecembrişti? Numai că în locul copiei xerox anunţată, descoperim exemplarul doi din scrisoarea mai sus reprodusă. Probabil că, în graba de a obţine un premiu pentru preferatul lor, bucureşti-berlinezii au omis tocmai argumentul lor copleşitor, sinteza transoceanică. Păcat! Apoi, dacă tot le prisosesc televizoarele, de ce ne-au ales tocmai pe noi de intermediari (sau de misiţi – nu ştim dacă termenul e cel mai potrivit!) când mai simplu era să facă şi singuri tranzacţia, fără martori. Ştefan Dimitriu e un prozator demn de toată stima, s-ar putea să obţină un premiu şi fără ajutorul unor astfel de sponsori, însă scrisoarea S.R.L.-ului de la Bucureşti-Berlin îl pune pe acesta într-o ipostază dacă nu ridicolă, cel puţin hazlie. Chiar atât de rău am ajuns, încât să poluăm un climat artistic şi moral prin condiţionări cu iz de Cuţarida? Se vede treaba că îmbuibarea unora nu sporeşte şi emanciparea lor.

Citim în „Legea privind cumulul de funcţii": „Art. 1. Orice persoană poate cumula mai multe funcţii şi are dreptul să primească salariu corespunzător pentru fiecare din funcţiile ocupate". Până aici toate bune şi la locul lor, dar nu şi pentru salariaţii din Ministerul Culturii. Prin ordinul nr. 139, din 26 mai, 1994, însuşi ministrul, Marin Sorescu, aduce unele îmbunătăţiri legii mai sus pomenite şi decretează: „În aplicarea art. 1 alineatul 1 din Legea nr. 2/7.1.1991 privind cumulul de funcţii, personalul de conducere şi cel de execuţie de specialitate cu studii superioare din Ministerul Culturii nu poate face cumul de funcţii din instituţii direct subordonate acestuia". Încheind lectura, am fost copleşiţi. Iată o formă subtilă a lui Marin Sorescu de a se descotorosi de şefia de la **Literatorul** şi de şefia de la editura „Scrisul Românesc", căci ambele instituţii sunt în subordinea Ministerului Culturii, condus, nu-i aşa? de autorul celor „Trei dinţi din faţă". Oare cine se va ocupa în continuare de direcţia instituţiilor pomenite? Că Marin Sorescu, în acord cu sine, nu mai poate rămâne o zi în fruntea acestora.

Praful şi pulberea

de NICOLAE PRELIPCEANU

Am început să-mi aduc aminte de viaţa mea. „Ai îmbătrânit, maică", mi-ar spune o avansată în vârstă înţeleaptă, dacă aşa ceva ar exista. Oricum, şi cu avansata în vârstă şi fără ea întâmplările de la trecut sunt mult mai multe şi - par - mai bogate decât cele cărora aş putea să le pretez (împrumut) fie şi cel mai simplu viitor. Şi mai au întâmplările astea, care nu vor mai veni vreodată, un farmec nespus, minunată pare pâinea cu iaurt, adică un prânz al anului 1964, minunată lunga vorbărie în faţa (doar a) unei cafele, cu vreo studentă la stomatologia anului 1968! O glumă cam tare de pe vremuri ne relata nostalgia unui bătrân, concentrată în această afirmaţie simplă „ce bine era pe vremea lui Stalin" (când bătrânul era tânăr şi ceea ce acum, la „timpul mărturisirii", doarme, pe atunci era treaz/ă), alta, tot de pe aceleaşi vremuri, păstra nostalgia unui fost deportat de nazişti , desigur dintre puţinii scăpaţi cu viaţă: „ei, Auschwitz, ce vremuri!" (faţă de epoca de aur, fireşte).

Am fost la Cluj nu de mult şi, de la gară, am simţit imperios nevoia să-mi revăd vechii prieteni. Paşii mei s-au îndreptat spre cimitirul oraşului situat pe un deal, în imediata apropiere a căminului studenţesc „Avram Iancu", unde şezum şi râsem câţiva ani din tinereţe. Acolo erau nu chiar toţi, dar mulţi dintre ei profesori, prieteni, amici ori pur şi simplu binevoitori. M-am oprit pe rând la pictorul Vasile Pop Silaghi, omul minunat care a înfruntat zeci de ani o soartă ostilă, pictorul şi prietenul, Marcel Constantin Runcanu, Al. Căprariu, Aurel Gurghianu şi atâţia alţii, ale căror morminte nu le-am mai găsit, Olimpia Radu de la **Echinox**, Zoli Ivansuc, fotbalistul visător, profesorul meu Iosif Pervain, poate Eta Boeriu. Că fiecare îngropa o dată cu timpul său o parte din viaţa mea e, desigur, o banalitate. Dar ce de banalităţi simţim zilnic şi mă tem că simt chiar cei mai originali gânditori! N-ar fi rău, mă gândesc acum, dacă în timp ce ne-am trăi viaţa, fiecare secundă, ne-am şi aduce aminte de ea. O idee nebună care, spun alţii, near împiedica să trăim altceva, păstrându-ne cantonaţi în primele întâmplări, împiedicând evoluţia noastră. Evoluţia noastră spre ce? „Cum spre ce?" mă întreabă ecoul, sau Celălalt, „spre starea finală, de cadavru şi apoi de os şi apoi de praf şi pulbere". „Înmormântat în astă stea/ În veci voi lumina cu ea" – citez din Lucian Blaga şi nu sunt sigur pulberea cui din această lume va lumina şi pulberea cui va continua să mărească întunericul şi aşa destul de des din jurul nostru.

Editori:
Uniunea Scriitorilor din România
Fundaţia „Luceafărul"

Redacţia: Laurenţiu Ulici *(director)*, Marius Tupan *(redactor şef)*, Eugen Uricaru *(redactor şef-adjunct)*, Ioan Es. Pop *(secretar general de redacţie)*, Ştefan Agopian, Alexandru Spânu *(redactori)*, Gabriela Tuduciuc, Lea Ţimpău *(corectori)*, Olivia Marcu *(secretariat)*, Maria Burcă *(curier)*, Florin Ţone *(fotoreporter)*.

Redacţia şi administraţia: Calea Victoriei nr. 133, Bucureşti, sector 1, telefon 659.67.60. Cont: Agenţia Credit Bank, sector 2, nr. 40.10.11.50.12 (**lei**) şi 40.20.11.50.12.16 (**valută**)

Tehnoredactare computerizată: INFO G.I.P.

Tipar: INTERGRAPH

Abonamentele se pot face la toate oficiile poştale din ţară. Revista noastră este înscrisă în **Catalogul publicaţiilor** la poziţia 2048.

Vorbe de pe corabia lui Sebastian

de PETRE STOICA

● AURA DOBRE: „Sub ochii elevilor de la «Rosetti», deputaţii dormitau şi citeau ziarele." (**Tineretul liber**) ● AURA ALEXA IOAN:...„Unii parlamentari n-au să renunţe la vechile obiceiuri: cel mai des întâlnit este acela de a săruta mâna unei doamne, în timp ce stau relaxaţi pe scaune!" (**Expres Magazin**) ● ION CRISTOIU: „Pentru a ajunge în Camera Deputaţilor sau în Senat, mulţi dintre ei n-au făcut nici un efort. Afară doar de acela de a căuta la întâmplare un partid care să-i pună pe listele sale." (**Evenimentul zilei**). ● GILDA LAZĂR...„pentru (...)turneu (l) în America de Sud, se stabilise că vor pleca, în afară de Radio, TV şi Rompres, numai ziarişti de la cotidiene, pe tabel a apărut şi numele Pavel Tudor, fratele unui cunoscut senator de Butimanu. Domnul, de profesie, zice-se, şofer de TIR, figura ca redactor la o revistă de partid." (**România liberă**) ● ALCIBIADE: „Pe scurt(...), fratele senatorului a plecat perfect legal, pentru a întocmi, printre altele, un raport detaliat asupra situaţiei social-economice din America Latină." (**România Mare**) ● „E suficient să ai un frate nesimţit şi călătoreşti, vere!" (**Academia Caţavencu**) ● AURELIAN PAVELESCU: „Codreanu ar fi fost Luther în Germania"...(**Noua Dreaptă**) ● GHEORGHE DUMITRAŞCU: „Opoziţia din România intoxică poporul român cu gogoriţe, minciuni, şi chiar cu produse otrăvite." (**Vremea**) ● „Un număr extrem de mare de oameni se masturbează şi nu numai până când încep o viaţă sexuală regulată, dar chiar şi după aceea." (**Sexualitatea**) ● VALERIU TABĂRĂ (PUNR): „Eu nu ştiu, n-am auzit să se fi prăbuşit Caritasul." ● GHEORGHE DUMITRAŞCU (PDSR): „Caritas nu este o soluţie care să dea chix"; „În primul rând ar fi trebuit să nu aibă împotriva lui o conjuraţie românească, europeană şi universală (!)" (Anchetă, în **România liberă**) ● TEOFIL POPESCU: „Adevărată disidenţă au făcut scriitorii care sunt cel mai terfeliţi acum de opoziţie." (**Vocea României**) ● ION MĂGURĂ:...„culmea este că aceşti inchizitori de tipul (...) Ana Blandiana, (...) Zigu Ornea, (...) Octavian Paler şi mulţi alţii, vor să facă tabula rasa din tot ce a reprezentat şi reprezintă literatura română." (**Naţiunea**) ● IULIAN CHIFU: „Potrivit proiectului de Constituţie, în Republica Moldova, românii sunt declaraţi minoritate naţională." (**Ev. zilei**) ● „C.V. Tudor - maseur la echipa naţională de fotbal." (**România liberă**) ● ALCIBIADE: „Mate tari mai are gânditorul de la Olteniţa: la recepţia de luni seara, dată în onoarea vigurosului preşedinte al Indiei (chemarea strămbunilor!) iar nu i-a invitat pe liderii P.R.M. "...; „Bravo, nea Nelule, eşti un adevărat comunist de omenie"...(**România Mare**)● „Solista de la «Pretenders» decretează: «Femeile nu pot cânta rock pentru că au fundul prea mare»". (**Tineretul liber**)

O problemă de imagine

de LAURENŢIU ULICI

Dincolo de diversitatea – totdeauna vitală, totdeauna fertilă –, care animă exegeza eminesciană de la o generaţie la alta sau înlăuntrul aceleiaşi generaţii de cititori, nici un român nu se îndoieşte de valoarea incoruptibilă sub vremuri a poetului naţional, receptat unanim nu doar ca „nepereche" dar şi ca „deplin". Nu-i vorba de sensul encomiastic mortificant al acestor considerări, sens care, din păcate, a făcut deseori carieră în bibliografia critică a poeziei eminesciene, e vorba de sensul lor productiv, chemător de noi mirări, ad-mirări, oglindiri şi iluminări în faţa operei poetului. Ce ne facem însă că adevărul pe care fiecare ins alfabetizat din această ţară îl recunoaşte ca indiscutabil – anume acela că Eminescu e un mare poet – nu a izbutit până azi, cu prea puţine excepţii, să treacă fără semne de întrebare graniţele limbii române. Chestiunea e cunoscută de multă vreme dar n-a fost niciodată tratată cu atenţie, cel mult expediată în orizontul unei pretinse intraductibilităţi sau al fatalităţii lingvistice. De ce ar fi Eminescu mai intraductibil decât alţi poeţi „naţionali" din Europa sau, încă mai restrictiv, decât alţi mari poeţi romantici, şi de ce ar fi limba română mai puţin aptă pentru corespondenţe, decât de pildă, suratele ei romanice – iată două întrebări a căror esenţă semantică se bizuie pe comoditate şi pe prejudecăţi, pe o comoditate a prejudecăţilor. Nu. Nu găsesc nici un temei organic pentru a crede că Eminescu e intraductibil sau că limba română e refuzată de corespondenţe. Iar dacă realitatea traducerilor din Eminescu e declasată în raport cu realitatea textelor originale, asta se datorează, sunt convins, unei defecţiuni funcţionale. Mai limpede spus, unei lecţiuni greşite din partea traducătorilor. Care lecţiune greşită e favorizată de: nesesizarea înţelesului poetic al versului eminescian, insuficienta cunoaştere a retoricii poetului, cantonarea exclusivă în structura de suprafaţă a textelor (traducere **ad litteram**) şi, nu în ultimul rând, absenţa inspiraţiei. În orice traducere literară, cu atât mai mult în cazul traducerii din marii poeţi, funcţională e doar congenialitatea. E ceea ce a lipsit traducerilor din Eminescu, fie realizate de străini, fie de români. Excepţie face versiunea engleză a lui Corneliu M. Popescu. Şi nu exagerez dacă spun că absenţa unei imagini drepte a poetului naţional în lumea largă afectează imaginea spiritului românesc în lume, finalmente imaginea noastră în lume. Iar dacă alţii ne văd astăzi altminteri decât ne vedem noi, nu înseamnă că suntem un popor intraductibil, înseamnă că nu avem traducători pe măsură.

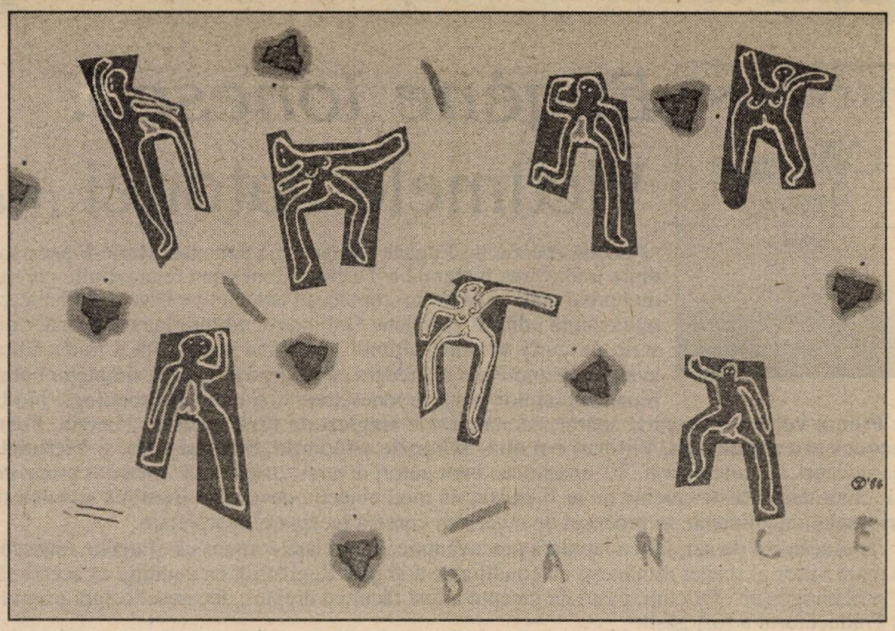

minimax

Hai să dăm mână cu mână!

de ŞERBAN LANESCU

Toleranţă şi **reconciliere**, iată două dintre cuvintele plăcute mult actualei Puteri din România. Foştii to'arăşi, cu personalitatea structurată şi după principiul **cine nu e cu noi, e împotriva noastră**, au ajuns, peste noapte, susţinători fervenţi ai reconcilierii şi toleranţei. Suferit-au vreun şoc existenţial? Şi-au făcut aprige reconsiderări de conştiinţă? I-o fi luminat bunul Dumnezeu? Bunînţeles, întrebările sunt retorice sau, cum se zice, hai să fim serioşi! Dar, că acum şi aici, apelul la toleranţă şi reconciliere din discursul Puterii este pură demagogie – se vede cu ochiul liber. La fel ca şi în analizele, mă rog, ştiinţifice, ale unor, mai mult sau mai puţin, tineri politicologi (sic), majoritatea dintre ei doxaţi la „Ştefan Gheorghiu", care pregătesc **un viitor pentru România**, adică se şi ne pregătesc pentru preluarea ştafetei. În definitiv, nu e de nici o mirare. Ba, pentru cine mai poate face haz de necaz, còmedia poate fi chiar amuzantă. Cu puţină imaginaţie, to'arăşii ăştia „răspopiţi" seamănă cu nişte rinoceri care pretind că sunt inorogi. Iar unii o mai şi cred, de unde tot amuzamentul. Amuzant până nu te lovesc cu cornul!

Aşadar, nu când vine dinspre Putere ori din preajmă-i, ci, din alte părţi, apelul la toleranţă şi reconciliere poate provoca, pe bună dreptate, iritare. Iritare dacă nu de-a dreptul, scârbă. Bun, ce-a fost a fost. Că vicisitudinile Istoriei (neapărat cu majusculă!), că tancurile sovietice, că o fi fost ea distrusă elita intelectualităţii româneşti dar s-a făcut alfabetizarea boborului ş.a.m.d. vezi Doamne, „lumini şi umbre", adică lucrătură pentru ocultarea esenţei antiumane a totalitarismului comunist. Bun (al naibii bun!), a fost. Dar după?! După crimele din dec. '89, după mineriade, başca puzderia de abuzuri şi ilegalităţi la care s-au dedat şi se dedau cu cinism oamenii „noii" Puteri, hop că vine de aiurea câte-un „bun român" (vreun prinţ afacerist sau, din păcate, chiar alţii care, după cărţile scrise, păreau minţi luminate) să ţină predici la televizor, „Fraţilor! Fraţi români etc. etc. etc.", înainte/după primirea la Palatul Cotroceni. Sau, o altă variantă, prezentă într-un sol de publicistică politico-moralizantă ce s-ar putea numi, neîntâmplător, **dilematică**, a unor juni/e cu aplomb (atunci când nu e de-a binelea ţâfnă) despre care ce să zici decât iartă-i Doamne că, poate, nu ştiu ce zic şi fac. Sigur o ştiu însă cei care îi plătesc pentru a produce ceaţă. Care ceaţă o mai alimentează, uneori, şi atitudinile Occidentului faţă de regimul de la Bucureşti. Numai că, sâc!, la sărbătorirea semicentenarului debarcării trupelor aliate în Normandia, printre şefii de state invitaţi a fost, nu altcineva, ci M.S. Regele Mihai. Om trăi ş-om mai vedea!

Şi, în fine, pentru cine mai este tentat să asculte cântecul de sirenă cu toleranţa şi reconcilierea, vocea din ce în ce mai... răguşită a „partidei naţionale", sau, s-o zicem verde, incitările şi ameninţările „tribunilor" naţionalişti-comunişti – tolerate încurajator de Palatul Cotroceni – sunt întru totul lămuritoare. Căci rinocerii tot rinoceri sunt, iar cine nu-i tratează ca atare de bună seamă că îşi merită soarta. Adică ne meritäm soarta.

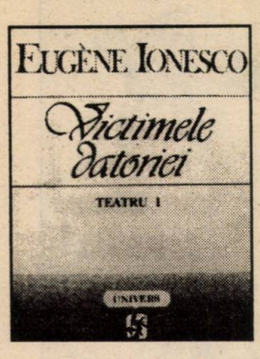

Eugène Ionesco: Victimele datoriei (Teatru, vol. I)

Fericită decizia lui Eugène Ionesco şi a doamnei Marie-France Ionesco de a-i încredinţa traducerea integrală a Teatrului ionescian unuia dintre cei mai buni stilişti (dar nu numai atât) ai eseisticii româneşti actuale, pe Dan C. Mihăilescu l-am numit. Prin bunăvoinţa editurii pariziene Gallimard, editura bucureşteană Univers îşi propune o serie de cinci volume, ultimul incluzând o postfaţă a traducătorului – despre care avem toate motivele să credem că va depăşi limitele simplelor notaţii, înscriindu-se în linia necesarelor exegeze ionesciene – şi un tabel cronologic bio-bibliografic adus la zi. Primul volum, de curând apărut, adună piesele **Englezeşte fără profesor, Lecţia, Formule de politeţe?, Jacques sau supunerea, Viitorul e-n ouă, Scaunele, Stăpânul, Salonul auto,** şi **Victimele datoriei**. O serie de traduceri, apărute în anii '70, aparţineau unor autori diverşi, „păcătuind" prea des printr-un limbaj inadecvat; dar, chiar dacă aceste carenţe nu ar fi existat, în mod obiectiv devenea imposibilă unitatea stilistică, de unde şi serioasele impedimente în procesul de o cât mai corectă receptare/interpretare.

Traducătorul de azi, într-o lapidară precuvântare, se declară convins că „Eugène Ionesco este un dramaturg de mare viitor al scenei româneşti cu condiţia de a-şi găsi Regizorul, cu condiţia ca acesta să-şi găsească Actorii şi Scenograful". Oricum, pasul de început a fost făcut cu dreptul, deoarece lectura primului volum convinge că Traducătorul a fost găsit.

Dan Ciachir: Gânduri despre Nae Ionescu

Volumul, purtând în titlu amprenta unei modestii despre care nu ştim dacă este autentică sau mimată – dar nu asta contează! –, se deschide cu o amplă introducere mai curând în universul interior al lui Nae Ionescu şi în iradierile personalităţii mentorului în şi peste epoca sa decât în substanţa propriu-zisă a operei acestuia. Este realizat, în linii sigure, poate mult prea apăsate pe alocuri, un portret al uneia dintre cel mai dificil de încadrat personalităţi din întregul context cultural românesc; celelalte 23 de texte, grupate în Addenda, vin ca o mai lungă zăbovire asupra constatărilor apodictice din capitolul pilot al cărţii. „Gândurile..." lui Dan Ciachir, pasionate şi frecvent iritate pot trezi pasiuni ca şi iritări pe măsură. Alerte, miezoase, programat maliţioase, vag adolescentine pe alocuri, ordonate sub semnul obsesiilor, exaltate chiar, izvorâte parcă dintr-un temperament de amantă abandonată, ideile sentenţioase caută nu atât să **lămurească**, ci mai ales, să **impună** convingeri proprii autorului. Prin comparaţie cu amplul portret poliedric din memorabila carte a lui Mircea Vulcănescu, cel realizat acum de Dan Ciachir suferă de o admiraţie fără rezerve; or, lucru ştiut, admiraţia neînsoţită de suspicione prejudiciază, de regulă, actul receptării. Argumentele chemate să susţină idolatrizarea Magistrului pot isca, prin caracterul lor pe alocuri discutabil, unele nedumeriri asupra cărora ne vom opri, poate, altă dată. Obiecţiile eventuale pot naşte febrile şi suculente discuţii, dar tocmai de aceea nu pot anula meritele reale ale unei cărţi incitante, decise, o carte a unei generaţii văduvite de idoli autentici. Renunţând la partizanatul excesiv (care îşi găseşte şi el rostul lui, dar...) şi decantând mai „la rece" o materie oricum mult prea incandescentă, Dan Ciachir are şansa de a deveni unul dintre cei mai interesanţi exegeţi ai lui Nae Ionescu.

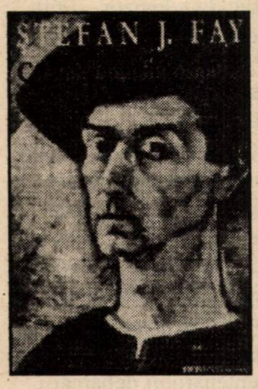

Ştefan J. Fay: Caietele unui fiu risipitor

Făcându-se cunoscut abia în anul 1991, prin micro-volumul „Sokrateion", o interesantă evocare a lui Mircea Vulcănescu – manifestările sale literare de până atunci nefiind definitorii –, Ştefan J. Fay (fiul unui diplomat român de origine maghiară, militant deschis – „rara avis"! – pentru alipirea Transilvaniei la trupul României) apare acum cu o carte aparţinând literaturii de frontieră, un jurnal. Departe de a fi fost un opozant, chiar şi timid, la regimul comunist, autorul – neîncarcerat, dar supus la tot soiul de hărţuieli şi privaţiuni – a încercat în permanenţă supravieţuirea prin acceptarea condiţiei de marginalizat, prin nedepăşirea vreodată a limitelor – nu tocmai graţioase – impuse strict de un „modus vivendi" aparţinând rangurilor sociale inferioare, specific mărunţilor „tovarăşi de drum", mod de a vieţui nici rece, nici fierbinte, doar căldicel. Nu îşi va trăda clasa, dar nici nu o va susţine manifest, prin vreun gest cât de cât notabil. Ei bine, acum are prilejul de a-şi lua în mod rafinat revanşa. „Caietele..." sunt, în mare parte, un fel de studiu asupra elitelor româneşti, care, aflate permanent în colimatorul unei lumi insalubre, dirijate de Calibani, reuşeşte – prin cultivarea încăpăţânată a valorilor ei fundamentale – să supravieţuiască aproape miraculos. Fixând trăsăturile unui mediu şi ale unei vremi, paginile investighează suficient de adânc pentru a transforma un cerc social restrâns într-un microcosmos. Acesta este aspectul cel mai rezistent al cărţii; ea etalează un şir compact de norme morale, validate exemplar prin decuplarea lor dintr-un reflex al faptelor, fapte a căror prezenţă în economia volumului rămâne pe plan secund. Diversele relatări urcă adesea, în funcţie de forţa de penetraţie a observaţiei, spre pictura de moravuri şi, prin aceasta, spre analiza vieţii morale. Dar, după cum s-a mai observat, jurnalul lui Fay este şi o carte de căutare, de selectare şi de discretă omagiere a modelelor formative. Autorul-personaj pare a urmări să evolueze permanent în umbra ocrotitor stimulatoare a părinţilor (nu numai din necesarul respect faţă de semnul aristocratic), se va aşeza sub tutelara lumină a unor artişti remarcabili (Corneliu Baba, Ion Jalea) ori a unor adevărate spirite directoare în planul gândirii (Mircea Vulcănescu, Constantin Noica). În fond, (şi) în funcţie de alegerea modelului formativ poate fi definită o ţinută interioară. În acest şir de opţiuni, Ştefan J. Fay nu greşeşte niciodată.

Pagină realizată de Alexandru Spânu

LIBRĂRII

Librăria ALFA

1. **Eugène Ionesco**, „Victimele datoriei"
2. **Jean Filliozat**, „Filozofiile Indiei"
3. **Pavel Coruţ**, „Cântecul nemuririi"
4. **Constantin Gorgos**, „Dicţionar enciclopedic de psihiatrie" (vol. IV)
5. **Petru Ursache**, „Camera Sambô"

TARABE

Tarabele de la gura de metrou „Izvor" (subteran)

1. **Henry Kane**, „Viaţa intimă" – colecţia „Dragostea mai presus de toate" (sic!)
2. **Kate Coscarelli**, „Vedeta"
3. **Edgar Rice Burroughs**, „Prinţesa marţiană"
4. **Eiji Yoshikawa**, „Musashi"
5. **C. Stătescu, C. Bârsan** „Drept civil. Teoria generală a obilgaţiilor"

ANTICARIATE

Cărţi notabile aflate pe rafturile anticariatului volant din Pasajul Universităţii

1. **N. Bagdasar**, „Antologie filosofică" (I)
2. **Thomas Carlyle**, „Istoria Revoluţiei franceze" (3 vol.)
3. **G.M. Cantacuzino**, „Pătrar de veghe"
4. **Roy MacGregor** – Hastie, „Le jour du lion"
5. **Mircea Eliade**, „Isabel şi apele Diavolului" (Editura „Naţionala" S. Ciornei)

Pentru o cât mai promptă prezentare, invităm editurile interesate (dar şi pe autori) să expedieze pe adresa redacţiei noastre un exemplar din noile apariţii de carte.

„Cum să nu intri în rând“

Grete Tartler, Materia signata, ed. Cartea Românească, 1992

de DAN CRISTEA

O mare temă de meditaţie a poeziei româneşti pentru, să spunem, cel puţin ultimul deceniu, o constituie cea despre rosturile poetului şi ale poeziei. S-a scris mult şi cu patos despre aceste subiecte; se scrie şi acum. Nici nu e de mirare că această temă s-a impus prin pertinenţă şi intensitatea abordării, prin profunzime şi ecou sensibil câtă vreme poetul (artistul în genere) a fost şi continuă să fie la noi marginalizat ori confruntat cu un univers în care arta şi poezia înseamnă pe zi ce trece tot mai puţin. Reabilitarea poeziei semnifică pentru autorul român reabilitarea vieţii plenare şi intransigenţă împotriva clişeelor şi uniformizării individului. Ceea ce merită să fie notat totodată e faptul că acest accent în plus pus pe rolul poetului în lume se realizează nu printr-o distanţare estetistă faţă de viaţă, ci, dimpotrivă, printr-o atragere a problemelor de viaţă în orbita estetică, printr-o transformare a lor capabilă să le descopere întregul sens contemporan.

.E greu să spui ce vezi mai întâi:/ sticla sau miezul,/ sângele sau ceea ce obligă să sângeri“

Poetă originală, cu o marcată aplecare spre judecarea existenţei şi a scrisului în termeni morali, lucidă şi autoironică adesea Grete Tartler acordă meditaţiei despre poet şi poezie un loc central în poemele sale. Ceea ce o preocupă, într-o lirică de transparenţe şi subsensuri deopotrivă, ce se orientează masiv atât spre biografic cât şi spre familiar e consecinţa actelor noastre. De vreme ce, pentru poetă, „există un avertisment, o semnătură în lucruri“ şi de vreme ce pecetea inconfundabilă a acestora poate fi descifrată precum o hieroglifă primitivă, e cu atât mai de înţeles şi de dorit ca poezia să fie un act de semnificaţie şi de pecetluire. În viziunea poetei, poezia e astfel un agent salvator în contra multiplicităţii aberante care ameninţă statutul personal, subiectiv: „cât de greu să rămâi tu însuţi/ când totul se multiplică/ în cer, pe pământ –/ frizele sunt deschise –/ dar poezia te învaţă/ cum să nu intri în rând“ („Friză sumeriană“).

Ca o replică la întrebarea lui Hölderlin din elegia „Pâine şi vin“ („... şi la ce bun poeţi în timpuri sărace?“) poate fi citită parabola din poemul Gretei Tartler, „Poetul în Galapagos“: „Un grup de turişti la sfârşitul de secol/ în Galapagos/ n-ar mai găsi decât câţiva poeţi: / broaştele ţestoase au fost mâncate de mult/ cinteza stranie/ şi-a scos cu un ghimpe/ propriii ochi –/ au rezistat doar poeţii, care nu au/ nimic prea interesant/ (deşi au şi ei carapace/ şi uneori merg foarte încet)/ stau şi privesc în larg şi aşteaptă/ să iasă puii din cărţi/ iar turiştii cer ilustrate/ cu aceste obiecte ciudate“.

Ca un avertisment cu privire la ariditatea ce-ar ameninţa universul uman, prin ignorarea poeticului poate fi citit şi poemul „Un bob de cătină“, unde, se afirmă, „sinele, o coroană de flăcări, se scutură“ în absenţa cântecului revigorant. Poezia se încheie cu o frumoasă profesiune de credinţă în menirea poetului de a instala în lume armonia şi adevărul: „Curcubeu nu-i decât sângele ce se schimbă/ la şapte ani în artera poetului./ Iată, un strop din tine-i de-ajuns/ să modifice lumea!/ Nu drămui adevărul, chiar de rămâne nescris“. Sensibilitatea acută a poetei la semnalele existenţei care se cer totodată descifrate, pentru că arta poetică a Gretei Tartler implică mereu un soi de lectură semiotică a realităţii, e sugerată în „Filologie“ prin metafora locuirii înlăuntrul unei guri de clopot: „Cum mă temeam în copilărie/ de gura deschisă a unui clopot/ azi locuiesc între fălcile lui:/ o limbă grea, de bronz/ îmi izbeşte timpanele,/ mă izbeşte peste gură/ peste degetele întinse –/ firul prelins pe bărbie,/ o literă tainică –/ ne-a rămas descifrarea ei“.

Descifrare/codificare, interior/exterior, profunzime/suprafaţă sunt de altminteri structurile existenţiale pe care le adoptă lirica Gretei Tartler din acest volum în raport cu relaţiile poetei cu poezia, cu sine însăşi, cu semenii şi cu înfăţişările realităţii. Lumea trebuie descifrată, sau mai aproape de limbajul poetei, dezghiocată din învelişurile nesemnificative pentru a surprinde „miezul“ profund, şi cu precădere acolo, în manifestările cotidianului, unde profunzimea se lasă cel mai puţin bănuită. Următorul distih ar cuprinde, în esenţă, arta poetică a autoarei din această culegere, artă poetică bazată pe subînţelesuri şi pe ceea ce ea sugerează a fi retrasările urmelor lăsate de **materia signata**: „E greu să spui ce vezi mai întâi:/ sticla sau miezul,/ sângele sau ceea ce obligă să sângeri“ („Homunculus“). Contiguităţile şi situaţiile indecise pe care privirea superficială are tendinţa să le treacă prea uşor cu vederea constituie domeniul predilect al poetei, aceasta scoţând din ele nu numai momente de scurt-circuit poetic dar şi mici lecţii cu conţinut moral. Implicarea în situaţii, cu alte cuvinte, nu înseamnă trăire viscerală ci, dimpotrivă, necesită şi o distanţare meditativă, exprimată prin mijloacele deviate ale parabolei. Cu „filosofia“ de viaţă pe care o expune şi cu experienţa poeziei, trăită ca atare, poemul „Rondo“ este unul din poemele caracteristice ale Gretei Tartler: „Trăieşte ca un delfin: respiră la suprafaţă/ numai din când în când. Uneori vei auzi/ chiotele înotătorilor/ cerul aproape orb de zgomotul/ apei bătute./ Alteori va răzbate spre tine/ strigătul celor ce ară/ rănind o supusă spinare de deal./ Sau geamătul îndrăgostiţilor, ţinând/ în aceeaşi mână focul şi apa./ Pe bătrâni urmăreşte-i de departe/ în plimbarea lor singuratică – iar noaptea/ când scrii despre/ singurătate,/ nu te lăsa chemat de neliniştea din adâncuri –/ liniştea o să fie menirea ta/ mult mai târziu./ Până atunci, dacă vezi lumea/ ca un vapor scufundându-se/ cu lumini prelungi, aleargă, aleargă,/ poate salvezi cel puţin o suflare –/ ştii ce înseamnă cel puţin o suflare/ o, tu, cel ce trăieşti ca delfinul,/ şi respiri la suprafaţă/ numai din când în când“.

„În vremuri de mari tulburări/ e nevoie de versuri mai limpezi“, enunţă Grete Tartler în poemul „Hieroglife“. Astfel de versuri ne întâmpină în „Concurs de alergare în saci“, parabola străvezie a vremurilor aşa-zis de „tranziţie“ pe care le trăim: „Inflaţie, copii vânduţi, exil,/ şomaj la fabricile de hârtie – / Vom vinde versurile vechi la kil/ şi versurile noi nu le-am mai scrie// saci de gunoi săltând vioi la vale/ turtite zile – nou balast de zgură./ Doar pacienţi, nu doctori, în spitale,/ un fel de foame-a lipsei de măsură,// un Midas care schimbă totu-n gumă/ de mestecat, încât te vezi lipit/ de fălcile ce mestecă în glumă/ chiar clape de pian şi le înghit.// Iar noi, în sacii transparenţi, legaţi la gură/ cum alergăm să ajungem unde o fi –/ dar fără saci atâta umplutură/ oare-ar mai şti să umble într-o zi?“.

Dacă nu mă înşel ultima strofă ar conţine şi o întrebare asupra altor limbaje pe care ar trebui să le abordeze poetul român, dincolo de acela al expresiei „esopice“, devenită un soi de specialitate a sa.

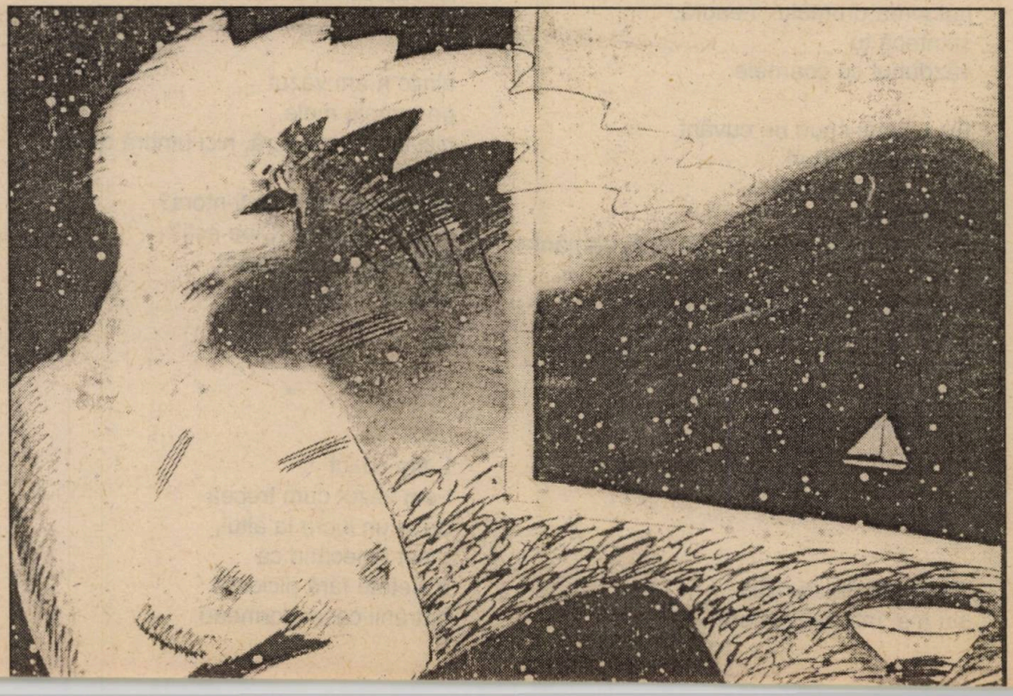

mircea ciobanu

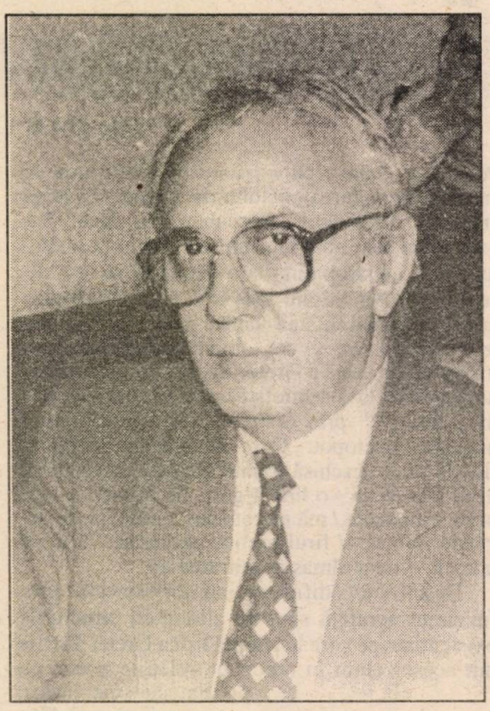

POEME FĂRĂ STĂPÂN

Încă puţin şi va trece şi veacul,
suflete-al meu;
unii spun că demult a trecut -

bine de ei, ferice de ei;
ei se află în celălalt veac,
printre ploile lui, pe sub arborii lui,

nu-l mai aşteaptă cu inima strânsă
ca mine
sub streaşina-aceasta de gheaţă,
în vântul acesta spinos.

*
* *

Asfinţeşte şi-aici, şi pe lumea cealaltă
soarele, soarele, da.
Broasca ţestoasă
tulbură iar, din aproape-n aproape
apele dulci ale lumii -
blânda ei navă de-un veac
înaintează spre mine.

Singur eram în mijlocul mării.

Azi nu mai sunt singur. Alături
vântul cuminte-mpleteşte răchită,
cerul lăptos face nori şi fâşii de-ntuneric.

Bine e, Doamne, cu veşti despre oameni.
Mult mai bine era fără veşti,
numai de vorbă cu fiarele
Celui Ce Eşti.

*
* *

Fie ca tine, am spus,
răcneşte tu,
împrăştie tu cu suflarea
nărilor tale
pulberea drumului, neagră,
spintecă tu
văzduhul cu coarnele.

Eu nu mai spun un cuvânt.
Fac pasul alături
Ca-n vremuri bune,
scot pălăria,
pun dacă vrei şi-un genunchi în pământ -

ia şi cămaşa aceasta pe care
până mai ieri o numiseră piele;
nu mai e piele demult,
e o pânză de in oarecare
mâncată de răni.

*
* *

Pe străzi desfrunzite
nu mai întârzie nimeni.

Trecătorul cel viu se
strânge în hainele lui.

Eu am privit peste umărul
drept, peste umărul stâng -
nimic n-am văzut
pe urmele mele.

Iată de ce m-am temut,
iată de ce-am vrut să strig.
iată de ce mi-a rămas
strigătul fricii pe limbă:

nimic n-am văzut
pe urmele mele,
nici umbră de fiară, nici umbră de om.

Altminteri nu m-aş fi-ntors?
n-aş fi-ntrebat: „Cine eşti?
pe limba cărui popor
vrei să-mi iei viaţa?“

*
* *

L-am văzut
l-am văzut cum trecea
de la un lucru la altul,
încet lunecând ca
o vietate fără picioare.
bătrânii casei dormeau,
câinii sătui se trăseseră-n
cuştile lor.

L-am văzut,
l-am văzut
în dreptul unei lumini -
din când în când se oprea

să scrie deasupra
măruntelor lucruri
celălalt nume al lor
neştiut.

Fiul meu chiar atunci
tresărea lângă mine, în somn; fiul meu
se răsucea-n aşternut. Şi era
în vreme de pace. În noaptea aceea
păianjenul mare lucra
pânza pe care
nimeni n-o rupe,
nici cu atingerea mâinii
nici cu suflarea.

*
* *

Veacul se-apropie; omul
numără zile. Buzele lui
se mişcă încet
ca pentru o rugăciune în gând.

„Câte zile mi-au luat,
câte zile-au rămas.
Între timp datoriile
mele-au crescut.“

veacul se-apropie; omul
scade şi-adună.
Zece degete roabe se-ascund
rând pe rând
în pumnii care se pregătesc să se-nchidă
ca nişte lacăte grele.

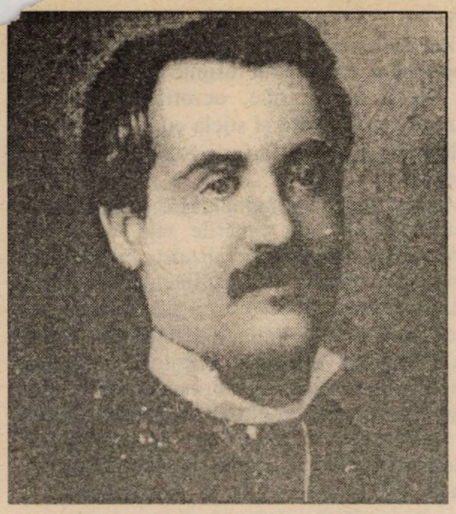

Geniul: alintătură și deicid

de VLAD NICULESCU

STATORNICIE: Este un fel de statornicie pe care cred că-l pot găsi relevant religios, deşi incert, dacă nu chiar extravagant dogmatic. Locul acestei statornicii: groapa de gunoi, „afară din oraş". Diagnosticul: lepră. Momentul: nevasta (lui Iov) zice: „'Te ţii mereu în statornicia ta! Bleastemă pe Dumnezeu şi mori!" (Iov 2.9.) Cum adică? Bleastemă pe Dumnezeu **ca să poţi să mori**?! Să mori adică să-I scapi, să-I dispari din ochi, să I te faci pierdut. Şi de ce atunci să te faci pierdut blestemând? Nu-i oare cu putinţă să te doseşti cu indiferenţă, săncetezi **ca şi cum nici n-ai fi fost, ca şi când n-ai fi fost**? Nu „când?" ci „ca şi când". „Ca şi" întorcându-l pe „sunt" acolo unde n-a fost, unde nu era, deszmierdându-l cu promisiunea (retro-misiunea!) că acolo, întors, nu doar că nu era dar nici n-ar fi fost să fie. Locul naşterii? Să însemne „Bleastemă şi mori!" împlinirea unei întoarceri la locul naşterii şi o zădărnicire a ei (a naşterii)? A fi ca-nainte de-a te fi născut? Totul calm, totul întreg fără mine? A fost clipa asta. E suficient să mă-ntorc la ea?

Întoarcerea de mai sus e dintr-o **poziţie ontologică** (relevată tragic: sunt om, pot fi dat pe mâna suferinţei prin simplul fapt că sunt, sunt şi pace – nu-s pace, nu-s împăcat, nu-s cel ce sunt) şi condiţionată (revelarea negativă a condiţionării: „Vrei să mori? Bleastemă-Mă mai întâi! Nu-ţi mori, nu pieri pe limba ta. Îmi mori.")

POZIŢIA ONTOLOGICĂ: sunt dat. **Drama revelatorie**: sunt dat pe mâna suferinţei, îmi e dat să sufăr, **îmi sunt dat** spre suferinţă. **Îmi sunt dat**. Fapt: sunt ca dar, sunt în dare, îmi sunt în dar. Dat, dar, dare, mereu o clipă mai târziu decât dedicaţia. Sunt pe veci imediat următor dedicaţiei. Orice ontologie e poziţionată **deja** în posteritate. Sunt creat. („Atunci Dumnezeu i-a răspuns lui Iov, din sânul vijeliei, şi i-a zis: / 'Cine este cel ce pune pronia sub obroc, prin cuvinte fără înţelepciune? / Încinge-ţi deci coapsele ca un viteaz şi Eu te voi întreba şi tu îmi vei da lămuriri! / Unde erai tu, când eu am întemeiat pământul? Spune-mi dacă ştii să spui'". (Iov 38. 1-44).

CONDIŢIONARE NEGATIVĂ: bleastemă întâi ca să poţi muri (ca să poţi să nu fi fost). Condiţionare pozitivă: „Cine îmi va dărui îndeplinirea rugăciunii mele şi va face ca Dumnezeu să-mi dea ce aştept, / Să mă primească să mă sfărâme şi să-şi întindă mâna şi să mă nimicească! (Iov 6,8-9). Blestem, rugăciune, sunt martori pentru aceeaşi convingere: îmi sunt dat în dedicaţie şi nimicirea darului nu poate însemna nimicirea dedicaţiei. Dedicaţia e vectorul etern al dării, în „îmi" din „îmi sunt dat" e eternitatea mea definitiv împrumutată. Inutil să anulez datul. Naivitatea sinuciderii: să crezi că poţi să nu mai fii cât dedicaţia te ţine în fiinţă precedent. Nu moartea ca întrerupere ci moartea ca dispariţie, stingere: ODIHNĂ. („N-am nici tihnă, nici odihnă, nu-mi găsesc nici o pace şi zbuciumul mă stăpâneşte" (Iov 3, 26) – Sunt şi pace! „Sunt" care vrea să treacă-n „pace". Să se-mpace!) Să nu fi fost dar de fapt, sunt ca şi cum n-aş fi. Menţinere în **statornicie**.

Sunt deja aici trei ipostaze: sinuciderea, stingerea, statornicia. Prima e, cum am zis, naivă prin aceea că are iluzia autonomiei datului şi nu simte precedenţa dogmatică (creaţiune) a dedicaţiei. A doua ia în serios precedenţa dedicaţiei în omul-creatură dar o interpretează încă din posteritatea poziţiei sale ontologice: sunt şi pace, dar „sunt" ar putea trece-n „pace", s-ar topi-n „pace" dacă pacea n-ar fi decât alt nume pentru plenitudinea Fiinţei. Dar nu e aşa. (Ca şi nimicul lui Heidegger, pacea delimitează, decupează pe „sunt" în revelare tragică, îl distinge ca ne'mpăcat de-o ne'mpăcare neontică). De aceea **trei**: statornicia ca lipsă de iluzii în privinţa putinţei stingerii (revelarea ficţiunii lui să nu fi fost). A te menţine în „ca şi cum": să fii ca şi cum n-ai fi, să te rogi să nu fi fost, să aduci laudă că eşti deşi ai fi putut lipsi.

APRIORISM CRISTOLOGIC. Nu cumva „Bleastemă şi mori!" şi „Te rog să nu fi fost" sunt acelaşi lucru? Ambele urmăresc încetarea dedicaţiei. Şi cel ce o pronunţă pe prima şi cel ce o pronunţă pe a doua cere în cunoştinţă de cauză o moarte necronologică şi neomenească: cer moartea lui Dumnezeu (încetarea dedicaţiei, dizolvarea libertăţii iubirii, a iubirii deci). Să fim înţeleşi: nu din demonie, ci din grabă, isterie, fandacsie, ori poate doar din confort. Reverie: să nu fi fost. Urgenţă: să nu mai sunt. Alintătură: Doamne, mori ca să-mi treacă! Alintătură de fiu, nu doar de creatură, alintătură de fiu bun (nu vitreg). Nu Te contest, nu spun că nu eşti, Te rog doar să nu mai fii în ce mă priveşte; rămâne doar între noi doi. Eu şi Tu.

Să vrei să nu fi fost e moarte nu atee, nici contestatară, ci alintată, pentru că e în credinţă. Nu e un suicid ci un deicid bazat pe un şantaj sentimental: mori ca să pot muri, ori, mai bine, ştiu că mă iubeşti într-atât încât ai şi muri ca eu să pot să mor (să mă odihnesc de mine). Şi Dumnezeu moare din iubire. A murit.

Alintătura geniului. Numai că El o ia în serios. Îi moare moartea pe care ar râvni-o (moarte de tot, fără urme, dispariţie) dar serios. Mai mult, i-o moare ca Fiu, exemplar, definitiv. I-o moare pe cruce. Singur. Cu tatăl ca şi cum Tatăl n-ar fi fost: **părăsit**.

*

Să reprezinte statornicia disperării (geniului, creatorului, eroului ori a oricui altcuiva se poate menţine credincios în disperare) un verdict al seriozităţii tragice? Nu. În dedicaţia care străbate creaţiunea e loc pentru joc. Joc: „ca şi cum", „să nu fi…" , „de n-aş mai… ". Omul se joacă în iubirea care-l lasă să se joace. Se alintă. Dumnezeu îi joacă jocul mântuitor, serios, ca pe ruleta rusească. Alintătura care ucide, alintătura care crucifică. Cruce care salvează: serios, pe bune.

Alintătură infernală a geniului: să-şi dea dumnezeul spre crucificare cu un sărut. Capodoperă.

„Şi când gândesc la viaţa-mi, îmi pare că ea cură / Încet repovestită de o străină gură, / ca şi când n-ar fi viaţa-mi, ca şi când n-aş fi fost. / Cine-i acel ce-mi spune povestea pe de rost / De-mi ţin la el urechea – şi râd de câte-ascult / Ca de dureri străine?… Parc-am murit demult. **(Melancolie)**

„Când voi să-mi piară urma în mintea tuturor" **(Despărţire)**

„Căci în sine împăcată reîncep-eterna pace". **(Scrisoarea I)**

„Astfel numai, Părinte, eu pot să-ţi mulţumesc / Că tu mi-ai dat în lume norocul să trăiesc. / Să cer a tale daruri, genunchi şi frunte nu plec / Spre ură şi blestemuri aş vrea să te înduplec, / Să simt că de suflarea-ţi suflarea mea se curmă / Şi-n stingerea eternă dispar fără de urmă!" **(Rugăciunea unui dac)**

„Ba să vezi… posteritatea este încă şi mai dreaptă." **(Scrisoarea I)**

„Noi nu avem nici timp, nici loc, / Şi nu cunoaştem moarte" **(Luceafărul)**

„Dar moartea nu se poate" **(Luceafărul)**

„Şi tot pe lângă acestea cerşesc înc-un adaos:/ Să-ngăduie intrarea-mi în vecinicul repaos!" **(Rugăciunea unui dac)**

„Ca să pot muri liniştit pe mine / Mie redă-mă!" **(Odă)**

„Amăgit atât de adese / Nu spera şi nu ai teamă." **(Glossă)**

„Nu cere semne şi minuni / Care n-au chip şi nume." **(Luceafărul)**

„Nu credeam să-nvăţ a muri vreodată" **(Odă)**

„Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, de ce M-ai părăsit?"

„Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, de ce M-ai părăsit?"

Ieșirea în factual

Aurel Dumitraşcu a încercat în scurta-i viaţă să împace spaţiul natural cu spaţiul cultural, realitatea lecturată cu realitatea trăită, biografia cu bibliografia, simţurile cu memoria fişierului. Contempla existenţa cu un ochi estetic, convins fiind că singurul mod în care trebuie înţeles realul este cel poetic, şi s-a descoperit pe sine numai atunci când a conştientizat vocaţia de asumare a lumii prin cuvânt.

de VASILE SPIRIDON

În topografia intertextualistă a spaţiului borgesian al bibliotecii sale se produce o alunecare imperceptibilă de la concreteţea realului palpabil înspre ficţiunea abstractă a literelor. Transgresiunea subtilă între planurile vieţii şi ale textului, a căror îngemănare o surprinde actul poetic, te împiedică să afli unde începe ori sfârşeşte şi cum se manifestă unul sau altul din cele două forme inseparabile ale aceluiaşi fenomen. Poemele, străbătute de un senzualism subtextual, relevă un liric sigur atât pe cuvinte, cât şi pe gândirea „dintre cuvinte", pe acel nesfârşit „hol al sintaxei" unde nestatornicul cod al limbajului traduce suferinţa prin extaz.

Ceva nedesluşit transformă în contrariul ei chietudinea, dorită a fi de lungă durată prin izolarea în spaţiul incartiruit al bibliotecii, întrucât a-realul de celuloid este cotropit de mesagerii spaţiului exterior. Poetul este silit să perceapă supremaţia factualului asupra scripturalului, iniţiala însingurare în cultural aducând doar dezilu-zii. După ce a publicat în timpul vieţii două volume (**Furtunile memoriei**, 1984; **Biblioteca din nord**, 1987), despre care, dacă aş fi nevoit să le caracterizez doar printr-o singură sintagmă, aş spune „memoria cărţilor", în cartea apărută postum, **Mesagerul** (Editura „Canova", Iaşi, 1992), îl surprindem pe Aurel Dumitraşcu în ipostaza de a demasca (sau de a demachia) ceea ce numea la debut „obrajii cartonaţi ai nimicniciei".

Desigur, tenta livrescă mai persistă. „Pielea ta când punea cratima între o pâine neagră şi/ o curte pustie/ .../ Rămâneam goi. Cuvântul meu ronţăia cuvântul tău/ spuneai: nu mai am de ce să mă plâng dacă pleci acum/ te va hăpăi o pagină albă" (**Ce rost mai au morile vechi**) sau „Propoziţii de spus bărbatului tânăr seara târziu/ când locuitorii scutură tutunul din vorbe. Numai tu/ poţi hoinări prin hârtii – acolo sunt abatoare spitale/ acolo e un heleşteu de cuvinte acolo poate să fie/ şi bine" (**Pomul de Crăciun**). Însă Aurel Dumitraşcu şi-a dat seama că ontologica intervertire între **a fi** şi **a scrie** nu poate persista decât provizoriu. Versurile din ultimele poeme pleacă de la o întâmplare surprinzătoare prin semnificaţia sa domestică: textul vieţii şi al poemului îşi devin, reciproc, punct de complinire. Dramatismul „întâmplărilor" şi „scenelor" are o anume asprime lucidă în vigoarea percepţiei imaginilor şi în aptitudinea eului de a fi mirat de tainele revelate, deoarece, în viziunea poetului nemţean, lirismul are permisivităţi în teritorii altfel inaccesibile.

Sclipirea proaspătă a verbului imaginativ („fiecare cuvânt are o limbă a lui"), dă realului o tuşă de irealitate, iar irealităţii – orânduirea firescului: scufiţa roşie este beată, murdară şi destrăbălată; trupul Ofeliei putrezeşte lângă trupul lui Mao; un mesager – călăreţ, prooroc sau vagabond – (autoportretizare mesianică făcută cândva „fericitului aducător de fericire") este aşteptat să aducă veşti izbăvitoare. Privirea mereu dinăuntru, subiectivizată în oglindă poematică, protejează eul de realul a cărui esenţă o constituie efemerul impus de inevitabila decrepitudine. În afară de perimetrele protectoare ale camerei şi ale poemului, imaginarul resimte necesitatea şi a altor spaţii geometrice, ocrotitoare sau nu. Întâlnim: cana, carafa şi sticla cu vin, flacoane, distilerii, vaze, dar şi farfurii goale, blide sparte şi gropi.

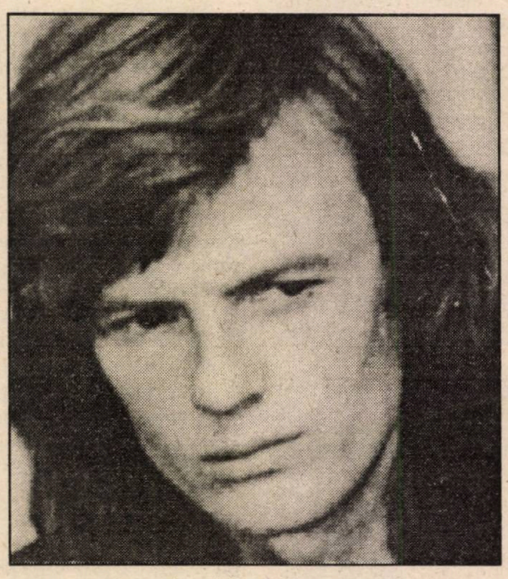

Aurel Dumitraşcu

Mizând pe sine şi îndoindu-se, Aurel Dumitraşcu imprimă prin căutările sale discursului poetic o capacitate de generalizare care nu se poticneşte în solipsism. Eul, sentimental, nu se prezintă, ci se reprezintă ludic, afectând ironic gravitatea sau dând solemnitate derizoriului. Se fereşte de emfaza verbiajului metaforic, persiflează logica impresiilor convenţionale, iar orgoliul poetic este superior controlat. Sentimentalismul este disimulat prin naveta de la suprafaţă în adâncime şi retur, decupând melancolia ori bucuria de pe măştile vitalului. Starea poetică şi starea spirituală se confundă; emoţia intelectuală, de sursă livrescă, şi trăirea imediată, transpusă de impulsurile afective într-o expresie riguros orchestrată îşi dispută întâietatea. „Noaptea cu foile ei/ nu mai are probleme particulare. Un lexicon/ cu lucarne din care ies pe rând aproape la întâmplare/ trupul tău uneori trupul meu/ bietele sintagme peste care se plimbă un abur subţire. Şi cât/ de mult am vrut să nu mai fie moarte în casa aceasta/ cât de mult. Umblam după rochia ta ca după o ediţie rară/ zăpăcit de cutele în care se ghemuiau stropi de ploaie./ Aşa am trăit: între cuvinte şi carne" (**Sintagmele în care vine noaptea**).

Poetul arborează o fericire în care nu credem („De atâta tristeţe aproape e un bărbat fericit", un poem intitulându-se **Tristeţea. Sau celălalt nume al fericirii**), dacă avem în vedere prezenţa culorilor închise (bătaia din aripi a corbului poesc şi chemările de dispariţie le simţim în preajmă) şi a altor embleme ale tristeţii: pastile, otrăvuri, morţi, sânge, măcelării, carne putredă, întuneric, şobolani, calendar, ploi. Puţin dezabuzată, livrescă, ironică şi meditativă, poezia autorului nemţean interoghează în şoaptă sau cu voce insidioasă, neagă cu solicitudine şi afirmă precaut. Nu-i lipsesc nici graţia tranşantă, nici rigoarea fantezistă. Atins de fâlfâitul funebru dar căutând înseninarea, Aurel Dumitraşcu a fost supărat pe viaţă şi, în acelaşi timp, a trăit-o plenar, cu un nonconformism care nu s-a acomodat deloc circumstanţelor de orice fel.

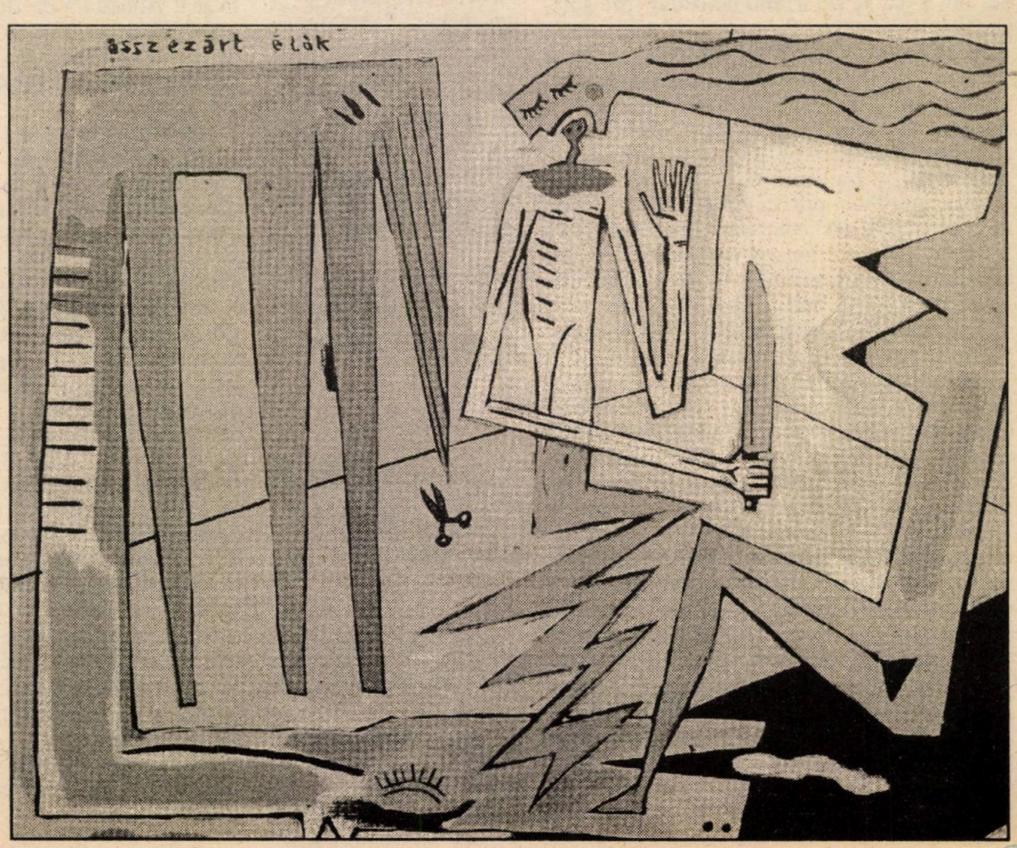

Ion Mircea:

Slăbiciunea literaților e chiar puterea lor

– Dragă Ion Mircea, de când eşti la Sibiu am impresia că vezi literatura în roz. E cumva consecinţa faptului că roza-i la putere?

– În primul rând că nu văd întotdeauna foarte bine. Am asemenea slăbiciuni de vedere, şi, de câte ori privesc o roză, văd trei. Despre putere nu mă pot pronunţa, oamenii care fac literatură, mai exact spus care creează, au o vorbă: „slăbiciunea este puterea lor".

– Am observat că eşti foarte retras. Vei continua să te retragi şi din literatură? Pe când? Ai da o mare satisfacţie Puterii. Aşa s-ar putea să fii şi recompensat.

– Nu cred că mă voi retrage din literatură, pot eventual să fiu uitat. Puţinul pe care l-am creat de altfel poate fi uitat. Nu văd nici o relaţie între ceea ce scriem noi şi putere. Asta nu înseamnă că nu adopt fără rezerve principiul de la care pleacă un critic stimabil ca Eugen Simion, potrivit căruia artiştii, creatorii, scriitorii nu au a face politică. Dar nu leg niciodată ceea ce fac de politică, de Putere. Oricât s-ar strădui Puterea să inducă cristalele modestei culturi pe care o concep nu are cum să o facă, şi invers. Cu creaţia mea nu pot schimba nimic în actuala putere şi în puterea actualităţii.

– Ţi-am cerut o pagină de poezie. M-ai refuzat. Nu-ţi place să te mai dai în spectacol sau pur şi simplu eşti pe punctul de a avea atâţia bani încât să nu mai ai nevoie de poezie?

– Nu, am un luciu de nebunie, în sensul că m-am resemnat cu sărăcia. Nu, nu mai scriu sau scriu foarte greu. Din pricina asta te-am refuzat. Mi-au mai cerut câţiva prieteni versuri şi într-adevăr a trebuit să-i refuz pentru moment. S-ar putea să vină o zodie mai bună, când atât revistele care cer literatură, cât şi cei care fac cât de cât literatură se vor aşeza faţă în faţă şi vor consimţi la o coborâre, la un dialog.

– Totuşi, noi te vrem în literatură. Ce preţ mai are literatura la Sibiu? Cu cine mai eşti solidar? Acolo, fireşte.

– Nu sunt un scriitor regional, nu m-am simţit niciodată un scriitor provincial sau legat structural de un topos sau altul prin ceea ce numesc eu literatură. Ca fiinţă gânditoare sunt legat de un topos. Nu sunt născut la Sibiu, am renăscut la Sibiu. În Sibiu sunt solidar cu tot ceea ce înseamnă valoare. Aş începe cu Mircea Ivănescu şi nu aş pierde din vedere tradiţia orbitoare a Sibiului pe care a zidit-o Cercul literar de la Sibiu. Această tradiţie îşi are fructele biunivoce în cele două publicaţii de cultură **Transilvania** şi **Euphorion**. Mâine-poimâine vor fi nouă cotidiane, cinci posturi de radio, un post de televiziune şi nu mai zic ca să nu vă uimesc. Pentru că există impresia că Bucureştiul este capitală şi noi suntem provincie. Am circulat prin medii în care această ecuaţie era inversă.

– Crezi că-şi mai au rost grupările de felul Echinoxului? Ce-a mai rămas din el?

– Recent am aniversat 25 de ani de la apariţia **Echinoxului**. Mi-am dat ochii roată şi, cu bucurie vreau să spun, iubite prieten, că nu numai sala era plină, dar şi fiecare din cei prezenţi erau plini de o vocaţie autentică. S-a văzut asta pe faţa tuturor şi mesajele spuse acolo au mărturisit o bucurie a fructului. **Echinoxul** nu a apărut în 1968 şi s-a terminat în 1971, o dată cu plecarea generaţiei princeps. **Echinoxul** cum a zis Ion Pop, unul din mentorii prestigioasei reviste, „este o stare de spirit ce continuă, este eternă". Deci putem vorbi despre o asemenea alcătuire, grupare literară, cu termenii lui Noica, aplicaţi lui Iisus. Contemporaneitatea valorii este principiul călăuzitor, şi-n exemplul de faţă, oricând, un **echinox** face bine. Ivirea unui **Echinox** sau a unei grupări similare ar face bine solstiţiilor care bântuie cultura română.

– Ai fost de curând la Conferinţa Uniunii Scriitorilor. Spune-mi ce te-a indignat rău de tot?

– M-a indignat situaţia precară a scriitorului român. Şi-n consecinţă, focalizarea tuturor discuţiilor pe soluţii economice, financiare care să absolve scriitorul român de situaţia precară în care se află. Or, eu sunt un visător şi-un romantic, eu sper, am sperat întotdeauna că la o conferinţă generală a scriitorilor, vor fi abordate temele axiale, temele arzătoare ale creaţiei, ale bazei scriitoriceşti, ale perspectivelor metafizice şi aşa mai departe. N-a fost cazul.

– Când ne vei mai face o surpriză? Adică bănuieşti ce vreau să te întreb: când vei tipări o carte? Ce altceva ai vrea să te întreb?

– Aş fi vrut să mă întrebi de ce prietenii mei nu scot cărţi. Sau de ce scot cu atâta zgârcenie, atât de rar. Dar pentru că mi-ai formulat deja o întrebare, am să-ţi răspund. Am mai multe cărţi aproape întocmite. Nu cred că este un climat al cărţii. Nu există un climat al cărţii de poezie. Poate doar al muzicii. Există şi balet francez, bineînţeles, Franţa a fost cea care l-a zămislit, un balet pe text, nu muzică, s-ar putea dansa şi-n tăcere. Eu nu pot concepe apariţia unei cărţi de poezie într-un climat care o respinge. Poate nu sunt prea sensibil, prea delicat şi, într-o natură mai ofensivă decât a mea, ar fi posibil ca o carte să-şi creeze ea însăşi climatul care s-o recepteze. Am mai multe cărţi începute, scrise, pe cale de a fi. Însă surpriza nu cred că o voi face. M-am aşteptat ca altcineva să vină şi să facă surprize. În domeniile în care, ca melcul, am tatonat şi eu. Urmele argintii ale unui melc sunt de fapt drumul pe care vor veni cei mai aprigi de picior.

Interviu realizat de Marius Tupan

Holograful sau semințele călătoare

Ultimul din convoi
mereu întorcea el capul:
păr ambiguu aveam, netăiat
de unsprezece ani
(ori părul e cu simţăminte
şi în anii de după moarte).
Ultimul din convoiul
acela postum al visului
mereu întorcea el capul:
pe-atunci eram atât de luminos
încât usturam.

Din vol. **Tobele fragede**, Ed. Dacia, 1978

gheorghe schwartz

CHIBRITELE ONDULATE

Gough se născu având un defect pe cât de ciudat, pe atât de comentat de toţi cei din jur: era un copil întru totul normal dezvoltat, doar că părinţii au putut constata cu stupefacţie că firele care îi creşteau pe cap erau mult mai groase decât cele obişnuite şi se terminau în câte o gămălie roşie, astfel încât semănau perfect cu nişte chibrite ondulate. Şi nu numai că semănau, dar chiar şi erau chibrite.

La început, părinţii s-au consolat, zicându-şi că principalul e ca odrasla lor să fie sănătoasă şi inteligentă: în fond, câţi oameni nu au părul roşu? Iar, în dragostea lor pentru băiat, se autosugestionau că fiul lor n-are chibrite pe cap, ci doar o culoare puţin ieşită din comun – chiar şic! – a podoabei capilare. Dar... Dar alţii n-au văzut lucrurile chiar aşa, alţii au subliniat evidenţa: lui Gough îi creşteau chibrite pe scăfârlie!

— Nu-i nici o ruşine în asta, îi spuse cineva lui Gough, îngrijorat să nu-i creeze tot felul de complexe. Cine ştie?! Poate că „părul" tău este o dovadă de progres. Poate că peste un timp, toţi oamenii, toată specia, va avea în loc de păr chibrite.

— Da, dar până atunci...

— Până atunci cel mai nimerit lucru ar fi să tragi concluziile ce se impun şi încearcă să obţii cât mai multe foloase în urma acestei situaţii.

Gough gândi îndelung, însă ce foloase poţi să tragi de pe urma câtorva mii de beţe de chibrit. Mai ales că acestea nici nu erau de cea mai bună calitate, probabil că o parte din fosforul necesar creierului era delapidat în mod discret în vederea asigurării inteligenţei remarcabile a lui Gough. „Tunzându-se" o dată la două luni, acesta ar fi putut asigura conţinutul a 850 – 1.375 cutii de chibrite. Ceea ce ar fi reprezentat echivalentul unei sume derizorii. Afacerea aproape că nu era deloc rentabilă şi pretindea investiţii însemnate: îngrijirea atentă a „părului", tunderea lui astfel încât toate „beţele" să fie egale în lungime, curăţirea lor de mătreaţă, obţinerea sau confecţionarea unor cutii mai lungi – pentru că acesta era unicul avantaj al mărfii lui Gough, chibritele lui erau mult, mult mai lungi decât cele obişnuite –, realizarea unor etichete atrăgătoare pe cutii, desfacerea şi vinderea întregului stoc, toate necesitau o echipă întreagă de intermediari şi, până la urmă, pentru toată munca, Poolo calculă că nu s-ar fi ales mai cu nimic.

Şi ce poţi să faci altceva cu atâtea chibrite, chiar dacă-s ondulate, decât să le vinzi? Ce alte avantaje ai putea trage de pe urma unei asemenea particularităţi ca aceea pe care o avea capul lui Gough?

Din economiile sale, Gough finanţă o anchetă: „Ce-aţi face dumneavoastră dacă aţi dispune lunar de 750 cutii de chibrite?"

Răspunsurile se pot grupa în următoarele rubrici:

1) Aş căuta soluţii pentru comercializarea lor. (42% dintre opinii)

2) Aş căuta noi soluţii ştiinţifice pentru valorificarea superioară a chibritelor. (16%)

3) Aş deveni vegetarian (?!). (3%)

4) Le-aş folosi în scopuri de rit, înfiinţând piroteologia. (1,03%)

5) Le-aş folosi în scopuri caritabile. (0,64%)

6) Diverse. (0,008%)

7) Aş face din ele chitonxicloraminofibroletoxură*. (37,302%)

8) Nu ştiu. (0,004%)

Aşa că Gough le utiliza pentru chitonxicloraminofibroletoxuri. Acestea, însă, ieşeau prea fragile şi se rupeau la prima atingere.

Dar viaţa le rezolvă pe toate. Cu timpul, Gough îmbătrâni şi începu să chelească. Încetul cu încetul nu mai avu chibrite nici măcar pentru nevoile sale curente. Aşa că trebui să înceapă şi el să le cumpere. Şi îi fu dat să constate că-s foarte scumpe. Şi de proastă calitate. Nu ca pe vremea lui. Şi nici măcar nu se mai găsesc azi în comerţ acele chibrite, lungi, ondulate.

„Noi apucăm avizi o lege, care serveşte ca armă pasiunii noastre."
(Goethe, Iph.,5, 3,)

OCHII RĂBDĂTORI AI BĂTRÂNULUI

E cald afară, în soare. E cald şi în umbra camerei.

Se scoală de la masa de scris - o masă demodată cu fel de fel de sertare şi sertăraşe (a scris şi bunicul la ea!) - şi încearcă să mai bea din apă. (Până ce să duci paharul la gură, după ce l-ai umplut, dar mai ales cât timp îl umpli, apa pare plină de promisiuni - promisiuni ce se scurg odată ce-ţi torni lichidul pe gât. Apa e caldă. N-are nici un gust.)

În faţa sa, pe fotoliul uzat dintr-o piele ce a fost odată maro, un bătrân strică aerul cu o ţigară din tutun prost.

– Îmi pare rău, domnule, îi mai repetă, într-un târziu, avocatul. Bătrânul tace, însă îl priveşte cu ochi inteligenţi. (Juristul îşi aminteşte că îndeobşte despre câini se pretinde că ar avea ochi inteligenţi.) Aţi pierdut procesul...L-aţi pierdut...Nu se simte nici o inflexiune în vocea avocatului: nici părere de rău, nici compasiune, nici ciudă faţă de clientul care îl reţine de atâta vreme.

– L-am pierdut, domnu' doctor, spune bătrânul.

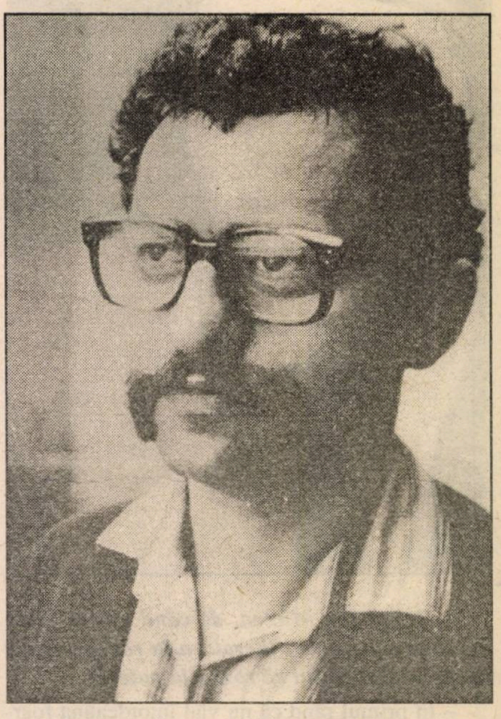

– L-ai pierdut, conchide avocatul şi se aşază înapoi la birou.

– Şi ce facem, domnu' doctor? întreabă bătrânul.

– Nu mai e nimic de făcut.

Avocatul se apucă să răsfoiască nişte hârtii: totuşi, din păcate, nu-l poate da afară pe bătrân. Dar, după un timp, izul mahorcii şi gâfâitul celuilalt îl fac să lase jos actele - pe care şi aşa nu le citeşte.

– Acum ar trebui să plecaţi, să vă culcaţi, să mai beţi un păhărel...O să treacă şi asta...

– Unde să mă duc?

– Acasă.

Bătrânul îl priveşte mai departe cu ochi inteligenţi şi tuşeşte. Nu răspunde, gâfâie şi-l priveşte.

„Nu pot să-l dau afară, gândeşte avocatul. Ceilalţi înţeleg, se plâng, înjură, se înfurie, **dar pleacă**. Ar trebui să-i spun că am de lucru, că aştept pe cineva..."

– Dacă aveţi de lucru, eu pot să aştept şi afară, domnu' doctor...

– Unde afară?

– Afară! şi iese.

„Nu pot să-l las să stea pe scări, gândeşte avocatul. Nu pot din cauza oamenilor şi pentru că...pentru că nu pot!"

Bătrânul stă iarăşi în fotoliu în faţa sa, gâfâie şi-l priveşte.

E cald afară. Zăpuşeală. E cald şi înăuntru, în biroul ticsit de hârţoage şi mobile vechi.

Avocatul scotoceşte printre rafturile bibliotecii - o bibliotecă veche, cu uşi de sticlă, a fost şi biblioteca bunicului - te îndrepţi spre ea şi încerci să scoţi cine ştie ce speranţe dintre hârtiile îngălbenite, speranţe îngălbenite şi ele. Totul e plin de molii.

În faţa biroului, în fotoliul uzat de piele, un bătrân gâfâie şi vorbeşte în somn. De câtă vreme stă bătrânul în fotoliul de piele? Avocatul îl ştie acolo încă de pe vremea bunicului. În fiecare dimineaţă, când se trezeşte, avocatul are impresia că trebuie să-l anunţe că a pierdut procesul. Atunci bătrânul îşi aprinde o ţigară puturoasă la chibritul pe care i-l oferă chiar avocatul, dă drumul la un nor de fum şi întreabă:

NOTE:

Autorul anchetei a dat garanţii că nu va divulga secretele celor ce vor avea bunăvoinţa de a răspunde la întrebarea pusă. Aşa că trebuie să păstrăm discreţia şi în privinţa chitonxicloraminofibroletoxurii, care în fond, rămâne o problemă personală pentru fiecare cetăţean. Din păcate, din pricina proastei calităţi a chibritelor contemporane, chito... este pe punctul de a dispare.

– Şi ce facem, domnu' doctor?

„Bătrânul nu mai are mult de trăit, îşi zice avocatul. O să fac tot ce voi putea, dar va muri. Măcar atunci îl vor lua de aici..."

Dar bătrânul îl trezeşte din gânduri, întrebându-l:

– Şi ce facem, domnu' doctor?

„Aveam sentimentul sumbru că din izvorul ăsta nu va curge niciodată nimic."
(Böll, Opiniile unui clovn, 16, 192.)

TAINELE CONGRESULUI DE LA CARTAGINA

„N-am luat nimic de la Nasser!" strigă Gough, sclavul lui Hannibal.

Cartagina adormită se trezi. Încetul cu încetul, uliţele se umplură cu oameni. Congresul îşi reîncepea sesiunile.

În acea dimineaţă de dinaintea erei noastre, trebuia să-şi ţină referatul Gough, reprezentantul gazdelor. Chiar dacă începuse comunicarea sa atât de spectaculos, Gough ştia că nu va avea o misiune deloc uşoară. Participanţii la congres erau somităţi ale vremii: venise Syros din depărtata Eladă, şi Finch din Persia, şi Bahadur din Dublin şi Ragnar din Texas.

Cu o zi înainte, Finch Persanul ţinuse un discurs de mare succes despre viitoarea evoluţie a mesajului. Finch era prim-gâdilătorul puternicilor regi ai Persiei, iar, în timpul ce-i mai rămânea, îndeplinea şi funcţiile de mare vistiernic, comandant suprem al armatelor şi mare preot. La Congresul Profeţilor, Finch susţinuse că gâdilatul se va transforma, în viitor, în mesaj şi scrise şi o istorie a mesajelor în patru table.

În piaţă se strânseseră ascultătorii.

„N-am luat nimic de la Nasser!", repetă Gough cu vocea în transă. Ragnar încercă să-l contrazică de la început, dar lumea nu credea că Ragnar există, pentru că dacă ar fi existat, n-ar fi putut trece Marea Apă din Texas până în Cartagina şi, chiar dacă ar fi reuşit, tot nu putea fi din Texas fiindcă nu mesteca gumă, adică celebra gumă de mestecat care nu s-a inventat încă. Aşa că Ragnar, care era un om gras, nici nu exista.

„N-am luat nimic de la Nasser!", strigă Gough pentru a treia oară. Se făcu linişte. Gough începu să se dezbrace. Era evident că se afla în transă profundă.

Când termină cu dezbrăcatul, Gough începu să vorbească: la început încet şi rar, apoi, pe măsură ce continua, cuvintele ieşeau tot mai repede şi mai puternic din gura sa.

„Aici, unde înainte de a se naşte bunicii bunicilor noştri, domneau faraonii cei mari, unde acum trăim noi şi copiii noştri, până vor veni romanii şi îi vor ucide, aici, pe acest loc, va arde Cartagina şi pe cenuşa ei vor sta romanii şi vor muri şi ei, şi vor veni arabii, şi maurii şi evreii, apoi spaniolii şi francezii. Apoi marele împărat francez va pleca şi vor veni alţii şi alţii. Şi vor veni englezii şi germanii şi iar englezii."

Gough tremura din tot corpul. Striga şi pe gură îi ieşea spumă, apoi spuma se transforma în aburi şi aburii în foc. Flăcări mari ţâşneau din trupul lui Gough, care, culcat pe spate, gol, se zvârcolea pe platforma de piatră. Încetul cu încetul, convulsiile deveniră tot mai slabe, flăcările se retraseră şi Gough rămase culcat, leoarcă de transpiraţie peste blocul imens de piatră din mijlocul Cartaginei.

Comunicarea lui Gough n-a avut succesul scontat, fiind combătută în mod genial de către Finch persanul. Acesta demonstră, fără putinţă de tăgadă că filipinezii vor fi cei ce vor distruge Cartagina şi că pe locul respectiv se va înălţa capitala de mai târziu a Regatului Danemarcei.

Cele spuse în transă de Gough fură uitate, în schimb, premoniţiile lui Finch deveniră notorii, de ele ocupându-se şi azi trei institute specializate care - cu tot ajutorul dat de UNESCO, – n-au reuşit să descifreze încă nici 2% din proorocirile Geniului Antichităţii.

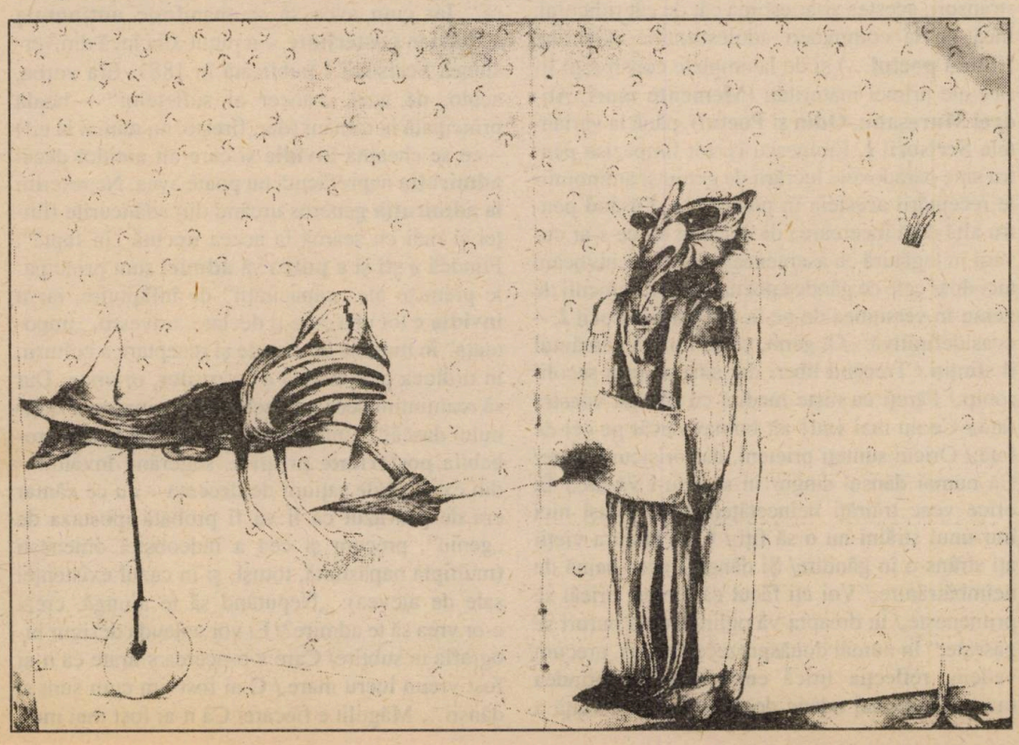

haiku

Spărtură în geam –
o clipă astupată
de-un fluture

Trou dans la vitre: caché
un bref instant
par le papillon

Hole in the paine –
for an instant covered
by a butterfly

linii în apă

● Imagini disparate în acelaşi focar. Asemănări fortuite şi similitudini fugitive.

● Anti-oratoricul. A lăsa lucrurile şi situaţiile naturale să vorbească ele însele prin ele însele.

● Blitzul, privirea rapidă, senzaţia primară. Punctul din care începe macrocosmosul dar şi micro-cosmosul, şi care e în fond al nimănui.

● În punctul în care te uiţi sunt mult mai multe lucruri decât cele pe care le vezi. Asta nu te eliberează de o privire mai pătrunzătoare, dar nici nu-ţi dă impuls orgoliului van al atâtor viziuni care nu corespund nici unui loc.

● Tăceri şi treceri. Mereu în căutarea elementului lipsă. A sunetului încă fără ecou. A imaginii încă nemaculate de nici o retină.

● Opriri bruşte. Paşi care nu mai există. Drum care se volatilizează. Încerci să surprinzi tot ce s-a oprit şi tot ce, dincolo de tine, continuă. Te delimitezi de tot. Constaţi că în felul acesta te găseşti.

● A medita lângă o piatră. A-ţi închipui că acea piatră se sparge într-o pală de vânt.

● Levitaţia e fenomenul pe care orbii şi-l pot închipui cu precizie.

● Fiecare om tace într-un mod diferit, însă puţini vor să facă uz de asta.

● Împingi uşa unei case. Stai în umbra unui copac. Simţi imprevizibilul cum îţi dă târcoale. Ca o altă uşă. Ca un alt copac. În fapt, dacă observăm atent, tot ce ni se întâmplă e **alt-ceva**.

● Alteritatea ca liant: în vederea atingerii ei, toate cele pe care le trăieşti **acum**, oricât ar fi de neînţelese şi de debusolante, îţi par ca alcătuind un tot plauzibil.

Constantin Abăluţă

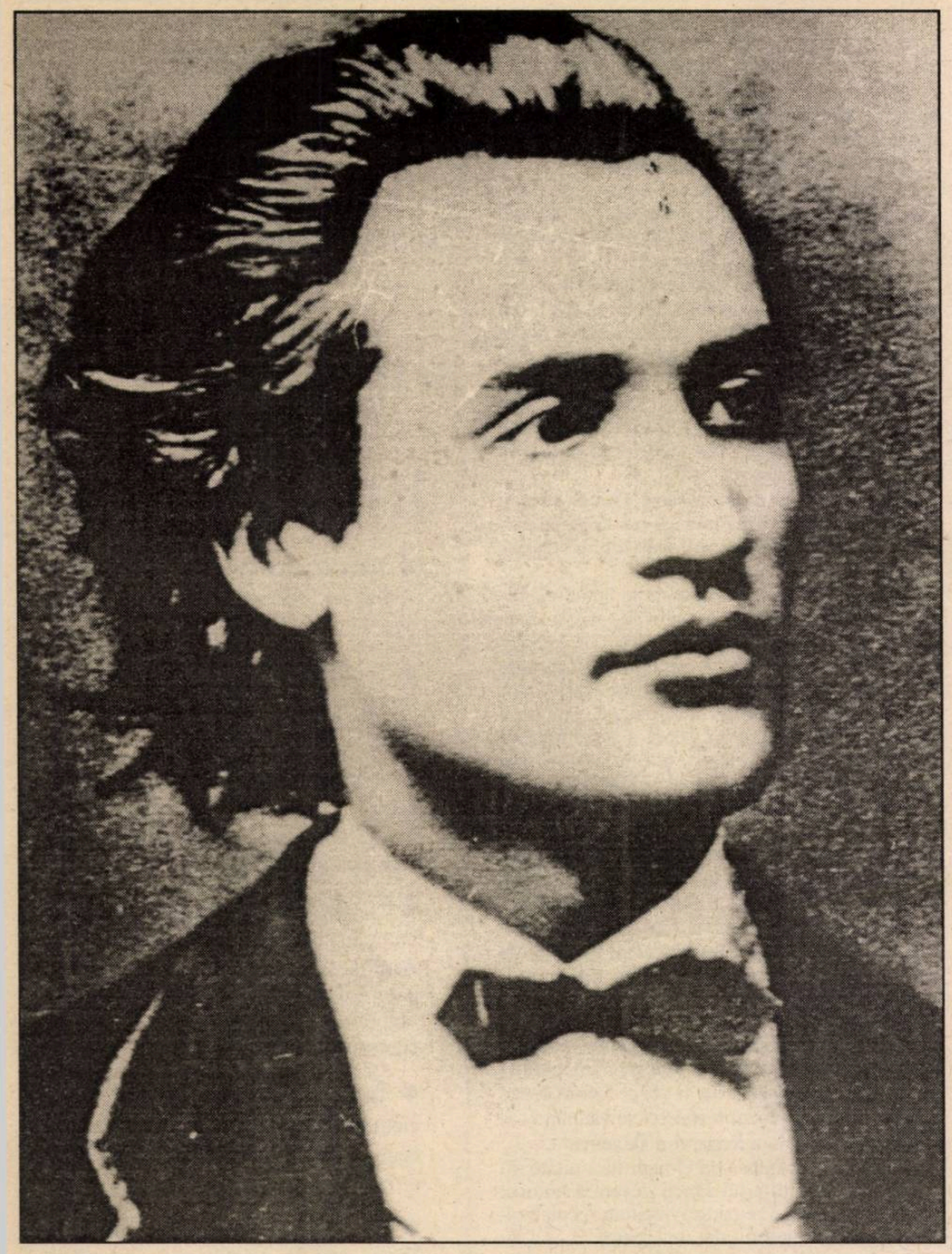

Eminescu

S-a făcut ceva temeinic, în materie de cultură românească autentică, de-a lungul celor aproape cinci ani scurşi de la – de acum parcă înnăemţitul în „legende“ – Decembrie 1989? Pe tărâmul istoricq-literar, cel puţin, încă nu e de înregistrat vreo tentativă notabilă. Cu o excepţie în ordinea negativă a lucrurilor: aceea a unui anumit gen de „interes“ susţinut vizând personalitatea şi opera lui Eminescu. Aici, în afară de „festivismul“ aniversar şi de penibilele invitaţii la **statu-quo**-ul neutralist politiceşte al interpretărilor, extremismele de „dreapta“ – „stânga“ determină manifestări persistente. Sistematice. Ticăloase. Drama şi continuatorii săi mai incidentali de până pe la 1944 apar ca denigratori aproape benigni în comparaţie cu cei iviţi la centenarul din 1950 şi, îndeosebi, după sfârşitul anului 1989. Atât doar că hulitorii nu oferă vreun element de surpriză, raportaţi la ceea ce prevăzuse Eminescu însuşi cu privire la **antinomiile posterităţii sale** şi, în genere, ale **posterităţii oricărui geniu autentic**.

Dacă n-ar fi atât de ignoranţi în legătură cu tot ce ţine de viaţa şi opera lui Eminescu, blasfemiatorii şi-ar cumpăni mai îndelung pornirile grosolan-incriminatoare, iar encomiaştii – vulgar-ipocritele panegirice. Cunoscând felul premonitoriu cu care poetul s-a referit la ambele strânsuri, acestea şi-ar estima cât de cât ridicolul. Încă de la compuneri adolescentine (**Genaia**, **Numai poetul...**) şi de la amplele construcţii lirice ale primei maturităţi (**Memento mori**, **Andrei Mureşanu**, **Odin** şi **Poetul**), până la variantele **Scrisorii I**, Eminescu îşi tot limpezise pentru sine paradoxele lucrării de geniu şi antinomiile receptării acesteia în posteritate. Lăsând pentru altă dată încercarea de a spune tot ce s-ar cuveni în legătură cu asemenea subiect, să invocăm aici doar cele ce gândea poetul despre oamenii de geniu în versiunea de pe la 1879 a **Scrisorii I**, – cvasidefinitivă: „O, genii, ce cu umbra pământul îl sfinţiţi,/ Trecând liberi dar singuri prin secolii robiţi,/ Păreţi ca nişte medici cu blânda voastră faţă,/ Ce nu mai {au} alt bolnav decât pe cel de faţă;/ Oricui sunteţi prieteni, dar orişicui îi pare/ Că numai dânsul singur în sufletu-i vă are./ În orice veac trăirăţi neîncetăţeniţi/ Şi totuşi nici într-unul străini nu o să fiţi;/ Căci lamura vieţii aţi strâns-o în gândire/ Şi dându-i acea haină de neîmbătrânire,/ Voi aţi făcut că lumea, oricât se primeneşte,/ În dreapta-vă oglindă de-a pururi se găseşte.“ În numai douăsprezece versuri, precum vedem, reflecţia lirică eminesciană cuprindea mai mult şi mai adânc decât truda de o viaţă a atâtor hermeneuţi „specializaţi“ aşa-zicând în studiul geniilor. Spre a nu mai vorbi de indicibil-neostentativele accente elogiatoare, de evlavia în a dezvălui, motiva, premoniţia **destinul** operelor de geniu şi al celor ce le-au înfăptuit, – arareori de aflat la biografii oamenilor de seamă, la exegeţii apriaţi, la glosatori.

Că „umbra“ (= **urma indelebilă**) lăsată de lucrarea geniilor e ca o sanctificare a tinei pe care o cutreieră cei mulţi, robiţi ei, neavând vreme şi har spre a o transcende, ce minte şi simţire ferite de stricăciune ar putea tăgădui? Numai că mintea şi inima celor petrecându-se rânduri-rânduri „prin secolii robiţi“ nu au decât cu totul fulgurant şi mai adeseori obnubilar ceea ce ar fi de numit „sănătate ontologică“. A fi **robit existenţialului** de „sub vremi“ şi a fi **sănătos ontologiceşte** n-au cum să se potrivească. De aceea, nu numai când la mijloc e blasfemie premeditată, dar şi – frecvent – când pare a i se ieşi înainte cu ramura de finic, „umbra“ geniului iscă **laude** ce seamănă mai curând a **tăgadă**, prin puţina înţelegere sau incomprehensiunea compactă ce vor să se dea drept ceea ce nu sunt. Ar şi putea cei al căror antifrazic **locus amoenius** sunt „secolii robiţi“ să desluşească precum s-ar cuveni augustele „umbre“ ale celor „trecând liber“ prin preajmă-le? Şi cum ar putea cei întâmpinaţi cu asemenea **negură** a fiinţelor de obşte să nu se simtă „singuri“? Iată, aşadar, cum abia din primele două versuri a şi răsărit o **antinomie** a receptării. Felul acesteia de a se întruchipa în contemporaneitatea eminesciană nemijlocită îl ştim din **Scrisoarea II**: „De-oi urma să scriu în versuri, teamă mi-e ca nu cumva/ Oamenii din ziua de-astăzi să mă-nceapa lăuda./ Dacă port cu uşurinţă şi cu zâmbet a lor ură,/ Laudele lor desigur m-ar mâhni peste măsură.“ Iar cum avea să se manifeste **antinomia** aceasta în **posteritate**, s-a putut afla încă din versiunea **Scrisorii I** publicată în 1881. Era vorba, acolo, de acel „cancer al sufletelor“ – boală principală la români (dar, fireşte, nu numai la ei!) – ce se cheamă **invidie** şi care alt antidot decât **admiraţia** neprefăcută nu poate avea. Ne referim la **admiraţia** generos urcând din adâncurile fiinţei şi mai cu seamă la aceea trecută „în faptă“. Fiindcă **a şti şi a putea să admiri** sunt principale premise ale „capacităţii“ de înfăptuire, iar **a invidia** e tot una cu a-ţi declara, travestit, „impotenţa“ în materie de creaţie şi receptare a culturii, în ordinea pragmatică a lucrurilor, oriunde. Dar să reamintim ceea ce, recurgând la masca „bătrânului dascăl“, Eminescu îşi estima ca foarte probabila **posteritate proprie**, sugerând învăluit – din explicabile raţiuni de decenţă – cu ce cântar era de prevăzut că îi va fi probată ipostaza de „geniu“, precum şi cea a îndeobştei omeneşti (multiplă napăstuită, totuşi, şi în cazul existenţei sale de aievea): „Neputând să te ajungă, crezi c-or vrea să te admire?/ Ei vor aplauda desigur biografia ta subţire/ Care s-o-ncerca s-arate că n-ai fost vreun lucru mare,/ C-ai fost om cum sunt şi dânşii... Măgulit e fiecare/ Că n-ai fost mai mult

...și antinomiile posterității

de GEORGE MUNTEANU

ca dânsul. Şi prostatecele nări/ Şi le umflă orişicine în savante adunări/ Când de tine se vorbeşte. S-a-nţeles de mai înainte/ C-o ironică grimasă să te laude-n cuvinte./ Astfel încăput pe mâna a oricărui, te va drege,/ Rele-or zice că sunt toate câte nu vor înţelege.../ Dar afară de acestea, vor căta vieţii tale/ Să-i găsească pete multe, răutăţi şi mici scandale –/ Astea toate te apropie de dânşii... Nu lumina/ Ce în lume-ai revărsat-o, ci păcatele şi vina,/ Oboseala, slăbiciunea, toate relele ce sunt/ Într-un mod fatal legate de o mână de pământ;/ Toate micile mizerii unui suflet chinuit/ Mult mai mult îi vor atrage decât tot ce ai gândit."

Oricât de sumbru-premoniţiale par a fi asemenea sentenţioase deslușiri, ele lasă totuşi posibilitatea **alternativei** benefice, – fie şi făcând-o în chip oarecum mascat. Ca orice **antinomie**. Adică: „invidiind", perceperea vieţii geniilor, a modurilor în care s-au manifestat oamenii de geniu, nu va fi în stare să cuprindă decât „Oboseala, slăbiciunea, toate relele ce sunt/ Într-un mod fatal legate de o mână de pământ"; „admirând", e în firea lucrurilor să „te apropie de dânşii", precumpănitor, „lumina/ Ce în lume-a{u} revărsat-o", – să te atragă „mult mai mult" abia „tot ce a{u} gândit". Şi s-a întâmplat altminteri înainte vreme, dar mai cu seamă în zilele noastre, când vine vorba de Eminescu?

Celelalte versuri din aici invocata variantă preliminară a **Scrisorii I**, dezvăluind tot alte şi alte **antinomii ale posterităţii geniilor**, se referă – precum văzurăm – şi la **neîncetăţenirea** lor „în orice veac". Oare de ce? O spusese limpede Eminescu încă în versiunea din 1876 a poemului dramatic **Andrei Mureşanu**, avertizând asupra reacţiei sempiterne a multora la refuzul geniilor de a face trafic cu minciuna: „Să te ferească cerul/ Ca-ntr-un moment de-uitare să li spui adevărul.../ Te-or răstigni pe cruce, te-or huidui cu pietre,/ Vor risipi cenuşa iubitei tale vetre,/ Şi te vei stinge mizer... de nimenea jelit." Din varianta de la 1879 a **Scrisorii I** aflam, de asemeni, cum ostracizarea geniilor de tagmele celor certaţi cu adevărul, – **însingurarea** lor prin „secolii robiţi" de prejudecăţi, ignoranţă, opresiune, – sunt compensate de **libertatea** pe care le-o conferă cunoaşterea întocmirilor lumii, **ştiinţa** menirii ce li s-a dat de a „sfinţi" pământul, de a fi „medici" pentru sufletele oamenilor, bântuite de inconfort şi incertitudine existenţială; de a fi „oglindă dreaptă" în care aceştia să-şi contemple năzuinţele, – iar unii dintre ei să le şi separe prin asemenea spor de autocunoaştere pe cele nobile de cele josnice. Iar că aşa gândea Eminescu, statornic, nu numai când decanta noimele **Scrisorii I**, o ştim şi dintr-o mărturie a lui Slavici – între toate semnificativă: „Nenorocirea cea mare a vieţii e – zicea el {Eminescu – n.n.} – să fii mărginit, să nu vezi cu ochii tăi, să ştii puţine, să înţelegi rău, să

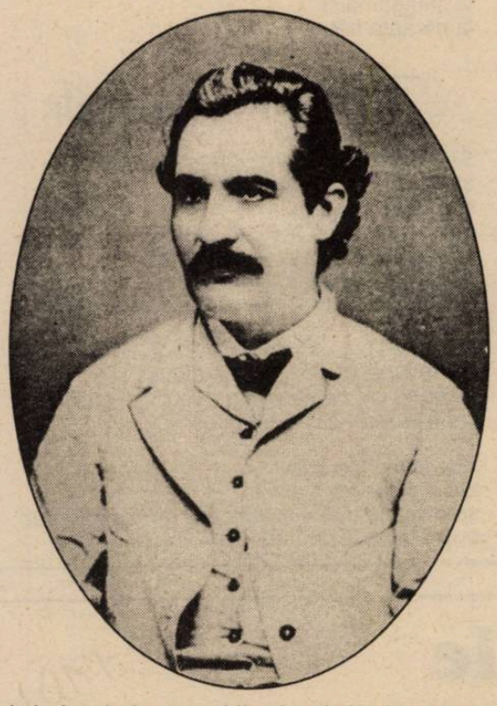

judeci strâmb, să umbli orbecăind prin o lume pentru tine pustie şi să fii nevoit a căuta afară din tine compensaţiuni pentru munca grea a vieţuirii."

Însă nucleul **antinomiilor** sortite a marca receptarea operelor de geniu în posteritate e în următoarea pereche de versuri de pe la mijlocul eboşei din 1879 a **Scrisorii I**: „Oricui sunteţi prieteni, dar orişicui îi pare/ Că numai dânsul singur în sufletu-i vă are." E, cu alte cuvinte, eterna aventură fenomenologică a întruchipării **generalului** în **particular**, prin degradările şi egoistice-le autoiluzionări succesive cărora dejá Platon le dăduse clasica expresie prin „mitul cavernei", iar Eminescu le-a reactualizat pe temeiuri moderne prin încă atât de puţin perceputul „mit al cunoaşterii" din **Luceafărul**. E simili-„autarhia" – oriunde manifestându-se – a „părţii" în raport cu „întregul" şi cu celelalte „părţi" ce intră în alcătuirea acestuia. Cu circumstanţa, agravantă în cazul atâtor oameni, a (numai) semi-conştientizării condiţiei de „parte", concretizându-se prin subiectivismul dogmatico-voluntarist al părerilor despre sine în raport cu tot ce îl transcende. Veleitarismul, suficienţa şi imobilismul convingerilor, snobismul de nesfârşite feluri, intoleranţa faţă cu opiniile de sens diferit, – iată doar câteva dintre maleficiile ce punctează în mod specific meschina „dramă" a **părţii** umane individuate în raport cu **întregul** etnic, socio-antropologic, de generalitate ontică. E, aceasta, şi principala deosebire dintre genii şi semenii lor mai puţin dăruiţi în ordinea posibilităţilor de **cunoaştere**, – aşa cum o sugerează versurile adineauri citate: geniile îşi meditează condiţia şi atributele de „parte" dintr-un „întreg" incomensurabil până când ajung să şi le cunoască obiectiv şi să-şi asume menirea corespunzătoare – aceea de a fi „oricui{...} prieteni"; ceilalţi oameni, în moduri şi în grade variabil restrângătoare, fac din **cunoaştere** o componentă a exclusivei lor **porniri achizitive**. Iar corolarul e că geniile **se consacră** celorlalţi cu o nepărtinire ce li-i de neclătinat însemn, pe când oamenii „orişicare" sunt prea adeseori înclinaţi (fie şi obscur, câteodată) a crede că numai **fiecăruia** dintre dânşii cuvine-se **a li se consacra** tot ce le vine în atingere. De unde – şi rămânerea în „cercul strâmt" al trufiei de a se crede suficienţi , – necumpătul, intoleranţa, înveninarea subiacentă sau şi făţişă ce pun în modurile de a-şi deschide drum printre semenii lor, de a-şi privilegia dincolo de orice măsură „locul" ce cred că li s-ar cuveni în lume. Prin acel „orişicui îi pare/ Că numai dânsul singur în sufletu-i vă are", Eminescu indica germenul oricăror **antinomii** ce pot distorsiona buna înţelegere şi preţuirea în consecinţă a faptei geniilor.

Cântăriţi – în lumina celor invocate aici şi a operei eminesciene întregi – incontinentele „certuri" ale celor ce se cred şi îşi zic **eminescologi**; ale „protocroniştilor" cu **anti-protocroniştii**; ale „comparatiştilor" cu cei ce se revendică de la criteriul **genezei interioare**; ale celor ce găsesc de bine să-l târască pe Eminescu prin mâzga politicianistă a anilor din urmă, dezmierdându-l cu denominaţiuni precum „fascist", „proto-legionar", „proto-marxist"; ale celor ce-l trec în strâmtele cataloage ale minţii lor la rubrica de „repetent într-ale democraţiei"; ale celor care proclamă „despărţirea de Eminescu", după ce ei înşişi s-au despărţit de cu vreme – şi negustoreşte profitabil – de patria lor, de spiritualitatea multimilenară a acesteia. Totul – se putea altminteri? – prin simpla **etichetare**, fără cea mai pirpirie probă ce s-ar putea lua în considerare.

Dacă n-ar fi atât de ignoranţi în legătură cu tot ce ţine de viaţa şi opera lui Eminescu, blasfemiatorii şi-ar cumpăni mai îndelung pornirile grosolan-incriminatoare, iar encomiaştii – vulgar-ipocritele panegirice

Consolatoare e, totuşi, înţelegerea următorului lucru: că ochilor comuni, Eminescu nu li se înfăţişează ca **lamură umană** care necesită moduri anume de percepere, ci asemeni unui „ceva" palpabil, – de mutat încoace ori încolo. Asemeni unei **statui** oarecare, să zicem. De aceea nu învaţă nimic din ironia împrejurării că abia pe alcătuiri de consistenţa statuilor pot să poposească şi păsări de soi, dar şi dintre cele urâte, insuportabil croncănitoare.

nicolae neagu

Împletind, despletind...

Cum mă petrec
într-o mie de feluri imposibile,
cum mai rămân (efect al inconsecvenţei!),
bătând pasul pe loc,
în lădiţa cu vorbe de suflet
mi se pierde, ca în oglinzi paralele,
visul aflat atât de departe
încât inima îmbătrâneşte
îndelung aşteptându-l!

Eu migrez, cu toate acestea,
asemeni bancului cu creveţi tropicali
pe fundul nisipos al clepsidrei, peripatetizez,
tot acolo,
prin centrul rarefiat al materiei
într-un du-te, vino solidar cu nemărginirea,
pe urmă,
calm şi regal până-n măduva păinii
mă încui în interiorul unei nimfe
cu vierme de mătase împletind,
despletind...

Dar nouă

Măcar de-ar rugini cutia
cu fructe păcătoase şi
măcar de-ar plânge pălăria
pe unde gerul gerui...
Eu pun de-a dreptu-n spate dura,
cocoaşa vreau să zic dar nu
mă lasă voia, făcătura
cum nu mă laşi, desigur, tu.

E-o zarvă verde-n zarea-albastră,
noi potrivim aceiaşi paşi
întipăriţi în urma noastră
de o căruţă cu nuntaşi

dar nouă nu ne şade bine
să ne înscriem la ospăţ
şi nu ne facem de ruşine
la stânga hăis!
la dreapta hăţ!

Aşa stând lucrurile

Să începem să colecţionăm paraşute
atâta timp cât dirijabilele
se târâie pe burtă
prin bazinele de înot ale istoriei,
atâta timp cât păsările măiastre
îşi pun coada pe spinare
şi circulă la pas prin evenimentele zilnice.

Altminteri ce-am mai putea face decât
să ne lansăm prin fereastra deschisă
strigând cât ne ţine gura: „veniiim! veniiim!"
şi-ntr-adevăr să ne tot ducem.

Aşa stând lucrurile,
c-o fi albă, c-o fi altfel,
scoasă din ţâţâni aşteptarea clocește în auz
ouă borţoase de întuneric,
eu dau din cap până mi se amestecă gândurile
şi mă cuprinde o sete cucernică
egală cu durerile facerii.

Atunci îmi pun între spete
săculeţul cu iluzii,
mă înalţ până în vârful foişorului, trag de manetă atent să nu-mi prind beregata
şi absentez, o vreme, dintre lucruri.

Din păcate, fuga

Contempla-voi, singur, cum pălește clipa
la vărsarea lunii pe întins de prund,
chiar bătut de soartă am respins risipa
şi-n pupila neagră ca un hoţ m-ascund.

De m-aş crede liber, de s-ar coace pâine
pe cuvinte-păsări m-aş fi pus chezaş,
bezna precum cerul gurii unui câine
s-ar topi, bezmetic, peste nins oraş.

Cineva măsoară lungul mers de apă,
mă substitui bărcii rezemate-n peşti,
sunt un tub de orgă devenit supapă
şi mă-ntreb, de-aceea, „Doamne, unde eşti?"

Din păcate fuga (dinadins!) mă-ncearcă,
calc, pe jar, în poante printre vechi statui,
strâmb se-ntoarce-n guşă steaua stelei
(bearcă!)iar eu văd, desigur, însă cui să-i spui?

diana manole

Laura

E atât de îndrăgostită încât pielea ei pare
aproape transparentă
ca şi cum venele, oasele, ficatul, rinichii
ca să nu mai vorbim de plămâni, inimă
şi toate celelalte
ar vrea să-şi ducă viaţa la vedere
demonstrând perfecta armonie care
există între ele
şi
mai cu seamă
între ele şi gândurile extrem de
luminoase ale Laurei
atât de fericita Laura
toată numai zâmbet
numai fericire
cu şase kilograme mai slabă pentru
că în ultima vreme
bila şi-a revenit şi funcţionează normal
are nişte craci, măiculiţă, fluieră
golanii de pe strada ei
care o pândesc seară de seară
până şi părul ei blond-cenuşiu
se aşază în jurul chipului
cu atâta tandreţe
ca şi cum ar mângâia obrazul
catifelat învolburându-se
de voluptate
merge pe stradă
în ultima vreme merge pe stradă
ore întregi
fără nici o ţintă
doar de dragul de a simţi vântul
lipindu-i rochia de trup
e atât de îndrăgostită încât pur şi
simplu zâmbeşte
incontinuu
un zâmbet tâmp, ar spune cine ar
privi-o atent,
dar Laura se simte atât de bine în
spatele lui
ascultând melodia organelor ei interne
fiecare dintre ele zâmbind în
lăcaşul lui bine vascularizat
amuzându-se de toate prostiile
ca un copil
e atât de îndrăgostită încât nu mai
ţine minte
cu câţi bărbaţi s-a culcat
şi nu i se mai pare important să-i numere
trece atât de repede
după ultimul a suferit ceva mai mult
se îmbolnăvise de ulcer şi dischinezie
biliară
se îngrăşase şi vroia să se sinucidă
dar acum e bine
totul e din nou aşa cum trebuie să fie
trupul ei îşi cântă un cântec de leagăn
până la limita la care ar aţipi mergând
pe stradă
e bine
şi pielea îi străluceşte acoperită de
un puf auriu
e soare

Nea Hristache

Nopţile erau cele mai grele
se zvârcolea în pat şi plângea
abia aştepta să vină dimineaţa
atunci îşi lipea nasul de geam făcând
rotocoale albicioase
calculase şi o medie - câte rotocoale poate
face pe oră în zilele când era foarte trist
o depăşea cu mult
atunci nu-l interesau nici femeile nici copiii
nici câinii ca şi cum ecranul şi-ar fi pierdut
brusc claritatea
cel mai tare îl deprima propriul său chip
ale cărui trăsături erau vizibile din
unele unghiuri
se ferea ca de cea mai periculoasă halucinaţie în funcţie de care un medic priceput
îţi stabileşte imediat
diagnosticul
se agăţa de pervaz atât de strâns încât îşi
putea spune că i-au fost ţintuite mâinile
şi nu se va mai mişca niciodată
pe străduţa aceea retrasă treceau puţini
oameni îi privea cu lăcomie
îşi imagina povestea fiecăruia foarte atent la
detalii
dacă vorbeau
cea mai mare plăcere a lui era să le
alcătuiască dialogurile
ezita la câte un cuvânt ore întregi
străduindu-se să-l aleagă pe cel mai potrivit
când era soare îşi imagina că toţi cei
pe care îi vede
sunt fericiţi
dacă unii plângeau îşi zicea că plâng
de bucurie
când îi era prea dor
se consola gândindu-se că fiecăruia
îi e dor de cineva
lumea întreagă îndrăgostită fără speranţă
dând mărunt din picioare
revoltându-se
făcând rotocoale albicioase pe geamul
de la bucătărie
în cele din urmă adormea cu capul pe pervaz
perdeaua cu floricele flutura tandru.

Doamna Alevra

„De ce-mi cântaţi **Mulţi ani trăiască?"**
Aşa se întâmpla în fiecare seară,
cum îşi scotea proteza auditivă
le auzea vocile
se certa cu ei
un bărbat şi o femeie care se încăpăţânau
noapte de noapte
s-o sărbătorească

din volumul de versuri „Bărbaţi şi femei. 29 în ordine alfabetică", în curs de apariţie la editura Phoenix. Colecţia 90.

«Vocea mi s-a împleticit de limbă»

Rubrica pe care v-o propunem încearcă să fie o analiză a unor erori lexicale şi gramaticale destul de frecvente în traducerile apărute după 1989. Grăba publicării – sau poate nerăbdarea de a-şi încasa drepturile – îi determină pe mulţi tălmăcitori să-şi transpună textele ca în transă, uitând chiar şi limba de care se servesc. De aceea, nu vom avea în vedere inocentul păcat postulat de sintagma „traduttore, traditore", ci chestiuni de mult mai puţină subtilitate, pornind de la ideea că adevărata problemă nu pare să fie decodarea neadecvată a textului străin, ci „re-crearea" lui într-un sistem de norme lingvistice care nu sunt stăpânite aşa cum se cuvine.

de CLAUDIA ENE

Una dintre caracteristicile traducerilor neizbutite este tendinţa de a nu respecta specificul semantic al limbii în care se traduce. În momentul transpunerii mesajului dintr-un cod lingvistic într-altul, fie se transcriu construcţiile mot à mot, fie se încearcă o echivalare a lor, care adesea eşuează din cauza unei insuficiente cunoaşteri a normelor limbii ţintă. Ca atare, apar în acelaşi context cuvinte care aparţin unor sfere semantice diferite, ca în exemplul: „vocea mi s-a împleticit de limbă" (Camilo José Cela, **Familia lui Pascual Duarte**, în româneşte de Ana Vădeanu, Bucureşti, Editura Libra, 1991, p. 114; sublinierile ne aparţin), unde verbul „a se împletici" este în mod greşit folosit cu referire la „voce", deşi este ştiut (sau cel puţin prevăzut în dicţionarele limbii române) că „a se împletici" acceptă doar contextele „picioare", „om", „limbă". Este drept că substantivul „limbă" apare în construcţie, dar într-o poziţie cel puţin bizară, de complement (obiect) direct, poziţie pe care verbul în cauză nu o admite. Greşeli de acelaşi tip se pot identifica şi în structurile pe care continuăm să le citim din aceeaşi traducere: „(...) clopotul care suna într-**un fel pe care n-aş putea să-l povestesc** (p. 23) şi „**caracterul** tatălui meu **nu era exercitat** decât în mici chestiuni triviale" (p. 36). În primul caz, „a povesti" este folosit impropriu pentru ceva ce nu se poate nara („sunetul clopotului"), iar în cel de-al doilea, verbul „a exercita", a cărui utilizare la diateza pasivă pare oarecum ciudată, este pus în context cu un cuvânt incompatibil din punct de vedere semantic („caracter").

Restricţiile contextuale ale cuvintelor nu sunt respectate nici atunci când traducătorul trebuie să selecteze un element dintr-o serie sinonimică şi, în loc de „a se împuţina", preferabil când se face referire la o cantitate numărabilă, este folosit „a scădea": „**banii** pe care îi aveam nu erau mulţi, şi în plus **scăzuseră**", p. 88 (trecem peste stângăcia cu care este construită fraza şi peste arbitrariul utilizării semnelor de punctuaţie). Tot aşa, în loc de „durere" sau „dor" apare cvasi-sinonimul „nostalgie" total nepotrivit într-un context ca: „mă sfârşesc de nostalgie" (p. 106). Improprii pentru limba română sunt şi construcţiile: „L-au pândit pentru contrabandă" (p. 32) – „a pândi" îl substituie aici pe mult mai firescul „a urmări"; „la început **îmi cârpea** şi mie câte **o lovitură**" (p. 35), unde apare „lovitură" în loc de „palmă"; „când **am lăsat şcoala** aveam doisprezece ani" (p. 36) – „a lăsa şcoala" este o structură cel puţin neobişnuită, folosită cu sensul de „a nu mai merge la şcoală", sens pe care îl intuim doar din contextul mai larg al cărţii şi care riscă să rămână ascuns cititorului mai grăbit; sau „durerea îl făcea pe micuţ **să scoată** asemenea **plânsete** încât până şi cea mai crudă inimă s-ar fi înmuiat" (p. 54) – din nou trecem peste nerespectarea semnelor de punctuaţie şi semnalăm doar prezenţa substantivului „plânsete" acolo unde ar fi fost mai normal „ţipete".

Situaţii cu totul inacceptabile sunt mai ales cazurile în care nu se ţine seama de caracterul stabil al expresiilor idiomatice. Acestea sunt formulări fixe, cu un sens unitar, ale căror părţi componente, de regulă, nu sunt compatibile semantic decât în structura consacrată ca expresie. De exemplu, verbul „a da" şi substantivul „raită" nu pot să apară împreună decât în expresia „a da o raită (pe undeva)", cu sensul de „a face un drum în trecere, în grabă". Ca atare, a construi un enunţ de tipul: „fluturele **dă două raite** şi iese" (p. 70) este la fel de impropriu şi de ilar ca şi cum am spune: „Maria mi-a făcut o zi friptă" (pentru „mi-a făcut zile fripte") sau „Ion trăieşte pe picioare mari" (pentru „trăieşte pe picior mare"). Ilare ni se par şi frazele - sau, mai degrabă, îmbinările de cuvinte: „mult mi-a dat de gândit, pentru că vroiam **să-mi fac o lumină în minte**" (p. 60) sau „n-o mai simţeam **bătând la ideea primului fiu**" (p. 88) şi, în sfârşit, „era foarte puţin ceea ce i se observa", îmbinări de cuvinte care, nu ştim exact ce convenţii semantice respectă, dar în nici un caz pe cele ale limbii române.

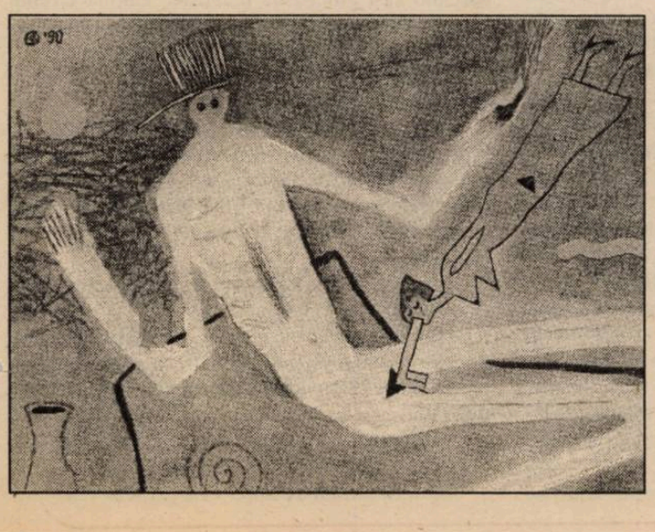

muzele din debara

Stafia erotică

de RADU G. ŢEPOSU

Cine încearcă să desluşească poezia Mariei Constantines din **Ierarhia luminii** (Editura Danart, 1993), dă peste versuri ca acestea în care coşmarul se amestecă brutal cu exhibiţia fiziologică: „Primăvara pentru tine nu a adus nimic / Ţi-e mai greu mai împovărată de verde/ mai în interiorul tău decât în clipa spartă/ în vârful fiecărei crengi/ (odată inima ţi s-a ridicat în transparente puncte de sprijin/ pentru care cei mai mulţi dintre prietenii tăi/ te invidiau/ nu ştiau că zeii te-au pedepsit/ şi ţi-au îndeplinit rugăciunea)" (**Travling II sau Absenţa doare ca un picior tăiat**). Frisonul liric are ceva din foşnetul vântului de primăvară: îţi zburleşte părul, strecurându-ţi, totodată, fiori electrici pe şira spinării. Ochii se împăienjenesc din cauza prafului înălţat în aer, iar urechile pocnesc, precum castanele coapte, din pricina şuieratului. Tot astfel, cascada de imagini din poezia Mariei Constantines, departe de a produce extaze ori iluminări, induce în cititor o stare de ameţeală lirică, o buimăceală metaforică, un stres pe care doar un masochist l-ar putea lua drept voluptate. Verbiajul e o formă de excitaţie retorică. Atunci când ritualul închipuit n-are sensul unei defulări ceremonioase, el semnifică cel mult o stare de surescitare, de încordare paroxistică, din care ţâşnesc fantasme funebre şi stafii erotice: „Trăind neputinţa ţipătului/ în sine căzut/ pentru tine/ o femeie străină şi oarbă/ îşi va dansa în noaptea aceasta/ dansul morţii pe hârtia arzând// În noaptea aceasta/ încordate tălpile goale/ presimţirile pulsând ca sarea-n adânc" (**Dansul pe hârtie**).

Aparenta graţie din poezia Mariei Constantines vine din cochetărie şi din voluptatea cu care îşi contemplă propriile obsesii. Puţine, dar adânci.

doina cerchează

VIOLUL MORŢII

Plecase curajoasă la drum, pentru a înfrunta chipul morţii. Nu mai cunoscuse încă această durere. Era singurul lucru pe care nu-l putea accepta, nu-l putea concepe. Era peste puterile ei. Moartea încă n-o speriase. Nu avusese până atunci un mort al ei. Taia era prima care trecea în lumea umbrelor.

Îi fusese ca un fel de mamă bună, cu care-mpărţise copilăria şi o parte din adolescenţă. Ei îi spusese toate secretele, toate visele, toate spaimele, căci Taia o asculta răbdătoare, o mângâia şi parcă ochii ei aveau mereu lacrimi, aşa, ca o părere de rău... Era confidenta ei, cutia în care Ada îşi îngropa toate gândurile.

Taia o răsfăţase totdeauna, în pofida împotrivirii părinţilor. O răsfăţase însăşi viaţa într-un fel, dar toate acestea erau parcă prea aproape de prezent şi gândurile Adei se-ntorceau cu greu din abisurile trecutului.

Amorţise îngenuncheată lângă sicriul aşezat direct pe podeaua de ciment. Îi era frig. Abia într-un târziu aşeză florile peste trupul rigid şi rece al Taiei şi-avu sentimentul copleşitor al ruşinii: florile erau atât de puţine şi ofilite! S-ar fi cuvenit să acopere întreg sicriul cu flori proaspete, cu trandafiri şi muşcate – florile Taiei.

În toată fiinţa ei ceva se revolta, încercând să dărâme, măcar pentru o clipă, zidul dintre viaţă şi moarte.

Ar fi vrut să mai rămână lângă cea care acum nu mai era decât un pumn de amintiri, de regrete şi lacrimi...

În spatele ei, glasul blând al bărbatului o chema cuviincios afară. Ochii ei îmbrăţişară chipul Taiei, iar sufletul îşi vărsă potopul nevăzut de lacrimi într-un ultim strigăt neauzit.

În urma ei o cheie mare, ca de biserică, închise pentru totdeauna poarta dintre viaţă şi moarte.

Arşiţa zilei uscă roua ochilor ei plini de amintiri încă vii, dându-le iar lumina aceea magică, hipnotizatoare.

Întrebă firesc, cu glasul parcă din altă lume, când şi cum poate să plece. Voia să-şi plângă în linişte durerea despărţirii de cea care-o iubise mai mult decât oricine. Taia ducea cu ea visele copilăriei, tainele nedezlegate ale sufletului ei învolburat.

Asculta tăcută, cu gândurile împrăştiate, pledoaria lui în favoarea rămânerii peste noapte, pledoarie susţinută de argumente reale, dar parcă prea insistent puse în evidenţă.

O conduse apoi în camera de oaspeţi. Pregăti masa ca un adevărat amfitrion. Frigiderul era plin cu bunătăţi de care Ada nu fusese tocmai străină, de aceea servi degajată din toate câte puţin, fără să lase impresia că e copleşită de abundenţa şi calitatea bucatelor.

Masa se încheie, puţin cam ostentativ, cu un compot de ananas, cafea (şi doar era pe-nserat!?) şi ţigări bune. Parc-ar fi fost praznicul Taiei.

Bărbatul începea să fie exagerat de curtenitor, insinuant, îndrăzneţ chiar, uitând parcă de faptul că Ada mai păstra încă urma lacrimilor şi imaginea unui sicriu în priviri.

Zgomotele se stinseră unul câte unul. Gândurile ei se opriră toate la hotarul dintre cele două lumi. De undeva, de departe, auzea un glas vestindu-i primejdia. Simţi prezenţa unui pericol dar nu-l putea defini.

În liniştea nopţii, strigătul acelei spaime fără nume era înăbuşit de neputinţa de-a înţelege, de-a şti că-n umbra morţii, viaţa pândeşte ca o hienă flămândă.

Discutau. El – neatent, nervos, nerăbdător, ea – tristă, pierdută-n amintiri. Ecoul cuvintelor bătea năpraznic la poarta gândurilor ei plecate departe. O deşteptă apropierea lui, şi, imaginea pe care i-o oferea realitatea, o făcu să se trezească.

Simţi un cerc de flăcări strângându-se în jurul ei, făcând-o prizonieră privirilor acelea avide şi-atunci îşi adună gândurile împrăştiate, deschizând ferestrele minţii. Tăiată parcă de privirile bărbatului, Ada începea să simtă durerea despărţirii. O luptă? O luptă nedreaptă, inegală, o luptă de gherilă, numai pândă, capcane şi teamă.

Abordă îndrăzneţ subiectul tabu – familia. Răspunse calm la toate întrebările ei ca şi cum n-ar fi avut nimic de ascuns. Avea şi el o fată. Mintea Adei se agăţă de amănuntul acesta ca de-un colac de salvare. Putea fi arma ei.

Cuvintele erau din ce în ce mai directe, mai insinuante, privirile mai insistente. Distanţa se reducea simţitor. Bărbatul înainta puternic şi sigur, orb şi surd la toate strigătele ei auzite şi neauzite.

Gândurile se adunau şi se împrăştiau înnebunite, mintea căuta haotic o cale salvatoare.

Curând bărbatul se sătură de hărţuiala aceea obositoare. Trecu direct la atac. Era prea aţâţat. Mâinile porniră furioase să-i caute rotunjimile. În pantalonii strânşi, ce-i puneau în evidenţă picioarele suple, bluza mulată peste talia s-o cuprinzi cu o mână, sânii frumoşi, obraznici, sfidători, erau reduta pe care Ada n-o mai putea apăra.

Nu avu prea mult timp de reflecţii. Totul se desfăşură cu repeziciune. Încerca să-i domolească dorinţa lovind cu putere în singurul punct vulnerabil pe care i-l descoperise: propria-i fiică.

La început arma ei se dovedi eficace. Bărbatul se zbătea neputincios între dorinţa nebună şi teama fărădelegii. Se tânguia lamentabil, iar Adei parcă i se făcu milă. Imaginea era nefirească: un bărbat, aproape bătrân, îngenuncheat în faţa unei copile, cerşind, cu mâinile împreunate-n rugăciune, ceva ce ea nu putea dărui decât o singură dată.

Rugăciunea lui o năucea, o înfricoşa. Era mai mult un strigăt, o poruncă. Ştia că nu trebuie să se-nduplece. Trebuia să-şi întărească apărarea, să-şi adune toate puterile.

Un timp se priviră în tăcere, nemişcaţi. Ea – cu teamă, implorând îndurare, el – gânditor, tulburat.

Dintr-o mişcare fulgerătoare, aruncând în luptă ultimele rezerve strategice, năvăli brutal peste trupul Adei care se cabră puternic împotrivindu-i-se disperat. Mâinile lui o imobilizară într-o îmbrăţişare furibundă, lacomă, dureroasă. O căuta, o chema, contopind-o cu propriul lui trup. În îmbrăţişarea aceea dureroasă, căuta înverşunat să-i întoarcă faţa către el. Gura lui flămândă muşca din hrana trupului ei tânăr, sorbea răcoarea buzelor fragede, în timp ce mâinile strângeau înnebunite carnea tare, încă neatinsă de patimi.

Simţea totul acut şi nu-şi slăbea încordarea. Gura lui lacomă căuta nesăţioasă buzele încleştate, de pe care el stinse ultimul strigăt, înăbuşindu-l într-un sărut disperat, pătimaş, şi tandru în acelaşi timp.

Strânsoarea mai slăbi. Atingerea aceea magică, când numai trupurile dau semnale minţii, când, doar ele, simţind, hotărăsc, o făcu pe Ada să perceapă totul ca pe o sfârşeală, ca pe o curgere caldă. Obosise.

Se abandonă chemării aceleia miraculoase, pe care o presimţise de mult ca fiind ceva inefabil, o clipă numai a ta, asemeni unei taine, pe care mintea şi trupul o păstrează cu fidelitate, încercând s-o perpetueze întreaga viaţă. Uită unde se află. Simţea doar cum o căldură dulce o-nfăşoară, purtând-o spre lumi neştiute.

Abandonarea ei de-a clipă dădu curaj adversarului. Parcă mai îndârjit, încurajat de prima victorie, o aruncă pe canapeaua nedesfăcută, prăvălindu-se ca o cascadă peste trupul ei încordat. Hainele zburară smulse câte două-trei deodată, undeva prin cameră.

Mâinile şi picioarele Adei dansară într-un ritm disperat de apărare.

Timpul se comprimă, apoi se dilată şi-n cele din urmă, o linişte grea, nesfârşită, îi înveli trupul gol, chircit în mijlocul patului.

Geamătul ei străpunse indecent liniştea. Un geamăt de animal înjunghiat, dar nu ucis definitiv.

Îi era sete. Prompt şi îndatoritor, bărbatul îi aduse un pahar cu apă, întinzându-i-l tăcut, încercând să-i ghicească reacţiile. Tatona terenul cu sentimentul celui vinovat de păcatul unei impietăţi, dar şi cu mândria învingătorului.

O mângâie temător, parcă cerând iertare şi mulţumind în acelaşi timp.

Ada nu-l vedea, îi simţea numai prezenţa. De fapt mai mult i-o ghicea. Primul gând se izbi dureros de imaginea Taiei, aşezată-n sicriul sărac, peste care garoafele ei ofilite încălzeau zadarnic trupul rece, înfăşurat, pentru totdeauna, în mantia morţii.

Îi venea să ceară Dumnezeului ei iertare pentru păcatul făcut cu sila.

Deschise ochii şi se privi. Pe mâini, pe sâni, pe gât, răsăriseră pete vineţii, ca nişte umbre. Nu-i venea să creadă! Chiar ei să i se fi întâmplat?

Se consumase „clipa"! Acum ŞTIA! Prima ei clipă, la hotarul dintre viaţă şi moarte...

Însă, în partea dinspre VIAŢĂ, era EA!

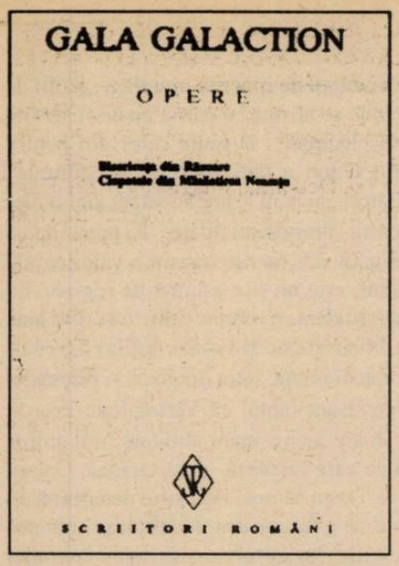

Începuturile lui Gala Galaction

Gala Galaction, Opere, vol. I, Bucureşti, Minerva 1994

de MIRCEA ANGHELESCU

Gala Galaction face parte dintre scriitorii care au pătruns în literatură pe o cale regală, forţând oarecum atenţia publicului încă din prima lui tinereţe cu proze apărute în reviste prestigioase precum **Viaţa socială**, **Viaţa nouă** şi mai ales **Viaţa românească**, după ce debutase la şaptesprezece ani în **Liga ortodoxă** a lui Al. Macedonski; primul său volum a fost premiat de Academie, în urma unui raport elogios al lui Barbu Delavrancea, şi a făcut obiectul unei conferinţe ţinute la Viena, în faţa unei asistenţe universitare, de D. Caracostea, care va publica textul în **Viaţa românească** sub titlul promiţător **Un poet nou.** Nu i-au lipsit acestui început de carieră nici contestările vehemente, care dau unei adevărate personalităţi tot atâta strălucire cât şi ditirambii, cel mai categoric şi mai perseverent în această privinţă fiind E. Lovinescu; într-o suită de trei pamflete din revista **Flacăra**, acesta denunţă în autor pe cel mai periculos inamic al limbii române, scriitor fără stil şi simţ al măsurii în utilizarea unor neologisme, barbare şi fără sens, iar mai târziu îl acuză de filogermanism interesat (acuzaţie nemeritată, care îi prilejuieşte de altfel lui Galaction un răspuns bine timbrat). Începuturile sale deci, vegheate la un capăt de binecuvântarea lui Macedonski şi la celălalt de exegeza lui Caracostea, care plasează analiza textelor sale în cadrul unei tipologii europene şi-i accentuează astfel caracterul reprezentativ, îl proiectează pe autor în primul plan al vieţii literare româneşti din preajma primului război mondial, Gala Galaction fiind ultima mare descoperire literară a epocii care se încheie o dată cu declanşarea ostilităţilor. După acest episod, într-o lume care se schimbă radical din toate punctele de vedere, literatura lui Galaction nu va mai reveni niciodată în această poziţie înaltă, în pofida unei producţii susţinute şi a unor reuşite incontestabile, atât în povestire, în publicistică, memorialistică, cât şi în roman.

Începând o nouă ediţie a scrierilor lui Gala Galaction în respectabila şi extrem de utila serie „Scriitori români" a Editurii Minerva*, prima ediţie de altfel care începe sub auspiciile infinit mai libere dar ceva mai zgârcite ale economiei de piaţă, istoricul literar T. Vârgolici intenţionează, cu deplină îndreptăţire, să realizeze şi o nouă discuţie a operei; pentru prima oară ea poate fi acum integral tipărită, aşa cum îşi şi anunţă intenţia editorul, şi tot pentru prima oară după încheierea sa (în 1955, când Galaction este ţintuit la pat de consecinţele unui atac cerebral), ea poate fi discutată fără nici un fel de false pudori şi oprelişti de natură politică sau ideologică, scoţând la iveală componenta sa moralizator ortodoxă şi uneori chiar mistică, mai mult sau mai puţin creştină. Pentru prima dată se poate pune acum în discuţie materialul documentar oferit de corespondenţa sau de jurnalul său (editat, cu inevitabilele omisiuni, tot de T. Vârgolici în 1973–1980) şi se pot invoca, unde e cazul, circumstanţele biografice şi sociale din care a crescut această operă, începând şi aici, de la temelie, reclădirea a ceea ce va trebui să fie o nouă istorie a literaturii române moderne. Aşa putem înţelege şi înfăţişarea oarecum diferită pe care o are această nouă serie de opere; ea îşi concentrează prefaţa asupra literaturii (sau genului) cuprinse în primul (sau primele) volume, creaţie analizată mai ales în perspectiva propriei deveniri, lăsând detaliile biografice într-un tabel cronologic consistent şi esenţial, reducând notele finale la informaţii bibliografice strict necesare (primele apariţii ale textelor, nu însă şi reeditările sau traducerile) şi la comentariile mai importante ale criticii, la apariţia nuvelelor, în revistă sau în volum. Întrucât sunt puţine lucruri de spus în legătură cu notele şi toate minore („un mărunt anonim, ascuns sub iniţialele I.E.V.", recenzent obtuz al scriitorului în **Convorbiri literare**, poate fi identificat după bibliografia revistei: Eugen Ciuchi; nuvela **Andrei Hoţul**, apărută în revista **Viaţa socială**, a fost oferită întâi **Vieţii noi** şi retrasă probabil pentru că Densuşianu îi cerea autorului modificări, cf. **Scrisori către Ov. Densuşianu**, II, p. 101; nuvela **Pădurarul Ion Bentu** reia fapte reale, petrecute în Dideştii natali, iar eroul – ca în alt caz celebru – l-ar fi urmărit pe autor cu resentimentele sale, de unde, probabil, neincluderea sa în volum, cf. Gh. Cunescu, **Pe urmele lui Gala Galaction**, 65; detalii mărunte despre **De la noi, la Cladova** şi **Mi-e dragă Nonora** apar sau sunt confirmate în **Amintirile** lui Sevastos; nu ştiu dacă volumul **Clopotele din mânăstirea Neamţu** n-a fost chiar nicăieri recenzat, pentru că Galaction însuşi aminteşte, într-un articol citat de T. Vârgolici în altă parte, că Steuerman-Rodion ar fi **scris**, s.ns. despre **Mi-e dragă Nonora**, poate în **Opinia**, oricum, trimitere neverificată; înainte de reluarea sa în volumul mai sus citat, nuvela **Lângă apa Vodislavei** a apărut şi în broşură, în 1911, în biblioteca „Facla" etc), mai interesant ni se pare să examinăm, o dată cu autorul prefeţei, poziţia nuvelelor lui Galaction în contextul literaturii române din primii ani ai secolului nostru.

După T. Vârgolici, Galaction „în esenţă, este un scriitor realist dublat de un romantic" (p. VIII), iar „fuziunea elementelor realiste cu cele romantice, pe un fond tradiţional, este caracteristică în primul rând nuvelelor bazate pe legende şi eresuri populare, pe mituri folclorice". În **Moara lui Călifar**, „naraţiunea alternează... planul real cu cel fantastic" iar „tot ceea ce Stoicea trăieşte în vis poartă pecetea realului, fiind relatat în scene şi imagini deplin verosimile", în **De la noi, la Cladova**, sentimentele eroilor „apar fireşti, reale, prin maximul coeficient posibil al omenescului, prin tot ceea ce e caracteristic făpturii umane" ş.c.l. Dacă în ceea ce priveşte romantismul scriitorului nu există divergenţe, în privinţa „realismului" său din nuvele am mari dubii. Verosimilitatea imaginilor (care rămâne a fi demonstrată), pecetea realului pe care o poartă unele trăiri, firescul şi omenescul nu sunt, după părerea mea, elemente suficiente pentru a caracteriza un text sau un stil ca realist, pentru că orice proces imaginativ, oricât de înflăcărat, nu se poate construi decât cu elemente de realitate: nu ne putem închipui şi nu putem descrie decât cu ajutorul modelelor cunoscute direct, adică reale. Omeneşti şi reale, în chiar sensul cel mai propriu uneori, personajele lui Galaction sunt însă alese din zona excesivului şi sentimentele lor tind către limite extreme, totul văzut şi descris cu un stil şi un vocabular flamboaiant, mai degrabă simbolist decât romantic, iar îngemănările foarte dese de arhaisme şi neologisme sunt şi ele caracteristice unei părţi a simbolismului nostru. Autorul prefeţei preia, pe bună dreptate, concluziile lui Tudor Vianu, care vorbeşte de plasticitatea imaginii lui Galaction de stilul artist, îi pomeneşte pe Macedonski şi Anghel între precursori şi afini, dar crede că acestea se pot concilia cu „realismul". De fapt, aşa cum a sugerat mai de mult Aderca (admirator al lui Galaction într-o măsură) şi mai încoace Negoiţescu (căruia nu-i place în general), Galaction este, în această parte a activităţii sale, un „prozator artist" din sfera simbolismului, în orice caz din aceea a „modernismului", şi dacă era plasat în atmosfera epocii, concluzia lui Aderca s-ar fi impus oarecum de la sine: „În atmosfera patriarhal-semănătoristă, proza lui Galaction a detunat revoluţionară. Mai accesibilă decât poezia ermetică a **Agatelor negre...** proza lui Galaction era menită să arate marelui public drumul cel nou al spiritului de artă românesc..." (1934). Nuvelele sale, aşa cum nu ştiu dacă a arătat-o cineva mai bine decât Mihai Vornicu încă în 1968, anunţă o întreagă literatură a fantasticului românesc, de sorginte într-adevăr mitic-folclorică, şi analiştii lui Mircea Eliade i-ar putea căuta aici un precursor.

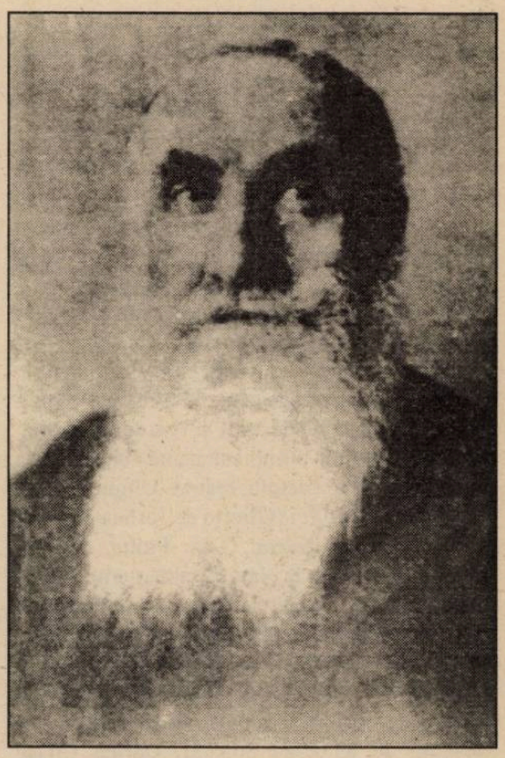

SATYRICON. Riscul de a face teatru

de MARIAN POPESCU

Spectacolul Teatrului Naţional din Târgu Mureş cu **Satyricon**, versiune scenică de Victor Nicolae şi Victor Ioan Frunză după fragmentele romanului omonim de Petronius, este unul dintre cele mai interesante spectacole ale ultimelor stagiuni. Prezentat în premieră la „A doua întâlnire a şcolilor şi academiilor de teatru din Europa", desfăşurată la Târgu Mureş, **Satyricon** a produs un veritabil şoc cultural. Lumea lui Petronius, din Roma în timpul lui Nero, apare strălucitor şi captivant în viziunea regizorală a lui Victor Ioan Frunză. Sunt multe elemente de referinţă prin care acea lume şi lumea noastră de azi nu sunt complet străine una de alta. Teatrul existenţei apare aici în prim plan, graniţa dintre viaţă şi moarte devine labilă, fascinaţia viciului şi nostalgia virtuţii caracterizează o civilizaţie în tranziţie. Umanul este expus în scene de o mare virtuozitate vizual-plastică, decorul şi costumele Adrianei Grand fiind de o impresionantă concreteţe în ce priveşte cultura actului teatral. Ultimele spectacole ale regizorului (**Ghetto** de Joshua Sobol la Naţionalul bucureştean, **Tom Paine**, de Paul Foster şi **Satyricon** la Naţionalul târgumureşean) îl arată atras de lucrul cu mari ansambluri umane: în **Satyricon** de pildă, în afara actorilor profesionişti, evoluează şi o figuraţie compusă din studenţi de la Institutul de teatru, români şi maghiari şi, în fosă, Filarmonica din localitate, orchestrată de autoarea muzicii, Dorina Crişan Rusu.

Satyricon oferă o viziune asupra unor semne ale timpului nostru: disperarea de a trăi devine concurată de bucuria de a trăi într-o lume aflată în amurg. Vitalitatea ei, stimulată de apropierea unui sfârşit presimţit, răzbate în spectacol fie

prin gesticulaţia şi pofta de a trăi, uriaşe, ale lui Trimalchio (prin interpretarea căruia vine în prim planul valorii actoriceşti Dan Glasu), fie prin aventura celor doi fraţi Encolpius şi Ascyltos, tineri revoltaţi de ipocrita morală a „şcolii de retorică" unde se afirmă că patria poate fi servită prin „luxul elocinţei". Disputa celor doi pentru mai tânărul Giton a dat frisoane „neculturale" unor spectatori „avizaţi" care au văzut aici o pledoarie pentru homosexualitate. Expresivitatea corporală, unul din marile însemne valorice ale spectacolului, este un risc asumat de regizor, cu inteligenţă şi talent, evoluţia celor trei (Nicolae Cristache, Nicu Mihoc şi Balazs Attila) dezvăluind o fascinantă relaţie între dragoste şi prietenie.

Este interesant faptul că Victor Ioan Frunză pune în valoare aici o mare abilitate în a anima compania cu care lucrează. Şi la Oradea. Galaţi. Cluj ca şi la Târgu Mureş, regizorul determină un anume mod de a face teatru. Fidel propriului său program estetic, regizorul nu este deloc favorabil menajării susceptibilităţilor care macerează mediul teatral. Într-un context general supus presiunii naţionalismului găunos, Victor Ioan Frunză lucrează la Târgu Mureş şi cu studenţii maghiari de la Institutul de teatru, îi implică în spectacolele sale, dând un sens autentic ideii de comunitate artistică. Este un alt risc asumat, deşi el ar trebui văzut în condiţiile unei normalităţi profitabile.

L-am suspectat câteodată pe regizor de o indecizie privind **ritmul** spectacolelor sale din ultima vreme. Este evidentă plăcerea sa de a lucra, de a face teatru, de a produce spectaculosul. Uneori aceasta este prelungită în defavoarea ritmului, a măsurii: pare că regizorul se simte frustrat de finalizarea actului teatral, ar vrea ca spectacolul să continue şi după ce i-a dat forma finită.

Sunt sigur că lumea **Satyricon**-ului l-a stimulat foarte mult, lucru transmis prin spectacol şi publicului. Dincolo de frumuseţea imaginilor scenice, de rafinamentul plastic şi calitatea muzicii originale, expresivitatea actorului iese în prim plan, construind corporal ideea regizorală. Într-o stagiune care n-a oferit multe prilejuri de satisfacţie deosebită, **Satyricon** este unul dintre reperele valorice cele mai vizibile.

miscellanea

Cameleonismul domnului profesor de Caragiale

„Asociaţia Balcano-Romaniştilor" promovează studiile ştiinţifice în domeniul filologiei balcano-romanice, în special în domeniul limbii şi literaturii române, al limbii dalmate şi al limbii iudeo-spaniole. Scriitorii, lingviştii şi oamenii de cultură români pot să colaboreze şi să se înscrie în această asociaţie, solicitând informaţii la următoarea adresă: Dr. Maxim Marin, Romanisches Seminar der Universität Bonn, Am Hof 1,53113 Bonn.

● Descoperind că revista noastră face o singură politică – a valorii – mai mulţi parlamentari şi-au exprimat dorinţa să ne citească. În acest sens l-au trimis în misiune pe poetul Ovidiu Genaru. Pentru început, am oferit gratuit 10 exemplare. La viitoarele numere, când comanda, sperăm, va spori considerabil, aşteptăm şi atenţiile.

● Din surse sigure, aflăm că unul din directorii postului de televiziune SOTI, l-am numit pe poetul Nicolae Prelipceanu, va părăsi fotoliul, revenind acolo unde a rămas tot timpul – la România Liberă. E opţiunea lui.

● Spre deosebire de alţi colegi de generaţie care s-au aruncat fie la parlament, fie în afaceri, fie la Cotroceni, D.R. Popescu refuză cu amabilitate orice interviu, orice **mărire**, preferând masa de scris. E pe punctul de a încheia o carte, chiar la sfârşitul acestei luni. Suntem atât de curioşi să publicăm un fragment!

● După scufundarea „Ultimului cuvânt", unde avea o rubrică permanentă, prozatorul Ioan Groşan aşteaptă **Ziua**. A lui Sorin Roşca Stănescu, unde va semna tot editorialul. Boală grea şi publicistica asta!

● Mircea Nedelciu, atât de vehement în şedinţa Consiliului Uniunii Scriitorilor, pe care a şi părăsit-o după ce a înţeles că nu-i ascultat, a revenit într-o audienţă – fără programare! – pentru a anunţa că „Societatea Scriitorilor Profesionişti din România", ce urmează să apară sub impulsul său, nu-i vreo contrareplică la Uniunea Scriitorilor, binecunoscuta şi bine statutata breaslă a autorilor, ci la „Societatea Scriitorilor Români" proprietate a lui Cornel Brahaş, faimosul nostru magazioner de odinioară. Adică, de acum cinci ani. Oare?

Un spectacol noncorformist

Acest număr este ilustrat cu reproduceri după lucrări ale artistului Wahorn András

de CORNELIU ANTIM

Surpriza pe care ne-a oferit-o recent Centrul Cultural al Republicii Ungare, prin prezentarea unuia dintre cei mai marcanţi exponenţi ai tinerei generaţii de artişti plastici, este cu atât mai semnificativă, cu cât relaţiile dintre cele două culturi depăşesc simpla vecinătate. **Wahorn András** este, de fapt, un artist care sfidează graniţele, problemele apartenenţei la un anume tip sau gen de cultură neconstituind pentru el decât preocupări de plan secundar.

El face parte, ce-i drept, dintr-o grupare artistică tutelată esteticeşte de galeria budapestană Müncsárnok, cunoscută oarecum pe plan european pentru orientările sale post-moderniste şi avangardiste. Dar de lucrat, Wahorn András preferă să lucreze dincolo de graniţele ţării, mai multe luni pe an, cu predilecţie în halucinanta metropolă newyorkeză, în condiţii de claustrare boemă.

Artistul maghiar face figură de frondeur, nesocotind canoanele şi cultivând cu obstinaţie, ba chiar cu metodă, am putea spune, variate moduri de expresie. El este deopotrivă muzician şi cineast, pictor şi grafician, poet şi actor, o natură histrionică, deci, plurivalentă, un fel de „om-spectacol" pentru care non-conformismul nu înseamnă neapărat anihilarea sensibilităţii. Dimpotrivă, toată demonstraţia artistică a lui Wahorn pare a fi o pledoarie, în forme acuzat originale, pe cât posibil nespuse şi nevăzute până la el, a sensibilităţii moderne. O modernitate redefinită prin prisma aspiraţiilor şi mentalităţilor generaţiei sale. În acest sens, Wahorn András este un ambasador strălucit al „noului val" şi al timpului său.

Expoziţia de picturi şi desene de la Bucureşti s-a dorit ilustrarea concisă şi expresivă a unui asemenea crez estetic şi moral, manifestat în vuitoarea petrecere a lumii ca o oază de libertate şi candoare, de vervă poetică şi luciditate, de spaimă şi iubire. Din punct de vedere stilistic, Wahorn descumpăneşte privitorul, îl obligă să uite tot ce ştie, dar să şi caute cu înfrigurare repere de orientare într-un spaţiu cultural recognoscibil.

De aceea, nici nu trebuie absolutizate impresiile ori asocierile de circumstanţă. Artistul însuşi este primul care le răstoarnă prin consecvenţa cu care îşi cultivă **inconsecvenţa stilistică**. Un paradox comportamental care îl apropie întrucâtva de natura proteică şi contradictorie a lui Picasso. Dar nu trebuie supralicitat nici acest model, chiar dacă adesea am fi înclinaţi să o facem. Pentru că există în arta lui Wahorn şi acele tendinţe,

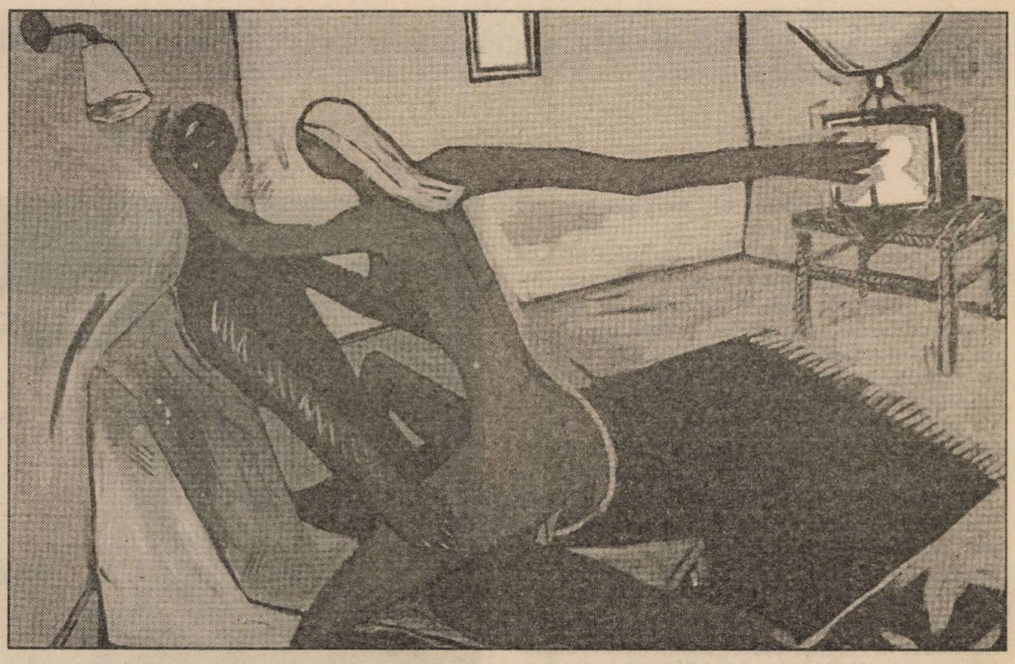

foarte puternice, de „naivizare" a discursului plastic şi a morfologiei compoziţionale. Alteori, cum se observă mai ales în desenele sale, linia se rafinează, raporturile dintre forme induc o tensiune lirică ori dramatică, pendulând între figurativ şi abstractiform.

În toate privinţele, arta lui Wahorn rămâne incitantă şi îşi câştigă lesne privitorii. Nu într-un concert pasiv şi admirativ de voci unanime şi complezente, ci într-un joc al polemicilor deschise şi al spontaneităţii inflamante a ideilor, în care nu pot intra decât cei dispuşi să accepte spiritualmente un astfel de joc. Artistul maghiar are capacitatea şi priceperea, pedantă aproape, de a provoca un veritabil spectacol cu propria sa pictură

● Figura lui Ştefan Cazimir e tot mai prezentă pe micul ecran. Ea (sau el!) ţine să vorbească mai ales în numele scriitorilor români. Numai că, după o emisiune literară, în care un telespectator a ţinut să ştie cum e cu cameleonismul, domnul profesor, comentatorul lui Caragiale, într-un exces de sinceritate, şi-a îndreptat privirea spre Cotroceni. Cel puţin aşa s-a văzut la televizorul nostru. Consecvenţa sa e de admirat.

● Salutăm emisiunea literară de la Televiziune, adusă la ore acceptabile, adică la ore de maximă audienţă. Măcar de nu s-ar răzgândi cei care fac astfel de programări.

● Fănuş Neagu ne-a promis o schiţă foarte scurtă şi foarte tăioasă. O s-o publicăm cu grijă, pentru a nu ne răni.

● La „Târgul internaţional de carte" de la Bucureşti, plasat în sălile „Teatrului Naţional" au fost expuse şi revistele Uniunii Scriitorilor. Bine ne-am vândut şi noi, că, deh, lumea e curioasă la un nou început, dar parcă mai bine s-a vândut „Memoria". Închisorile încă mai aduc frisoane şi curioşi, fie şi prin intermediul paginilor de reviste.

● Cum vă anunţam şi-n numărul trecut al revistei noastre, se pregătesc – pentru a fi decernate - premiile Uniunii Scriitorilor pe anul 1993. În vistieria noastră au intrat deja mai multe milioane. Ca de obicei, cel mai generos sponsor e Credit Bank. Alţii, cum puteţi citi în pagina a doua, ne pun condiţii. De aceea n-au putut pătrunde la rubrica de aici.

● Din Austria, prin intermediul poetei şi traducătoarei Grete Tartler, suntem anunţaţi că vom primi sponsorizări pentru traduceri. Doamne ajută! Şi ajută-i!

● Multă lume bună la deschiderea „Târgului internaţional de carte". I-am remarcat pe Mircea Martin, Marian Papahagi, Ion Mircea. La colţuri au fost băgaţi, lângă editurile lor, Marin Mincu şi Paul Tutungiu. Prezenţa lor acolo stimula cumpărătorii.

● Prozatorul C. Turturică a zburat din postul de şef al caselor de odihnă (mai bine zis un fel de distribuitor-mânuitor), preferând un cuib mai răcoros, undeva la ţară, prin apropierea Piteştiului. Aţi ghicit, ieşind la pensie, şi-a făcut rost de o mică fermă, unde se ocupă şi cu un alt fel de cultură – a căpşunilor. Că tot e vremea lor, vom da o raită până acolo.

● În locul prozatorului, s-a instalat pe scaun doamna Nicoleta Cofsinschi, la fel de promptă în expedierea scrisorilor la munte şi la mare.

● Dacă pentru mare e bătălie – desigur, mare! – pentru munte nu prea se înghesuie autorii. Valea Vinului, Sovata, Călimăneşti, Cumpătul îi aşteaptă. Şi, atenţie, preţurile sunt mult mai rezonabile.

ÎNGERI ŞI INSECTE

● Viaţă după moarte

A.S. Byatt „Angels and Insects", Chatto and Windus, London, 1992

de VIRGIL LEFTER

La prima vedere, cele două ample nuvele, ce alcătuiesc volumul „Îngeri şi insecte" de A.S. Byatt, se înfăţişează ca două incitante poveşti de dragoste. Întreţesute însă, în canavaua lor bogată, se ascund simboluri şi sensuri pe care, până la urmă, cu o artă subtilă, autoarea le scoate la lumină. Lumea „îngerilor şi a insectelor" sugerează o evidentă polaritate, între cele două universuri – ale spiritului şi materiei – existând însă o îngemănare ce-şi dezvăluie treptat, treptat mirificele taine. Prin varietatea planurilor ce se stratifică în structura naraţiunii, autoarea ţinteşte a pătrunde adevăruri mai adânci. Dar, în fine, mai întâi despre „incitantele poveşti de dragoste". „Morpho Eugenia" este istoria unui tânăr entomolog, scăpat dintr-un naufragiu. După ce ani de-a rândul a cercetat fascinantele păduri ale Amazonului, se reîntoarce în Anglia, unde, găzduit de un venerabil pastor, se îndrăgosteşte de fiica acestuia şi, în ciuda deosebirilor sociale şi materiale dintre ei, tinerii se căsătoresc. Viaţa conjugală a celor doi îndrăgostiţi se desfăşoară tihnită, binecuvântată de copii, în atmosfera austeră şi senină a unei parohii. Este o lume elevată, în care preocupările ştiinţifice ale pasionatului naturalist îşi găsesc contraponderea în meditaţiile filozofice ale spiritualizatului pastor, căci, dacă tânărul, adept convins al teoriilor lui Darwin, al scientismului şi pozitivismului secolului său, îşi petrece mai tot timpul studiind viaţa fluturilor şi a termitelor, socrul său se străduieşte, dimpotrivă, să pătrundă miracolul firii, taina Dumnezeirii, noime ce i se par confirmate de însăşi alcătuirea naturii, pe care ginerele şi colaboratorul său le interpretează cu totul altfel. Numai că, dincolo de faţada de respectabilitate şi feerie naturistă, dincolo de calm şi religiozitate, întocmai ca în fremătătoarele păduri amazoniene, unde, nedomesticită, natura îşi trăieşte voluptuos viaţa tainică, în parohia distinsului pastor se petrec lucruri scandaloase. Frumoasa sa fiică întreţine legături incestuoase cu fratele ei, cu robustul, senzualul şi, într-un fel, primitivul Edgar Alabaster. Este un adevăr pe care tânărul entomolog îl descoperă cu uimire, cu neîncredere. Viaţa este atât de complexă şi imprevizibilă, impulsurile sale nu pot fi lesne înfrânate şi, mai ales, lucrurile nu sunt nici pe departe ceea ce par a fi. Existenţa se dovedeşte astfel nebănuit de tainică, ea îşi are legile ei proprii, ades anevoie de pătruns (este aici şi o uşoară ironie) chiar şi de către spiritele ştiinţifice cele mai iscoditoare şi aplicate. Lumea tăgadei şi a revelaţiei divine se confruntă o dată în plus şi, dincolo de vălul aparenţei, pare a sugera autoarea, se ascund miraculosul şi sacrul, un univers tainic pe care elanurile noastre iscoditoare nu-l pot decât intui şi care uneori ni se revelează în nebănuita sa complexitate. „Îngerul conjugal", cea de a doua nuvelă a volumului, este plasată tot în epoca victoriană, la puţin timp după ce Alfred Tenny-

son şi-a publicat amplul poem „In Memoriam". Şi autoarea ne evocă aici istoria unei minunate şi totuşi enigmatice prietenii. Căci se ştie că marele poet a compus această suită de elegii în amintirea unui intim prieten din adolescenţă, merituosul, talentatul şi fermecătorul literat Arthur Henry Hallam, pierit prematur la numai 23 de ani şi lăsând în urmă nu numai regretul unor promisiuni neîmplinite ci şi tristeţea adâncă a două suflete neconsolate. Tennyson a fost legat de această fiinţă printr-o afecţiune ce aminteşte intensele sentimente din ciclul sonetelor shakespeariene, dedicate tânărului blond. Unor cercetători li s-a părut a discerne aici o viaţă a sentimentelor ce transcede platonismul, atingând, de la un anumit punct, poate chiar nefirescul. Neconsolată în urma stingerii din viaţă a lui Arthur a rămas însă şi Emily, sora lui Tennyson, şi nu mai puţin logodnica înzestratului dispărut. După ani de zile, cei doi fraţi îşi scrutează viaţa şi sentimentele, iar povestea lor se transformă într-un obiect al iscodirilor erotice, într-o incitantă evaluare a resorturilor adânci ce le-au marcat tinereţea. În ce a constat sentimentul încercat de cei foi fraţi faţă de acea fiinţă aleasă, care a fost esenţa lui, s-a dovedit el trainic şi cum s-a decantat în timp? Surprinsă din unghiuri diferite, povestea acestor „taine ale inimii" este străluminată de mirifice culori. Pentru Emily, iubirea şi logodna cu Arthur a reprezentat sensul unei vieţi, experienţa erotică unică, ce n-a putut fi compensată, s-ar părea, de căsnicia solidă şi confortabilă, în care s-a refugiat ulterior. Nu a rămas oare Emily credincioasă chiar şi în aceste clipe ale scrutării trecutului, umbrei tutelare a tinereţilor? Nu dovedesc oare sentimentele sale superba perenitate a iubirii, ce, ades, nu se istoveşte, indiferent de trecerea timpului? Pentru Tennyson, prietenia cu Arthur va fi reprezentat ceea ce Shakespeare numeşte „a marriage of true minds", o afinitate puternică, o relaţie umană a cărei esenţă şi taină va fi rămas veşnic învăluită în aura purităţii. A fost o experienţă umană ce l-a marcat pe viaţă. Artist fiind, exorcizarea lui Tennyson s-a produs prin scrierea poemului „In Memoriam" care, la 17 ani după dispariţia prietenului adorat, îi permitea marelui poet să-şi descarce sufletul. De altfel, la puţin timp după 1850, Tennyson s-a căsătorit şi a avut doi fii. O fotografie de epocă ni-l înfăţişează cu două firave şi suave făpturi (unul dintre fiii poetului a purtat numele prietenului adorat) pe care le înconjoară cu o învăluitoare afecţiune paternă. Dar oare cu aceasta totul s-a sfârşit? Fiinţa de dincolo de fruntariile vieţii a fost oare uitată? Sora poetului crede că, aidoma oricărui artist, prin simplul act al creaţiei, Tennyson s-a descotorosit de veşmântul mistuitor al prieteniei şi iubirii iar viaţa sa s-a scurs, mai apoi, lin şi fără de probleme. Dar creaţia sa ulterioară n-a purtat ea, oare, într-un fel, amprenta fiinţei ce i-a marcat tinereţea? A.S. Byatt nu încearcă să dezlege misterul unui poem şi al unui fapt biografic. Ea înfăţişează cu erudiţie şi inteligenţă datele unui caz. Prudentă şi înţeleaptă, se sfieşte de a da un răspuns răspicat căci taina se cuvine a-şi păstra mai departe aura neştirbită. Totul pluteşte într-un vag cu autentice valenţe poetice. Numai că dincolo de această poveste de dragoste (şi istorie a unei prietenii), nuvela conţine şi un alt plan. Este lumea umbrelor, a vieţii de dincolo de mormânt, preocuparea pentru spiritism care, în secolul al XIX-lea, copleşit de materialism, a fost atât de intensă. Ni se revelează astfel că spiritele, duhurile şi fantomele bântuie lumea celor

vii. Şi nu întâmplător, un spirit straniu se iveşte cu obstinaţie la şedinţele de spiritism ale sorei lui Tennyson. S-ar părea că spiritul cu pricina nu este altul decât sufletul logodnicului dispărut. Mesajul său de dincolo de viaţă este limpede – pentru el iubirea nu s-a stins, Arthur mai aşteaptă, mereu credincios, reunirea cu fiinţa ce i-a fost hărăzită. Dovadă a esenţei nepieritoare a iubirii, pildă a comuniunii sufletelor dincolo de moarte, este şi faptul că un duh blând bântuie şi lumea marelui Tennyson. Nuvela lui A.S.Byatt sugerează existenţa vieţii dincolo de mormânt. Un benefic fior metafizic o străbate şi sensurile naraţiunii se dezvăluie în ultimă instanţă surprinzătoare tulburătoare, purificatoare. De altfel, un fir uneşte cele două povestiri. Arturo Papagay, căpitanul vasului cu care se înapoiază în Brazilia, tânărul naturalist trădat de soţia incestuoasă, este soţul unui medium, personaj principal în cea de a doua nuvelă. Doamna Papagay îşi mai aşteaptă soţul dispărut, cu ani în urmă, într-un naufragiu. În adâncul sufletului mai nutreşte o firavă speranţă, deşi raţiunea îi spune că este în firea lucrurilor ca soţul ei să fi pierit pentru totdeauna. Şi oricât ar părea de straniu, povestirea se încheie cu apariţia soţului dispărut. Întâlnirea celor doi, având drept fundal orizontul nemărginit al mării, este simbolică. Este un soi de resurecţie, o revelaţie ce se petrece pe fundalul elementului primordial al apei – pe care viaţa se profilează în toată enigmatica sa complexitate. Cele două povestiri devin astfel una singură, un liant tainic le uneşte. Şi dincolo de „incitantele poveşti de dragoste", dincolo de lumea fascinantă a spiritului, cartea lui A.S. Byatt este de o premeditată coerenţă. Într-un plan mai adânc, tema sa esenţială este resurecţia, revelaţia existenţei vieţii după moarte. De altfel, aceasta este o temă obsedantă a creaţiei sale. În monumentalul „romanţ" – „Posedaţii" – şi, nu mai puţin, în volumul de eseuri critice „Pasiuni intelectuale" (remarcabil pentru orice cercetător al literaturii engleze) tema resurecţiei revine ca un fir roşu. Într-o lume copleşită de haos şi de sentimentul zădărniciei existenţei, riscând să eşueze în aleatoriu, mitul resurecţiei – şi spectacolul morţii şi reînvierii zeilor, capabil a conferi acestui mit autoritatea primordială (citându-l pe Lionel Trilling, autoarea afirmă că pentru prozatorul englez contemporan, „Creanga de aur" a lui Frazer este o carte de căpătâi) – capătă o evidentă pertinenţă. Fără îndoială că sensurile multiple ce le implică recentul volum al lui A.S. Byatt sunt fascinante pentru cititor, dar, deopotrivă fascinantă pentru acesta este arta desăvârşită a distinsei prozatoare căci „Îngeri şi insecte" este un adevărat regal. Cu o savantă ştiinţă a eclerajului romantic, cu un har deosebit în evocarea atmosferei, autoarea te prinde în mrejele unui text de vrajă. Episodul „norului de fluturi", mirifică sugerare a efemerei feerii a lumii materiale, atmosfera şedinţelor de spiritism cu fiorul lor plutonic (există în „Îngerul conjugal" şi un personaj desprins parcă aievea din poemul lui Poe, este vorba de corbul Aaron, pe care doamna Emily Jesse îl ţine în preajma sa la şedinţele de comuniune cu lumea duhurilor), în fine, evocarea „colocviilor filozofice" ale celor doi prieteni (Arthur Henry Hallam şi Alfred Tennyson) în cadrul paradisiac al grădinii cu trandafiri de la Somersby, dar, mai ales, ştiinţa sugerării tainei, a insinuării echivocului şi ambiguităţii ce pluteşte asupra lumii cenuşii a umbrelor fac din „Morpho Eugenia" şi „Îngerul conjugal" două autentice piese antologice. Despre cea mai recentă carte a unui scriitor englez, editorii spun, de regulă, că este şi cea mai bună. Creaţiile anterioare ale lui A.S. Byatt nu sunt cu nimic inferioare ultimului volum al său, aici însă virtuozitatea stilistică este de-a dreptul remarcabilă. Scriitoarea a mărturisit, de altfel, fără reticenţe, că o preocupă, în cel mai înalt grad, raporturile limbajului cu lucrurile, ideile şi naraţiunea. În „Îngeri şi insecte", limbajul este, deopotrivă, virginal, are virtuţi de incantatorie poezie, dar are şi splendori de delicată materialitate, este când catifelat, când strălucind cu irizări de piatră preţioasă. O dată în plus, A.S. Byatt este preocupată de continuitatea dintre trecut şi prezent (epoca victoriană şi unele dileme ale propriei noastre lumi, în cazul de faţă) de mitul resurecţiei şi de viaţa de dincolo de moarte, o dată în plus, foloseşte cu rafinament şi preţiozitate virtuţile limbajului. Cartea sa atât de autentică se nutreşte şi de această dată din livresc şi erudiţie. Aluzii mascate sau evidente referiri la Dante („Vita Nuova"), Donne, Keats, Dante Gabriel Rossetti, Poe dar şi Jane Austen şi alţi creatori, ce sporesc bogăţia de conotaţii a textului, se îmbină cu uluitoarea cunoaştere a ştiinţelor naturale (entomologiei), a spiritismului şi operei lui Swedenborg. Şi din toată această îngemănare de livresc şi genuin (într-o notă, autoarea dezvăluie sursele savante ce i-au slujit la scrierea acestei cărţi, goana colaboratorilor prin anticariate pentru a descoperi cărţi rare, iconografia aleasă cu grijă căci „Îngeri şi insecte" este, într-un fel, o carte eveniment, dacă nu am ţine cont decât de coperta concepută de Norman Adams, special pentru acest volum) se iveşte o scriere vie, fascinantă, reconfortantă, transpare nu numai bogăţia de sensuri a existenţei, dar şi acel sentiment stenic că viaţa are un **sens**, că la fel ca erosul ea nu se iroseşte, că există, de fapt, viaţă după moarte.

Thomas McGreevy (Irlanda)

Gioconda

Costişele erau apă
de-argint în prăvălire,
Jos,
Şi împrejur,
Şi pretutindeni,
Şi-n jurul albelor trunchiuri
de copaci sclipitori,
Departe pe cât cuprinde
ochiul sensibil,
De-a lungul celor două
despicături ale văii,
Şi dincolo,
Şi peste tot
Vârtejuri de apă argintie!

Norii
Albaştri-cenuşii
Tiviţi cu roz
Şi chenăruiţi cu-argint,
meditau.

Soarele nici n-a răsărit şi
nici n-a apus
nefiind intreresat de
activităţi politice.

Coame albe săltau asemenea
spumei.
Şerpi sinilii alunecau
În destrămarea unui suflet.

În româneşte de
Petre Stoica

Sub semnul Normandiei

● Noutăţi editoriale americane şi franceze

David Thoreau, FAITH IN A SEED AND OTHER LATE NATURAL HISTORY WRITINGS (Editura Island Press/Shearwater Books).

Texte editate de Bradley P. Dean, în care vigoarea perenă a cuvintelor lui Thoreau nu poate fi separată de autoritatea imperativului moral.

Eugene O'Neill, COMPLETE PLAYS (Editura Library of America; 3 vol) şi NINE PLAYS (Editura Random House/Modern Library).

Dintre cele trei volume publicate de Library of America, primul cuprinde piese într-un act, precum „Fog", nereeditată de multă vreme, cel de al doilea fiind completat cu o cronologie a vieţii lui O' Neill. Piesele publicate de Modern Library reprezintă o selecţie a autorului însuşi şi aparţin perioadei de dinaintea decernării Premiului Nobel (1936).

Willard Sterne Randall, THOMAS JEFFERSON: A LIFE (Editura Henry Holt & Co.).

O biografie alcătuită cu multă acurateţe şi scrisă cu sensibilitate, închinată legendarei personalităţi care a întrevăzut cel mai bine nu numai pericolele şi promisiunile Americii, dar şi „dorinţelei ei invizibile".

Baptiste-Marrey, LE PEUPLE SANS LOI (Editura Juillard). La treizeci de ani după ultimul război mondial, locuitorii dintr-un sat oarecare depun mărturie despre viaţa acelor ani terifianţi. Şi despre epocă, în ansamblul ei.

Yves Brichet, LA PART ANIMALE (Editura Gallimard). Roman în care „animalitatea" este analizată multifaţetar, cu mijloacele specifice literaturii.

Remo Foriani, VALENTIN TOUT SEUL (Editura Denoël). Ziarist şi autor dramatic, Remo Foriani scrie un roman sub formă de memorii, sau un ciclu de memorii sub formă de roman.

Gil Jouanard, LE GOUT DES CHOSES (Editura Verdier). Proze scrise de un poet care întreprinde o serie de flanerii în Franţa, România şi Irlanda.

(La realizarea grupajului au fost folosite revistele SINTEZA, LA QUINZAINE LITTERAIRE şi MAGAZINE LITTERAIRE).

Alexandru Spânu

RAY

***Considerat de un Ihab Hassan, de pildă, drept „cel mai poet dintre toţi autorii de science-fiction", Ray Bradbury s-a născut într-o modestă localitate din Illinois în 1920 şi, după ce în adolescenţă a practicat mai multe meserii (între care şi cea de vânzător de ziare), începând cu deceniul cinci s-a afirmat drept unul dintre cei mai originali scriitori americani contemporani. Cărţile sale* - Cronicile marţiene, Vinul de păpădie, Un remediu pentru melancolie, „R" de la rachetă şi „S" de la spaţiu *(ca să citäm doar o parte**

NAVIGATORUL SE

— Bună dimineaţa, Căpitane.

— „Bună dimineaţa Hanks."

— „Cafeaua e gata, sir, luaţi loc."

— „Mulţumesc, Hanks."

Bătrânul se aşează la masa de lemn, cu mâinile în poala hainei. Privindu-le, observă că seamănă cu păstrăvii pestriţi ce se hârjonesc în apele reci ale torentelor. Avusese şansa de a vedea asemenea păstrăvi în pâraiele montane, cândva, pe la vârsta de zece ani. Tremuratul mâinilor începuse să-l fascineze pe măsură ce observa tendinţa lor de a deveni mai palide…

„Căpitane", întrebă Hanks, „te simţi bine?"

Căpitanul tresări şi-i aruncă o privire fulgerătoare, ca pe vremuri.

„Bineînţeles, ce vrei să insinuezi?"

Bucătarul lăsă jos cafeaua din care se ridicau aromele pierdute în trecut ale atâtor femei care abia acum îi amăgeau simţurile cu vagi amintiri. Deodată, îl apucă strănutatul şi Hanks se repezi să-i ofere o batistă.

„Mulţumeasc, Hanks." Îşi suflă nasul şi apoi, tremurând, se apucă de sorbit licoarea.

„Hanks?"

„Ascult, Căpitane."

„Barometrul scade."

„O, nu, sir, indică doar o vreme frumoasă, o vreme blândă", replică Hanks fixând peretele respectiv.

„Furtuna se pregăteşte să pornească şi va dura mult până ce calmul se va restabili."

„Nu vreau s-o ţinem iar lanţ cu asta", ripostă Hanks.

„Spun numai ce simt. Calmul ăsta trebuie să ia sfârşit într-o bună zi. Vine ea, furtuna. Sunt pregătit, de mult o aştept."

Mult timp, într-adevăr. Câţi ani or fi? Nisipul se scurgea din clepsidră la nesfârşit…Se sculă în picioare, legănându-se, se îndreptă spre ea, o deschise şi păşi înăuntru…

…pe treptele unei case ca o probă de corabie, construită din chiar scânduri de navă date cu catran. Privirea lui aţintită înainte nu întâlnea imensitatea apei, ci doar ţărâna dogorită de soare a unei curţi. Aplecat pe balustradă, nu zărea decât şiruri nesfârşite de dealuri molcome în orişice direcţie.

Ce naiba caut aici, izbucni nervos în gând, pe această ciudată casă-corabie pierdută în inima preeriei, de unde doar ciripitul păsărelelor, vestind când venirea primăverii, când căderea toamnei, mai răzbate spre mine? Luă binoclul de pe marginea balustradei şi scrută vastitatea deşertică a pământului, aidoma celei a vieţii înseşi.

Kate Katherine Katie, unde eşti?

Noapte de noapte, înghiţit de patul său, se avânta înainte pe drumurile memoriei. Era singur, de douăzeci de ani era singur, exceptându-l pe Hanks, cel dintâi chip pe care-l zărea în zori, cel din urmă la apus.

Şi Kate?

O mie de furtuni în urmă şi o mie de mări calme, a existat o furtună şi un calm de după furtună care i-au trasat tot restul vieţii.

„A, uite-o pe Kate!", îşi-auzi vocea matinală, pe când alerga pe cheiuri. „Iată corabia care ne va duce oriunde vom dori!"

Şi iarăşi porneau, o pereche incredibilă: Kate, cel mult douăzeci şi cinci de ani, de-a dreptul miraculoasă, în timp ce el trecuse binişor de patruzeci, dar nu însemna mai mult decât un copilaş pe care ea îl ţinea de mână, târându-l către estacadă. Apoi, ezitantă, Kate întorcea capul spre dealurile alexandrine ale oraşului San Francisco şi rostea cu jumătate de voce: „Nu voi mai pune piciorul pe pământ niciodată!"

„Ei, nu va dura chiar atât de mult!"

„O, ba da", spunea ea încetişor, „va fi o călătorie foarte lungă." Şi, pentru o clipă, tot ce auzea nu era decât scârţâitul impunător al navei, precum Soarta întorcându-se de pe o parte pe alta în somn.

„Nu lua în seamă ce-am zis adineauri. Prostii!", revenea ea, după care păşea pe vas. Noaptea aceea navigau spre Insulele Sudice, un mire cu pielea ca de broască ţestoasă şi o mireasă mlădie ca o salamandră dansând pe vatra în flăcări a punţii din spate, în nopţile toride de august.

Apoi, în mijlocul călătoriei, calmul scăldă nava ca o imensă respiraţie înfierbântată, o boare ce suspendă pânzele într-un oftat tânguitor şi totuşi paşnic. Poate că oftatul acesta l-a trezit sau poate că a fost Kate cea care s-a ridicat să-l asculte. Nici măcar un capăt de frânghie care să balanseze în gol, nici o şoaptă a velei, nici lipăitul tălpilor goale pe punte…Corabia parcă amuţise. Era ca şi cum luna, ridicându-se pe firmament, ar fi rostit un singur cuvânt de argint: PACE.

Marinarii, ţintuiţi la locurile lor de incantaţia magică a acestui cuvânt, nici n-au întors capul să-şi vadă căpitanul îndreptându-se, împreună cu soţia sa spre balustradă, unde, contemplând liniştea, au înţeles că prezentul devenise Eternitate. Şi apoi, ca şi cum ar fi putut citi viitorul în oglinda care imprima corăbiei acea stranie mişcare, ea rosti, cu fervoare: „N-a mai existat niciodată o noapte mai frumoasă sau doi oameni mai fericiţi pe o corabie mai frumoasă. O, aş dori să rămânem aici o mie de ani, am găsit lumea noastră perfectă în care putem trăi urmând numai legile date de noi. Jură-mi că nu mă vei lăsa să mor niciodată."

Ce naiba caut aici, izbucni nervos în gând, pe această ciudată casă-corabie pierdută în inima preeriei, de unde doar ciripitul păsărelelor, vestind când venirea primăverii, când căderea toamnei, mai răzbate spre mine?

„Niciodată," încuviinţă el. „Vrei să ştii de ce?"

„Da, şi fă-mă să cred în asta."

Apoi el îşi reaminti de povestea auzită cândva, în care o femeie atât de frumoasă încât zeii erau geloşi pe Timp a fost trimisă pe mare cu porunca de a nu mai atinge ţărmul niciodată, căci pământul nu i-ar mai fi adus decât zadarnice întâlniri şi drumuri fără noimă şi sălbatice sperieturi, de pe urma cărora s-ar fi ales numai cu moartea. În schimb, dacă ar fi rămas pentru totdeauna pe mare, i-ar fi fost dăruită viaţa şi frumuseţea veşnică. Aşa că ea navigă ani în şir, trecând pe lângă insulele în care iubitul ei îmbătrânea. În cele din urmă, permisiunea de a se reîntoarce pe pământ nefiindu-i acordată, s-a decis să se înapoieze la ţărm, indiferent de urmările faptei sale. Acolo, iubiţii s-au regăsit, însă, după o noapte plină de minunăţii şi splendoare, când el s-a trezit în zori n-a mai găsit alături o tânără încântătoare, ci o femeie foarte bătrână, ca o frunză de mult ofilită.

„Oare am mai ascultat povestea asta vreodată?" întrebă Căpitanul. „Sau ne-o va spune şi nouă cineva mai încolo când noi înşine vom face parte din ea?"

Kate râdea. Îşi răsturnă capul pe spate şi dădu drumul unui râs în cascade, încât toţi se întoarseră spre ea şi zâmbiră.

„Tom, Tom, îţi mai aminteşti ce ţi-am spus înainte de a debarca? Că nu voi mai pune niciodată piciorul pe pământ? Acum, bănuiesc motivul pentru care ai pornit la acest drum cu mine. În regulă, atunci, voi rămâne la bord oriunde vom ajunge, chiar de-am înconjura lumea toată. Drept urmare, voi rămâne neschimbată şi tu la fel, nu?"

„Da, voi avea întotdeauna patruzeci şi opt de ani!"

Râse şi el, bucuros că izgonise toată mohoreala din el, o luă pe după umeri şi o sărută pe gâtul ei unic, ce parcă se înclina spre iarnă în mijlocul lui august. Iar noaptea aceea, în liniştea strălucitoare ce părea că va dura o veşnicie, ea se pogorî ca o ninsoare în patul Căpitanului…

„Hanks, îţi aminteşti liniştea aceea din august '97? Cât o fi ţinut?"

„Vreo nouă-zece zile, sir."

„Nu, Hanks, jur pe asta, am trăit nouă **ani** întregi în zilele alea de calm desăvârşit."

Nouă zile sau nouă ani. Şi, în mijlocul acelor zile şi ani, se gândi, o, Kate, sunt atât de fericit că te-am adus cu mine, că nu i-am lăsat pe ceilalţi să râdă de pretenţiile mele de a întineri prin simpla ta atingere…

Iar liniştea aceea adâncă, profundă, se revărsa către centrul oceanului planetar, sub care nu mai era nimic, chiar continentele prăbuşindu-se şi scufundându-se acolo cu timpul.

Spre sfârşitul celei de-a zecea zile, după alte nouă în care oamenii nu au avut mai nimic de făcut, o insulă începu să se ivească, încetul cu încetul, la orizont.

Căpitanul îi spuse soţiei sale: „Kate, noi dăm o raită după provizii. Vrei să vii cu noi?"

Ea ţintui insula cu privire stranie, de parcă ar fi cunoscut-o încă înainte de a se naşte, şi dădu din cap în semn că nu. „Duceţi-vă! Eu nu pun piciorul pe pământ până nu ne întoarcem acasă."

BRADBURY

din titlurile reprezentative) - propun o altă poetică a genului decât cea uzuală/uzată. S.F.-ul lui Bradbury rămâne în primul rând literatură, ceea ce atestă şi selecţiile din proza scurtă a acestui prolific autor. În* Mecanismele fericirii, *volumul din care am selectat textul de faţă, gama exprimărilor este extrem de diversă, monopolul S.F.-ului fiind abandonat în favoarea plăcerii debordante a povestirii, ceea ce confirmă încă o dată că nu întâmplător un autor ca Bradbury a fost încununat şi cu premiul O'Henry.

ÎNTOARCE DE PE MARE

Privind-o, înţelese că ea, din instinct, trăia în mitica femeie de aur din mit…Aidoma aceleia, presimţea răul ascuns pe plaja singuratică de nisip şi coral, care ar fi putut-o vătăma sau chiar ucide.

„Dumnezeu să te aibă în pază, Kate! Nu lipsim decât trei ore."

Porni spre insulă împreună cu oamenii lui. Într-un târziu se întoarseră cu cinci butoiaşe de apă dulce şi bărcile pline de fructe şi flori. Kate a gustat cea dintâi din apa proaspătă. Trecându-şi mâna prin păr, scrutând valurile încremenite în noapte, spuse: „E spre sfârşite. Vremea se va schimba de mâine dimineaţă. Tom, să mă ţii bine. După toată zăpuşeala asta, va fi atât de frig!"

Noaptea, se trezi. Kate, respirând înăbuşită în întuneric, murmura. Mâna ei, albită de febră, o cuprinse pe a lui. Femeia ţipă în somn. O apucă de încheietură şi atunci percepu primul semn al furtunii ce se apropia. Cum stătea lângă ea, corabia se ridică pe creasta unui val uriaş şi dintr-o dată liniştea se sparse. Furtuna se porni ameţitor, şi după ea alta. Din cele două furtuni, una se sfârşi brusc: febra care izbucnise în Kate şi o adusese la acel stadiu de incredibilă paloare. O linişte imensă se strecură în trupul ei şi după aceea un calm definitiv se instală. Kate fu gătită pentru ultima ei întâlnire cu marea, în pânză de velă. Apa nu se clinti decât o secundă. Apoi, fără nici o urmă, Kate şi viaţa dispărură pentru totdeauna.

„Kate, Kate, o, Kate!"

Liniştea de după această furtună a durat tot restul vieţii sale. Din acea clipă, Căpitanul nu a mai ridicat vocea sau pumnul spre nimeni. Cu glasul fără nici o inflexiune şi mâna aproape inertă, mai înconjură o dată globul, duse mărfurile în portul de destinaţie, apoi, îşi întoarse pe vecie faţa de la mare; lăsându-şi corabia să putrezească în docul verzui al ultimului port, făcu cele 1200 de mile în interiorul continentului. Orbeşte, cumpără pământ, orbeşte construi, avându-l doar pe Hanks alături, fără să-şi bată capul mult timp cu ceea ce a cumpărat sau construit. Ştia doar că întotdeauna fusese prea bătrân, iar tânăr numai o oră împreună cu Kate, acum fiind şi mai bătrân şi total lipsit de perspectiva încă unei ore identice.

Astfel că, în mijlocul continentului, o mie de mile de ocean la est, o mie de mile de ocean la vest, îşi blestema viaţa, blestemând totodată apa, amintindu-şi nu ceea ce primise de la ele, ci ceea ce îi fusese luat cu atâta uşurinţă înapoi. Pe uscat, se puse pe treabă, îngropă în pământ sământă, se pregăti în vederea primei recolte şi se numi pe sine fermier. Dar, într-o noapte, în prima vară trăită atât de departe de mare, fu trezit de un sunet incredibil, familiar. Tremurând în pat, îşi spuse că nu poate fi adevărat…Nu, nu se poate! Am înnebunit! Dar…**ascultaţi!**

Deschise uşa casei ca să privească în depărtare pământul. Păşi pe verandă, uluit de gesturile pe care le făcea împotriva voinţei lui. Apucă strâns de balustradă şi, cu ochii umezi, scrută întinderea. Acolo, în lumina lunii, colină după colină, lanul de grâu se mişca în bătaia vântului precum valurile unei alte mări. Un imens Pacific de grâne se unduia în faţa lui, cu casa, acum recunoscută în chip de corabie, stând nemişcată în mijlocul lui.

A rămas afară jumătate din noapte, cutremurat de descoperirea sa, pierdut în adâncul acestei mări interioare. Şi, o dată cu trecerea vremii, scândură cu scândură, tachet cu tachet, casa se transformă până ce ajunse la dimensiunile, forma şi alura corăbiilor pe care el navigase în contra vânturilor sălbatice şi a abisurilor de apă.

„Cât a trecut, Hanks, de când nu am mai văzut oceanul?"

„Douăzeci de ani, Căpitane."

„Nu, de ieri dimineaţă."

Întorcându-se în casă, simţi cum inima îi bate cu putere. Barometrul de perete se acoperi de nori, fulgeră palid, lăsând ca lumina produsă să-i mai joace un pic pe retină.

„Mulţumesc, Hanks, nu vreau cafea. Aş bea puţină apă rece."

Hanks plecă după apă şi se întoarse imediat.

„Hanks! Promite-mi că o să mă îngropi la un loc cu ea."

„Dar, Căpitane, ea este în…", însă Hanks curmă firul celor spuse. „Acolo unde este ea. Am înţeles Căpitane."

„Bun. Dă-mi te rog ceaşca acum."

Apa era proaspătă. Izvora din insulele de sub pământ. Avea gustul somnului.

„O singură ceaşcă, Hanks. Avea dreptate, să ştii. Nu trebuia să mai atingă niciodată pământul. Dar eu i-am adus apă **de pe pământ** şi pământul a supravieţuit în apa care i-a atins buzele. O singură ceaşcă a fost de ajuns. O, dacă-aş fi ştiut…!"

Ridică obiectul în dreptul său, cu mâinile-i acoperite de rugina timpului. Un taifun se stârni de nicăieri, umplând ceaşca ochi. Sorbi cu nesaţ acest taifun. „Hanks", ţipă cineva. Dar nu Căpitanul. Taifunul, proiectându-şi vârtejul înainte, dispăru şi, o dată cu el, şi Căpitanul. Ceaşca se prăbuşi goală pe podea.

Era o dimineaţă blândă. Aerul mirosea plăcut, iar vântul sta nemişcat. Hanks muncise jumătate din noapte săpând groapa şi jumătate din dimineaţă umplând-o la loc. Acum, munca era terminată. Pastorul ajutase şi el, iar acum Hanks aşeza ultima brazdă la locul ei. Pe mormânt se ridica, în chip de monument funerar, o movilă de grâu de înălţimea unui băiat de zece ani. Hanks înghenunche şi aşeză ultimul bob.

„Nici un însemn?", întrebă pastorul.

„Nu, sir, nu va fi nici unul."

Pastorul fu gata să protesteze, dar în cele din urmă înţelese.

„A fost o înmormântare marinărească, deci", adăugă.

„Da. Aşa cum am promis."

Prezentare şi traducere de Dan-Silviu Boerescu

CARTEA ANULUI ÎN VIZIUNEA EDITURILOR PARTICIPANTE

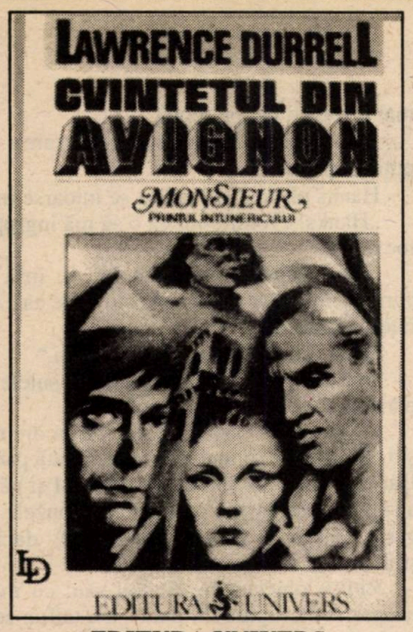

EDITURA UNIVERS
Lawrence Durrell, COMITETUL DIN AVIGNON, 294 pag., 1.750 lei

EDITURA ANASTASIA
Georges Habra, IUBIRE ŞI SENZUALITATE, 288 pag., 3.100 lei

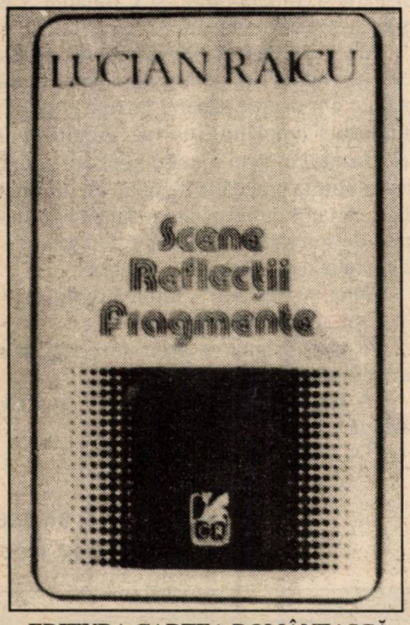

EDITURA CARTEA ROMÂNEASCĂ
Lucian Raicu, SCENE. REFLECŢII. FRAGMENTE, 190 pag., 800 lei

EDITURA DACIA
Alice Voinescu, SCRISORI CĂTRE FIUL ŞI FIICA MEA, 190 pag., 1.250 lei

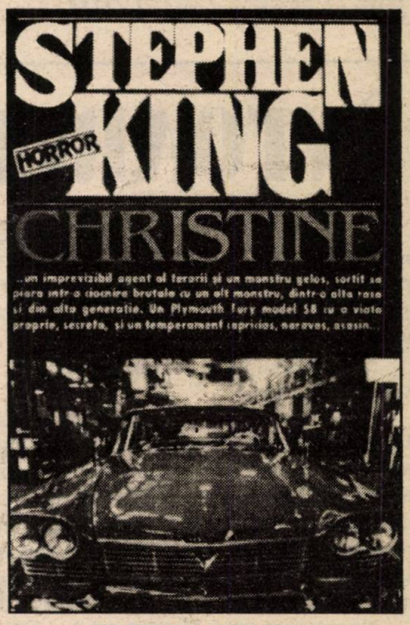

EDITURA NEMIRA
Stephen King, CHRISTINE, 494 pag., 4.500 lei

EDITURA HUMANITAS
Jean Laplanche / J.–B. Pontalis, VOCABULARUL PSIHANALIZEI 460 pag., 15.000 lei

FUNDAŢIA CULTURALĂ ROMÂNĂ
Vasile Voiculescu, CĂLĂTORIE SPRE LOCUL INIMII, 187 pag., 2.800 lei

EDITURA TEORA
Isac Asimov, SFÂRŞITUL ETERNITĂŢII, 205 pag., 2.490 lei

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Luceafărul

Săptămânal de literatură. Nr. 3 (181), serie nouă. Miercuri 22 iunie 1994. Preţ: 400 lei

GEO DUMITRESCU: «Libertatea de a trage cu puşca şi celelalte versuri»

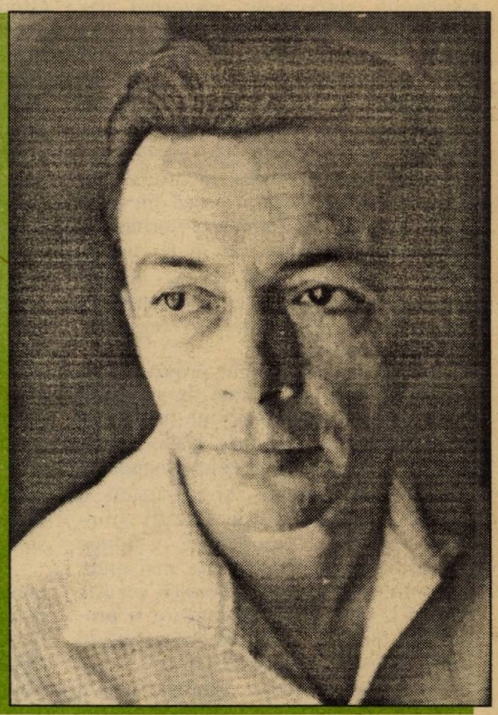

EDGAR POE: VIZIONAR ŞI BLESTEMAT

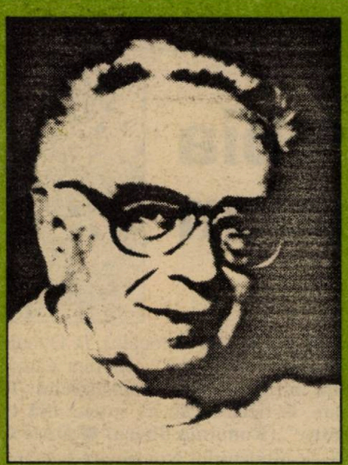

Vintilă Horia: RAŢIUNILE TEMNICERULUI

Gabriel Garcia Marquez: SPAIME DE AUGUST LUMINA ESTE CA APA

România - Columbia sau Sorescu - Marquez

• După arşiţe pustiitoare, de era cât pe-aci să credem că am fost transmutaţi în Rotiseria, cineva, acolo sus, ne-a ascultat lamentaţiile şi ploile au muiat pământul, sindicatele, guvernul, iar fotbalul pe Marin Sorescu. Bănuind că meciul dintre Columbia şi România nu e o confruntare doar între culori şi meleaguri, ci între culturi, ministrul nostru s-a simţit singurul capabil să-l înfrunte, de la egal la egal, pe Gabriel Garcia Marquez, acolo, la oficiali. În pauză urma să-i împărtăşească din vasta sa experienţă de demnitar, vorbindu-i mai ales de fericirea de a fi român. Slavă domnului, aici, ca şi la alte capitole, stăm pe roze şi creatori ca Marin Sorescu, prin toată strategia lor, le sporesc faima.

• Fire solitară (singur printre poeţi, nu?) discretă şi cu teamă de străini şi locuri necunoscute (e prima oară când iese în afara graniţelor!) aşadar, incapabil de a descifra paralelele inegale şi meridianele curbate, şi-a căpătat o călăuză interstelară, pe alocuri ştiinţifico-fantastică, numai să-i alunge proverbiala sa sfioşenie, ba, mai mult, să-i întreţină mitul care domină această lună. El, vărul lui Shakespeare şi protectorul lui Sucă, ca să devină scriitorul total – eventual, multilateral – nu trebuie să scape nimic, fiindcă patria îl slăveşte, iar puterea îl blagosloveşte. Mironov s-a sacrificat, şi ceva cărţi a compus(!), altfel nu-l accepta rivalul lui Marquez. Răvăşită acum de talente şi genii, America a primit vizita şi a altor intelectuali de vază şi glastră, fiindcă trebuia să arătăm lumii pe ce tablou mai jucăm, cum ne onorăm valorile şi la ce imagine tânjim.

• Apropo de imagine, valori şi vedete, că de-i bal, carnaval să fie, emisiunea „24 pentru '94" a fost prezentată de ideologul ei, Dumitru Graur, ca unica în lume – doamne, avem protocronismul în sânge! – şi toţi cei care au furat câteva secvenţe au crăpat de invidie, de parcă s-ar fi ospătat cu lucernă. Retras până acum într-o chilie a solitudinii, odrasla marelui lingvist a simţit că sunt tot mai puţini cei care slăvesc pământul românesc şi a luat pe cont propriu această acţiune, de-l puteai confunda uşor cu bardul de la Bârca în cârdăşie cu cel de la Butimanu. Acest B.B. în panglici patriotice şi-a dezvăluit rapid superdotarea, articulând rar, apăsat, un titlu ce i-a împins pe mulţi în amvonul refuzaţilor – o cântare a României. Şi noi care ştiam că se rosteşte „Cântarea României"! Predându-ne o lecţie de geografo-istorico-economico-culturalo-cioclopedică, Dumitru Graur ne-a aruncat în complicitatea cucului şi în apropierea sânului lui Avram.

• Tot cu această ocazie şi-au dat cu părerea, au filosofat, au suflat vânt în poalele tricolorilor intelectualii noştri de rasă şi de casă, unul mai faimos decât altul, Oliviu Gherman, Adrian Păunescu, Nicolae Văcăroiu, C.V. Tudor, Ion Iliescu (cu suplimente prezidenţiale!), Alexandru Mironov. Au absentat, din motive care ne scapă, Valeriu Râpeanu, Dinu Săraru, Ion Potopin, Ion Crânguleanu. Poate, la viitoarele **europene** vor recupera totul. Că iar am început **să facem totul** pentru a nu fi tradiţia paralizată, iar oamenii ei lăsaţi în afara cântărilor mondiale.

Sighetul şi patria

de NICOLAE PRELIPCEANU

Departe de lumea dezlănţuită, la marginea Sighetului şi sub dealul Solovan, curge – liniştită deodată – Iza. Unul dintre cele două râuri între care a fost aşezat acest oraş din nord. Celălalt, Tisa, mărgineşte chiar ţara. Lângă Tisa e cimitirul săracilor şi în pământul lui de la capătul ţării au fost îngropate trupurile multor oameni de seamă ai României. Nici o cruce, nici un semn, doar un pământ cu denivelări pe care le bănuieşti a fi morminte, sub tălpile tale – ceea ce a mai rămas dintr-un Iuliu Maniu, dintr-un Valer Moldovan, dintr-un Gh. I. Brătianu. În oraş ori în satele din împrejurimi, mai trăiesc unii dintre aceia care i-au dus către moarte pe toţi aceştia, Vasile Ciolpan, trogloditul comandant al închisorii în anii '50, Satmari, fostul ofiţer politic la care, se spune, s-ar mai păstra unele obiecte personale ale lui Iuliu Maniu. Toţi aceştia, aşa cum afirmase – pare-mi-se – Nikolski, nu-şi făceau, atunci, demult, decât datoria. Într-un film pe care fata lui Toma Arnăuţoiu şi a Mariei Plop, Ioana Voicu, l-a realizat cu Elisabeta Rizea, bătrâna ţărancă din Nucşoara accentuează chiar asupra acestui fapt: comuniştii au ucis minţile cele mai luminate ale neamului, ca să conducă ei ţara, ca să o ducă spre distrugere. Câtă apă va fi curs pe Tisa, alături de cimitir, din noaptea în care, hoţeşte, nişte oameni fără de minte vor fi răsturnat în groapa umedă corpul unuia dintre cei care au realizat România modernă! Şi câtă apă va mai curge până când adevărurile despre genocidul comunist se vor spune cu glas tare, fără ură, pentru ca el să nu se mai repete! Unii caută mormintele zecilor de oameni politici, episcopi sau simpli ţărani îngropaţi anonim acolo, pe malul Tisei. Nu e nevoie să le găsim. Acolo e un mare mormânt în care inteligenţa şi curajul românesc, mare parte dintre ele, au fost îngropate, ca să se poată întinde asupra ţării mâna blestemată a cotropitorului. România ocupată de români, s-a spus, pe drumul către Săpânţa, cu privirea spre Maramureşul rămas dincolo, dacă treci, nu uita că orice faptă abominabilă se poate repeta. Şi chiar dacă, încă, vestul care dictează în lumea aceasta, prin forţa-i de veacuri, n-a înţeles că genocidul comunist e complementar cu cel nazist, că sunt ramuri ale unui arbore ucigaş întins peste lume în veacul nostru, va trebui să-i dovedim că e aşa. Sighetul e una dintre mărturii, unul dintre semnele cele mai vii. Vai de sufletele torţionarilor! spune unul dintre aceia care au scăpat cu viaţă din infernul puşcăriilor comuniste. Vai de aceia care se ridică împotriva fiinţei propriului lor neam, înarmaţi cu o armă străină. La Sighet, pe malul Tisei, oasele marilor oameni stau şi astăzi de pază la hotare, aşa cum spune cântecul despre Ştefan cel Mare, „ca un zid de apărare".

Editori:
Uniunea Scriitorilor din România
Fundaţia „Luceafărul"

Redacţia: Laurenţiu Ulici *(director)*, Marius Tupan *(redactor şef)*, Eugen Uricaru *(redactor şef-adjunct)*, Ioan Es. Pop *(secretar general de redacţie)*, Alexandru Spânu *(redactor)*, Gabriela Tuduciuc, Lea Ţimpău *(corectori)*, Olivia Marcu *(secretariat)*, Maria Burcă *(curier)*, Florin Ţone *(fotoreporter)*.

Redacţia şi administraţia:
Calea Victoriei nr. 133, Bucureşti, sector 1, telefon 659.67.60.
Cont: Agenţia Credit Bank, sector 2, nr. 40.10.11.50.16 (**lei**) şi 40.20.11.50.12.16 (**valută**)

Tehnoredactare computerizată:
INFO G.I.P.

Tipar: INTERGRAPH
Abonamentele se pot face la toate oficiile poştale din ţară. Revista noastră este înscrisă în **Catalogul publicaţiilor** la poziţia 2048.

Vorbe de pe corabia lui Sebastian

de PETRE STOICA

● CORNELIU VADIM TUDOR: „Mă port civilizat cu toată lumea, ca de obicei"; „... trăsni-v-ar Dumnezeu în candela inimii"... (**România Mare**) ● ANDREI IONESCU: „Conform unei casete video, filmată în Palatul Cotroceni, Ion Iliescu l-a făcut pe C. V. Tudor «paranoic»". (**Evenimentul zilei**) ● DANIELA BURUIANĂ-APRODU: „Toate aceste adunături trebuie să ştie un lucru: până la Corneliu Vadim Tudor trebuie să treacă peste cadavrele noastre. Şi suntem câteva milioane în ţara asta". (**România Mare**) ● „Un tânăr student în fizică, de la Universitatea din Genova, a inventat prezervativul care, atunci când se rupe, cântă". (**Tinerama**) ● STRATICA IORDACHE (Mădârjac, jud. Iaşi): ...„Un om al lui Dumnezeu, un om dăruit cu harul vorbelor de duh, un om înzestrat cu capacitatea de a magnetiza totul în jur, mai ales prin prezenţa lui fizică"; „acesta este Vadim. Te poţi considera un favorizat al sorţii dacă ai norocul să-l vezi, să-l auzi". (**Politica**) ● DAN ALEXA: „Vaca Malvina s-a îndrăgostit lulea de armăsarul Gică". (**Senzaţii tari**) ● ADRIAN HALPERT: „Deşi de trei ani liderul PRM se laudă că la un semn se vor ridica sute de mii de oameni (...) doar câţiva bătrânei au venit să-l apere pe C. V. Tudor". (**Ev. zilei**) ● „Slăbănogii sunt la modă!" (**Pirat Magazin**) ● „După o pregătire somptuoasă, al cărei artizan a fost dl Mişu Negriţoiu, fiu al locului, la Dăbuleni a sosit preşedintele Ion Iliescu"; „În faţa căminului cultural, între alţii, a cântat menestrelul Tudor Gheorghe care, la fiecare cântec, rostea «**Să trăiţi, dle preşedinte**»". (**România liberă**) ● DAN COSTE: „Câinele ex-ministrului Ninosu are măgăreaţă". (**Tinerama**) ● ILIE NEACŞU: „Personal, cred că atacurile asupra acestui tânăr politician – în condiţiile în care nu s-a făcut dovada că ar avea legături cu mediile de homosexuali – au un singur şi simplu motiv: Adrian Năstase a crescut prea repede faţă de calculele consilierilor de la Cotroceni". (**Europa**) ● CONSTANTIN ALDEA: „Nu se vorbeşte nimic (...) Nici despre atitudinea antimonarhică manifestată de majoritatea covârşitoare a poporului român, nu de ieri, de azi, ci de când i-a fost pus pe grumaz un rege". (**Vremea**). Iată, cenuşa lui Roller nu s-a răcit... ● ANDREI TOMŞA: „Paul Everac nu poate scăpa de această proastă reputaţie nici în... avion" (**24: ore**) ● „G. Voican Voiculescu: Normal, dânsul poate conduce industria pompelor funebre şi pe oricine la Ghencea"; „Ca hobby, ar putea coordona brici, un export puternic, de clitoris carpatin, natur, afumat, cu blană sau fără". (**Academia Caţavencu**) ● CORNELIU VADIM TUDOR: „Luni, la orele 15 fix, preşedintele P.R.M. a intrat cu fruntea sus în Senat"... (**România Mare**) ● „Mersul pe sârmă vindecă bolnavii mintali". (**Blitz Magazin**)

De la „colegii noştri“ la „colegii lor“

de LAURENŢIU ULICI

În cele două Camere ale Parlamentului României au fost aleşi în actuala legislatură 23 (douăzeci şi trei) de scriitori, grupaţi pe partide după cum urmează: Ştefan Augustin Doinaş, Nicolae Manolescu, Alexandru Paleologu, Vasile Popovici, Ştefan Radof, Stelian Tănase – PAC, Ion Coja – PDAR, Ştefan Cazimir, Ovidiu Genaru, Dan Orghidan, Petre Sălcudeanu – PDSR, Ioan Alexandru, Gabriel Ţepelea, Vasile Vetişanu – PNŢCD, Adrian Păunescu – PSM, Cornel Brahaş, Lazăr Lădariu – PUNR, Barany Ferencz, Magyari Laszlo, Marko Bela – UDMR, Caius Dragomir – independent, Slavomir Gvozdenovici – comunitatea sârbă, Ştefan Tcaciuc – comunitatea ucraineană. 10 (zece) reprezintă coaliţia guvernamentală, iar 13 (treisprezece) opoziţia. Nu s-ar putea spune că breasla literară nu e bine situată în peisajul politic de azi, cel puţin la nivelul legislativului. Întrebarea pe care mi-o pun e dacă şi în ce măsură au mai rămas ei colegii noştri. Evident, în urma alegerilor, ei au devenit colegii celorlalţi parlamentari, numai că această colegialitate n-ar trebui înţeleasă didactic, ca o consecinţă a trecerii din gimnaziu în liceu sau din liceu în facultate, trecere în virtutea căreia colegii din etapa epuizată se transformă în foşti colegi. Din păcate, avem destule semne că scriitorii parlamentari au tocmai această viziune şcolărească asupra colegialităţii, mulţi dintre ei dovedind, prin vorbe şi fapte, că nu mai sunt colegii noştri şi că sunt doar colegii celor din parlament. Altfel mi-e greu să-mi explic indiferenţa cu care tratează ei în aula parlamentară chestiunile – nu puţine şi nici uşoare – ce privesc condiţia scriitorului şi a artistului, condiţia literaturii şi a culturii, în aceste vremuri de tranziţie spre un ceva neclar printr-un cumva şi mai neclar. E drept, sunt câţiva, atât din băncile puterii cât şi din băncile opoziţiei, care au încercat şi încearcă să ajute legislativ cultura română şi, implicit, literatura română şi pe autorii ei. Lipseşte însă coeziunea înverşunată întru convingerea colegilor de astăzi ai lor, pentru impunerea unei dreptăţi vitale pentru lumea românească a spiritului. În locu-i, cei mai mulţi pun fie diferenţa poziţiilor de partid fie, mai rău, tăcerea atât de profitabilă pentru conservarea fotoliului parlamentar cu tot ce înseamnă acesta de-a lungul unei legislaţii sau al mai multora. Descoperindu-se subit politicieni, ei şi-au schimbat practic metabolismul şi ne privesc pe noi, colegii lor de mai an, ca pe nişte vestigii ale unei lumi în care n-ar vrea să se mai întoarcă. Poate chiar şi fără acea nostalgie aburoasă şi iute trecătoare a liceanului pentru gimnazistul care a fost. Nu-i un reproş ce scriu eu acum. E doar o deprimantă constatare. De care mă şi scutur imediat, ca de ceva rău, gândindu-mă că parlamentele trec, dar literatura rămâne şi că, mai devreme sau mai târziu, fiecare dintre scriitorii parlamentari de astăzi va deveni ceea ce a fost – dacă a fost –: colegul nostru, scriitorul. Aceasta e o fatalitate dătătoare de speranţă. Şi ar fi o speranţă încă mai mare dacă s-ar gândi şi ei la ea.

Eugen Petri: Clopot II

minimax

Iunie '94

de ŞERBAN LANESCU

Săptămâna aceasta premergătoare Rusaliilor, se anunţă ceva mai aparte pentru România şi nu doar fiindcă se va da startul în campionatul mondial de fotbal. Ca preambul, duminică 12 iunie, seara, imediat după „Actualităţi“, s-audă şi să vadă-ntreg poporul, premierul Nicolae Văcăroiu şi-a dovedit încă o dată neclintirea-i într-un proiect despre care d-sa nu pregetă şi nu oboseşte să declare că este al reformei. Mesajul Puterii a fost – nu-i aşa? – liniştitor întru totul. Adică putem sta (şi în curând vom zăcea aşa) liniştiţi, întrucât suntem pe drumul cel bun. Putem şi chiar trebuie – ni s-a transmis – să stăm liniştiţi pentru a nu se crea inutil situaţii operative cu afluiri şi defluiri în spaţii publice, că tot degeaba. Aşa să fie oare? Vom trăi şi vom vedea. În aşteptare (cu un intermezzo vesel susţinut de dnii V. Arachelian şi G.V. Voiculescu), sumedenie şi felurite prezumţii sunt ori par a fi îndreptăţite (timpul le va cerne veracitatea) tocmai fiindcă în faţa unei contestări anunţată ca severă Puterea reacţionează cumva straniu, parcă neglijând eventualităţile posibile. Cu patru ani în urmă, în Piaţa Universităţii protestau... „golanii“. Nu numai, însă erau net majoritari (aşa încât dl Ion Iliescu şi-a îngăduit să aprecieze fenomenul drept un ***„mic carnaval politic“*** – vezi „Cronica română“ de luni 13 iunie), deci lipsea clasa muncitoare. Acum, mâine, ar urma să se contureze iarăşi ZONA şi, în plus, să se adune acolo un eşantion al întregului popor. Să se adune şi să şi rămână, chiar dacă prognoza meteo este nefavorabilă. Iar preşedintele pleacă într-o vizită de lucru (nu în Iran, ci) la Constanţa! Mizându-se dară pe ce? Pe apatie? Pe existenţa şi manifestarea unui clivaj social, oricât ar fi el de profitabil extremismului naţionalist-comunist? Probabil câte ceva din fiecare. Sau, pură şi simplă, este avută în vedere numai soluţia violentă, urmând a se vedea doar, ce diversiune va fi folosită pentru declanşarea aparatului represiv de patru ani dezvoltat şi perfecţionat continuu. Bunăoară, cu oarece câştiguri salariale (că tot au venit parale de la FMI) sindicatele, sau o parte dintre ele se retrag (cum s-a retras, cu mulţumiri, sindicatul profesorilor înţelept condus de dl C. Croitoru), după care, scoaterea pisicii pentru... fluidizarea circulaţiei. E un scenariu. În cadru-i, printre riscurile asumate de guvernanţi fiind şi o răcire a relaţiilor cu Occidentul în general şi cu Europa în special (mai cu seamă după rezultatele scrutinului pentru Parlamentul European), deşi pare-se că dinspre Moscova cam slabă nădejde cu toată bună purtarea Bucureştiului în cea direcţie şi în pofida intereselor naţionale. Pe de altă parte, nu este însă tocmai exclusă nici varianta ca toată agitaţia să nu fie decât o nouă ditamai diversiunea despre care, abia după ce se va fi consumat fâsâind, urmează a i se constata motivaţia şi efectele scontate de Putere. Va fi ce şi cum va fi, Dumnezeu cu mila!, totuşi este îndreptăţită şi anticiparea unui câştig. Evenimentele ce urmează vor permite ori chiar vor impune percepera cu un plus de acurateţe a prestaţiei diferiţilor parteneri la jocul politic.

13 iunie 1994

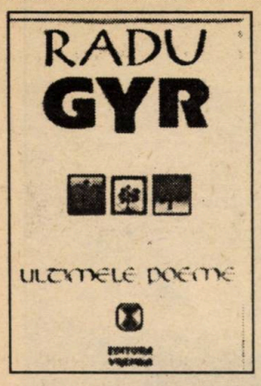

Radu Gyr
Ultimele poeme

Lansat în urmă cu două săptămâni, volumul cuprinde versurile aparţinând ultimului segment, cel mai năprasnic din viaţa poetului (puşcăriile comuniste), fiind al patrulea în ordinea apariţiilor postume. Inegală estetic, poezia lui Radu Gyr, cunoaşte – pe parcursul evoluţiei – patru etape: după faza începuturilor, în care tonul elegiac este susţinut de o reală forţă de creaţie imagistică, accentul se deplasează pe un tradiţionalism abundent, cu tendinţe folclorizante, elementele religioase nedeţinând încă funcţii definitorii. O dată cu volumul **„Cununi uscate"** (1938), versul se disciplinează, imaginile capătă o forţă terifiantă, tonul evoluează sub semnul unui dur realism. Creaţiile celei de a patra faze sunt expresia nemăsuratelor drame morale şi fizice. (Pentru vina de a fi aderat cu slova la un crez politic opus lor, exponenţii marxismului de extracţie asiatică nu l-au propulsat spre fotolii parlamentare – cum se va întâmpla peste câteva decenii cu lătrăii ceauşismului –, ci l-au azvârlit în sinistre puşcării, asta, probabil, în numele „umanismului" socialist!). Ca o ironie a soartei, acum se va naşte marea poezie a lui Radu Gyr, o poezie epurată de verbiozitate, tragică, de solemnă măreţie, scrisă direct cu sânge, descinzând nemijlocit din credinţa în puterea mântuitoare a creştinismului.

Defectuos receptat de critica interbelică, în perioada huliganismului cultural comunist va fi ignorat total, sau va fi „definit" în sentinţe rupte de estetic. Dacă Dumitru Micu are probitatea de a-i recunoaşte unele merite, un Ion Rotaru – asta ca să dăm un singur exemplu – azvârle pe hârtie asemenea „cugetări de valoare": „Radu Gyr va cădea iremediabil în tabăra legionarilor fascişti" – să recunoaştem, autorele are intuiţia apariţiei şi a legionarilor... comunişti! – „coborându-şi talentul până la a scrie fel de fel de imnuri (...) devenind prin aceasta compromis în faţa posterităţii". (sic!)

Memento tragic, ciclu compact de mărturii vitriolante, postumele lui Radu Gyr susţin un edificiu poetic aflat în aşteptarea criticului.

Sfintele Amintiri
(Sinaxar)

Din Basarabia ne vine o carte frumoasă, prima de acest gen apărută acolo după sinistrul an 1940. Avem în faţă o selecţie – operată cu ştiinţă şi dăruire de M. Papuc – din texte semnate Mihail Sadoveanu, Dimitrie D. Pătrăşcanu, Nicolae M. Popescu, Alexandru Lascarov Moldovanu, iconom mitrofor Constantin Popovici, iconom Mihail Ceachir şi protosinghel Ioanichie Bălan. Într-un limbaj ales anume pe înţelesul creştinului de rând şi pătruns de cucernicie (limbaj simplu, dar nu simplist, pentru că de multe ori ne va fi dat a întâlni adevărate performanţe stilistice), sunt zugrăvite icoane de slovă ale unor trăitori exemplari întru Dumnezeu, ale unor chemaţi ca, prin focul suferinţelor, să ajungă la realitatea ultimă, realitatea christică. Prin apariţia acestei cărţi este reînnodată o tradiţie cu rădăcini pornite încă de la mitropoliţii Varlaam şi Dosoftei.

Petru Ursache
Camera Sambô

Titlul acestei cărţi reprezintă corelatul mitic al celebrei mansarde a savantului. Petru Ursache încearcă o introducere în opera lui Mircea Eliade, cercetarea sa vizând **sistemul mitologic** (definiţia şi tipologia miturilor), **filozofia mitului** (cunoaşterea mitică, raportul cunoaştere – existenţă, problema neantului şi teroarea istoriei), **hermeneutica literară** (discutate fiind simbolul mitic şi simbolul literar, creaţia artistică şi creaţia cosmogonică, cele două modalităţi de evaziune: lectura şi teatrul, apoi mitul solstiţiului), **modelele elective** (limitate doar la Eminescu, Haşdeu şi Brâncuşi), pentru ca, în final, să fie analizat **mitul Eliade**, cu referiri la spectrul scriitoricesc, literar al acestuia. În opinia lui Petru Ursache, problema mitului literar vizează „exemplaritatea creaţiei din perspectiva teoretizată de istoricul religiilor în întinsa sa exegeză ştiinţifică şi ilustrată de practica artistică, îndeosebi de după al doilea război".

Jean Filliozat
Filozofiile Indiei

Apărut la „Humanitas", opusculul reuşeşte efectul acelui de invidiat **„multum in parvo"**, analizând filozofia Vedelor şi a brahmanismului antic, a vechilor speculaţii extracanonice, trecând în revistă gândirea marilor ordine monastice, pentru a se opri mai îndelung asupra filozofiei indiene clasice **(Darsanele)** şi, în special, asupra emanaţiilor filozofice din marile texte religioase. Un ultim capitol se concentrează pe filozofiile limbajului şi ale poeticii. India nu mai este văzută ca o „ţară a misticii şi a misterului, în care totul ar fi întemeiat pe dogme religioase imemoriale şi iraţionale, transmise de o tradiţie urmată orbeşte", în ea întâlnindu-se, de fapt, toate atitudinile psihologice posibile. Filozofiile indiene sunt adânc interesate în scopurile ultime de a furniza metode de confort spiritual şi de salvare, dar, pentru a le atinge, ele se consacră mai întâi cercetării fundamentale a cunoaşterii.

Pagină realizată de Alexandru Spânu

Hannah Arendt
Originile totalitarismului

Născută la Hanovra, de timpuriu familiarizată cu filozofia lui Kirkegaard, formată, apoi, sub influenţa unor personalităţi ca Heidegger, Husserl, Jaspers, Raymond Aron, H. A. îşi publică importanta lucrare **„The Origins of Totalitarism"** în 1951; fatalmente, deci, pe alocuri cartea apare ca depăşită, dar principiile directoare ale analizei rămân valabile.

În cele trei mari secţiuni ale lucrării – **Antisemitismul, Imperialismul şi Totalitarismul** – este reclamată necesitatea edificării unui nou principiu politic, a unei noi legi terestre, „a cărei validitate trebuie de data aceasta să cuprindă întreaga umanitate, făcând însă în aşa fel încât puterea ei să rămână strict limitată, înrădăcinată şi controlată în şi de entităţi teritoriale din nou definite". În viziunea gânditoarei, „Progresul şi Catastrofa sunt două feţe ale aceleiaşi medalii", constatare discutabilă, dar, să nu uităm, cartea a apărut în urmă cu 43 de ani, pe când bolşevismul nu-şi dăduse integral arama pe faţă!

top 5

LIBRĂRIA KRETZULESCU

1. Victor Hugo, **„Mizerabilii"** (4 vol.)
2. Stephen Crane, **„Semnul roşu al curajului"**
3. Raymond Chandler, **„Avantaj... Marlowe"**

LIBRĂRIA SADOVEANU

1. Dick Francis, **„Şanse potrivnice"**
2. Thomas Hardy, **„Tess d'Uberville"**
3. Maurice Druon, **„Regii blestemaţi"**

LIBRĂRIA EMINESCU

1. N. Georgescu, **„A doua viaţă a lui Eminescu"** (lansată în 15.06 a.c.)
2. Eduard Fiker, **„Cazul C–L"**
3. Josephine Hart, **„Păcat"**

LIBRĂRIA ALFA

1. (Colectiv), „Psihoteste"
2. Victor Saragea, **„Tratat de fiziopatologie"**
3. Vintilă Corbul, **„Dinastia Sunderland Beauclair"**

LIBRĂRIA DIN BD. 1 DEC. 1918 NR. 53

1. Barbara Bradford Taylor, **„Un act de voinţă"**
2. Colleen McCullough, **„Obsesie indecentă"**
3. Janine Montupet, **„Sorenza"**

Pentru o cât mai promptă prezentare, invităm editurile interesate (dar şi pe autori) să expedieze pe adresa redacţiei noastre un exemplar din noile apariţii de carte.

Între certitudini și incertitudini

Geo Dumitrescu: „Libertatea de a trage cu puşca şi celelalte versuri", Editura Viitorul românesc, 1994

de DAN CRISTEA

Născut în 1920, bureştean până în ultima fibră, aşa cum avea să demonstreze limbajul mai tuturor versurilor sale, Geo Dumitrescu debutează cu poeme în revista „Albatros", scoate apoi prima sa plachetă („Aritmetică") în 1941, iar în 1946 obţine premiul Fundaţiilor pentru tinerii scriitori cu volumul „Libertatea de a trage cu puşca". Publică în decursul timpului câteva volume originale („Aventuri lirice", 1963, „Nevoia de cercuri", 1966) şi mai multe antologii. Aceasta de faţă, cu titlul volumului din '46, e realizată de Editura Viitorul românesc în seria „ediţii de autor". Secţiunile cărţii, din păcate nedatând cronologic poemele pe care le conţin sau volumele de referinţă, sunt următoarele: „Africa de sub frunte", „Furtună în Marea Serenităţii", „Jurnal de campanie" şi „Ocazionale". Acestora li se adaugă o Anexă, cuprinzând „Mărturii" (cum scrie autorul, e vorba de „fragmente din interviuri, cuvântări, unele articole de atitudine şi de confesiune... menite să exprime cât mai fidel o poziţie şi o conduită") şi o sinteză de „referinţe" critice. Mare animator de cultură şi fervent om de presă, comparabil în această privinţă cu un M. R. Paraschivescu, Geo Dumitrescu este în perioada 1968 – 70 primul şef al redacţiei revistei „România literară", publicaţie ce luase locul „Gazetei literare", cu titlul calchiat după „Literaturnaia Gazeta".

Într-o scrisoare adresată directorului revistei „Totuşi iubirea" (aprilie 1992) şi reprodusă cu titlul „A fi sau a nu fi la stânga", Geo Dumitrescu prezintă amănunte revelatorii despre demisia sa de la conducerea „României literare", din mai 1970: „Această demisie" – scrie autorul scrisorii – „a însemnat, implicit, şi a doua şi definitiva mea despărţire şi, apoi, necontenita distanţare, de «stânga», chiar dacă, acum, procesul avea loc, nu în şedinţe furtunoase şi nici în scripte organizatorice, ci, în primul rând, în conştiinţa mea şi, practic, în încetarea oricărui contact cu organismele de partid, fie chiar şi cu obişnuita organizaţie de bază, cu toate şedinţele, servituţile şi «taxele» ei" (p. 287). Intrat într-o „emigrare internă", poetul este, într-adevăr, de la acea dată, tot mai rar de zărit în lumea literară.

Revenind la poezia lui Geo Dumitrescu, e de remarcat faptul că prima secţiune a volumului conţine poeme ce afirmă mai ales rezistenţa iconoclastă la poezia cu „majuscule" în special şi la clişeele literaturii în general. Este o atitudine curentă în anii războiului şi în perioada postbelică, nu numai la noi dar şi în alte părţi ale lumii. Statutul poeziei şi al literaturii e pus, în mod violent, sub semnul întrebării. În Franţa, de pildă, în anii '40, Bataille publică volumul sugestiv intitulat „Haine de la poésie", iar Caillos pe acela, nu mai puţin concludent în titulatura sa, „les impostures de la poésie". În 1947, Sartre va da publicităţii, de asemenea, faimosul său eseu, anti-poezie şi anti-poet în esenţă, „Qu'est-ce que c'est la littérature?".

Într-o „Odă" dedicată „colegilor de şcoală căzuţi în război", Geo Dumitrescu propune celor de-o breaslă, „arcaşi ai peniţei", renunţarea la scris ca formă de „tăcere" pedepsitoare: „Mai sus, mai sus! – vom trece de Dumnezeu,/ – pământul este o virgulă, cerul un ban –/ de sete, de veacuri suntem beţi,/ pentru dispreţul tuturor crucilor înşirate,/ pentru chibriturile cu creier, de jos,/ pentru acest prea frumos gând răsărit peste noapte, să nu mai scriem, băieţi!..." (p.12). În poemul „Literatură", autorul respinge, cu umor şi gravitate deopotrivă, pretenţiile liricii poetizante, în ideea că poezia adevărată trebuie să-şi lărgească, în chip democratic, domeniile sale de prospectare şi interes: „Am ajuns în toamna acestei zile./ Ar trebui să plouă şi inimile să doarmă,/ calendarul ar trebui să-şi fluture disperat şi ridicol cele câteva fire/ şi, în orice caz, liniştea să ameninţe ca o armă.// Ar trebui să înalţ către o himerică iubită/ aceleaşi patetice, moi şi dulci lamentări,/ moartea ar trebui să-mi fie o mare ispită/ şi să-mi fac din toate nimicurile întrebări.// Ar trebui poate să ghicesc în noapte/ chemările unui «dincolo» nebănuit/ şi să plâng chinuit de înălţime pereţilor/ sau de nu ştiu ce vis neisprăvit...// Din toate acestea nu se-ntîmplă nimic –/ sunt atîtea lucruri din care poţi să faci o poezie!.../ Fapt e că cerul este tot albastru/ şi stelele mai mult decît o mie..." (p.16). Dacă jocul cu moartea e respins aici ca fiind o „mare ispită" romantică, în altă parte („Rânduri pentru un eventual deces") moartea e contemplată totuşi, în ciuda afirmaţiilor contrare, cu o reală nelinişte. O asemenea nelinişte, nu în sens de angoasă dar mai ales în acela de aşteptare, stare de veghe, încordare şi mobilizare a forţelor interioare, constituie starea caracteristică a versurilor lui Geo Dumitrescu.

> ***„Mai sus, mai sus! – vom trece de Dumnezeu,/ – pământul este o virgulă, cerul un ban –/ de sete, de veacuri suntem beţi,/ pentru dispreţul tuturor crucilor înşirate,/ pentru chibriturile cu creier, de jos,/ pentru acest prea frumos gând răsărit peste noapte, să nu mai scriem, băieţi!..."***

S-a spus, pe bună dreptate, că acest Geo Dumitrescu, grav şi simpatic, inteligent şi febril, comunicativ şi amar, aflat la egală distanţă de certitudine şi incertitudine, de iluzie şi scepticism a fost preţuit şi gustat nu numai de „optzeciştii" adepţi ai depoetizării şi deliteraturizării dar şi de poeţii generaţiilor anterioare, precum Sorescu, Prelipceanu, Dinescu. Stilul prozaic şi persiflant, dezinvolt şi îndrăzneţ imaginativ îşi are un adevărat precursor în autorul „Libertăţii de a trage cu puşca".

Organizată oarecum tematic, antologia propune în cea de-a doua ei secţiune („Furtună în Marea Serenităţii") un Geo Dumitrescu poet erotic, cu nu puţine remarcabile reuşite în acest

domeniu. Chiar dacă versurile sunt câteodată, aşa cum le caracterizează poetul, „aspre, sceptice şi fără poezie" (p.42), ele maschează de fapt tandreţea reţinută şi sensibilitatea la incertitudinile, paradoxurile şi renunţările implicate în iubire. Geo Dumitrescu e cu precădere cântăreţul „dragostei sărmane". „Madrigal răsturnat", de exemplu, poate sta ca o piesă de rezistenţă în orice antologie a poeziei de dragoste românească: „Săracă ai rămas, fată tristă, fată proastă,/ în mine sunt toate comorile tale,/ tot ce mi-ai dăruit urcă, sporeşte –/ piere încet ce ţi-am dat, aşa cum seacă/ bălţile neadânci uscate de vânturi" (p.78).

Deschiderea manifestă spre „fereastra înţelesurilor adânci", spre un adevăr unanimist care să depăşească „geometria strâmtă a odăii, tusea scurtă, astmatică, a caietului cu amintiri", care să treacă, altfel spus, de la individ la mulţime şi invers, poate fi detectată, ca atitudine, de timpuriu în poemele lui Geo Dumitrescu. Ea se face şi mai pronunţată în lungile, declarativele şi repetitivele poeme cu conţinut moral-civic care precumpănesc în secţiunea „Jurnal de campanie". Sunt poeme scrise în anii '60, pe „teme actuale", cum precizează autorul, în ele fiind vorba de împotrivirea la inerţii şi prejudecăţi, de solidaritate umană şi valori care să constituie această solidaritate, de o „lungă croazieră planetară a libertăţii", de prezent şi viitor. Retorica forţează multe din poeme să fie „datate", condiţionate de un context social şi istoric. Alteori chiar viziunea autorului e discutabilă, ca atunci când „persoana" din poem afirmă că poeţii trebuie să scrie cu „cerneală fierbinte", secretul acestei scrieri fiind furat de la „exemplul" oamenilor care fac pâine şi oţel.

Din fericire, cerneala cu care Geo Dumitrescu şi-a scris cele mai multe poeme n-a fost una „fierbinte", amalgamată după reţetele brutarilor sau ale oţelarilor, dar cerneala unui poet adevărat, cu aventuri lirice deopotrivă amare şi substanţiale.

dan laurenţiu

Sunt încă mândru

Sunt încă mândru de iubirea mea
căderea şi dezastrul nu aud
cum auzeam agudele din dud
cutremurând pământ de peruzea
cutremurând pământ de cucuvea

acum mă bucur de un semn în cer
că nu am fost uitat
că Cel de Sus
decât viaţa moartea mai presus

o pune-n cui
cu legea lui de fier.

Cu bucurie scriu

Cu bucurie scriu în
seara asta
despre-al tău trup
mai gingaş ca o zână
cu sânii două nuci
o veveriţă ar da târcoale
eu însă dincolo de poale
şi mai presus de aur de cercei

îţi caut sufletul dintâi al dumitale
pe care l-au iubit sublimii zei
când tu şi eu trăind
întotdeauna

sub lună şi sub soare
şi sub stele
ne-am pus pe frunte palidă cunună
din Paradis şi viaţa de apoi

şi-acum trecând pe-aici
ca două umbre
ce şi-au pierdut al vieţii înţeles
din iadul cel cu tunetele sumbre
nici nu mă tem că nu o să mai ies

căci tu mă urmăreşti
ca un strigoi
fantomă copleşită de un vis
pe care eu din iad aş fi

dorit-o
s-o readuc la mine-n Paradis

Sunt un pom

Sunt un pom căzut din cer
unde trăiam fericit în soare şi lună
nu mai aştept
din braţul meu să mai renască-o floare

precum nu văd că
trupul nostru drept
umil trăind sub
lună şi sub soare

ne mai aşteaptă
ca o umbră tristă
pe pajiştea Edenului
cum noi

am încercat să ne salvăm
din palida cenuşă şi noroi
ne întâlnim în lumea de apoi
eu mâine Doamne o să pier

şi o să vin la tine sus
acolo unde îngeri nu-s

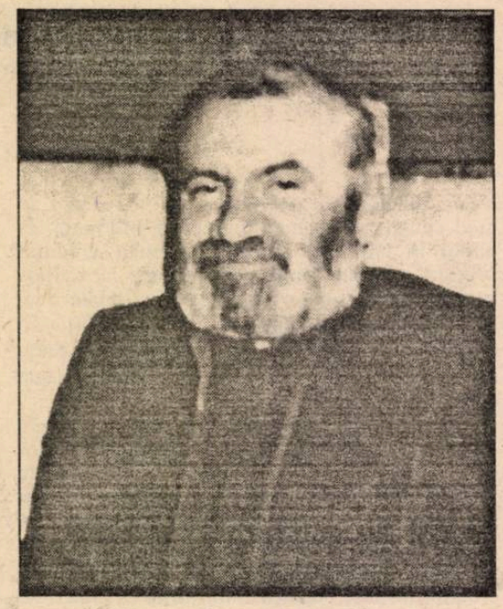

Cineva care plânge

Cineva care plânge lângă mine
îmi face frică
şi inima mea
pe perna mea

începe să aducă
un mesaj al iadului
inima sfântă a poetului
a început să clipocească

precum în cuplurile erotice
fericite
inima mea a început să
sângereze cu picături pe parchet

aud la fereastră ploaia de
primăvară şi-mi aduc aminte
că trebuia să mă duc
la Ierusalim

acolo se aud veşnic
picăturile de sânge
care se prăbuşesc de pe Cruce
zguduind faţa pământului

Se-ntunecă cerul meu

Se-ntunecă cerul meu
dar îmi aduc aminte printre gene
că am fost cândva fericit

coboară o pisică la picioarele mele
de parcă ar fi pasărea lumii
şi soarelui ea are şi răceala
metafizică şi focul

pe care nu l-am dorit
al prinţului Heraclit

O seară

O seară bună îţi doresc eu ţie
aşa cum ai avut la început
când nu mi-ai dat o sărutare mie
când nu mi-ai dat tu ultimul sărut

lumina lunii să-ţi vegheze somnul
cu umbra ei de aur peste gene
şi corul cel de îngeri deie Domnul
să-ţi ocrotească tălpile alene

eu astăzi mă întorc în patul tău
pe care nu-l cunosc şi nu îl ştiu
dar transcendenţa unui rău mai rău
mă depăşeşte azi sunt încă viu

Aşa trecură

Aşa trecură veacuri peste noi
eu stau aici pe lângă un strigoi
tu nu apari prin nouri suntem doi
o tu lunatic spectru de apoi
la tine toată inima şi raza
sublimă a divinităţii curg
tu eşti tăcerea aurul extazul
luminii care tremură-n amurg

tu eşti mai bună decât noi odată
a fost o zână pe zăpezi în munţi
acum te rog tu să mă duci de mână
şi să-mi şopteşti la umbra tristei nunţi
a fost iubitul meu ca niciodată

Dumnezeu o să te ajute

Dumnezeu o să te ajute
să treci şi prin încercarea aceasta
lacrimile tale din somn
se vor usca pe picioarele

acestei femei
care te-a trădat
nu pe tine pe ea
şi pe Dumnezeu

se scutură salcâmii
şi vine toamna
în inimile noastre
în fiecare clipă

cade din pomul meu
un înger îmbrăcat
în verde negru şi galben
Doamne care sunt eu dintre ei

fiindcă demult
eu am căzut din copac încă
din primăvară

Doina Cerisier: Angoasă

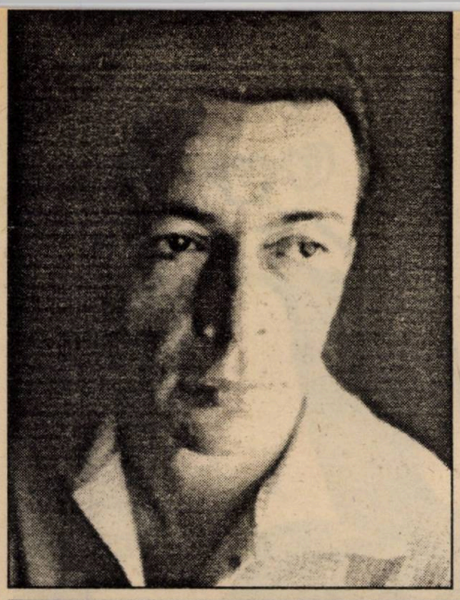

„Pur și simplu“ înainte de „Nici măcar“

*** Geo Dumitrescu, Biliard, Editura Eminescu, 1981**

de VLAD NICULESCU

Bila lui Ieremia

Într-un poem ce va da ulterior numele unui volum-antologie*, Geo Dumitrescu notează: „Haideți la biliard! Când lucrurile încetează/ să mai aibă un înțeles,/ o legătură,/ mă duc să joc biliard/ ca să pot pricepe lumea./ Îmi iau capul și-l așez pe masă./ E un cap detașabil, din fericire,/ **Și numai cu el** pot să joc,/ să găsesc bila roșie, care scapără,/ bila soare...“ (Biliard). E imposibil să nu fac asociația cu o scenă din filmul **Kaos** al fraților Taviani: scena jocului de bile cu capete de revoluționari. Bilele dupăie sinistru, capetele rostogolite ale celor ce vedeau lumea rostogolindu-se către o catastrofă purificatoare acum dupăie într-un joc banal. Aici, însă, se joacă biliard. Nu e vorba despre capetele altora, nici de crude decapitări. E capul poetului și e detașabil. Diferența între cele două scene o văd în detaliul tehnic al fixării capului: în Kaos se juca prin decapitare, aici se joacă prin demontare. „Din fericire“. Acolo carambolul era tragic: capetele, biloaie nesemnificative deposedate de iuțeala omenească și turbulentă a idealurilor. Aici, carambolul lui Ieremia: perseverență ideală în speranța creativității erorii. Când lucrurile n-au înțeles (adică legătură), când sunt netocmite, des-legate, au joc (ca șurubul), e timpul exaltării pe propria piele a jocului. Demontarea capului. Biliard: loc de dat cu capul („Ticăloasa spiță a moluștelor grave,/ a celor care nu dau cu nimic în nimic,“ – Ieremia). O posibilă analogie cu biliardul: Ieremia („Bravo – mă gândeam –, Ieremia!/ Ai muncit, ai perseverat!/ Face, mă gândeam,/ să strici o oiște sau mai multe,/ un gard sau mai multe,/ pentru a ajunge să bagi de seamă,/ să dovedești/ că nu mai e nevoie de ele!“ – Ieremia)

Lumea e în joc, are joc, lucrurile joacă în rigorile convențiilor precum o roată ori un șurub nefixate. Nu jocul ca regulă a manifestării regularității cotidiene ci lipsa minusculă a regulii, aberație bine controlată, golul de sens în care lucrurile joacă, nepotrivirea. Dac-ar juca mai mult decât milimetric totul ar deveni absurd ori suprarealist, dar aici totul e încă reparabil, e o chestiune de reglaj ori ajustare. Ironia e jocul, golul din plinul realului-piuliță, realului masă-nrămată de biliard. Până-n final câinele Degringo intră și rămâne în curtea poetului („Câinele Degringo/ se află acum, credincios, nedespărțit,/ lângă ușa mea,/ poate chiar undeva în mine“ – Câinele de lângă pod) câinele în ochii căruia „strălucea limpede marea încredințare umană/ care spune că mizeria nu e/ zestrea fatală a vieții,/ care spune că nepăsarea/ nu e legea firească a vieții...“ (Câinele de lângă pod).

Ironia distanțează de lucruri, le pune în joc. La Geo Dumitrescu acest joc nu multiplică regulile până la haos, face, în schimb, lucrurile să se ciocnească, să clănțăne, ca pentru a-și verifica (și prețui?) restrânsa libertate. Mereu rămâne un sens (bila roșie), chiar dacă în aparenta lipsă de sens. Sens definibil din poziția jucătorului dar și din cea a bilei: bila inventivă ca un cap în căutare-ciocnire. Bila lui Ieremia.

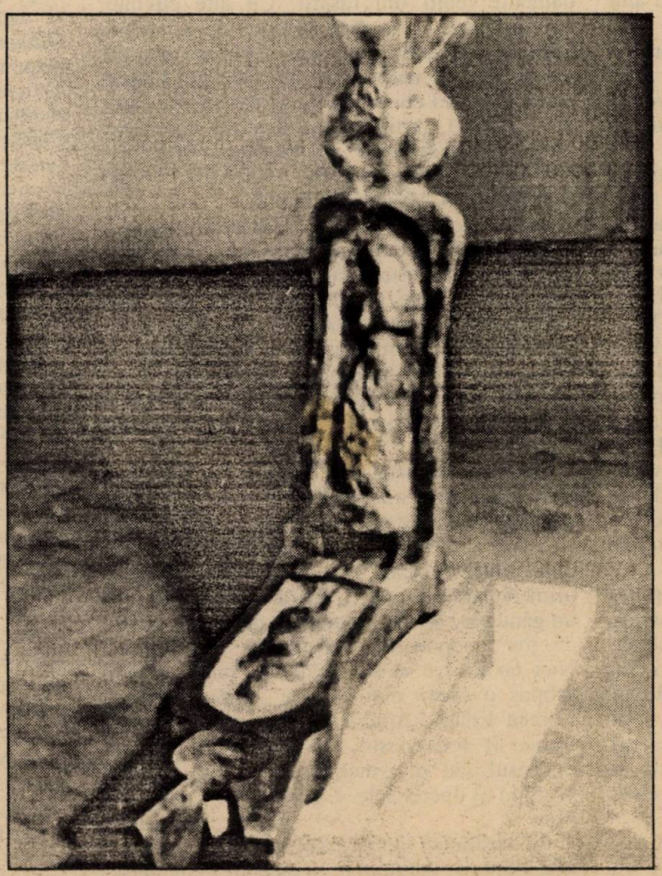

Eugen Petri: Mioritică (bronz)

POPESCU. „Nici măcar“ dar aici „Pur și simplu“

În sincopele jocului apare nostalgia autenticității. Poetul vrea să devină Popescu. Ieremia conștient de arta de a da cu oiștea-n gard râvnește să devină Popescu. Popescu autenticul, „Popescu, pur și simplu, nu, gradual, nu Mai Popescu ori Foarte Popescu, sau Super Popescu...“ (Specific național, tradiție și inovație).

Popescu nu e poetul deși are de trăit cu el, în el. Popescu nu simte nevoia să-și detașeze capul (probabil prin îndelungi și nesângeroase exerciții de decapitare artistică) și nici să joace cu el biliard existențial. Popescu nu are idealuri (bila roșie). Popescu este. Mai ales e el împotriva cuvintelor care diluează artistic autenticul. Mai c-aș spune că Popescu „nu vrea să moară poet“. („Ah, ticălos, nefericit lustragiu de cuvinte,/ atelier de sorcove... Hârtia/ e plină de gângănii strivite, vorbe/ cu treizeci de gângănii strivite, vorbe/ cu treizeci și două de picioare, inerții grase/ târâtoare duhnind a cerneală stătută,/ sinuoase moluște cotcodăcind duios/ peste neîncepute emoții, printre gânduri/ desfăcute în șisturi virgine.../ La dracu! Ei bine, nu sunt singur! Ei bine, dacă vreți cu tot dinadinsul,/ nu sufăr, nu e toamnă,/ nu e nici lună – nu-i nimic... «toate trec, durere sau noroc,/ nimic nu ține viața-n loc», pam-pam!... Și mă numesc încă o dată Popescu, și pot/ să declar într-un elan nestăvilit, punând la tâmplă două deșe:/ «prin transcrieri succesive,/ nu încape îndoială,/ versul se-mbunătățește»“) (Singur-lună). Aici totuși vrea: „O lacrimă. Stop. Totuși, toamnă.“ Autenticul, omul, Popescul, aici nu poate naște pe Arta Popescu. Pentru o asemenea ispravă autenticitatea (re-)mitologizată, naturaleța nemijlocită nu sunt suficiente. Tot poetul le rostește, tot literatură sunt, deci și „mai“, și „foarte“, și „super“. „Pur și simplu“ nu există în literatură. Sau, poate, doar cu o condiție: „Nici mai, nici chiar, nici prea, nici foarte. Și nici măcar Popescu. Nu Doamne. Nici măcar atât“.

Mircea Eliade şi detractorii săi

America, înainte de Norman Manea

de CORNEL UNGUREANU

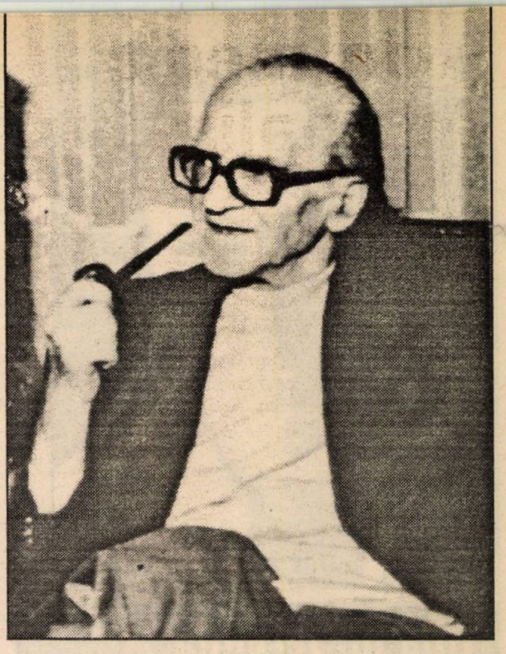

În anii cincizeci, nimeni nu acorda atenţie atacurilor care vin dinspre stânga. Mai erau încă destui criminali de război autentici care trebuiau vânaţi, mai erau destule crime ce se cereau inventariate. Şi, pe urmă, era limpede pentru noi toţi că orice ar spune, de pildă, Lucien Goldmann (băcăuan odinioară) despre Eliade, va conta doar pentru ai săi. E ca şi cum Maurice Thorez ar vorbi despre criminalul Eisenhower sau despre nazistul Adenauer. Dacă pentru Goldmann, vrednicul bărbat care populariza doctrinele marxiste în vestul sălbatic, Mircea Eliade era nazist, el nu era nici mai mult nici mai puţin nazist decât echipa culturală care era alături de De Gaulle.

Lucrurile se schimbă binişor în anii destinderii, când pătrunderea şi, mai ales succesul lui Mircea Eliade în România începe să-i irite pe bătrânii internaţionalişti, acum trecuţi pe linie moartă. Sau începându-şi cariera de observatori. Nu trebuie să bănuim că Majestatea sa Nicolae Întâiul ar fi privit cu ochi buni preluarea lui Mircea Eliade de editorii-supuşi-Măriei-Sale.

Articolul de la care începe reciclarea ***moştenirii Eliade*** în Occident este publicat în TOLADOT, Buletinul Institutului Dr. J. Niemerower, I, 1972 şi e o improvizaţie a unui om care scrie, probabil, pentru prima dată un articol de istorie literară. Textul se sprijină, în primul rând pe decupaje din Jurnalul inedit al lui Sebastian. Despre acest Jurnal am scris cu altă ocazie şi n-aş vrea să revin asupra lui.

Mai interesantă este prezenţa ca autoritate absolută în materie de istorie românească a lui Miron Constantinescu: profesor universitar, preşedinte al Academiei de ştiinţe sociale şi politice a R.S.R.

Pentru cititorul român, Miron Constantinescu a patronat un exclusivism ideologic de stânga. În funcţii de răspundere, omul a marginalizat cărturari importanţi. Unii intelectuali români îi păstrează o amintire plăcută; alţii îl acuză de genocid cultural. În materie de Mircea Eliade, alergia sa funcţionează nonstop. TOLADOT ia drept reper un articol pe care Miron Constantinescu îl publică în ***Magazin istoric,*** ianuarie 1971 şi în care academicianul afirmă:

„În jurul lui Nae Ionescu s-au grupat câţiva tineri, printre care Mircea Eliade, Mihail Polihroniade, D.C. Amzăr, care au devenit stegarii ideologici ai acestei mişcări. (Garda de Fier n.n.) Cine citeşte prefaţa lui M. Eliade la ***Roza vânturilor*** lui Nae Ionescu îşi poate da seama de conţinutul real al ideilor lor."

Orice cunoscător poate înţelege cu uşurinţă că academicianul scria după ureche, în numele unor amintiri foarte aproximative. Mircea Eliade n-a fost niciodată alături de Polihroniade, ideolog al extremei drepte. Relaţia lui Mihail Polihroniade sau Amzăr cu Nae Ionescu e cu totul diferită de relaţia lui Eliade cu profesorul său preferat. Eliade nu scrie nici o prefaţă la ***Roza vânturilor,*** carte care adună articolele scrise până în 1934 de Nae Ionescu.

Fapt e că articolul din TOLADOT, cu mărturiile ideologilor marxişti, cu paginile trunchiate din ***Jurnalul*** lui Sebastian are ecou. Îl preiau publicaţii din Franţa, Italia, SUA, îl citează sociologi, istorici ai religiilor, uimiţi să constate că Eliade fusese „de extremă dreaptă"! Unii îl consideră fascist, legionar, prizonier al unei identităţi inavuabile! Toată opera lui, spune cineva, e marcată de germenii nazismului, ai extremismului legionar!

Partea simpatică a cestiunii e că atât timp cât Eliade trăieşte nimeni nu e interesat să afle ce a făcut Eliade în România în deceniul al patrulea. Nici unul dintre numeroşii săi învăţăcei cu care se întinde la taclale cărora le acordă întrevederi extrem de binevoitoare, interviuri lungi, nu e curios să afle. Nici unul dintre cei care îl bombardează cu scrisori ultraadmirative, linguşitoare până peste poate nu vrea să-l inoportuneze pe profesor cu întrebări despre cele 13 articole compromiţătoare publicate de acesta în România anilor 1937–1938. Profesorul, care accepta orice conversaţie cu toţi Fiii Domnului, nu ar fi refuzat să răspundă. Problemele antisemitismului răsăritean nu erau însă la modă în anii şaptezeci şi nici în anii optzeci. Şi în fond, de ce să-l inoportuneze pe profesor care, oricum, rămânea MIRCEA ELIADE?

Pentru a înţelege mai bine starea de spirit a cărturarilor americani puşi în faţa „misterului Eliade", să ne oprim asupra unui articol publicat de Seymour Cain în ***Midstream,*** noiembrie 1989. Ne aflăm cu puţină vreme înaintea exploziei răsăritene şi a curiozităţilor faţă de oamenii veniţi din răsărit. Cu alte cuvinte, articolul este scris fără tentaţia de a recolta aplauze. Seymour Cain mai publicase articole despre Eliade, unul dintre ele ***(Mircea Eliade, creative exile)*** chiar în aceeaşi revistă, cu şapte ani în urmă. Articolul publicat în noiembrie 1989 în ***Midstream*** se numeşte MIRCEA ELIADE, THE IRON GUARD AND ROMANIAN ANTISEMITISM.

„Ştiam că este un om de dreapta, pentru a folosi propria sa expresie, scrie S.C., în timp ce eu eram un antifascist intratabil, dar n-am văzut nici un motiv de neînţelegere din cauza filozofiilor noastre opuse. Ba mai mult, n-am descoperit nici cea mai mică urmă de antisemitism în opera sa. El m-a impresionat întotdeauna ca un om bun, ca un învăţat de o mare creativitate şi mai presus de toate, ca o fiinţă de o omenie extraordinară."

Nu este aceasta doar părerea lui Seymour Cain: este părerea tuturor celor care au trăit, în ultimele patru decenii, alături de el. Eliade este un mare erudit, este „o comoară de om". Nici unul dintre cei care i-au citit cărţile n-a găsit urmă de antisemitism în opera sa. Dimpotrivă, e un gânditor care dă întreptăţire celorlalţi, „lumii de jos", popoarelor considerate „inferioare". Nici un filozof al secolului XX nu pare să fi propus o operă mai eficient antirasistă decât Mircea Eliade. America şi-l asumă sub acest semn; îl recunoaşte sub această identitate. Succesul său în America derivă din mesajul profund al operei sale. E consecinţa proiectului său.

„Chestiunea (participării lui Eliade la acţiunile extremei drepte n.n.) a început să mă obsedeze pentru prima dată, notează Seymour Cain în articolul citat, atunci când ea a fost pusă de Gershom Scholem în cursul unei convorbiri... din 1978." Savantul îi spune că a fost aspru admonestat de o publicaţie pentru faptul de a-l fi invitat pe Eliade să conferenţieze la Hebrew University. Revista nu-i alta decât ***Toladot:*** cea în care Theodore Lavi dezvoltase, graţie jurnalului segmentat a lui Sebastian, problema participării lui Eliade la acţiunile mişcărilor româneşti de extremă dreaptă.

În cele câteva zile care i-au rămas de stat la Ierusalim, Seymour Cain vrea să afle; se aventurează în căutarea dovezilor. Tânărul de la catedra de română de la Yad Vashem îi spune că posedă mărturii solide, dar refuză să le dezvăluie. Secret profesional. Îl vizitează pe dr. Lavi acasă. Fiindcă autorul articolului din ***Toladot*** nu are telefon, vizita e inopinată, aşa că dr. Lavi nu-i destăinuie nimic. De altfel, dr. Lavi nu ştie englezeşte, aşa că nu găsesc o limbă comună. „În orice caz, n-am obţinut nimic de la dr. Lavi".

Înapoiat acasă, Seymour Cain îi comunică lui Eliade mesajul lui Gershom Scholem şi supoziţiile de rigoare. Eliade îi spune că va răspunde tuturor acuzaţiilor în volumul al doilea al memoriilor sale. Or, în al doilea volum, ***Odiseea exilului,*** savantul e departe de răspunsurile pe care elevii şi admiratorii săi le aşteptau. Dar nu mai e nimic de corectat sau de întrebat. Nu mai rămâne loc de dialog: Mircea Eliade murise înainte de a răspunde, de a opta sau de a-şi renega articolele anului 1937.

Ca fiecare american care vrea să afle secretele biografiei româneşti a lui Eliade, Seymour Cain trebuie să se mulţumească doar cu aceste ***Memorii*** precum şi cu cartea lui Mac Linscott Ricketts, ***Mircea Eliade, The Romanian Roots,*** cercetare împlinită cu un efort imens, dar nu întotdeauna cu înţelegerea realităţilor româneşti ale deceniului al patrulea. Seymour Cain citeşte cu mirare aceste cărţi şi îşi dă silinţa să înţeleagă şi să-i lămurească şi pe ceilalţi cum a fost cu fascismul în România. Pe-acolo – adică la noi, în estul sălbatic – lumea e antisemită, află Seymour Cain. Sau aşa era ea în tinereţea lui Eliade. Dar dacă românii sunt patria lui Dracula, Eliade scapă uşor: „Cazul lui Eliade este mai complex decât al eminentului istoric al religiilor Jan de Vries, care a colaborat avid cu ocupanţii nazişti ai ţării sale..." Eliade nu face parte nici măcar din categoria colaboraţioniştilor gen Heidegger. „Eliade a aparţinut... categoriei mult mai numeroase care nu a crezut că democraţia liberală poate fi o speranţă pentru poporul din care face parte şi au simpatizat cu mişcările care promiteau eliberarea de puterea politică autarhică, de administraţie rea şi de corupţie, neştiind ce monştri zămislesc aceste mişcări."

Iată o frază de bun simţ, o concluzie întru totul acceptabilă, într-un articol despre raporturile dintre Eliade şi extrema dreaptă românească.

«Un medic în analiza politică»

de MARIUS TUPAN

„Eu sunt într-o situaţie foarte proastă. În loc să mă afirm în domeniul literaturii sau în filozofie, sau în politologie, sunt o vedetă în domeniul gazetăriei“, se trădează la un moment dat Ion Cristoiu în convorbirile sale cu Constantin Iftime. Judecându-l după aceste fraze, eşti tentat să crezi că adulatul şi contestatul conducător de gazete îşi cunoaşte cu luciditate performanţele şi limitele scrisului, devenind necruţător mai ales cu sine. E numai o strategie de publicist versat. De-a lungul celor 250 de pagini de mărturisiri, catalogări şi afirmaţii provocatoare, Ion Cristoiu îşi abandonează complexele şi cuvântă de la înălţimea unui scriitor de autoritate, deşi opera sa literară de până acum nu-l prea recomandă. De aici şi slaba audienţă a cărţii, deşi opinia publică a fost bombardată cu o sumedenie de avertismente publicitare. Paradoxal, abundenţa lor a dăunat difuzării **convorbirilor**, fiindcă e o logică simplă – tot ce-i în exces strică. Ion Cristoiu nu e Marin Preda, nici chiar Paul Georgescu (care s-a bucurat de un strălucitor eşec prin **convorbirile** sale !), să-i devină opiniile literă de evanghelie (exagerăm şi noi puţin) dar, cu toate astea, el nu ezită să se comporte ca un mare creator de universuri literare. „Am un anumit sadovenianism, dar un sadovenianism exagerat, mai aproape de realismul magic. Am o mare propensiune către poveşti.“; „Cred că nici o carte din acea perioadă nu s-a bucurat de atâtea comentarii în presă (...) Asta mi-a creat notorietate (...) Toată lumea era încântată. Eram considerat imbatabil pe acest teritoriu. Îmi creasem o glorie.“; „Sigur am o minte speculativă. Imediat pun în funcţiune maşinăria de speculaţii, găsesc semnificaţii“; „Cele mai interesante idei ale mele ţâşnesc spontan, când inteligenţa e izbită de un fapt sau o lectură“.

Valoarea **convorbirilor** (căci aceasta există) nu trebuie căutată în astfel de imprudenţe. Narcisismul a creat multe victime, iar **veselia generală**, cum numeşte el o epocă plină de tragism, poate să aibă efecte contrarii. Opiniile lui Cristoiu despre literatură, nefiind dublate şi de o operă pe măsura pretenţiilor sale, rămân în mare parte relative, dar există destule pasaje de certă persuasiune. „Textualismul s-a născut ca o reacţie a impotenţilor la adevăraţii scriitori talentaţi. N-au avut niciodată forţă. În primul rând ei erau prea şcoliţi. (...) Ei au câteva mari deficienţe. Sunt oameni prea inteligenţi pentru a face literatură. (...) Inteligenţa omoară creaţia propriu-zisă. Sunt prea critici literari, prea preocupaţi de forme.“ Crezându-se „un om şcolit, care a citit foarte mult“, Ion Cristoiu ajunge, volens-nolens, să-şi plaseze o grenadă sub piedestalul personalităţii sale. Păcălit de viclenia întrebărilor lui C. Iftime sau, poate, nesatisfăcut de bilanţul său literar, îşi dezvăluie starea de spirit. „Dar nu mă mai interesează lumea literaturii, nu mă mai interesează să câştig glorie în literatură. Gloria de scriitor e prizărită în raport cu gloria de gazetar şi de om politic. Cine să scrie? Lumea criticii e bulversată, e dată peste cap, nu mai există ordinea dinainte.“

Ascultându-l, poţi cel mult să zâmbeşti. Examenul său trebuie să fie mult prea dureros ca să-l mai analizăm şi noi. Dacă părerile sale despre literatură şi despre propria sa creaţie nu sunt cele mai convingătoare, în schimb, acelea despre viaţa politică, despre mişcarea ideilor contemporane, despre manifestările unor politicieni sunt în multe cazuri remarcabile. Ion Cristoiu s-a încercat în multe domenii, dar autoritate de prim rang a devenit în cel politic. Este, aşa cum îi place să spună, „un medic în analiza politică“. Puţini gazetari descoperă şi anticipează deplasarea fenomenelor într-o parte sau în alta ca el. Uneori, a ratat câteva subiecte dar, de cele mai multe ori, a pus degetul pe rană, cum se zice adesea. Observaţiile cu privire la comportamentul lui Petre Roman sunt încă de actualitate. Brucan e plasat în faţa unor oglinzi reale. Memorabil rămâne portretul pe care-l face preşedintelui ţării. „Să nu uităm că Iliescu este un inginer. E un lucru pe care mulţi îl neglijează. Dar cu pretenţii de cultură. Lui, întotdeauna, şi înainte de Revoluţie, îi plăcea să meargă să se întâlnească cu actorii, să meargă la teatru. Are acest complex al culturii. În acest context el preferă un anumit gen. Pleşu nu-i place. E prea înalt pentru el. Lui îi plac Marin Sorescu, Eugen Simion, Everac. Genul de intelectuali mediocri.“

O carte trăieşte prin puterea de a deranja, cum se exprima un mare critic francez. Ion Cristoiu a vrut mai mult: să scandalizeze opinia publică. Se pare că n-a reuşit, deşi existau destule premise să-i reuşească strategia. Vina trebuie să aparţină şi reporterului, insinuant dar nu provocator, lăsându-se purtat de discursul gazetarului, fără a-l împinge pe terenuri minate. Un analist politic de talia lui Cristoiu, repetăm, fără a exagera, number one în domeniul ce şi l-a cucerit în timp, trebuia pus în dificultate, hărţuit, iritat şi poate abia atunci **convorbirile** ar fi devenit un punct de referinţă în literatura de graniţă, ca să apelăm la convenţii mult prea conformiste.

stop cadru

Poezia, un mod anti-amnezic

de ŞTEFAN ION GHILIMESCU

În felul său, cu superbia calină pe care i-am ştiut-o dintotdeauna şi pe care, iată, nu şi-a pierdut-o în tranziţie, Călin Vlasie încearcă în atât de autoironicul volum – **un timp de vis** (!) – să scape de primejdie, abandonând, probabil, la vreme „răsturnata maşină a salvării“ şi pe toţi reprezentanţii „generaţiei obosite“, în care, dacă ar fi să mă iau după **Antologia generaţiei ‘80**, făcută împreună cu Muşina, el s-ar situa, ***alfabetic,*** de tot la coadă. Semnalul pe care îl are de la „girofarul (generaţiei/ grupului/ şcolii) pulsând ca un soare lent“ în intersecţia pustie a vremii e în măsură să-l convingă pe poet că o ordine şi o putere nouă trebuie instituite şi instaurate în haosul vieţii literare, în care – aşa cum spunea cineva – „Am redobândit libertatea cuvântului dar am pierdut condiţia socială a scriitorului“. Într-o atare situaţie, pentru a putea scăpa de spectrul schizofreniei insinuat sub atâtea înfăţişări (vezi triada ontică negativă „orbi–paralitici–nebuni“), poetului nu îi rămâne decât **să-şi închipuie** că iese din întunericul grotei, **într-o altă viaţă**. Numai că **noile înfăţişări şi forme** sunt atât de greu de făcut să aflueze ca „himere“ pe la „semaforul“ care ne cenzurează încă gesturile şi faptele, resuscitând sechelele vieţii consumate în marasmul comunist, încât aspiraţia produce numai nefericire. Cu toate acestea, Călin Vlasie pare să fi găsit în **studiul** stărilor de refuz şi neaderenţă la noua viaţă tema care face relevabil, fie şi parţial, adevărul despre singurătatea şi disperarea creatorului. „Un artist e blând dar/ descojit i se văd bulbii cum/ urcă prin ceaţă/ ca o navă prin/ nori de sulf...“ În fond, în planul trăirii, ce recuperează într-un demers obligatoriu sentimental şi scripturistic poetul? În nici un caz concepte şi idei generale, ci senzaţia irepresibil acută „că este încă viu, că suntem încă vii şi pulsatili“. Timpul, prizat ca agent al suspendării fiinţei între existenţă („care întrece visul“) şi vis („ca existenţă a existenţei“) pare să fie, paradoxal, adversarul cel mai redutabil al stărilor de poezie căutate, studiate şi provocate cu tot arsenalul de mijloace specifice, însă nu şi recuperate **oniric**, căci poetul şi-a impus să vorbească în „ritmul unei vorbiri fireşti/ fără metafore“ despre experienţele vieţii sale („micile mele suflete de experienţă“). Şi, dacă versul, într-o astfel de înfăţişare, de-abia mai are puterea să se smulgă „din ochii vânzătoarei de la farmacie“ şi „să treacă strada“, în schimb poetul nu încetează să tânjească după „şarpele de fier/ cu ochi mari de fier/ cu gingii însângerate“ din care va stoarce antidotul care-l va salva de la integrarea retardantă într-o lume absorbant-acaparatoare, fără identitate. Din câte înţeleg, poezia lui Călin Vlasie, departe de a-şi uita originile, „obosită de o îndelungată şedinţă a disperării“, trenează într-o experienţă încă incertă în care, cum se notează în cinic-ironicile stanţe ale **Calmării**, cuvintele refac în trupul „nici marelui dar nici micului Nimeni“ unitatea dicotomică a patricianului Abstractor şi plebeianului Concretor. Totul e până la urmă în poezia lui Vlasie ironie amară şi refuz, REACŢIE, altfel spus, la stările de spirit cleioase şi vorbele leneşe ale **yes-man-ului** dintr-o kakanie totalitară unde cuvintele sunt permanent obligate să se prostitueze, pândite în cele mai neaşteptate chipuri de moarte, făcute să nu exprime „furia speranţelor“, ci să „calmeze“ şi să accepte compromisul fiinţei. **Psitteyenii** (homunculi din **psihocentrul** oligofren al laboratorului **Marii Calmări**) „sunt un fel de cetăţeni minusculi, dar pe măsură ce conştiinţa lor devine mai clară, mai interesantă, deci mai ordonată, cu atât dimensiunea lor lumească devine mai vizibilă şi deci mai inevitabilă“. „Acolo unde se naşte, se dezvoltă, se maturizează un **psitteyan** (s.n.), aerul, apa, focul, pământul şi ideile sunt imediat şi puternic activate (!!!)“, comentează ironic eroul liric din ciclul PSITTEY, subintitulat **Scrisori**. Înregimentat grupului şcolit al generaţiei ‘80, căreia şi sentimental şi material poetul i-a pus la picioare oficiul şi edificiul propriei edituri, Călin Vlasie e pe punctul să inventeze, în paralel, un teritoriu poetic foarte al său, situat exact, îmi pare, la zona de ruptură a echivocurilor, neangajării şi găselniţelor poeziei atât de lăudatei sale generaţii. Fenomenul, altminteri previzibil, va antrena cât de curând, sunt convins, şi alte nume sonore.

Înregimentat grupului şcolit al generaţiei ‘80, căreia şi sentimental şi material poetul i-a pus la picioare oficiul şi edificiul propriei edituri, Călin Vlasie e pe punctul să inventeze, în paralel, un teritoriu poetic foarte al său.

vintilă horia

Vintilă Horia impresionează astăzi, după colapsul comunismului, în primul rând ca un exemplu nepieritor al nepactizării cu răul. Tăria de a fi depus cu insistenţă mărturie pentru suferinţa ţărilor căzute sub ocupaţia imperiului sovietic, într-o perioadă în care tăcerea complice a stângii din Occident făcea să se aştearnă uitarea peste crimele dintr-un imens gulag încă nerevelat în toată amploarea lui până la Soljeniţîn, a contribuit decisiv la menţinerea în stare de alertă a mediilor intelectuale faţă de o utopie seducătoare în aparenţă, dar care ascundea, cum ştie astăzi întreaga lume, cumplite injustiţii, violenţe şi orori înjositoare pentru fiinţa umană pe care pretindea făţarnic că o eliberează şi o înalţă.

În confruntarea inegală („Pentru tine nu există altă soluţie") dintre raţiunile prezentului („Nouă ne place ceea ce este, nu ceea ce a fost") şi memoria trecutului, victoria pare să aparţină puterii fără scrupule, căci dialogul se poartă între ultimul temnicer şi ultimul deţinut, atât este de eficient sistemul în distrugerea oricărei împotriviri. Dar cum până şi tăcerea dezaprobatoare a intelectualului opozant îl deranjează pe temnicerul cu vocaţie de călău şi ambiţii de conducător unic, zbirul îi cere deţinutului un sprijin în susţinerea morală (căci tocmai asta îi lipsea!) a noii ordini sociale. Refuzul net al acestuia arată încrederea scriitorului (exprimată nu numai aici, ci şi în numeroase alte opere) în triumful final al luminii asupra întunericului şi constituie un elogiu emoţionant al libertăţii interioare ca bun suprem al omului curat în faţa judecăţii lui Dumnezeu.

Prezentare şi traducere de Andrei Ionescu

RAŢIUNILE TEMNICERULUI

– Niciodată n-ai ştiut pe ce lume trăieşti. Cum poţi trăi aşa, pierdut printre lucruri care nu există? De cât timp eşti aici? De mult, nu-i aşa? Ţi se dă de mâncare, şi tu nu trebuie să mişti un deget. Ai un pat bun. Ca să visezi lucruri frumoase! Nu înţeleg de ce faci mutra asta, aceeaşi în fiecare zi, de când eşti aici cu mine. Ai să-mi spui că o faci pentru că ţi s-a interzis să ieşi din această, din acest, să-i spunem, lagăr. Dar faţă de o interdicţie atât de neînsemnată, câte compensaţii ţi s-au acordat în schimb! Ştiu, ştiu, să fii osândit la atâţia ani de inactivitate forţată nu o e chiar o glumă, căci munca poate fi pasiunea şi bucuria cea mai mare din lume. Totuşi, unii susţin că tu n-ai muncit niciodată, că întotdeauna ai trăit visând, sporovăind, mâzgălind hârtii, şi nimeni nu putea să-ţi spună o vorbă fără să-i răspunzi ursuz. Că ai fost obraznic cu regina. Că nu aveai prieteni decât printre

alexandru ecovoiu

FEMEIA SOLARĂ

Sybille este femeia inventată de tine, fiindcă inventezi femei. Viaţa ta este dominată de o imagine. Nu ai nimic mai presus: nu mai cauţi nimic în afară: Femeia solară circumscrie totul. De câteva zile însă, lucrurile s-au schimbat. Sybille a coborât pe Pământ; ai întâlnit-o! Trebuia să o facă, fiindcă între voi se ivise Femeia cu părul roşu; cu părul roşu şi cu sânii mici, mici, de puberă; cu umeri largi; cu degetele lungi şi subţiri, terminate cu unghii arcuite, ca nişte gheare. Sidef alunecând pe braţul tău gol, pe trupul dezgolit, prin părul tău, ca un pieptene. Ea ştie de Femeia solară şi se teme. I-ai vorbit despre himera ta şi nu a râs; mereu îţi spune să-i povesteşti despre EA. Femeia cu părul roşu îţi ghiceşte în palmă, încercând să-ţi afle viitorul. Să şi-l afle. Semnele nu sunt sigure.

Aveţi un menaj în trei, simţiţi asta. Sybille se află cu voi. Între voi. Când te gândeşti intens, ţi se arată. Numai ţie. Vizualizezi extraordinar. Chiar faci gesturi semnificative: îi laşi loc să treacă, de pildă. Are în mâini tava pe care aduce cafeaua; simţi aburii aromaţi, respiraţia Sybillei cum îi întretaie, culcându-i, învălmăşindu-i; un papuc i-a rămas în urmă, i-a scăpat din picior: te apleci şi-l aşezi sub talpa care aşteaptă. Capotul e întredeschis şi zăreşti un picior prelung, de dansatoare suedeză. Sybille, dacă nu e coborâtă din soare, atunci, precis, s-a născut în Scandinavia! E blondă, blondă, şi are ochii albaştri; Femeia cu părul roşu are ochii întunecaţi: noaptea nu zăreşti decât albul lor; Femeia solară poate fi privită în ochi chiar şi atunci când în odaie este cea mai adâncă beznă: o să-ţi pierzi minţile!

În vremea asta, Femeia cu părul roşu se freacă de tine, îţi atinge braţul gol, îţi trece unghiile arcuite prin păr, peste trup; îţi sărută fruntea, gâtul, degetele. Îţi descheie nasturii. Începe, în felul ei, războiul cu Femeia solară şi, până acum, nu a pierdut nici o bătălie: tot răul Lumii se trage din ispită.

Acum, ai întâlnit-o; ai ştiut că este EA. Aţi vorbit. Ai şi atins-o: i-ai sărutat mâna; ieri i-ai oferit un crin imperial. L-a primit ca pe un trofeu, nu ţi-ai dat seama pentru că nu mai observi nimic.

...Trei zile, la rând, i-ai adus câte un crin imperial; aveai un aer nitel idiot, dar nici Romeo precis, în scena balconului, nu a avut un altul; şi nici Antoniu, atunci când aţipea în poala Cleopatrei; lumea, la urma urmei, este dominată de femei.

Femeia solară este Balanţă.

Tu eşti Scorpion.

I-ai spus legenda zodiei tale. Una dintre ele. Care ţi-a plăcut ţie, care ţi se potriveşte.

Tu:

În Spania, într-o anumită zi a anului, este adus din nordul Africii un scorpion. În jurul său, pe nisip, se trasează un cerc: cam două picioare pe rază. Pe circumferinţă, se aşază

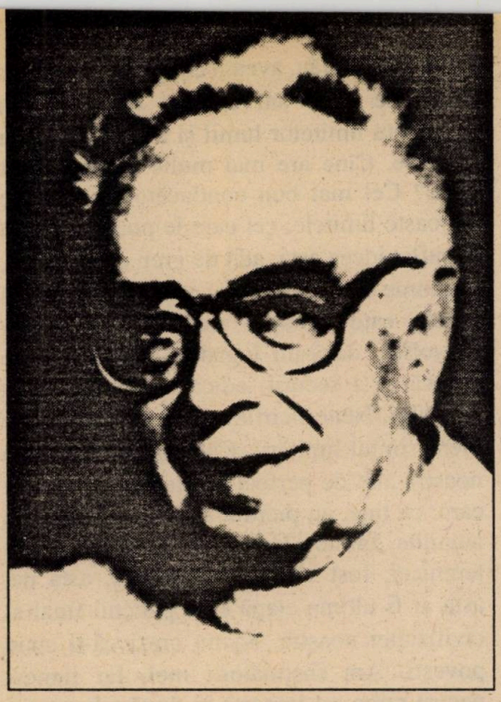

oamenii ciudaţi, fiindcă mai există încă din ăştia, din nefericire pentru regatul nostru. Că scormoneai prin cotloanele cele mai ascunse şi primejdioase ale oraşului, ca să găseşti tot felul de vechituri, urme din alte vremuri, cărţi ieşite din uz ori interzise, şi că aveai obiceiul să spui: „Nimic nu e mai bun ca trecutul îndepărtat şi viitorul apropiat", şi că în felul ăsta lăsai să se înţeleagă că ceea ce va fi avea să semene cu ceea ce fusese. E adevărat? Ce-i cu tine, omule, eşti nebun? Trecutul e mort şi îngropat, şi dacă nu mai trăim în trecut avem motive puternice s-o facem, ascultă ce-ţi spun eu, şi în primul rând pentru că era urât. Cum poate să-ţi treacă prin cap să doreşti ceva rău? Atunci înseamnă că eşti împotriva noastră a tuturor, căci nouă ne place la toţi ceea ce este, nu ceea ce a fost. Eşti cu capul în nori. Am impresia că ceva foarte important nu-ţi intră deloc în cap. Uite. Tu te afli aici, în acest lagăr de muncă, eu nu ştiu pentru ce şi nici nu mă interesează să ştiu. Eşti silit să stai aici şi nu poţi ieşi, chiar dacă ţi-ai dori asta în versuri. Te-ai gândit vreodată că totul, noi toţi, cetăţenii paşnici ai regatului şi ai planetei Terra, tot ce e viaţă şi conştiinţă a vieţii este osândit la un lagăr de muncă? Nu putem părăsi acest loc, care este soarta noastră. Nu putem schimba viaţa noastră cu viaţa unei păsări sau a unei flori, Nu putem nici măcar să ne schimbăm reşedinţa, să mergem să trăim în alt regat ori pe altă stradă. Suntem ca şi înlănţuiţi de ceea ce suntem, fără posibilitatea de a ne elibera sau de a avea parte de o schimbare. Mă întreb atunci ce deosebire importantă este între soarta ta particulară, de osândit, să fii ceea ce eşti în clipa asta şi soarta celorlalţi, osândiţi să fie veşnic veşnic ceea ce sunt? Nici una. Sau una singură, dar cu siguranţă în favoarea ta, fiindcă tu ai reuşit să corectezi un pic traiectoria ta în viaţă şi ai trecut de la muncă la odihnă. Se mai spune că nu toţi au de mâncare după pofta inimii, că eşecul expediţiei conduse de căpitanul H a creat o serie de probleme, că la anul, dacă lucrurile merg la fel ca azi, va fi mai puţină mâncare, că magazinele se golesc văzând cu ochii. Tu, în schimb, trăieşti fără nici o grijă. Nu-ţi pasă câtuşi de puţin dacă mâine va trebui să strângem cureaua şi să ne sugem burţile, fiindcă aici ai mereu de mâncare după plac, şi nu mănânci prea mult, trebuie să recunosc. Atunci de ce te-ai putea plânge? Nu vrei să-mi răspunzi. Am început să mă obişnuiesc cu tăcerile tale dezaprobatoare. Nu sunt vrednic să-mi răspunzi. Te supără cuvintele mele, ştiu asta, dar nu e vina mea dacă tu eşti ultimul deţinut, iar eu sunt ultimul temnicer din lume. Îţi dai seama? Ce tristeţe! Totul a ajuns să fie atât de desăvârşit, lumea a devenit aşa de bună şi de ascultătoare, încât nimeni nu mai ajunge în lagăr. O mai fi fiind poate vreo închisoare uitată, cine ştie unde, pentru vreun criminal, dar mi s-a spus că nu mai sunt criminali, nici hoţi, ia aminte, nici oameni răi din aceia care strigă, se iau la bătaie sau ies în stradă să insulte pe regină. Toate astea aparţin trecutului, pe care tu îl iubeşti atâta, sau viitorului, dacă viitorul poate fi cât de cât asemănător cu visurile tale şi nu cu ale celorlalţi. Aş vrea să spun ceva. Şi cu asta închei şi te las cu mutra ta arţăgoasă. Sunt bătrân şi s-ar putea să nu mi se ivească o altă ocazie, mai bună decât asta, pe care mi-o oferi tu. Ştiu că mă auzi, căci glasul tău se exprimă pe dinăuntru, nu-i aşa? Mi-ai mărturisit asta odată, îţi aduci aminte?, ca să-mi explici tăcerea ta prelungită. Eu nu

Continuări în pagina 12 ▶

frunze uscate, crenguţe şi aşchii, apoi li se dă foc. Asistenţa priveşte fix centrul, nu mai respiră nimeni. Vietatea îşi ridică încet coada, stă un timp în expectativă, pregătită pentr-un atac decisiv, apoi, cu o mişcare fulgerătoare, îşi înfige spinul otrăvit în ceafă!

Sybille:

Interesant...

Tu:

Nu e totul! De ce s-a sinucis scorpionul? Nu ştii! Pentru că nu putea să suporte cercul!

De fapt, vroiai să afle că nici tu nu-l suporţi şi că simţeai, deja, împrejmuirea.

A doua zi, în locul unei flori, i-ai adus un poem în proză. Mai mult o scrisoare. Semnul înfrângerii tale.*

„Un crin imperial pentru o Femeie solară. O femeie aşa cum ai visat totdeauna. Să nu te îndrăgosteşti, fiindcă vei strica tot. Mulţumeşte-te să-i oferi din când în când câte o floare. Veţi sorbi, poate, o dată, de două ori, o cafea. Veţi discuta. Veţi tăcea. Veţi pleca. O poveste inexistentă este o poveste deschisă tuturor lucrurilor. A ta este, dintotdeauna, închisă. Plecând, vei avea despre ce să-ţi aduci aminte. Te vei gândi la Femeia solară. Vei avea posibilitatea să construieşti toate scenariile imaginabile. Toate câte ţi s-ar potrivi. Toate câte nu ţi s-ar potrivi. Toate vor avea drept axă Femeia solară. Lumina care umbreşte. Îl vei contrazice, astfel, pe Leonardo, care susţinea că umbra este superioară luminii. Femeia solară zâmbeşte aproape tot timpul. Arma Balanţei. Zâmbetul Femeii solare devine cerc. Pentru prima oară, suporţi cercul. Focul de pe circumferinţă. Centrul este un punct. Nu are dimensiuni. Femeia solară poate muta centrul doar din priviri, să îl apropie de margine, să îl treacă DINCOLO. Proba focului. Povestea poveştilor. Toate scenariile se vor contopi în unul singur. Vei pieri încet, transformându-te într-un crin imperial.

A."

Ţi-ai dat seama că Femeia solară nu te va salva: răceala ei de zeiţă este egală pentru toată lumea. Şi totuşi, uneori, când îţi vorbeşte, surprinzi în glasul ei tonalităţi aparte, nu pot fi decât pentru tine. Dar EA este nepământeană şi nu trebuie să se apropie de nimeni prea mult.

Femeia cu părul roşu nu se bucură: aşteaptă. Răbdarea ei, ştie bine asta, va fi, cândva, răsplătită: te va lecui prin prezenţă. Dacă nu va izbuti, va pleca. Vei acuza absenţa, te cunoaşte; îţi va lipsi, vei dori să se întoarcă, vei merge după ea: ţi s-a luat o jucărie.

Şi Femeia cu părul roşu e inventată de tine. Ai scris o povestire: e coborâtă de acolo. Şi tu intraseşi în cadru. Personaj obscur; acum zici că a fost premoniţie. În final, Femeia cu părul roşu întâlneşte un bărbat. Nu-i vede chipul, e întuneric, dar precis că e chipeş, ea simte. Îl aşteaptă de la primul rând; ai făcut tot ce ţi-a stat în putinţă ca să-l urmeze. Nu mai întâlniseşi niciodată o asemenea femeie. Sybille era ceva astral; vă despărţea necuprinsul; femeia cu părul roşu era replica ei pământeană: fuma, bea vodcă, înjura şi chiar minţea, când îi venea bine. În povestirea ta.

Te-a zărit la o masă, la „Cafeneaua literaţilor". Citise. A venit spre tine şi ţi-a spus de-a dreptul:

„Eu sunt Femeia cu părul roşu! Îmi oferi o vodcă?"

S-a ameţit. Şi de la ţigări. Nu era fumătoare. Iar părul era vopsit, ţi-ai dat seama când şi-a lăsat capul pe braţul tău, în taxi. Se autoinventase. Ţi-a povestit, apoi, că te crezuse mai tânăr, or tu erai trecut de patruzeci de ani. Asta nu era rău: vei fi mai statornic. Cei zece ani dintre voi vor fi umpluţi cu înţelepciunea ta şi cu iubirea ei. Fiindcă a simţit că tu nu iubeşti, iei în posesie. Femeia cu părul roşu tocmai asta vroia: să fie a ta. Când i-ai povestit despre Femeia solară s-a întristat. Ştia că o vei întâlni. Iar dacă nu vei

**(N.A.) Scrisoarea, să-i zicem aşa, este autentică. Am adresat-o în urmă cu trei luni, unei Femei solare. Sper ca Sybille (M.) să mă ierte că fac publică această epistolă. Oricum, nimeni nu va şti, vreme de cincizeci de ani, cui i-a fost destinată.*

RAŢIUNILE TEMNICERULUI

ştiu nici când şi nici cum ai ajuns să ai conştiinţa vocaţiei tale de poet. Devreme, nu-i aşa? Şi eu la fel. A fost un timp, în tinereţea mea, când am avut meseria de călău. Atunci am fost în culmea carierei mele. Mi se potrivea de minune. O făceam foarte bine, într-adevăr. Pacea regatului se bizuia pe mâinile astea ale mele, dibace, corecte, harnice, iuţi, ca ale unui ghitarist. Îţi aduci aminte de nefericitul ăla care strigase într-o noapte în faţa palatului „Nu suntem fericiţi fiindcă suntem egali!"? Sau de altul care oprea oamenii pe stradă şi le şoptea la ureche: „Nu suntem fericiţi fiindcă dormim laolaltă"? Erau nişte bieţi nebuni, dar foarte primejdioşi, fiindcă, la fel ca tine, pomeneau de trecut şi de viitor într-un fel foarte insinuant. Ori erai prea tânăr şi ai uitat toate astea.

„Când eram călău, aveam conştiinţa limitelor vieţii; de când am devenit temnicer am conştiinţa limitelor lumii..."

Află că eu am avut ac de cojocul lor. Au fost ultimii osândiţi la moarte, dacă-mi amintesc bine, ultimii, vreau să spun, executaţi în public. Pe urmă au mai fost şi alţi osândiţi, dar fără martori. Eu îi curăţam de obicei pe toţi într-un beci, sub magazinele palatului. Nu dispuneam acolo de instrumente potrivite, dar aveam linişte, timp şi siguranţă ca să-mi duc treaba la bun sfârşit. Am născocit tehnici noi. Aveam mai multă libertate de acţiune, înţelegi? Şi timp berechet. Îmi puteam permite să-mi pun la încercare toată dibăcia, să fac din morţile acelea adevărate opere de artă. Dar anii au trecut, şi oamenii au tăcut pentru totdeauna, speriaţi, de parcă i-ar fi înghiţit mormintele pe toţi. Mi s-a spus că liniştea regatului se datorează îndemânării mele, cel puţin în parte, şi asta e partea rea, fiindcă făcându-mi bine meseria, i-am venit de hac, am istovit-o, aşa cum un poet bun istoveşte limba. Ce părere ai? E nedrept, nu-i aşa? Ar trebui să se aibă în vedere meritele mele, să mi se dăruiască din când în când câte un deţinut, un nevinovat oarecare, pentru ca mâinile mele să nu-şi piardă deprinderea, să-şi poată arăta inscusinţa. Tu nu crezi că în fond eu sunt cel mai bun cetăţean al regatului, cel mai important, fiindcă întotdeauna am avut conştiinţa limitelor pentru toate lucrurile. Când eram călău, aveam conştiinţa limitelor vieţii; de când am devenit temnicer am conştiinţa limitelor lumii şi a fiecărui lucru în parte. Cine are mai multe merite decât mine? Cel mai bun conducător e cel care cunoaşte limitele, cel care le poate strecura în suflet ideea asta, atât de greu de acceptat, şi anume că fiecare lucru are limitele lui, că limita este dreapta măsură, geometria filosofică, dacă-mi îngădui, a lagărului de muncă şi a securii, adică a timpului şi a spaţiului. Nenorocirile ne vin de la cei care pierd simţul limitării. Chiar şi în societatea noastră atât de perfect alcătuită, există unii care, ca tine, au pierdut darul de a respecta anumite limite. Un regat condus de un temnicer, fost călău pe deasupra, asta da, asta ar fi ultima etapă spre punctul final al civilizaţiei noastre. Să nu crezi că-ţi spun poveşti. Am susţinătorii mei, Iar lumea, pentru mine, se împarte în două tabere: cei care mă urmează şi luptă să dobândească într-o bună zi puterea pentru mine, şi ceilalţi, pe care-i voi omorî chiar eu. Ordine şi claritate, iată deviza mea. Tu, de pildă, singurul meu auditor în clipa asta, spune-mi: ce părere ai despre toate astea? Nu-i aşa că, în fond, mă vrei ca rege? Nu-i aşa că ţi-a plăcut ce ţi-am povestit, de vreme ce de asta atârnă libertatea ta? Pentru tine nu există altă soluţie. Nu-i aşa că mă vei ajuta? Cu pana ta, cu inteligenţa ta sau, cel puţin, cu tăcerea ta?

– Nu.

▶ *Urmări din paginile 10-11*

FEMEIA SOLARĂ

izbuti, vei scrie o poveste. Întâlnirea voastră va fi inevitabilă. Te vei apropia de EA rând cu rând, literă cu literă. Pentru a evita barierele, vei renunţa la punctuaţie. Vei concepe o ideogramă. Câteva. Totul va fi cuprins într-un singur rând. Ermetic. În care să nu mai pătrundă nimeni; din care să nu mai puteţi ieşi, să vă prefaceţi într-un basm.

Lucrurile nu stau prea rău: Femeia cu părul roşu este înţelegătoare. Obsesia ta o fereşte de alte primejdii. Dar simte că într-o dimineaţă – precis, într-o dimineaţă, nu se poate înşela – Sybille ţi se va înfăţişa cu adevărat; are de multă vreme locul ei în casă. Urmele lăsate în fotoliu o dovedesc. Şi rochia albastră; ai venit cu ea pe braţ; te privea toată lumea. Un bărbat în alb, purtând la piept o rochie albastră! (Cu vârsta, simţul ridicolului se atenuează.) Femeia cu părul roşu nu ţi-a zis nimic. Ea nu te ceartă niciodată, inventezi femei discrete. Extraordinare. Viaţa ta se bazează pe imaginaţie, de aceea nu ai nimic, dar te porţi de parcă ai stăpâni totul. Un artificiu; toată existenţa ta e un joc de artificii; îţi transformi dezastrele în victorii: totdeauna îţi reuşeşte scamatoria asta. Construieşti singurătăţi. Femeia solară, Femeia cu părul roşu, tu. Voi.

Uneori, scoţi rochia albastră şi o întinzi pe fotoliu. Aşa cum ar face Sybille, dacă s-ar pregăti să meargă la o serată. Este un veşmânt lung, cu trenă, care nu se va demoda însă niciodată. Femeia solară este înaltă şi are trupul drept: cu rochia albastră, pare o regină. Ai însoţit-o, de mii de ori, la Balurile Operei, sunt secvenţele tale de vârf; aţi petrecut împreună vacanţe, aţi citit aceleaşi cărţi. Între voi, totul a fost cast, nu v-aţi îngăduit mai mult.

... Acum, jocul s-a terminat. Sybille va intra, pentru totdeauna, într-o poveste, o vei scrie. Ai scris-o, te gândeşti doar cum să o închei. Poţi să alegi finalul pe care îl doreşti, nu îţi va folosi la nimic. Pentru că niciodată nu vei înţelege că tocmai Femeia cu părul roşu a fost FEMEIA TA SOLARĂ...

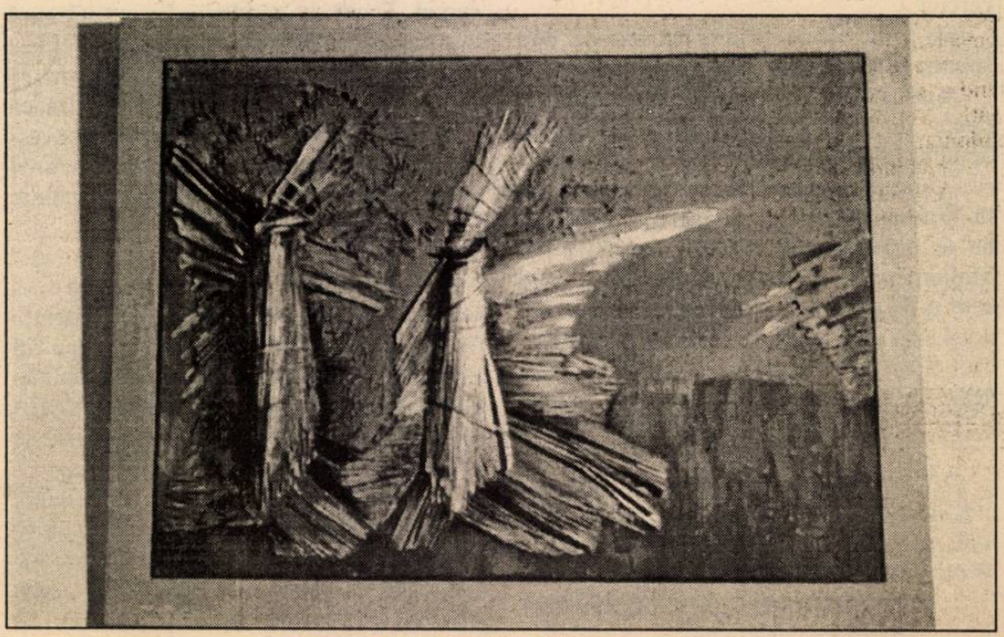

Doina Cerisier: Câmpie

Gheorghe Schwartz:

Dușmanul comun absentează și atunci găsim dușmanul în noi înșine

– Dragă Gheorghe Schwartz, era cât pe aici să faci parte din nomenclaturişii la zi ai tranziţiei. Ba chiar ai cochetat nu numai cu ideea, ci şi cu o deplasare la Bonn, dacă nu mă înşel. Şi, deodată, abandonul. De ce?

– N-am cochetat nici o clipă cu nomenclaturiştii, însă credeam că pot să fac ceva ce mi-am dorit să fac toată viaţa. A trebuit să-mi dau seama că trăim în nişte condiţii în care ceea ce speram eu mi se poate realiza. Ar fi fost o trădare faţă de mine să nu încerc să fac ceea ce atâta timp am dorit să realizez. Nu m-am simţit niciodată nomenclaturist. Am plecat cu fruntea sus de acolo. Şi chiar cred că aş fi putut realiza foarte multe lucruri bune, pentru că mi se pare că trăim o perioadă în care nu trebuie să existe deşert. Trebuie construit ceva după cutremurul care a fost şi mă cam enervează cei care-i acuză pe cei care au încercat să facă ceva. Eu cred că am încercat să fac ceva. Nu mă laud.

– Din cei 12 scriitori propuşi pentru diplomaţi au rămas şase care au plecat în cele patru zări. Între timp cred că au mai rămas doi-trei. De ce crezi că ei nu au plecat încă de la ambasade?

– Sim şi cu Andrei Ionescu au plecat din aceleaşi motive, cred, motive pentru care am plecat şi eu, făcând însă precizarea că eu am fost dat afară. La mine mai există o explicaţie: am fost trimis de la început de ochii lumii, pentru că o dată cu mine a fost deja trimis înlocuitorul. Deci la mine nu a fost nici o clipă intenţia de a rămâne acolo. Şi trebuia să fiu cretin să nu-mi dau seama din prima clipă de treaba asta. Dar eu speram că va fi timp destul de lung pentru a realiza ceea ce am început. N-a fost să fie aşa şi pierderea este cel puţin reciprocă. Ceilalţi trei erau foarte izolaţi acolo, nu am mai vorbit cu ei de atunci, habar n-am ce fac. Uricaru a venit din Grecia, a plecat la Roma apoi. Fiecare om are dreptul de a-şi aranja singur viaţa. Nu am nici un comentariu la treaba asta.

– S-a făcut mare vâlvă şi când au plecat şi când s-au întors scriitorii, în şi din diplomaţie. Merită ca scriitorul român să fie şi diplomat. Pe cine vezi aici?

– Aici în ce sens?

– Adică în diplomaţie.

– În primul rând nu cred că s-a făcut destulă vâlvă. Pentru că trebuia să se facă mult mai multă vâlvă în legătură cu acest eşec de paradă al puterii actuale care a încercat categoric să ia ochii lumii cu trimiterea noastră în străinătate. Când n-a mai fost nevoie de noi, am fost daţi la o parte. Cred că este preferabil să fie un om de cultură pe un post de ataşat cultural, decât un fost inginer constructor care avea diploma de inginer constructor şi făcea cu totul altceva. Deci eu zic că este datoria noastră să încercăm să facem acolo ceva. Cred că diplomaţi-scriitori n-or să fie niciodată, pentru că suntem caractere incomode, însă putem să creăm o fascinaţie faţă de diasporă şi nu numai faţă de diasporă, faţă de partenerii cu care lucrăm. După ce am fost eu retras de la Bonn au apărut nişte ecouri în

Germania care afirmă ceea ce am spus. Cred că a fost o mişcare foarte prost chibzuită trimiterea şi retragerea mea. Era mult mai înţelept din partea puterii să nu se încurce cu mine.

– Vrei să spui că n-ai renunţat la scris? De ce? Când alţii au făcut-o?

– Pentru că n-am putut. Dacă aş fi putut, cu dragă inimă aş fi renunţat imediat la scris sau nici nu m-aş fi reapucat de scris. Însă scriu la fel de mult ca înainte, poate chiar mai mult şi cu mai mare disperare, mai ales că în clipa asta, cu toate că am avut şansa să scot două cărţi după '89, am vreo şapte cărţi acasă pe care nici nu mai încerc să le dau unei edituri, din decenţă. Din decenţă vorbesc cu un editor care este obligat să-şi bată capul pentru 5-600 de pagini cât are un roman de-al meu. Eu îmi câştig pâinea făcând tot felul de servicii, exact ca şi înainte de '89. Viaţa mea s-a schimbat prea puţin. Încerc să fac şi alte lucruri, mă adaptez la inflaţie, dar scrisul rămâne ceea ce a fost.

– Crezi că vei mai fi competitiv când Sandra Brown e icoana culturală a unor cititori?

– Asta e chestie de timp. Adică putem face un calcul foarte simplu. Întotdeauna a existat o Sandra Brown, ea a avut, să zicem, la un moment dat, o sută de mii de cititori, iar scriitorul bun a avut numai zece. Peste un an ea a avut nouăzeci de mii de cititori, scriitorul a avut tot zece. Dacă adunăm, peste timp, scriitorul bun are mai mulţi cititori decât Sandra Brown. Dacă ai încredere în timp, Sandra Brown nu e o concurenţă pentru tine. Dar face parte din economia de piaţă şi trebuie s-o acceptăm aşa cum este. Mi se pare total incorect să ne revoltăm că apar asemenea cărţi. Dacă se cumpără, foarte bine că apar.

– Deci înţeleg că ai scris între timp. Cine te-a mai luat în seamă, ce ecouri ai avut? Şi câţi bani ai căpătat?

– Păi din banii câştigaţi cred că aş putea să fac un drum Bucureşti – Arad şi înapoi, dar nu cu vagon de dormit. În seamă nu m-a prea luat nimeni, dar este altceva decât înainte. Înainte de '89 era mai bine să am o cronică în plus, acum scriu efectiv din convingerea că trebuie să scriu. Nu mai ştiu pe mormântul cărui scriitor e inserat faptul că n-a fost academician. Eu din viaţă voi scrie pe mormântul meu că nici măcar n-am luat premiul Uniunii Scriitorilor. Nu vreau să spun cu asta că sunt fericit că este aşa. În primul rând mă deranjează faptul că ierarhiile dinainte de '89 sunt perfect valabile şi astăzi, că acele noi încercări de ierarhizare care au apărut sunt la fel de închise. Adevăratele cărţi pentru o aşezare normală a literaturii nu apar. Cea mai scandaloasă încercare de restaurare este în TVR. Sunt mediatizaţi, exact cei care rămân campionii restauraţiei, cu o complicitate şi cu o persuasiune, absolut dirijată. În sfârşit, mă deranjează faptul că la ora actuală toată această mişcare literară este mai nebună decât celelalte sectoare ale vieţii, pentru că duşmanul comun absentează şi atunci găsim în noi înşine duşmanul.

– Învaţă-mă şi pe mine ce să fac. Sunt într-o cumpănă. Să rămân sărac şi cinstit la revista „Luceafărul" sau să devin consilier al lui Dumitraşcu, dacă acesta mă va solicita într-o zi?

– Sincer să fiu nu cred că te va solicita într-o zi Dumitraşcu. Dar dacă te solicită cred că ai o experienţă atât de nemaipomenită încât ar merita să accepţi măcar pentru o zi. După aceea ai putea scrie romane întregi. Eu n-am avut şansa să fiu solicitat de Dumitraşcu, chit că am fost consilierul altor atâţi Dumitraşci, încât experienţa a fost colosală.

– Mai vrei să spui ceva? Ceva special.

– Uite o întrebare, ţi-o sugerez ţie. Sunt la o vârstă, în jur de 50 de ani. Suntem la o vârstă când toate celelalte generaţii de scriitori au ajuns la nişte poziţii de stabilitate, nu numai economică, nişte genii în viaţă. Suntem singura generaţie care nu are acest privilegiu, şi vina este a noastră în măsura în care n-am ştiut să facem managementurile necesare. Dar vina este în primul rând a criticii literare, care a ignorat pur şi simplu această generaţie. Ea, critica, a făcut tot felul de diversiuni, împărţindu-ne pe generaţii şi aruncând alte generaţii înaintea noastră tocmai ca să nu atentăm la poziţiile lor. Şi în ultimă instanţă, cred că ceea ce se întâmplă acuma va fi privit cu foarte multă uimire de către urmaşii noştri, pentru că este de neînţeles ceea ce s-a întâmplat cu noi. Am devenit tot mai puţini, poate cei mai puţini care am rămas înscrişi pentru că am fost loviţi sistematic, nu numai de duşmanii noştri.

Interviu realizat de Marius Tupan

arcadie suceveanu

La curtea mărului de smarald

La curtea mărului de smarald
Viermele avea statut de herald
aflat în slujba doamnei Apocalipse
şi făcând în jurul ei graţioase elipse
mişcându-se dinspre coajă şi miez
şi înapoi, ca într-un vals vienez

În întreaga împărăţie a Noului Babilon
numai Viermele purta papion
ca blazon al stirpei sale cavalereşti
eu sunt, el este, tu eşti
şi suntem în aşteptare de veşti
pe care numai el ni le poate-aduce
la coborârea de pe cruce
sau în paturi verzi de morminte
„nu râde, citeşte nainte"

Oho, când îşi arăta el faţa şi epoletul
se oprea-n săli de bal menuetul
şi domnii în fracuri şi cu jobene
aveau tresăriri de sprâncene
şi toate doamnele maniheiste
plângeau cu nasu-n batiste
şi domnişoarele în bluze de chimono
visau câmpii de corbi la Waterloo

Cum locuia singur în turn de mătase
domnul Vierme avea şi-aventuri amoroase
cu graţioasa Domnişoară de Gri
căreia nu-i plăcea să conjuge verbul a fi
pentru formele lui neregulate

Ah, noaptea ros de singurătate
el îi scria cu litere gotice, ca de psaltire
interminabile scrisori de iubire
pe care domnişoara bătrână şi cam senilă
le citea de pe tăbliţe de-argilă
savurând expresiile uşor franţuzite
ce-i aţâţau pohtele şi-o duceau în ispite

Seara, după rigorile mesei
heraldul purta insigna miresei
anunţând din trompeta-i subţire
începutul noilor turnire
şi numele învingătorilor
de la marele circ al erorilor
unde cavalerii cu spada
se grăbeau să înflorească zăpada,
ca pe-o imaculată scrisoare,
cu sângele lor roşu şi cald...

Ah, ce fast, ah, ce idilă, ah, ce splendoare
la curtea mărului de smarald!

alina durbacă

jurnalul unei deţinute

1.
doar că nu aveam gratii. fiecare câte un metru pătrat
de pământ. în rest haine în dungi cenuşii şi aspre. aceştia
eram noi. bărbaţi şi femei şi copii o gintă. colţuroşi
inerţi cu carii în memorie. amintirile erau interzise.
uneori imagini răsfrânte în bifurcaţiile creierului. până
ţi se făcea a frică.

2.
raţia de mâncare adusă-n gamele. o pastă
cenuşie ca şi / hainele
era ca pământul era / puţină noi
mâncam pentru a trăi nu altfel. deasupra
o lacrimă mare. unii
îi ziceau nor.

3.
în genunchi ne rugam. în dumnezeii mamelor şi taţilor
noştri. invocam zei şi nu ştiam ce să le cerem. cică pune-ţi o dorinţă. şi-o să
se îndeplinească? îhî.
dar zeii plecau întotdeauna prea repede.

4.
u-uuuu. u-hu. u-uuuu. a-aaaa. cum mai ningea. noi
nu mai eram cenuşii. tremuram de emoţii. eram şpanchii.
inimile noastre zăceau de plăcere. răsărea luna
ca o tăcere.

5.
fiecare în pătratul lui. din colţ în colţ din colţ
în colţ. n-aveai voie să iubeşti. dar chiar ne iubeam
într-ascuns. când ne prindeau ne puneau să privim
direct în soare o zi şi 'ncă o zi.
şi-aşa orbeam din dragoste.

6.
să dormi bine să nu visezi. să nu
cazi pe gânduri să nu-ţi arunci ochii pe cer. să nu
ai nici o părere să-ţi fi dat părerile la casat.
de obicei eram corespunzători. cu capetele plecate cu ochii în pământ.

7.
cel mai frumos era cimitirul. erau multe culori şi
frunze şi flori. morţii erau fericiţi ei erau
îngeri. puneam la fiecare mormânt obiectul pe care
ei cândva l-au dorit.
oglinjoară aici. o pipă dincolo. un ciorap de mătase.
lentile pentru ochii miopi ai mortului.

oricine n-ar crede

iubita se târăşte până la primul copac îi
încolăceşte trunchiul. s-ar spune că excită
copacul. el înfloreşte înfrunzeşte deodată intră
în trepidaţie. furnicile în extaz. oricine ar crede acum
că iubita e un fruct.

spre dimineaţă înjurându-ţi iubitul

iar el nu mai ajungea odată. şi picioarele îmi creşteau
din dumnezeul lui. în dumnezeii lui. îmi întorceam faţa
spre soare. el încă nu răsărea.
iubitul meu trecând printr-un lung şir de tăceri.
oameni mulţi cu degetul la buze.
– ssstt!
– încă mai e lună.

Riscurile bilingvismului

de CLAUDIA ENE

Utilizarea simultană a două limbi determină o interacţiune a acestora care poate duce uneori chiar la ştergerea diferenţelor specifice. Bilingvul este mereu supus tentaţiei de „a dinamita" limitele codurilor de care se foloseşte, de a face un amestec nu totdeauna profitabil pentru limba în care se exprimă. În această situaţie se află şi traducătorul, care, în căutarea unui echivalent, se grăbeşte să adapteze sau să copieze cuvinte şi structuri din textul-bază, fără să verifice dacă limba în care transcrie nu are resurse proprii pentru a reda noţiuni sau construcţii ale originalului. Acest lucru este evident în primul rând la nivelul sintaxei şi, din păcate, chiar şi la nivelul ortografiei.

Una dintre cele mai tipice deviaţii de la specificul românei este redundanţa pronumelui personal în poziţia de subiect: „**noi** dăm această informaţie..." (Serge Hutin, **Secretele tantrismului. Magia sau tehnica amorului**, traducere din limba franceză de Mircea Iacobini, Arad, Editura Sophia, 1993, p. 36; sublinierile ne aparţin), „**noi** vom descrie" (p. 36), „**noi** am văzut" (p. 59), „**noi** vom cita" (p. 90), „**noi** dorim să vorbim de episodul cu Verlaine" (p. 97), „**noi** o ştim bine" (p. 114). Şi exemplele pot continua.

O altă problemă ar fi echivalarea nefirească sau superfluă a pronumelui cu valoare neutră, „le", din franceză (care substituie o idee enunţată anterior), cu pronumele personal neaccentuat „o". Citǎm din aceeaşi traducere: „se cuvine, evident, **o** repetăm, să distingem..." (p. 45), „acompaniamentul necesar al acestor atitudini fiind, să **o** notăm, anumite formule magice" (p. 56), „sexualitatea este – **o** mai reamintim o dată..." (p. 57), „amintim doar că unirea bărbatului cu femeia este departe (ar fi o greşeală de a **o** crede) de a se limita doar la..." (p. 119) ş.a.m.d. Acestea se explică, fără îndoială, prin influenţa limbii din care se traduce – franceza în cazul nostru – influenţă sesizabilă şi în maniera ezitantă în care sunt folosite prepoziţiile sau modurile verbale. De pildă, uneori se preferă calchierea construcţiei „verb (expresie verbală)+ prep.+verb la infinitiv", deşi în română este mai firească structura „verb (expresie verbală)+verb" la conjunctiv: „nu **este** oare **absurd**, spunea el, de a crede că pot cădea pietre din cer?" (p. 74), „anumiţi savanţi (...) neagă aceste fenomene (...), **refuzând** sistematic **de a verifica** faptele şi **de a încerca** să reproducă experienţele propuse" (p. 74), „**ar fi** oare posibil **de a se evada** cu adevărat din..." (p. 90), „**ar fi timpul de a readuce** această problemă..." (p. 92). Mai puţin explicabilă este însă apariţia într-un text românesc a unor cuvinte cu grafie complet stranie:„historic" (p. 54), pentru „istoric", „buddhist" (p. 55) pentru „budist", „kabbalistică" (p. 79), în loc de „cabalistică", „ocult" cu doi „c" – „occult" (p. 85), „archeu" (p. 88), probabil pentru „arheu", „sanskrit" (p. 102), în loc de „sanscrit"; sau familia de cuvinte a lui „mason", într-o scriere curat franceză: „maçon" (p. 10), „maçonnerie" (p. 107), „maçonnic" (p. 114, şi aici traducătorul îşi rezervă dreptul de a nu mai rămâne fidel nici măcar ortografiei originalului – vezi fr. „maçonnique"). Să fi crezut oare tălmăcitorul – printre altele – că limba română n-a achiziţionat încă terminologia „ştiinţei oculte" şi că-i revine, ca atare, complicata sarcină de o inventa sau adapta? Asupra acestui lucru vom încerca să stăruim într-un articol viitor.

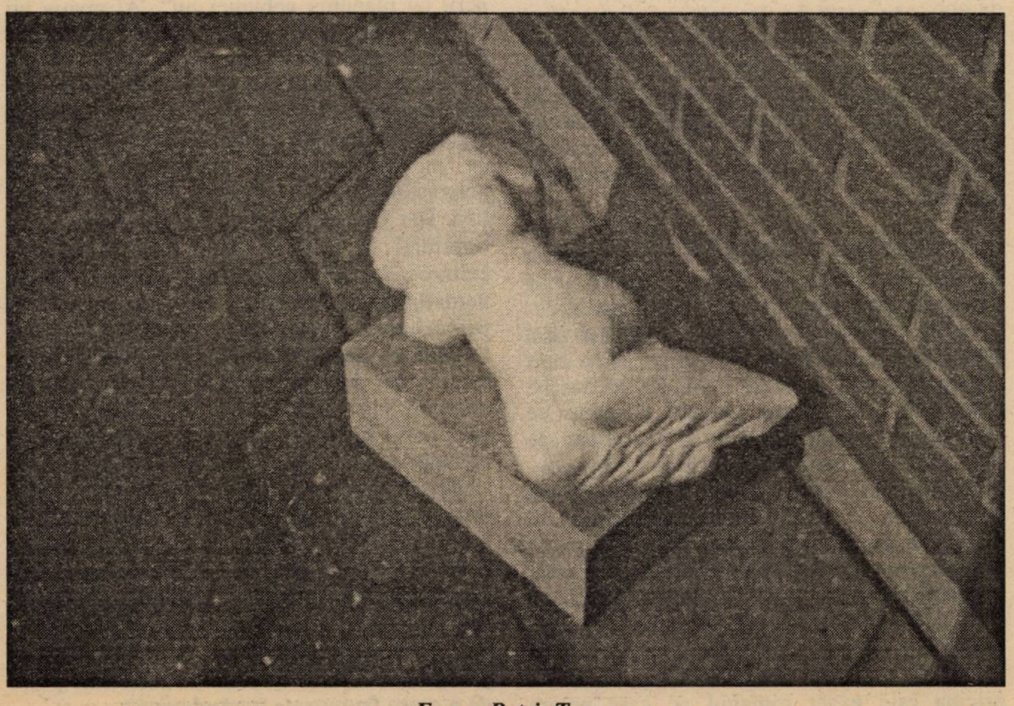

Eugen Petri: Tors

O gingaşă cacofonie

de RADU G. ŢEPOSU

Pe când răsfoiam eseul lui Vasile Pistolea despre opera lui Augustin Buzura, mi-a sărit în ochi o gingaşă cacofonie: „Într-o epocă dominată de ştiinţă şi **politică, când** însuşi factorul receptiv – cititorul – a devenit mult mai profund şi reflexiv, misiunea scriitorului este extrem de dificilă". Altfel, **Augustin Buzura. De la romanul existenţialist la sociografia românească** (Hestia, 1993) e o carte corectă în monotonia ei. Ne reaminteşte tot ce ştiam despre prozatorul român, cu o năpraznică voluptate a locului comun. În speranţa că se vor acoperi de smalţul ideii, Vasile Pistolea subliniază cuvintele cu pasiunea unui contabil. Ele n-au însă nici aburul revelaţiei, nici puful subtilităţii. Amintesc mai degrabă de discursurile festive, grandiloc-vente şi găunoase. Vasile Pistolea e un propagandist trecut pe la şcoala lui Noica, un fel de hermeneut al banalităţii: **„Sinceritatea** şi **demnitatea** sunt trăsături care fac parte din structura sa ardelenească şi dau o notă severă textelor, înscriindu-le în tradiţia moralizatoare a prozei şi publicisticii transilvane, începând cu I. Slavici. Ca şi pentru înaintaşii săi, faţă de care îşi exprimă apăsat adeziunea, pentru Augustin Buzura **publicistica** este o **tribună** de afirmare a **adevărului** rostuirii noastre în acest timp şi în acest loc".

Cu astfel de lozinci duioase, eseul lui Vasile Pistolea nu se înalţă mai sus de genunchiul broaştei. El dă, însă, iluzia că spune mari adevăruri despre un scriitor care a făcut o frondă veritabilă nu atât prin felul de a scrie, cât prin transparenţa moravurilor politice. Altfel, comentatorul trage cu sârguinţă de hăţurile conceptului pentru a ne convinge că Augustin Buzura este unul din precursorii textualiştilor. Ceea ce e un fel de a spune că Blaga a fost înaintaşul lui Marin Sorescu.

Daniel Bănulescu, poet

de DAN-SILVIU BOERESCU

1 ŞAGUNA (din patriotism, aşa-i spunea El câinelui): „– Spune, măi, Şaguna, (...) spune-i tu lui tata ce s-a întâmplat în grădină când eram eu la îmbăiat?/ Şaguna scânci, îşi îndepărtă respectuos capişonul de câine, îşi deschise fermoarul şi din blana lui răsări un luptător al bravei noastre Securităţi./ Tovarăşe Secretar General, chiar ne întrebam cum le pricepeţi dumneavoastră pe toate (...) Nebunul de Păunescu a rupt din nou lanţul, s-a năpustit în grădină, călca pe-acolo iarba şi drăcuia, se dădea de ceasul morţii, cică vrea să vă dedice un poem (...)/ – Pezevenghiul... şi i-am spus de-atâtea ori: măi, Păunescule, mai pune mâna şi mai cântă şi tu despre copaci, despre fluturi, că nu numai eu muncesc pentru ţara română." „Tovarăşe Secretar General, mi-a răspuns, oricât de minunat ar fi colorat, un fluture e o băşină pe lângă felul în care e colorat un carnet de partid!"

2. G. PANU („Suvenire de juneţe"): „Nemuritoare vor rămâne dimineţile în care îi zăream, pedalând la Şosea, tineri şi ferice, pe Mihai Eminescu şi Daniel Bănulescu, agresând şi ambalând trecătoarele, luând în răspăr muzele, nesinchisindu-se câtuşi de puţin de destinul lor de scriitori naţionali. Erau rasaţi şi sclivisiţi. E cea mai adâncă bucurie pe care a putut-o încerca generaţia noastră..."

3. BÂRFE ACADEMICE: „... se vorbeşte prea mult de scriitor, uitându-se a fi examinat pacientul" (Buzura) „... şi-a terminat facultatea la seral o dată cu sănătatea mentală" (Ungheanu)

4. L-AM CUNOSCUT PE DANIEL BĂNULESCU în perioada în care lucrările la statuia sa ba înaintau, ba dădeau îndărăt. Monumentul fusese proiectat a se ridica pe B-dul Alexandru Obregia (cunoscut psihiatru, deh!), fost B-dul Metalurgiei, în faţa cinematografului – cu nume simbolic – ... „Cultural". De fapt, aici mai fusese o statuie, de Gabriela Manole-Adoc. Ea reprezintă o femeie graţioasă, cu căutătura tâmpă, care încarna, parcă, „România Viitoare". Sau, pe versuri cântate, „la trecutu-ţi mare, mare viitor". (Pe atunci, ţării i se deschidea o perspectivă luminoasă. Acum, nici viitorul nu mai e ce-a fost). Daniel Bănulescu, devenit **nemuritor** („şi rece"), supraveghea personal şantierul. Nu se lucra după plan, schiţă sau machetă de gips. Se folosea inspiraţia poetică a autorului, material deosebit de elastic, devenit alături de **duref**, principalul produs de export al ţării. Întâiul Poet şi Prozator al Ţării proceda în felul următor: intra la cofetăria de vis-a-vis, sorbea un suc – de culoarea şosetelor sale murdare – chimizat îndelung cu cei mai dulci polimeri, cădea pe gânduri circa 5 – 6 minute, după care o zbughea pe uşă afară, urlând apocaliptic: „– Bă, cretinilor, făceţi-mă pe cal ca Ştefan cel

Mare!" sau „– ...cu Ecaterina Teodoroiu de gât, că de ce să n-avem şi noi o Jeanne d'Arc lângă poetul naţional?" (n-ul se auzea perfect, prelung, geminat).

Nici nu termina bine de emis ideea că Jiul, rubiniu de sângele eroinei, începea să-i curgă la picioare, iar Mugur Isărescu îi susura plângăcios în ureche: „– Dom' Bănulescu, lasă-mă, bre, să vă pun pe amândoi pe bancnota de 25.000, zău aşa!" Iar Daniel încuviinţa, dând din cap a lehamite şi pufnind în sinea lui: „– Uite, ăştia cu pupincurismul lor mă strică! Că eu, pe vremuri, eram băiat bun şi student la Petrol şi Gaze, iar acum am ajuns să mă bat cu Simion pe Academie!" Ce? „Cecsina!" (vezi şi PHOENIX 125 – 126, p.15, coloana din dreapta).

5. PARIUL CU ROMÂNUL a fost pierdut de Daniel Bănulescu. Topite dintr-o pastă incitantă, miezoasă şi excesiv-de-paradoxal-delivrescă, capitole după capitole defilează prin faţa ochilor noştri (uimiţi şi indignaţi) ca mari poeme în proză. Aluziile culturale pe dos ne delectează, căci poetul secretă poantele cu aviditate metaforizantă şi cu o dexteritate pe care, dacă termenul nu s-ar demonetiza continuu sub ochii noştri, aş numi-o post-modernă. Personajele nu reuşesc, totuşi, să închege un dialog convingător şi fluent, par că-şi susţin monologurile la nesfârşit, încât din „romanul" lui Bănulescu s-ar putea modela o excelentă carte de poezie, structurată, parodic, asemenea unui roman. Nu un roman însă, nu un roman „în carne şi jeans". Sau, dacă vreţi, textul cu pricina este exact romanul pe care ne-am aşteptat să îl scrie un poet. (Nota bene, poetul nostru naţional).

6. ANUL BĂNULESCU. Dacă anul 1904, marcat de cele patru volume – **Povestiri, Şoimii, Dureri înăbuşite** şi **Crâşma lui Moş Precu** – a fost considerat „anul Sadoveanu", anul 1994 – prin **Te voi iubi pân' la sfârşitul patului** (poeme), **Te pup în fund, Conducător Iubit!** (poem în proză) şi probabil, **Dumnezeul meu dansează cu mine** (volum de poeme şi referinţe critice, anunţat de Editura PHOENIX) – ar putea fi „anul Bănulescu". Anul în care un poet neverosimil de bun pentru aşa o vreme de sărăcie lucie şi criză morală acută pătrunde vijelios în sanctuarul literelor române, unde se va lăfăi confortabil ca-ntr-o pagină de manual şcolar, având ca bodyguards pe toţi marii poeţi de pân' la el, care-au scris o limbă ca un fagure de miere: „– Ar fi trebuit să te bag în căcat, merita să te bag în căcat, să dai foc şi la căcat dacă eşti în stare..." (p.22)

ADDENDA

«Te voi iubi pân' la sfârşitul patului!»

7. ACEA FRUMUSEŢE ÎNGÂNDURATĂ. „În centrul universului poetic (al lui Daniel Bănulescu) stă sexul bărbatului, acoperit cu plapuma nebuniei lui". Afirmaţia lui Nicolae Manolescu este doar parţial adevărată. Ea stă în picioare – mă rog, era să folosesc o altă prepoziţie – în măsura în care fiecare din noi, misogini mai mult sau mai puţin convinşi, regăsim în această poezie, în care „bâzâitoare ca muştele, femeile gravitează în jurul personajului Daniel", propria viziune (om)phalică. Dar Daniel Bănulescu, poet al unei mari timidităţi în fond, a ştiut să-şi transforme ezitarea în faţa relativului feminin într-o nemaiîntâlnită tandreţe, soră geamănă cu perversiunea. Perversiune, adică joc al spiritului în care autoironia este exorcizată până la stadiul de deviere luminată de la normele comune ale moralei, ale literaturii şi ale moralităţii literare... sănătoase: „Am ajuns cu nebunia mea aproape de tâmpla lui Dumnezeu –/ Mi-aş fi construit o muzicuţă/ Din sexele tuturor femeilor pe care le-am cunoscut/ Însă nu sunt scârbos". Recuperând tandreţea cu o energie senzuală de coloratură – paradoxal – saphică, el atinge stadiul danielissim într-un vers antologic în care coapsele iubitei debutează sub degetele poetului: ***„Dezbrăcându-te şi înţelegând până la urmă/ Fesele tale pline de o mare frumuseţe îngândurată"***.

Istoricul C. Giurescu

***Constantin Giurescu, Studii de istorie, antologie, ediţie, note şi introducere de Dinu C. Giurescu, Buc., Ed. Eminescu, 1993, 505 p.**

de MIRCEA ANGHELESCU

Începutul secolului nostru este o perioadă de glorie pentru Academia Română, când încep să apară primele sinteze importante preconizate şi subvenţionate de această instituţie, şi deloc întâmplător această perioadă este legată de înflorirea studiilor istorice, aşezate pe solide temelii de o generaţie care se anunţă prin duhul clarvăzător şi universal al lui Iorga şi se confirmă prin temeinice cercetări ale lui I. Bogdan, D. Onciul, C. Giurescu. Apariţia recentă a unui volum selectiv din scrierile ultimului* ne dă ocazia să zăbovim o clipă asupra personalităţii celui care a întemeiat o adevărată „dinastie" de istorici şi a deschis drumuri noi în această disciplină.

Istoricul Constantin Giurescu s-a născut la 8/20 august 1875 în satul Chiojdul Mic din judeţul Buzău, într-o familie de gospodari; bunicul său Dumitrache fusese chiar „boierit" sub Bibescu-vodă, dar adevărata boierie a familiei este de ordin intelectual şi i-o anunţă un alt predecesor, Ioniţă Giurescu, logofăt la zărăfia judeţului Prahova, care copiază în 1799 o **Alixăndrie** aflată astăzi la Biblioteca Academiei (copistul e poate acelaşi cu medelnicerul Ioan Giurescu, care apare pe la 1840 într-un proces în Bucureşti, cf. Îndrumătorul arhivistic al oraşului Bucureşti, I, 187). Constantin Giurescu a terminat liceul la Ploieşti, în 1894, şi Facultatea de litere în Bucureşti, în 1898, când susţine o teză de licenţă despre relaţiile Ţării Româneşti cu Ungaria până la Mircea cel Bătrân (admisă cu calificativul **magna cum laude**), iar între 1898 şi 1903 este profesor secundar la Focşani şi apoi la Buzău. Între 1903 şi 1906 beneficiază de o bursă de studii la Viena, unde se trezeşte interesul său pentru teme mai generale, dintre care două îi vor marca activitatea ulterioară: studiul vechilor instituţii ale ţării şi relaţiile Austriei cu Ţara Românească, în special în anii ocupării Olteniei de către imperiali, pentru care găsise în arhivele vieneze o bogată documentaţie inedită. În 1909 C. Giurescu îşi trece doctoratul în istorie – primul doctorat în istorie susţinut la Universitatea bucureşteană – cu un studiu apărut puţin înainte, despre **Capitulaţiile Moldovei cu Poarta otomană**; tot acum este ales membru corespondent al Academiei, iar în 1914 va fi ales membru titular. Foarte târziu pentru un savant bucurându-se de o asemenea reputaţie ştiinţifică, abia în 1912, el este numit conferenţiar de istoria românilor (din sec. XVII înainte) la Universitatea din Bucureşti, şi abia în 1918 conferinţa este transformată în catedră propriu-zisă, dar istoricul care-şi vede astfel recunoscute meritele nu mai apucă să o ocupe: la 15/28 octombrie 1918 moare în urma unei complicaţii a teribilei gripe care făcea ravagii în întreaga Europă.

Dispărut la o vârstă când istoricul – specialist obligat să cunoască şi să mânuiască mari cantităţi de elemente faptice, de date şi documente – abia începe să intre pe terenul marilor sinteze, Const. Giurescu lasă totuşi în urma sa o operă preţuită de cercetătorii care o folosesc şi astăzi curent, dar puţin cunoscută publicului larg, chiar celui amator de istorie. Dacă facem abstracţie de conferinţele sale cu subiecte generale, dintre care doar aceea din 1899 a fost tipărită, şi de două mici contribuţii, el debutează de fapt abia după întoarcerea de la specializarea vieneză, în 1906. Doar în doisprezece ani deci, dintre care trei au fost ani de război, între 1906–1918, Const. Giurescu publică o serie de studii nu numai foarte importante, dar şi de o uimitoare clarviziune, pentru că cele şapte sau opt decenii care au trecut de la prima lor publicare, cu excepţia unor mici nuanţări şi a materialului documentar mai bogat care a apărut între timp, nu le-au anulat concluziile, nici nu le-au compromis arhitectonica argumentaţiei. În pofida lipsei aproape totale a instrumentelor de lucru înainte de primul război mondial, nu doar a ediţiilor de documente, dar şi a cataloagelor şi bibliografiilor, materialul faptic pe care îl utilizează studiile sale este imens şi dovedeşte o muncă extraordinară de investigaţie în arhive şi biblioteci; pentru discuţia „legăturii lui Mihai" şi a vechimii **Rumâniei** (legătura de pământ), începută încă de Nicolae Bălcescu în 1846 cu studiul **Despre starea soţială a muncitorilor plugari**, se cunoşteau şi se utilizaseră până la el 18 documente. C. Giurescu adaugă acestora alte 56 de documente inedite, ceea ce îi permite să privească spre originile fenomenului, înapoi spre veacul al XIV-lea şi să dea o nouă perspectivă acestei instituţii caracteristice, nicidecum izvorâtă dintr-un capriciu al lui Mihai Viteazul, cum crezuse istoriografia romantică. La fel se întâmplă în cazul cronicarilor, mai ales al cronicarilor munteni, unde istoricul demonstrează cu argumente de neclintit că autor al cronicii **Istoriile domnilor Ţării Rumâneşti** nu este Constantin Căpitanul, cum se crezuse, ci vornicul Radu Popescu, că **Istoria Ţării Rumâneşti de la anul 1689** nu este a lui Radu Popescu, ci a unui autor rămas până astăzi anonim, găseşte apoi fragmentul de legătură dintre **Istorii**... şi cronica mavrocordătească etc. etc., adică introduce clarificări esenţiale în materia cronicilor muntene dinainte şi din timpul domniei lui Const. Brâncoveanu, nedemontate până astăzi, care au făcut posibilă după aceea şi abordarea spinoasei dar esenţialei chestiuni a nucleului iniţial al cronicii muntene din timpul lui Matei Basarab. La fel, cercetările sale privind clasele şi categoriile sociale din trecutul ţării nu sunt simple contribuţii la chestiuni controversate: ele privesc un aspect hotărâtor al evoluţiei relaţiilor politice şi economice care influenţează direct formarea României moderne, fie că e vorba de formele proprietăţii asupra pământului, fie că e vorba de vechimea şi caracterul „aristocraţiei" româneşti (a boieriei adică): dacă ea este legată de o funcţiune publică (cum credea la începutul secolului trecut Heliade Rădulescu) sau dacă este implicată în proprietatea asupra pământului (cum credea Radu Rosetti). Fără să fie pe deplin lămurită nici de autor – cum nu s-a lămurit deplin nici de atunci încoace – care înclină totuşi spre ultima soluţie, cercetarea are meritul de a aduce un vast material în sprijinul discuţiei şi de a arăta pe această bază că evoluţiile istorice modifică treptat condiţiile determinante şi că, în cel din urmă, ambele ipoteze tind să se întrepătrundă şi să se completeze.

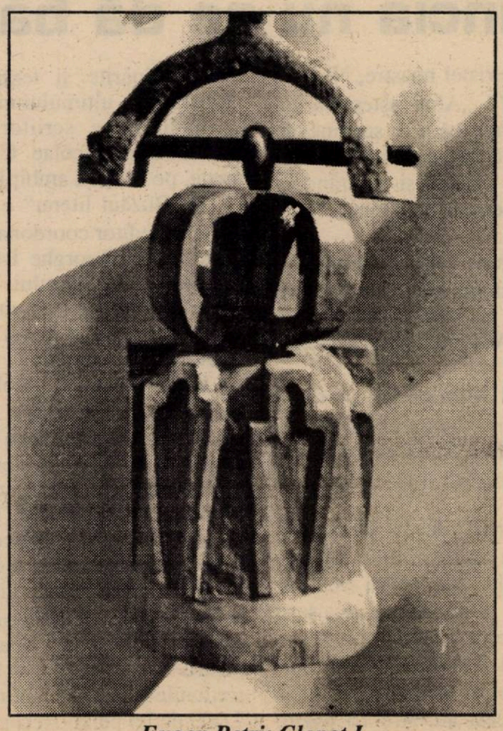

Eugen Petri: Clopot I

Toate aceste studii despre cronicarii munteni şi cei moldoveni, despre instituţiile tradiţionale legate de raporturile individului cu statul şi cu proprietatea, despre aşa-zisele capitulaţii sau despre domnia lui Constantin Brâncoveanu (unele rămase în paginile publicaţiilor academice unde au apărut înainte de primul război mondial, altele reeditate într-un volum din 1943 de fiul istoricului, el însuşi istoric cunoscut, Const. C. Giurescu) sunt acum reunite într-un tom impunător. Beneficiind de comentariile ample şi notele care aduc la zi informaţia ale celui de al treilea istoric al „dinastiei" Giurescu, profesorul Dinu C. Giurescu, volumul pune la îndemâna cititorului interesat de trecutul nostru o lectură plăcută şi încă foarte actuală. Pentru specialişti, apariţia este o ocazie de a redeschide discuţia asupra unor chestiuni încă neelucidate; pentru amatori este şi un prilej de meditaţie asupra unor probleme care nu şi-au pierdut actualitatea, deşi n-au putut fi discutate liber în ultimii cincizeci de ani, cum este cea a proprietăţii pământului. Sigur că notelor lui Dinu C. Giurescu li se pot aduce completări de amănunt (la cronicile moldovene, studiul lui Şt. Gorovei despre interpolările din cronica lui Ureche, la cronica lui Radu Popescu, completările şi ipotezele lui Andrei Pippidi, inclusiv revenirea la ipoteza Const. Căpitanu etc., toate acestea însă în studii ceva mai recente, din 1987–1988) şi că ar fi fost necesar şi un indice; dar şi aşa, cartea este o preţioasă reactualizare a unor studii şi a unui autor care merită cu prisosinţă interesul nostru.

Fast forward sau Demonstraţie

de MARIAN POPESCU

„Fast forward“ este o funcţie a unui aparat, unul dintre acelea pe care românii şi le-au putut cumpăra cu frenezie după 1989, şi care înseamnă „repede înainte“. Apeşi pe clapă şi dai „repede înainte“. O operaţiune simplă, infinit mai simplă decât să dai „repede înainte“ mentalităţi sau habitudini în materie de teatru. Aici nu merge chiar aşa. Aici **aparatele** sunt, multe, aceleaşi, cu câte o clapă, maximum două. Cu rare excepţii, ele funcţionează la limita uzurii. Când în teatru se încearcă ceva nou, se experimentează ceva, reacţiile noastre sunt mai degrabă de cuminte rezervă mergând până la respingerea din start. A înţelege este o operaţiune dificilă şi nu mulţi sunt aceia care şi-o asumă.

Duioasele gânduri simple de mai sus au fost provocate de recenta coproducţie a Teatrului Odeon împreună cu Theatrum Mundi, regizată de Dominic Dromgoole, directorul artistic al lui The Bush, celebru teatru londonez interesat de o relaţie de lucru cu Theatrum Mundi pe tema noii dramaturgii. The Bush este faimos pentru hotărârea de a descoperi piese de teatru originale (englezeşti, fireşte) şi de a le juca. Nick Drake, secretarul literar al teatrului mărturisea într-o conferinţă de presă la UNITER (unde au fost primiţi la prima vizită cei doi) că teatrul primeşte peste o mie de piese noi pe an. Le citesc şi aleg câteva care vor fi jucate. Teatrul este subvenţionat oficial exact pentru acest scop. Scopul arată foarte clar că dramaturgia lor „naţională“ este sprijinită să se afirme şi nu impusă de vreun instructor în faţa directorilor de teatre. Cu alte cuvinte, **statutul dramaturgului** ca scriitor pentru teatru este ajutat să fie relevant în teatru. Acelaşi tip de experienţă a parcurs-o şi dramaturgul Marcel Tohatan căruia The Bush i-a comandat scrierea unei piese, **Demonstraţie**.

Nu este surprinzător că Teatrul Odeon este atras, din nou, de ideea lui a încerca. În ciuda lucrărilor (exterioare) şi a altora „interioare“, Odeon-ul ca şi Theatrum Mundi încearcă să meargă „repede înainte“. **Demonstraţie** este o tentativă care durează aproape patruzeci de minute. Un limbaj teatral direct, de replică şi situaţie, al piesei şi o mizanscenă care este un „indicator“ pentru o relaţie cu publicul mai puţin obişnuită la noi. Dominic Dromgoole optase într-un spectacol al său mai vechi, **Tăietura**, pentru procedee cinematografice. Aici istoria studentului care nu primeşte aprobarea de căsătorie cu o străină, pe fundalul pregătirii unei demonstraţii ceauşiste (din **off** se aude unul din acele „imne“ ale cenaclului păunescian, dar şi comenzile activiştilor de partid), este tratată simplu: fără recurs la aluziv, la metafora stratificată. E o „demonstraţie“ într-o accepţie primară – ceva arătat – dar şi una mai subtilă: noi am trăit acele „demonstraţii“, zeci de ani, ele au impregnat istoria noastră personală. Aici, Shakespeare şi Cehov ajută mai puţin. E un tip de limbaj care parcurge imediat distanţa de la scenă la public. El este puţin cultivat la noi, pudibonderia noastră artisticoidă ne împiedică să-l acceptăm ca pe un mod de a face teatru alături de altele. În micul spaţiu de joc al Sălii Pod, Ionel Mihăilescu (Eugen), Oana Ştefănescu (Laura) şi Marian Ghenea (Paul) interpretează „demonstrativ“ o situaţie de viaţă dramatică. Noi o cunoaştem din sutele, miile de „poveşti“ pe care ni le comunicăm, ani de zile. Portarul căminului studenţesc unde stă Eugen este o altă „demonstraţie“: un om capabil a cărui devenire

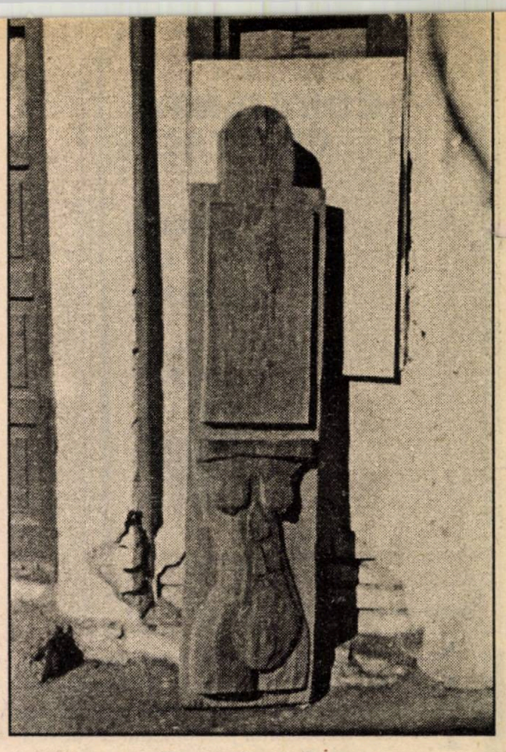

Eugen Petri: Eva

a fost obturată şi care, pentru a rezista, se refugiază în joc, interpretarea lui Niculae Urs fiind, dincolo de pitorescul excelent dar insistent, un racord necesar în spectacol. Exteriorul, prin el dar şi prin sonor, invadează camera studenţească: un decor strict util, „sărac“ realizat de Nicolae Ularu. Multele cărţi care populează camera sunt un alt semn nesofisticat al refugiului binecunoscut nouă. Dacă n-ar exista acel mic detaliu – tatăl lui Eugen era ofiţer de securitate – care nedumereşte, **Demonstraţie** ar apare într-o ipostază textuală mai firească. Marcel Tohatan este un dramaturg, între puţinii acum, ispitit de a „intra“ în teatru şi nu de a-i trimite texte sigilate de la distanţă. Scriitura sa, pe care i-o ştiu şi din alte piese, poate fi încurajată. Această simplă definiţie a „demonstraţiei“ dată de Dominic Dromgoole textului său poate fi un subiect profitabil pentru o discuţie mai serioasă. Dar avem noi timp pentru aşa ceva când a început campania de **impunere** a dramaturgiei româneşti pe scena românească?

lumea literară

Provincia nu se dă bătută

● După ce şi-a privit fotografia în nr. 1 al revistei noastre, Nicolae Breban a exclamat: „Da, îmi sunteţi prieteni!“ „Abia aşteptăm un fragment de roman de la dvs.“ „**Viaţa românească** mă sprijină de douăzeci de ani, aşa că ea are prioritate. Apoi vă trec pe listă.“ Tot cu această ocazie am aflat că autorul „Franciscăi“ e inspirat şi-n curând va încheia o nouă carte. Doar 35 de pagini îl mai despart de punctul final. Ce îţi este şi cu programarea asta!

● Fostul nostru coleg, Ştefan Agopian, a ajuns uriaş. E directorul editurii **Ararat**. În curând va arunca pe piaţă două cărţi. Una pentru copii, „Amintirile unui măgăruş“, şi alta pentru cei care cugetă adânc, „A doua consideraţie inactuală“ de Nietzsche. Aşteptăm una şi pentru cei cu gândirea mai comodă.

● De când a ajuns parlamentar pe Dealul Mitropoliei, adică la înălţime, Stelian Tănase se lasă rugat. Nici acum – după trei săptămâni – nu ne-a adus textul promis la redacţie. Îi vom face în curând o vizită, să-l scoatem de sub influenţa celor care aruncă prea multe în microfoane.

● Prezent la „Târgul internaţional al cărţii“ de la Bucureşti, prozatorul şi omul de televiziune Cătălin Ţârlea a plecat înfuriat după ce a ascultat un discurs despre postmodernism al lui Alexandru Muşina. „Te-a complexat cumva?“ l-am întrebat amuzaţi. „Dimpotrivă, m-a scos din sărite, a debitat numai aberaţii.“ Cearta dintre generaţii!

● Provincia nu se dă bătută. La Drobeta Turnu Severin, spre exemplu, cu eforturi multe şi bani grei, poeta Ileana Roman a reuşit să editeze revista de cultură **Semn**. E nr. 1 din acest an. Are 16 pagini frumos tipărite şi texte interesante: „Creştinismul lui Eminescu“, „Răstignirea ultimului cuvânt“, „Filmul şi pictura“. În colegiul revistei îi întâlnim pe scriitorii binecunoscuţi ai Mehedinţiului: Valeriu Armeneanu, Nicolae Calonfirescu, Ovidiu Vişan. Aşteptăm şi alte nume, pe măsura ambiţiilor locale.

● „Buzăul literar“ e o publicaţie a cenaclului „Vasile Voiculescu“ având ca editor coordonator pe Alex. Oproiescu şi redactor şef pe poetul şaptezecist Gheorghe Istrate. Ultimul număr, adică 3/1994, e dedicat sărbătorii centenarului bibliotecii publice din Buzău. În interiorul acestuia, descoperim un supliment „Penteleu“ revistă de literatură şi artă. Nehoiu, anul II, nr. 3/1994. Condeiele locale trădează un potenţial literar-artistic notabil.

● „Albatros“, publicaţie literară a copiilor buzoieni, face o retrospectivă editorială a anului 1993. E utilă şi promptă. Şedinţele cenaclului sunt anunţate pe ultima pagină. Descoperim şi câteva poezii ale celor care, poate, vor însemna ceva mâine. Au început lucrările de amenajare şi consolidare, atât la „Casa Vernescu“ cât şi la „Casa Monteoru“. Atenţie! Nu se face nici o modificare. Doar sunt considerate monumente arhitectonice. Deci, contractul făcut cu firma S.C. Queen Investments Inc SRL, a demarat bine.

● Am exagerat puţin în numărul trecut. La munte ca şi la mare solicitările sunt numeroase, fiindcă preţurile nu sunt umflate ca la alte societăţi. Un loc la Valea Vinului, Călimăneşti şi Sovata costă 700 de lei pentru un scriitor, şi 1.500 pentru turişti. Masa la Valea Vinului (în staţiunile Sovata şi Călimăneşti se descurcă fiecare cum poate) este de 7.000 de lei pe zi. Acceptabil.

Dublu recital plastic

Acest număr este ilustrat cu reproduceri după lucrări ale plasticienilor Doina Cerisier şi Eugen Petri

de CORNELIU ANTIM

Eugen Petri: Adam

Canonul lemnului însufleţit

Pentru ***Eugen Petri,*** un tânăr sculptor de obârşie sibiană, dar activând în cadrul filialei prahovene a UAP, confesionalitatea gestului creator trebuie, mai devreme sau mai târziu, deconspirată spectaculos în rumoarea agorelor publice. Împrejurarea că lucrările sale, puţine la număr, expuse la etajul „Căminului artei", inspiră un soi de solemnitate de sanctuar, nu este decât expresia momentană a unei structuri artistice ce-şi refuză monumentalitatea. Formele cercetate de Eugen Petri aparţin unui univers eminamente domestic, în acest cuprins aflând-se şi fereastra casei, şi turla clopotniţei, şi zidul jertfelnic al legendei manoline.

Nu întâmplător, sculptorul a ales pentru materializarea acestui proiect, omogen conceput ca viziune şi ambianţă stilistică, lemnul şi bronzul. Dar, mai ales lemnul, care conferă o caldă nobleţe formei, şi o mai fidelă adecvare la intenţiile artistului. Care atinge, astfel, în termeni sensibili, teritoriile sacrului şi ale armoniei polimorfe şi polifone a cucerniciei. **„Clopotele"** lui Petri inspiră o astfel de stare, forma se decantează succesiv, de la pregnanţa complexă a ansamblului, evocând incintele bizantine primordiale, la „siluetele" multiplicate la infinit, aidoma sunetului în spaţiu, ce închipuie sihastre ferestre către lumină, încununând rugile noastre.

Exaltarea metaforică este o coordonată predilectă a creaţiei sale sculpturale. Mitul icaric, cel manolin, dualismului simbolului creativ „bărbat-femeie" (Adam şi Eva), alte reprezentări mai mult sau mai puţin profane, amplifică registrul stilistic al artistului, prin afirmarea unui remarcabil simţ tactil în tehnica modelajului sau a degroşeului şi o mereu surprinzătoare intuiţie a compoziţiei, accentul dominant fiind pus pe anatomia corpului uman. Eugen Petri este un sculptor cu o identitate în plină afirmare.

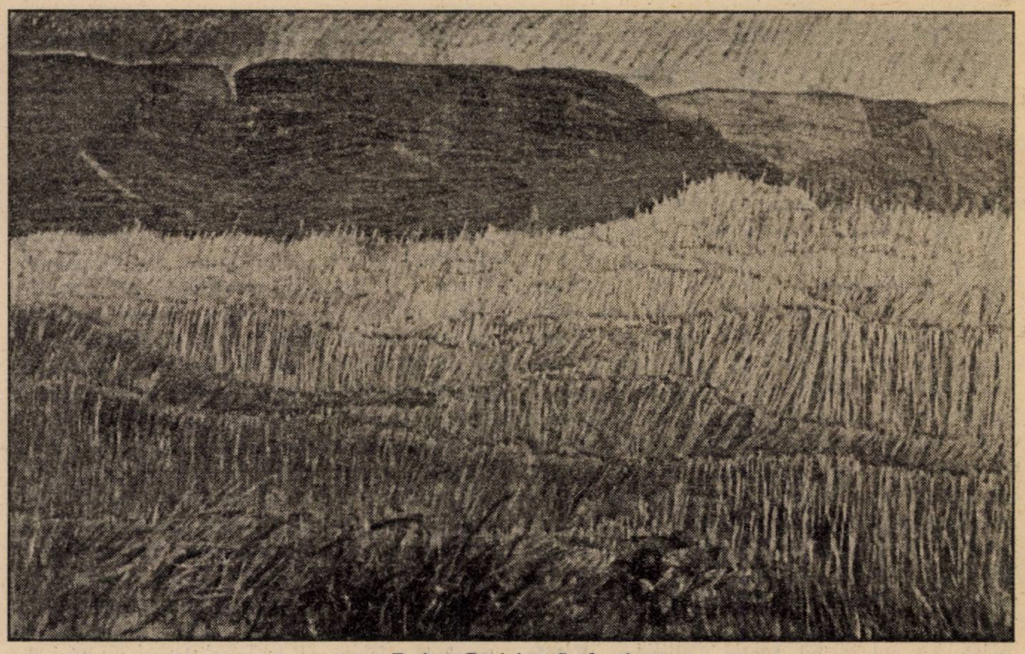

Doina Cerisier: Ierburi

Pictura sferelor interioare

Un important „recurs la metodă" ne propune astăzi **Doina Cerisier**, cu deosebirea că, raportat la ultima sa personală de acum trei ani, tematica abordată este controlată cu mai multă maturitate. Acest nou tonus al gândirii sale plastice contribuie decisiv la definirea mai exactă a programului estetic ce şi-l propune. În plan expresiv, mijloacele sunt mai atent distribuite în funcţie de efectele optice (imagistice) pe care le urmăreşte. Doina Cerisier este, prin consistenţa materialelor pe care le foloseşte în creaţia sa, un adept întârziat al tehnicilor **poveriste**. Numai că, în compoziţiile sale, impresia „poveristă" este dejucată de fantastica imaginaţie combinativă a artistei, de nobleţea stărilor poetice (chiar şi în cunoscutele cicluri de „Angoase") şi de fineţea finisajelor şi a ambianţei cromatice. Aceasta din urmă, pare doar de factură neo-expresionistă, prin conjugarea, oarecum conflictuală, a tonalităţilor grave, electrizante adesea cu cele catifelate – brunuri şi ocruri calde – ca în tulburătoarele sale compoziţii peisagere.

Stărilor poetice, nu o dată afectând teritoriile oniricului ori ale imageriilor subconştientului, artista le asociază o densă tensiune senzualistă, obţinută prin amploarea descriptivă a detaliilor şi simbolurilor figurative (botanice, anatomice etc.), dar mai ales, prin juxtapunerea voluptuoasă a tentelor de culoare.

În ansamblu, compoziţiile ambientale ale Doinei Cerisier impun prin forţa lor poematică, de o concreteţe ce parcurge aproape toate resursele percepţiei senzoriale, în ciuda metafizicii care învăluie cel mai adesea orizontul cercetării sale plastice. **Pictura sferelor interioare** are în acest artist unul dintre penelurile cele mai inspirate şi originale.

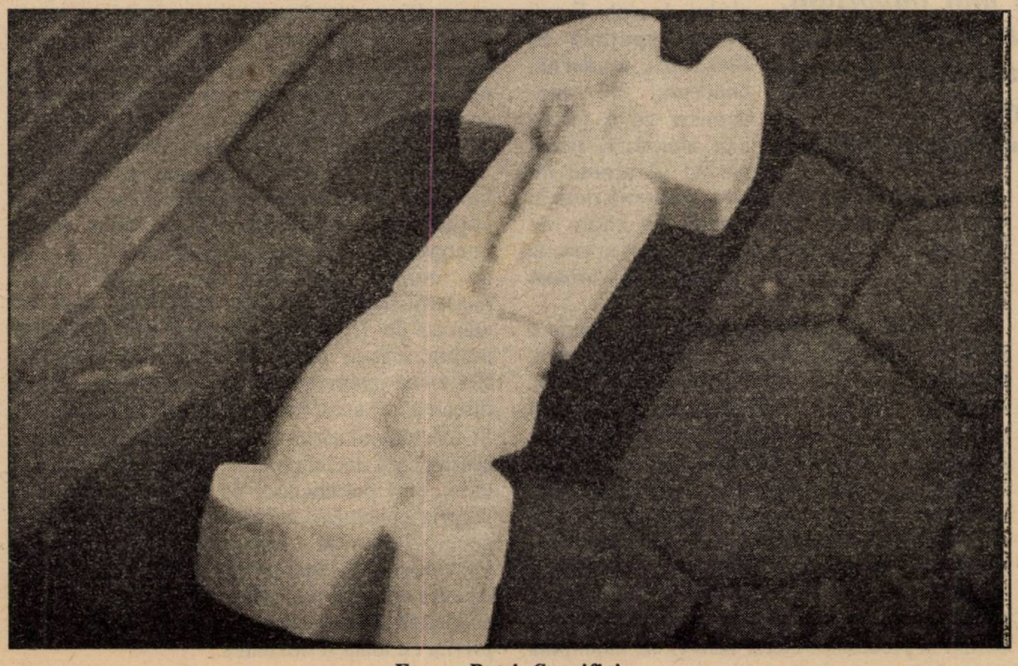

Eugen Petri: Sacrificiu

Conceptul de modernism

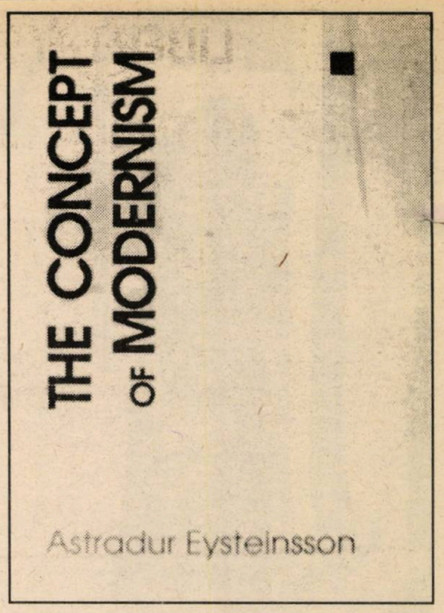

Astradur Eysteinsson, *The Concept of Modernism*, Ithaca – Londra, Cornell University Press, 1990

de DAN GRIGORESCU

Iaşadar, o nouă carte despre modernism. Oricine răsfoieşte bibliografiile universitare observă uşor că, de pe la mijlocul anilor '70 încoace, modernismul a constituit una dintre preocupările principale ale teoriei şi istoriei americane ale literaturii şi artei, urmând unei preocupări asemănătoare, evidentă în cărţile tipărite în Germania în anii '60. Într-o vreme în care postmodernismul, noua avangardă şi deconstrucţia sunt subiectele precumpănitoare ale discuţiilor teoretice, e semnificativă această necesară şi permanentă consolidare a studiului privind fundamentele şi originile discuţiilor postmoderne. Şi se cuvine să ne atragă luarea-aminte demersul de factură comparatistă ce caracterizează multe dintre aceste studii (de pildă, pe cel al lui Matei Călinescu, **Feţele modernităţii** din 1977, adesea citat în textele consacrate acestui subiect).

Ce ar mai putea, deci, să aducă nou o carte din 1990, după mai bine de un deceniu şi jumătate de discuţii, după atâtea studii şi simpozioane consacrate acestui subiect? Mai ales că Eysteinsson îşi propune o temă foarte ambiţioasă – definirea **conceptului** de modernism, adică tocmai punctul în jurul căruia s-au construit cele mai multe cărţi de istorie, de teorie şi de istorie a teoriei (deşi, e limpede, în ultimii ani, s-a încercat o reordonare a perspectivei, cercetarea întreprinzându-se **dinspre** opera unor mari scriitori moderni – Joyce, Virginia Woolf, Thomas Mann, Faulkner, Gide, de exemplu – spre miezul teoretic al problemei).

> ***„Nu încape îndoială că, dintre toate conceptele folosite în discutarea şi trasarea hotarelor literaturii occidentale,* modernismul *a devenit cel mai important, fie că e folosit pentru sine însuşi, fie ca parte a conceptului înrudit de* postmodernism.“**

Conceptul – recunoaşte Astradur Eysteinsson din capul locului – e „intolerabil de vag“; dar, aşa vag cum e, continuă să împlinească o funcţie crucială în critica şi istoria literară. „Nu încape îndoială – scrie cărturarul islandez – că, dintre toate conceptele folosite în discutarea şi trasarea hotarelor literaturii occidentale, **modernismul** a devenit cel mai important, fie că e folosit pentru sine însuşi, fie ca parte a conceptului înrudit de **postmodernism**“.

E adevărat că, aşa cum afirmă autorul cărţii, până de curând (spre anii şaizeci, s-ar cuveni, poate, să se precizeze), conceptul nu a avut un teritoriu prea larg de răspândire şi că, nici astăzi, nu e întâlnit prea des în textele teoreticienilor francezi, să spunem. Şi că, în bună parte, presiunii exercitate de dezbaterile din Statele Unite i se datorează conştiinţa clară a multor critici europeni care au pus în discuţie conceptul de **modernism**. Ştim, însă, că în critica germană cuvintele **modern** sau **Die Moderne**, folosite în contextul specific al literaturii nontradiţionale din secolul al XX-lea, nu au un sens diferit de cel al termenului **modernism** din engleză. Ceea ce, ne atrage atenţia Eysteinsson, se întâmplă şi cu alţi termeni; e evident că, de exemplu, când Lukacs vorbea despre **Avantgardeismus**, el se referea, de fapt, la **modernism**; dar recurgea la „avangardă“ din lipsa unui cuvânt mai adecvat atunci, la mijlocul anilor '50. (Interesantă mi se pare, din acest punct de vedere, traducerea în engleză a faimoasei lui cărţi despre realism din 1958. În versiune engleză, **Avandgardeismus** e consecvent tradus prin **modernism**).

Un consens terminologic poate fi absent, firește, și în textele mai vechi ale criticii anglo-saxone. **Axel's Castle** (1931) al lui Edmund Wilson e considerat, în general, ca unul dintre primele texte critice cu adevărat semnificative consacrate schimbării paradigmatice intervenite pe atunci în literatură; dar termenul folosit de Wilson nu e **modernism** ci **simbolism**. După o vreme, în 1945, a apărut incitantul eseu al lui Joseph Frank **Forma spaţială în literatura modernă**: conceptul de modernism nu e folosit aici niciodată, Frank părând să acorde încredere termenului **literatură modernă** doar în măsura în care el reprezenta un cadru de referinţă al modificărilor în plan istoric şi estetic intervenite o dată cu schimbările **formei spaţiale**.

Conceptul de modernism a căpătat repede o bază solidă, asfel încât, aparent paradoxal, scrieri care par să ignore termenul în discuţie, cum ar fi chiar cele ale lui Wilson şi Frank, sunt privite astăzi ca adevărate repere în studierea modernismului literar. Tot mai mulţi critici sunt de acord că **modernism** e, potrivit observaţiei lui Eysteinsson, „un concept legitim desemnând o modificare paradigmatică, o revoltă importantă care s-a declanşat la mijlocul şi la sfârşitul secolului al XIX-lea“. Dincolo de acest punct (fără îndoială, esenţial, dar insuficient pentru definirea procesului literar însuşi), ne întâmpină nenumărate teorii, foarte diferite între ele, nu o dată aparent ireconciliabile, privitoare la natura însăşi a acestei revolte. Şi dacă e adevărat că, aşa cum spune profesorul islandez (şi, se înţelege, el nu e primul care o spune), „termenii, oricât de vagi, au totuşi o semnificaţie a lor“, cuvintele vagi; nu numai că au o **semnificaţie**, dar semnificaţia lor e, prin forţa împrejurărilor, absolut indispensabilă discuţiei.

Aşa încât Eysteinsson consacră un capitol întreg semnificaţiei pe care modernismul a fost obligat să o adopte şi felului cum s-a petrecut aceasta. E, poate, capitolul cel mai bogat în sugestii din toată cartea, pentru că el examinează cu rigoare diversele teorii, descoperă legăturile (adesea ascunse) dintre ele şi modul în care au contribuit la instituirea feluritelor paradigme moderniste, aflate adesea în relaţii de violentă opoziţie reciprocă.

Un alt capitol, **Modernismul în istoria literară**, interpretează paradigmele moderniste ca pe creaţii (autorul cărţii foloseşte un cuvânt mult mai dur – „fabricaţii“) ale istoriei literaturii. E adevărat că ele semnalează o schimbare cu caracter istoric petrecută pe scena literară; chiar şi atunci când conceptul e folosit fără vreo referire la istoria literară, funcţia lui în interiorul contextului istorico-literar e întotdeauna indicată sau subînţeleasă. Şi mai ales prin intermediul acestui context, încărcat cu sensurile tradiţiei, ale modernităţii şi ale canonului, conceptul de modernism dobândeşte întreaga lui semnificaţie: aceea de definire a relaţiei complexe între literatură şi istorie (în sensul ei cel mai larg) al perioadei „nontradiţionale“ (sau, cum o numeşte Eysteinsson, „postrealistă“). Contextul istorico-literar nu e, desigur, întotdeauna evident sau accesibil; dar putem încerca să-l „reconstruim“ ca pe un loc unde se concentrează conflictele teoretice cu privire la conceptul de modernism.

E limpede că, atunci când analiza teoretică se îndreaptă spre interpretările critice, şi mult mai puţin spre operele care au generat aceste interpretări, fenomenul tinde să devină o piesă de muzeu. Să fie oare acesta cazul modernismului? Metoda inductivă, constant aplicată de Eysteinsson, nu lasă nici o îndoială asupra acestui punct de vedere al autorului. Numai că ignorarea deliberată a unui proces nu înseamnă că acest proces a încetat să mai existe. Şi mă tem că aceasta e principala omisiune a acestei cărţi docte, plină de informaţii extrem de utile ce ne pot conduce pe fiecare dintre noi la propria concluzie, sprijinită de datele puse cu generozitate la îndemână de Astradur Eysteinsson. Şi, mai presus de toate, părerea sa că modernismul nu e un produs al literaturii, ci al ideilor critice referitoare la ea merită să fie privită cu toată seriozitatea.

Edgar Poe: vizionar şi blestemat

de FREDERIC DE TOWARNICKI

Ine era, aşadar, Edgar Allan Poe? Cum să intrăm în opera unui scriitor care atribuia o sublimă misiune salvatoare poeziei; în aceste **Povestiri extraordinare**, unde el exploatează fără să clipească toate resursele ororii? Descoperirile făcute în 1942 de biograful american Arthur Quinn şi lucrările, în Franţa ale lui Claude Richard restabiliseră adevărul asupra unui anumit număr de fapte. Dar trebuia o pană de scriitor pentru a intra mai departe în labirint, a urmări existenţa lui Poe pas cu pas şi a ne da despre ea o vedere de ansamblu, fără precedent.

La capătul unei anchete pe solul american, Georges Walter, a rândul său aruncă în aer cromolitografii şi clişee. Sarcină cu atât mai complexă cu cât autorul lui **Eureka** (poem cosmic) şi al **Dublului asasinat din str. Morgii** (străbunicul romanului poliţist), a jucat toată viaţa sa – de nevoie – un dublu joc enigmatic.

Marele poet american William Carlos Williams se mira, nu de mult, de amploarea metamorfozelor postume pe care le suferise cel pe care el îl numea **pionierul solitar** şi din care făcea un precursor al modernităţii. Era Edgar Allan Poe arhetipul perfect al poetului blestemat, mit cizelat de Baudelaire? Un beţiv, opioman, căutându-şi inspiraţia în infernul alcoolului? Nu; ci un tehnician virtuoz şi lucid al maşinii literare, un om din Sud, marcat de gustul pentru petreceri şi a cărui singură grijă a fost de a rămâne poet într-o viaţă în ruină.

Şi mai puţin, Edgar Poe se arată a fi un autor necrofil ale cărui scrieri ar dezvălui dezechilibre şi frustraţii. Mai degrabă, dincolo de toate dramele, Poe este un jurnalist înglodat în datorii, idealist neînduplecat, devenit prin forţa lucrurilor un maestru al farsei şi al parodiei literare, inventator al celor mai mari lovituri mediatice din timpul său, visând să devină arbitrul literar al tinerei republici a literelor americane.

Era, aşadar, necesar să i se restituie lui Poe – dezamericanizat de Baudelaire, Mallarmé, Valéry – trăsăturile sale de poet american. Adevăratul mijloc, poate, pentru a regăsi o coerenţă într-un itinerar care, de la plecare, este derutant îl reprezintă imaginea unui orfan născut din doi actori flămânzi şi crescut ca un mic aristocrat, în Sud, de un foarte bogat negustor de tutun pe care trebuie să-l părăsească la optsprezece ani şi care-l lasă apoi pe drumuri...

Desigur, nu datorită întâmplării biografia lui Georges Walter, asemenea unei anchete poliţiste, începe prin relatarea morţii poetului, la Baltimore: pe 3 octombrie 1849, ziua alegerii unui reprezentant al Congresului „gentlemanul din Virginia" fu găsit zăcând pe trotuar, în haine care nu erau ale sale... Avea să moară, la 7 octombrie, la spital. Vârsta: patruzeci de ani... S-au emis fel de fel de ipoteze asupra morţii sale. În acea zi, toate pistele s-au amestecat, cum se va întâmpla apoi şi cu literatura sa...

Enorma falsificare a început printr-o modestă notiţă-necrolog publicată de „prietenul" şi executorul său testamentar, fostul reverend Rufus W. Grisswald. El lăsa să se înţeleagă că Poe avusese soarta pe care o merita: **„Mulţi vor fi surprinşi de această ştire, dar puţini vor fi afectaţi"**, scria el. **Memoriul** pe care l-a publicat, a pecetluit pentru un secol, în America puritană, mitul oii păcătoase şi rătăcite: un scriitor plin de vicii, alcoolic şi pervers...

Acest climat biografic îl va descoperi Baudelaire spre 1851. Dar poetul francez a fost foarte repede iritat de tonul moralizator al lui Grisswald. Baudelaire îşi va însuşi imediat imaginea acestui „dublu" nesperat şi îl va înscrie în metafizica sa, a maledicţiei. Prizonier al acestui mit, el se va păzi apoi să schimbe ceva la portretul pe care-l elaborase, nu pentru a-l întuneca pe Poe, ci pentru a-l mări, aşa cum subliniază şi Georges Walter.

Cu grijă pentru exactitudine, la antipodul unei biografii romanţate, Georges Walter fixează decorul şi povesteşte toate etapele itinerarului „turmentat" al lui Poe în America, întretăiat de răfuieli sordide sau bizare. Drum înnegrit de mizerie, de moartea fiinţelor dragi ori jalonat de proiecte avortate (crearea unui magazin literar, cucerirea tardivă a unor văduve bogate...). Recurgerea la alcool intervine în momentul când Virginia, femeia-copil, moare, la douăzeci şi patru de ani, de tuberculoză, într-o cabană îngheţată din Nordham..., dar cheia enigmei nu se află numai aici.

Itinerarul lui Poe este cel al unui adolescent plecat, nu fără oarecare voinţă de putere, la cucerirea unei lumi care era atunci aceea a căutătorilor de aur şi a primelor locomotive...

Cum să trăieşti când n-ai drept bagaj decât simţul poeziei şi ideea că scrisul e o afacere serioasă? Cum să reuşeşti într-o societate unde cărţile americane sunt nevandabile şi nu sunt citite decât de o mână de gentlemeni trândavi sau înstăriţi? Unde copyright-ul, proprietatea literară nu există (în Anglia, Walter Scott şi Dickens o vor simţi pe pielea lor).

Atunci, cum să reziştI? Georges Walter arată că Edgar Poe a intuit just, în 1837, bazându-se pe gustul public pentru nuvelele scurte şi de groază, genul literar care aducea atunci succesul.

Primele povestiri ale lui Poe (**Bérénice, Metzengerstein, Căderea casei Usher**) vor fi parodii mascate ale marilor succese ale zilei..., pe care Poe le dispreţuia! Dar iată: iscusinţa sa, personajele sale naratoare, care joacă până la capăt ambiguitatea, al şaselea simţ poetic care intervine în elaborarea acestor lucrări, le ridică la rang de capodopere. Exploatând cu măiestrie teoria sa literară de „efect", Poe inventează, de fapt, o literatură neagră, visând, în acelaşi timp, la salvarea cosmosului printr-o poezie universală.

Dar asta nu e totul. La fel ca un Janus cu multiple feţe, el îşi scoate, în acelaşi timp, ghearele de pamfletar. În talmeş-balmeşul celor opt sute cincizeci şi cinci de articole, el denunţă cu putere sărăcia imaginativă a romanelor la modă, ridiculizează manierismul best-sellers-urilor imitate după Walter Scott, cu subteranele, lanţurile şi doamnele lor expirânde, atrăgându-şi prin aceasta ostilitatea inteligenţiei nordiste din New York. Dar iată: **„Acest mistificator are, pentru a se face urât, un geniu particular, un amestec unic de provocare, de mânie şi de inadvertenţă"**, notează Georges Walter, fără a arăta, însă şi pentru ce opera lui Poe, aparent ruptă în două, este coerentă de la un cap la altul.

Şi iată ultima metamorfoză postumă. Maria Bonaparte a fost cea care s-a însărcinat să-l convoace pe Poe înaintea tribunalului ştiinţei, făcând din el un caz pentru psihanaliza sa. Marea ei greşeală a fost să-l identifice pe Poe cu personajele sale, micşorându-i şi banalizându-i astfel povestirile.

La capătul magistralei sale anchete asupra celui pe care îl numeşte „Indianul fără trib", să-i lăsăm lui Georges Walter ultimul cuvânt: **„Nu este adevărat că Poe a fost cel mai bizar dintre semenii săi (...) Orice poet îşi retrage formula, o dată cu viaţa sa (...)"**.

Traducere de
D. St. Rădulescu

Scriitori pe mapamond

Sam Shepard care şi-a prezentat ultimul film, **Silent Tongue**, la Festivalul din Sundance, Park City, Utah, era singurul care părea cu adevărat „autentic" în decor. Îţi lăsa impresia că ştie să se ţină în şa. S-a arătat modest, afabil şi laconic. Surâdea. Pe Broadway se joacă ultima sa piesă, **Simpatico**, fără mare succes. Shepard, deşi decepţionat, se arată filosof: „Adesea este dificil să faci să domnească armonia într-o turmă de o asemenea calitate, însă eu am să încerc s-o regrupez". A jucat în **L'affaire Pélican**, va putea fi văzut în **Thunderheart**, actualmente în curs de turnare la Kadoka (tradus din limba siuxă ar însemna „gaura în perete") în Dakota de sud. De asemenea se informează pentru noul său roman: „este vorba despre istoria unui cuplu care pleacă spre Sud pentru a sărbători căsătoria la Rapid City. În timpul călătoriei femeia este cuprinsă de un soi de panică inexplicabilă. Datorită acestui fapt sunt obligaţi să se oprească la Kadoka. Acolo femeia dispare". (**Arena**, mai/iunie).

Camilo José Cela, câteva meditaţii. **Femeia**: „Ea a făcut pactul cu diavolul. Nu sunt misogin dar femeia este duşmanul declarat al bărbatului. Din acest motiv, de câte ori are ocazia, el o atrage în pat. Este un act de războinare". **Politica**: „Bărbaţii politici sunt cu toţii actori": **Scriitorul**: „Gândul că pot influenţa cu condeiul societatea este păcatul orgoliului tinerilor scriitori şi poeţi. În schimbul onanizării au nevoie de câteva compensaţii". **Bani**: „Coño se scrie peste tot unde se poate, când este vorba de câştigarea existenţei". **Orice s-ar întâmpla**: „Dacă într-o zi aş ajunge în cer, aş prefera să întâlnesc îngeri de sex feminin". Primul roman publicat de Camilo José Cela după 1989 când a luat Premiul Nobel este „El asasinate del perdador". Cel care pierde jocul, susţine autorul, este un personaj eminamente livresc. (Cambio, 16, 2 mai)

Marka Dona

GABRIEL GARCIA

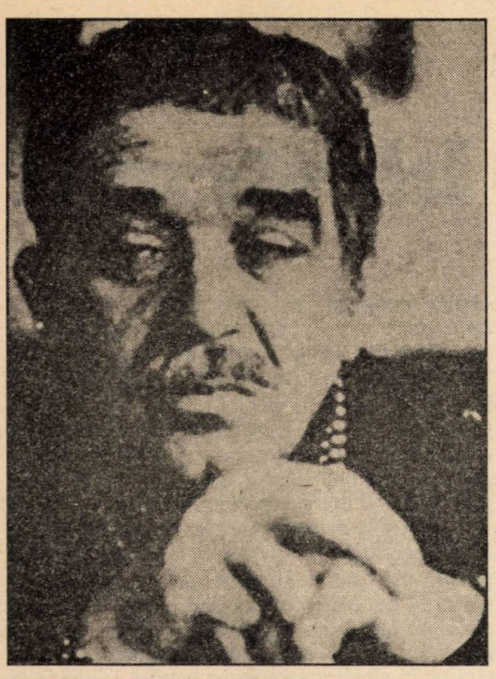

SPAIME DE AUGUST

Ajunseserăm la Arezzo puţin înainte de prânz şi pierduserăm mai bine de două ceasuri tot căutând castelul renascentist pe care scriitorul venezuelean Miguel Otero Silva îl cumpărase în colţul acela idilic din câmpia toscană. Era o duminică de la începutul lui august, arzătoare şi năvalnică şi nu era uşor să dai de cineva care să ştie ceva pe străzile acelea înţesate de turişti. După multe încercări zadarnice, ne întoarserăm la maşină. Ieşirăm din oraş pe un drum străjuit de chiparoşi, fără semne de circulaţie, şi o bătrână care păzea gâşte ne-a indicat cu precizie unde se afla castelul. Înainte de a ne despărţi ne întrebă dacă aveam de gând să dormim acolo, şi-i răspunserăm, aşa cum stabiliserăm, că urma să luăm numai prânzul.

– Mai bine – zise ea – căci castelul e bântuit de stafii.

Soţia mea şi cu mine, necrezând în strigoi în miez de zi, glumirăm pe seama naivităţii ei. Însă pe cei doi băieţi ai noştri, de nouă şi şapte ani, ideea de a vedea o fantomă aievea îi entuziasmă.

Miguel Otero Silva, care era nu numai un bun scriitor, ci şi o gazdă minunată, şi un gurmand rafinat, ne aştepta cu un prânz de neuitat. Cum se făcuse târziu, n-avuseserăm timp să vedem castelul pe dinăuntru înainte de a ne aşeza să mâncăm, dar înfăţişarea sa exterioară n-avea nimic înspăimântător, şi orice nelinişte ni se risipi la vederea întregului oraş de pe terasa înflorită unde stăteam la masă. Era greu de crezut că pe colina aceea, cu case căţărate până sus, unde abia încăpeau nouăzeci de mii de fiinţe, s-au născut atâţia oameni atinşi de flacăra nepieritoare a geniului. Şi totuşi, Miguel Otero Silva ne spuse, cu umorul său din Caraibe, că nici unul din mulţimea aceea nu era bărbatul cel mai de vază pe care-l dăduse Arezzo.

– Cel mai de vază – decretă – a fost Ludovico.

Aşa, fără nume de familie: Ludovico, marele senior al artelor şi al războaielor, care construise castelul acela al nenorocirii şi despre care Miguel ne-a vorbit cât a durat prânzul. Ne-a vorbit de puterea-i imensă, de iubirea nefericită şi de moartea sa îngrozitoare. Ne-a povestit cum s-a întâmplat totul, cum într-o clipă de rătăcire a cugetului şi-a înjunghiat aleasa pe patul unde tocmai se iubiseră, iar apoi şi-a asmuţit împotrivă ferocii lui câini de vânătoare, care-l sfâşiară din câteva muşcături. Ne-a încredinţat cât se poate de serios că, începând cu miezul nopţii, fantoma lui Ludovico bântuia prin castelul cufundat în beznă, străduindu-se să-şi găsească liniştea în purgatoriul său de iubire.

Castelul era, în realitate, uriaş şi sumbru. Dar în toiul zilei, noi fiind cu stomacul plin şi cugetul împăcat, povestirea lui Miguel nu ne părea decât o glumă ca atâtea altele, spuse de el ca să-şi distreze invitaţii. Cele optzeci şi două de încăperi pe care la străbăturăm fără teamă, după ce ne făcurăm siesta, suferiseră felurite schimbări aduse de stăpânii lor succesivi; Miguel restaurase complet parterul şi-şi amenajase un dormitor modern, cu pardoseala din marmură şi instalaţii pentru saună şi cultură fizică, precum şi terasa cu flori parfumate unde mâncaserăm. Etajul întâi, care în cursul veacurilor fusese cel mai folosit, era o înşiruire de camere fără nici un caracter, cu mobile din epoci diferite, rămase de izbelişte. Însă, la ultimul se păstra o încăpere neatinsă, peste care timpul uitase să treacă. Era dormitorul lui Ludovico.

A fost o clipă magică. Acolo era alcovul cu balanchin brodat cu fir de aur, şi cuvertura cu dantele măiestrite, încă întărite de sângele uscat al amantei sacrificate. Era şi căminul cu cenuşa îngheţată şi lemnul cel de pe urmă pietrificat, şi dulapul cu armele bine încărcate, şi portretul în ulei al cavalerului îngândurat, într-o ramă de aur, zugrăvit de vreunul din maeştrii florentini care n-avuseseră norocul să supravieţuiască vremii lor. Totuşi, ceea ce mă impresionă cel mai tare a fost mireasma de fragi proaspete ce dăinuia fără nici o explicaţie în aerul din dormitor.

Zilele de vară sunt lungi şi molcome în Toscana, iar orizontul nu se clinteşte din loc până la nouă seara. Când sfârşirăm de vizitat castelul trecuse de cinci, dar Miguel stărui să ne ducă să vedem frescele lui Piero della Francesca de la Biserica San Francisco, apoi băurăm o cafea însoţită generos de conversaţie, sub pergola din piaţă şi, când ne întoarserăm să ne luăm valizele, găsirăm cina servită. Aşa că, rămaserăm să mâncăm.

În timpul mesei, sub un cer violet cu o singură stea, copiii aprinseră nişte torţe de la bucătărie şi porniră să cerceteze negurile de la ultimul etaj. De la masă le auzeam tropotul de căluţi slobozi pe scări, tânguielile pe la uşi, strigătele fericite chemându-l pe Ludovico prin încăperile tenebroase. Lor li se năzări proasta idee să rămânem peste noapte. Miguel Otero Silva le sări încântat în ajutor, iar noi n-avurăm curajul să refuzăm politicos.

În pofida temerilor mele, dormirăm foarte bine, soţia şi eu într-un dormitor la parter şi copiii într-o cameră alăturată. Ambele fuseseră modernizate şi n-aveau nimic tenebros. Pe când încercam să adorm am auzit cele douăsprezece bătăi neostoite ale pendulei din salon şi mi-am amintit de avertismentul îngrozitor al femeii cu gâştele. Dar eram atât de frânţi de oboseală că ne cufundarăm curând într-un somn adânc şi neîntrerupt, şi m-am trezit după ora şapte cu un soare splendid răzbătând prin iedera de la fereastră. Lângă mine, soţia plutea pe marea liniştită a celor nevinovaţi. „Ce prostie – mi-am zis – ca cineva să mai creadă în strigoi în vremea noastră!". Abia atunci mă înfioră parfumul de fragi proaspăt culese şi am văzut căminul cu cenuşa îngheţată şi lemnul cel de pe urmă pietrificat, şi portretul cavalerului trist care ne privea de peste trei veacuri din rama de aur. Căci nu ne aflam în dormitorul de la parter unde ne culcaserăm în ajun, ci în acela al lui Ludovico, sub cornişa şi perdelele prăfuite şi cerşafurile îmbibate în sângele încă fierbinte ale patului său blestemat.

LUMINA ESTE CA APA

De Crăciun, copiii cerură din nou o bărcuţă cu vâsle.

– De acord – zise tăticul – o să v-o cumpărăm când ne întoarcem la Cartagena.

Totó, de nouă ani, şi Joel, de opt erau mai hotărâţi decât părinţii lor.

– Nu – spuseră în cor. Avem nevoie de ea acum şi aici.

– Să fie clar – zise mama – aici nu-i altă apă de navigat decât cea de la duş.

Şi ea şi soţul ei aveau dreptate. În casa lor din Cartagena de Indias era o curte ce da spre golf şi un refugiu pentru două iahturi mari. În schimb, aici la Madrid locuiau înghesuiţi la etajul cinci de pe Paseo de la Castellana, la numărul 47. Dar până la urmă nici el nici ea n-avură încotro, fiindcă le promiseseră o bărcuţă cu vâsle, cu sextant şi busolă cu tot, dacă aveau să câştige premiul întâi cu cununa la sfârşitul clasei a treia primare, şi ei îl câştigaseră. Aşa încât tăticul cumpără totul fără să-i spună nimic soţiei lui care se lăsa mai greu când era vorba de plătit ceva. Era o mândreţe de bărcuţă de aluminiu cu o dungă

MARQUEZ

aurită în dreptul liniei de plutire.

– Barca e în garaj – înştiinţă tăticul în timpul prânzului. Însă treaba e că nu-i chip s-o urcăm nici cu liftul, nici pe o scară, iar în garaj nu mai e loc.

Totuşi, sâmbăta următoare după-amiază copiii îşi invitară acasă colegii, ca să urce barca pe scări, şi izbutiră astfel s-o aducă până în camera de serviciu.

– Felicitări – le spuse tăticul. Şi acum ce-o să mai faceţi?

– Nimic – răspunseră copiii. Tot ce voiam era s-aducem barca în cameră, şi am făcut-o.

În seara de miercuri, ca în fiecare miercuri, părinţii se duseră la cinema. Băieţii, rămaşi singuri şi stăpâni pe casă, închiseră uşile şi ferestrele şi sparseră becul aprins de la o lampă din salon. Un şuvoi de lumină aurie şi proaspătă ca apa începu să curgă din becul spart, şi-l lăsară să se reverse până când nivelul ajunse de patru palme. Atunci întrerupseră curentul, scoaseră bărcuţa şi navigară după pofta inimii printre insulele din casă.

Aventura aceasta nemaipomenită a fost rezultatul unei nechibzuinţe de ale mele, pe când participam la un seminar despre poezia obiectelor de uz casnic. Totó mă întrebă cum se face că lumina se aprinde printr-o simplă apăsare pe buton, iar eu n-am avut prudenţa să mă gândesc mai cu luare aminte.

– Lumina este ca apa – i-am răspuns –: dai drumul la robinet şi curge.

Aşa încât continuară să navigheze în fiecare miercuri seara, deprinzându-se să mânuiască sextantul şi busola, până când părinţii se întorceau de la cinema şi-i găseau adormiţi ca nişte îngeraşi pe uscat. După câteva luni, dornici să meargă mai departe, cerură un echipament de pescuit submarin. Cu tot ce trebuia: măşti, aripioare, butelii de oxigen şi puşti cu aer comprimat.

„- Lumina este ca apa – i-am răspuns –: dai drumul la robinet şi curge.

Aşa încât continuară să navigheze în fiecare miercuri seara, deprinzându-se să mânuiască sextantul şi busola, până când părinţii se întorceau de la cinema...“

– Nu se cade să ţineţi în camera de serviciu o bărcuţă cu vâsle care nu vă e de nici un folos – spuse tatăl. Dar e şi mai rău să vreţi şi un echipament de scafandru.

– Şi dacă luăm gardenia de aur pe primul semestru? – zise Joel.

– Nu – răspunse mama speriată. Nici atunci.

Tatăl i-a reproşat intransigenţa.

– Copiii ăştia nu câştigă nimic de dragul învăţăturii – spuse ea –, dar dintr-un capriciu sunt în stare să câştige şi scaunul învăţătorului.

Până la urmă, părinţii n-au mai spus nici da nici nu. Însă Totó şi Joel, care fuseseră codaşii clasei doi ani la rând câştigaseră în iulie cele două gardenii de aur şi felicitările în public ale directorului. Chiar în după-amiaza aceea, fără să le mai fi cerut, găsiră la ei în dormitor două echipamente de scafandru în ambalajul original. Aşa încât miercurea următoare, pe când părinţii vedeau **Ultimul tangou la Paris**, umplură apartamentul cam la nivelul a două braţe şi înotară ca nişte rechini blânzi pe sub mobile şi paturi, şi recuperară din adâncurile luminii lucrurile care se pierduseră de ani de zile în întuneric.

La serbarea cu premii de sfârşit de an, amândoi fraţii au fost lăudaţi ca un exemplu pentru şcoală, şi li s-au dat diplome de merit. De data asta n-au avut nevoie să mai ceară nimic, fiindcă părinţii i-au întrebat ce-şi doreau. Ei se arătară atât de cuminţi, încât tot ce cerură a fost o petrecere acasă pentru colegii de clasă.

Tatăl, între patru ochi cu nevastă-sa radia de bucurie.

– E o dovadă de maturitate – zise.

– Să dea Domnul! – spuse mama.

Miercurea următoare, în vreme ce părinţii erau la **Bătălia pentru Alger,** lumea care trecea pe Castellana văzu o cascadă de lumină ce cădea de pe o clădire veche ascunsă între copaci. Ieşea prin balcoane şi se revărsa năvalnic pe toată faţada scurgându-se pe marele bulevard într-un torent de aur ce lumina oraşul până spre munţii Guadarrama.

Chemaţi de urgenţă, pompierii forţară uşa de la etajul cinci şi se pomeniră cu casa plină de lumină până-n tavan. Canapeaua şi fotoliile tapiţate cu blană de leopard pluteau prin salon la niveluri diferite, printre sticlele de la bar şi pianul cu coadă, acoperit cu şalul de Manila ce fâlfâia pe la jumătatea nivelului precum o cuvertură de aur. Obiectele casnice, în plenitudinea lor poetică, zburau cu aripi proprii pe cerul bucătăriei. Instrumentele fanfarei, pe care băieţii le foloseau când aveau chef să danseze, pluteau în derivă printre peştii coloraţi din acvariul mamei, acum în libertate, singurii care zburdau vii şi fericiţi în uriaşa baltă iluminată. În baie pluteau periuţele de dinţi ale întregii familii, prezervativele lui tăticu, flacoanele de cremă şi dantura de rezervă a mamei, iar televizorul din dormitorul mare plutea într-o rână, încă aprins, cu ultimul episod din filmul de la miezul nopţii interzis copiilor.

În capătul coridorului, navigând de zor, Totó stătea la pupa, cu mâinile încleştate pe vâsle şi cu masca pe faţă, în căutarea farului din port, până când i s-a terminat oxigenul din butelii, iar Joel plutea la prova, încă cercetând cu sextantul la ce înălţime era steaua polară, şi prin toată casa pluteau cei treizeci şi şapte de colegi de clasă, eternizaţi în clipa în care unii făceau pipi în glastrele cu muşcate, alţii cântau imnul şcolii cu cuvintele schimbate cu nişte versuri batjocoritoare la adresa directorului, iar alţii beau pe ascuns un păhărel de coniac din sticla lui tăticu. Fiindcă aprinseseră atâtea lumini dintr-o dată, încât casa a fost inundată şi toată clasa a patra primară de la şcoala San Julian el Hospitalario se înecase la etajul cinci de la numărul 47 de pe Paseo de la Castellana. În Spania, la Madrid, un oraş îndepărtat cu veri arzătoare şi vânturi îngheţate, fără mare ori râu, şi ai cărui locuitori trăind pe uscat nu fuseseră niciodată maeştri în arta de a naviga pe lumină.

(Din volumul Doce cuentos peregrinos, 1992)

În româneşte de
Tudora Şandru Olteanu

José Juan Tablada
(Mexic)

Crucea Sudului

Femeile cu gesturi de
madrepor
au părul şi buzele ca
orhideea roşie.
Maimuţele la Pol sunt albe
chihlimbar şi zăpadă
dansând
înveşmântate-n aurora
boreală.

Pe cer e-o reclamă
de margarină.
Aici avem arborele de
chinină
şi Sfânta Fecioară a
Durerilor
zodiacul se răsuceşte în
noapte
de febră galbenă
ploaia închide întregul tropic
într-o colivie de cristal.

A sosit ceasul să traversăm
asfinţitul
asemenea unei zebre în
direcţia Insulei Ieri
unde femeile ucise se
deşteaptă din somn.

În româneşte de
Petre Stoica

1. Pe atunci, Ana Blandiana se sfătuia cu soţul său, Romulus Rusan, unde să ascundă „Sertarul cu aplauze". Era anul începerii calvarului său.
2. Scrisese „Moartea lui Orfeu" (1970), se pregătea pentru „E noapte şi e frig seniori" şi medita la soarta scriitorilor care nu se lăsau copleşiţi de vremuri: Laurenţiu Fulga.

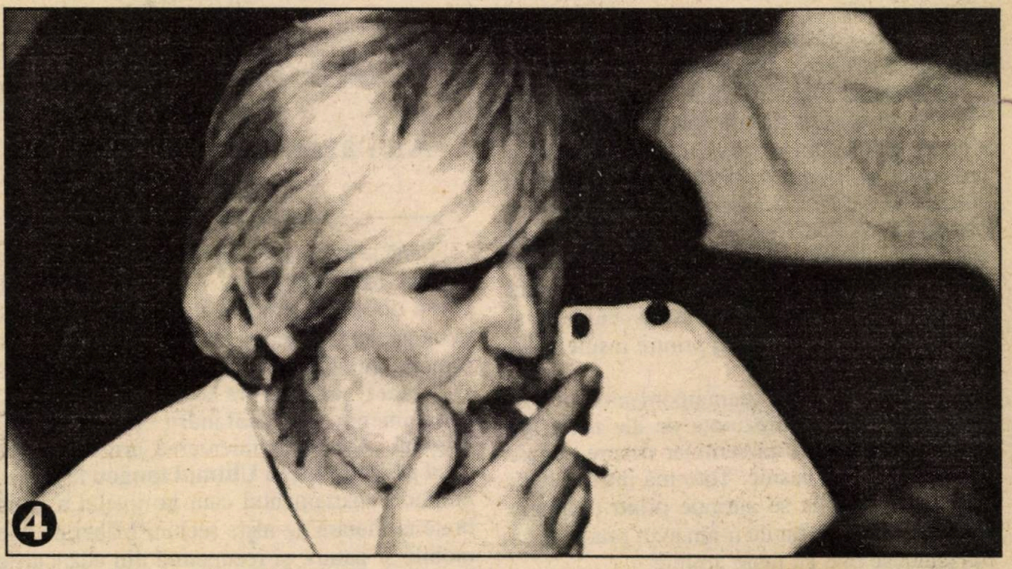

3. Declama patetic, oracular din „Infernul discutabil" (1966). Ca întotdeauna, aplecat spre poezie, Ioan Alexandru.
4. „Iepurii şi anotimpurile" (1976) au sporit între timp, iar Petre Stoica, trăgând după sine „Corabia lui Sebastian", chiar şi cu părul alb, are aceleaşi fumuri de june prim.
5. Isprăvindu-şi controversata sa „Istorie...", Alexandru Piru cobora în cetate să afle opiniile cititorului. Prozatorul Octavian Simu n-are ce-i reproşa, pe când Elena Preda (soţia lui Marin Preda) nu pare încântată.

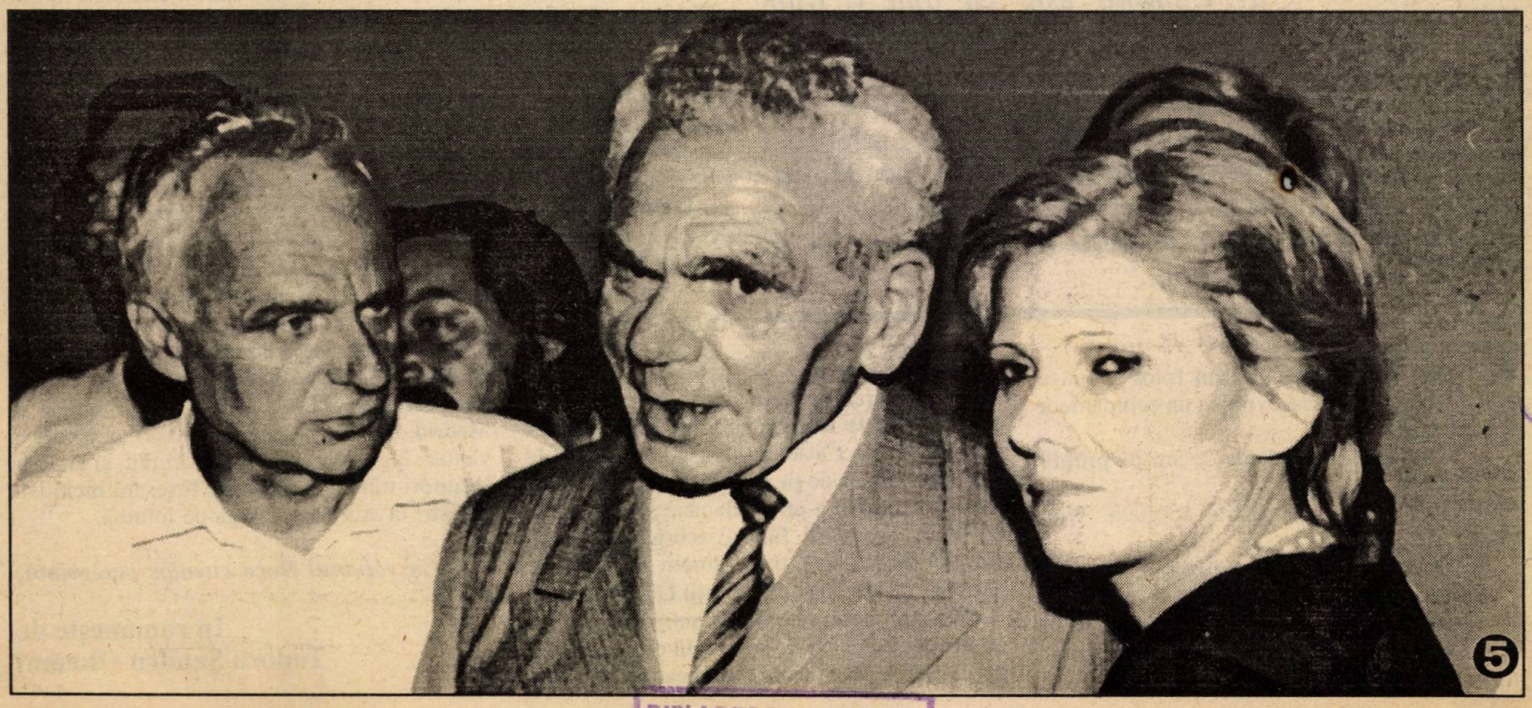

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Luceafărul

Săptămânal de literatură. Nr. 4 (182), serie nouă. Miercuri 29 iunie 1994. Preţ: 400 lei

«Spre Staulul râvnitului Mister»

● pag. 8 ●

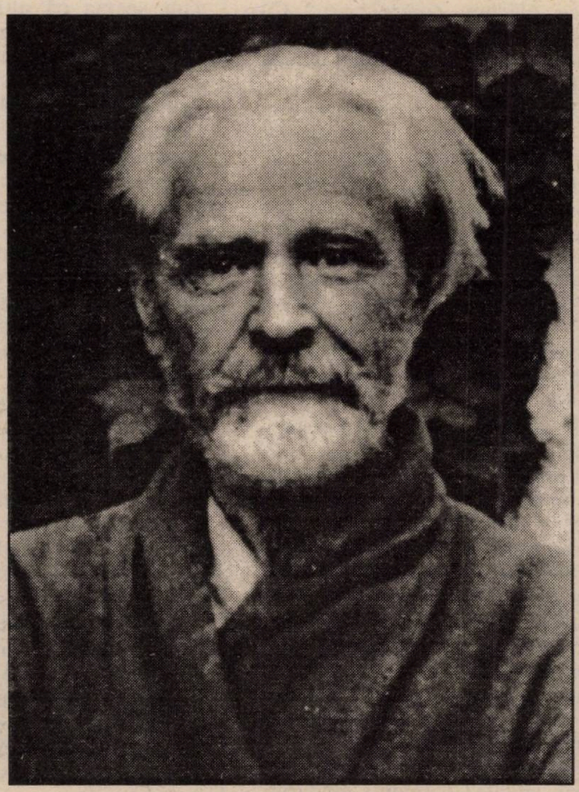

Vasile Voiculescu între rugăciune şi sonet

● pag. 9 ●

Interpretări de Alexandru Spânu şi Vlad Niculescu

PICASSO PRIVEŞTE PICASSO

În paginile 10-11:

Maria Luiza CRISTESCU

IADUL MĂRUNT

Tudor Octavian:

«ŢIN REGULA SFEREI: UN MAXIMUM DE ÎNŢELES ÎNTR-UN OPTIM DE FORMĂ»

Kurt Vonnegut jr.

ÎNTÂMPLAREA DE LA HYANNIS PORT

«Peșterile respiră pofticios»

● Cu conspirația celor de sus, cu naivitatea celor de jos, a reînceput circul. Pâine se mai găsea pe ici, pe colo. Bardul de la Bârca, ridicat iarăși în scări, bate din pinteni. „Timp de 12 ani am făcut tot ce mi-a stat în putință ca să descopăr, să lansez și chiar să fixez în cultura română niște nume". Dacă ne amintim bine, pe unele le-a fixat în cult, iar pe altele în lumea celor drepți, prin episodul de la Ploiești. Numai că despre aceste **fixații** Adrian Păunescu nu suflă o vorbă, ca și când nu s-ar fi ars niciodată, fiindcă se hrănește numai cu iaurt.

● Cântarea cultului și a incultei o vede cam așa după mai mulți ani: „De fapt, a fost un miracol construit (sic!) în aproximativ 1700 de seri de dăruire și inspirație. Un miracol al tuturor. Dar, firește, în primul rând al meu, omul care, totuși, a inventat formula acestui miracol". Ca de obicei modest, mendeleevul bârcomandrit avea propensiune pentru formule, mai ales în vecinătatea chimistei de largă respirație internațională, însă n-a descoperit, încă formula cenușii cu care să-și îndepărteze mătreața ce se scutură în fața noastră. Dacă tot mai vrea să-și păcălească lectorii, i-ar fi de mare folos.

● Dar ei, cititorii, i-au cam întors spatele, după cum însăși gura sa ne avertizează. „Nici unul dintre prietenii noștri nu trebuie să creadă că zbuciumata familie Păunescu se poate angaja, cu datorii milionissime, ca să aducă năsicul Vasile Băran articole enorme, de 5-6 pagini, care pentru istoria literară sunt foarte interesante (n.n.: oare?) dar pentru publicistica zilnică sau săptămânală sunt o adevărată nenorocire." Tot trebuia să iasă la iveală adevărul cândva! Contaminat de consecvență, același bard întreabă, exclamă și reclamă: „Scrie și Adrian Păunescu astfel de articole? Scrie, dar plătește. Va dori domnul Nicolae Corbu să ne aducă un articol mai lung de două pagini? Îl vom primi cu plăcere, contra cost." Cu asemenea colaboratori și ideologii, mai devreme sau mai târziu, tot aici trebuia să se ajungă.

● Ajuns, așadar, la asemenea momente de sinceritate (și răscruce!), Adrian Păunescu lovește în dreapta și, buimăcit, atinge și stânga, chiar dacă, la strâmtoare, îi ridică osanale. „Politica guvernului față de presă e mizerabilă." Apoi, cu un miros aparte, descoperă mucegaiurile. „Simțim că peșterile respiră pofticios undeva foarte aproape de noi." Parcă mai de mult, dar bârcanului abia acum i se înfundă nările. Nici cu celelalte simțuri nu se poate spune că stă mai bine.

● În această situație disperată – „nici domnul președinte Iliescu, nici domnul premier Văcăroiu n-au ascultat glasul îndurerat al liderilor presei române" – bardul de la Bârca și-a căpătat un frate în persoana lui Grigore Vieru. Infuriat de articolele denigratoare la adresa bârcomandritului, menestrelul de la Chișinău le socotește „rătăciri ale unor minți bolnave, dovezi ale unor orbiri care nu ne lasă să vedem misiunile noastre esențiale". Din nou despre funie în casa spânzuratului! Oare nu despre Grigore Vieru ne vorbea Adrian Păunescu că ar sta cam mult prin spitale? Citindu-i rândurile, bănuim deja în care-și duce viața.

Sabotorii sau nimeni nu-i perfect

de NICOLAE PRELIPCEANU

Ideea că nimeni nu-i perfect bântuie de mult conștiințele noastre. Nu e un semn de modestie, nu unul de superbie. Pur și simplu, altfel concepem noi perfecțiunea. Ne privim în oglindă, ne privim în faptele noastre, în semenii noștri și ne dăm seama că altfel sperasem, altfel visasem, altfel e perfecțiunea. Și totuși, aproape zilnic, dacă nu de mai multe ori în același scurt interval de 24 de ore, asistăm persoane care se manifestă ca și cum n-ar ști, n-ar simți cele de mai sus. Trăim într-o lume diversă, auzim și vedem ceea ce n-am fi crezut vreodată că vom fi în stare să vedem și să auzim. Ne înspăimântam noi, pe vremuri, citind frontoanele sediilor PCR. „Trăiască PCR", ne miram în secret că nu-i măturâ Dumnezeu pe cei care se prefăceau a fi, ei înșiși, dumnezeii, dar nici astăzi lumea nu s-a lecuit de boala grea a prezumției, nici azi nu au dispărut cei care cred despre ei înșiși și ai lor: „excelent, foarte bine, perfect!". În arte,mereu câte cineva se autoafirmă și vine palma grea a timpului să-l mature definitiv, fără ca prin vreunul din timpii acestei întâmplări altcineva decât el însuși să sufere. Dar în politică lucrurile pot deveni tragice pentru că, tot privind la inșii care pretind că vor salva națiunea, aceasta din urmă poate ameți, se poate îmbăta cu vorbele lor și astfel să-i pună acolo, în singurul loc unde n-ar fi trebuit plasați, în frunte. „Ne-au prostit", i-au spus, pe un peron îndepărtat de gară, niște alegători celui care nu fusese ales, despre cei pe care-i votaseră în locul lui și alor lui.

O imperfecțiune adâncă ne generează viețile și ființele, chiar dacă mulți dintre noi am uitat. Dar țineți minte, doamnelor și domnilor, că sunteți proprietarii unor profunde imperfecțiuni, că sunteți însăși imperfecțiunea. Să spui „imperfecțiune, numele tău e femeia", sau „imperfecțiune, numele tău e bărbatul", mi se pare firesc. Dintre atâtea definiții ale omului pe care le-ncearcă de generații antropologii și filosofii, imperfecțiunea e, poate, cea mai exactă, cea mai cuprinzătoare. Să spunem că toți antolăudărosii erei noastre nu sunt oameni, toți aceștia politicieni și artiști fără măsură sunt din alte specii extraterestre? Totuși mă tem că ei ne vor guverna mult timp de acum înainte.

Editori:
Uniunea Scriitorilor din România
Fundația „Luceafărul"

Redacția: Laurențiu Ulici *(director)*, Marius Tupan *(redactor șef)*, Eugen Uricaru *(redactor șef-adjunct)*, Ioan Es. Pop *(secretar general de redacție)*, Alexandru Spânu *(redactor)*, Gabriela Tuduciuc, Lea Țimpău *(corectori)*, Olivia Marcu *(secretariat)*, Maria Burcă *(curier)*, Florin Țone *(fotoreporter)*.

Redacția și administrația:
Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1, telefon 659.67.60.
Cont: Agenția Credit Bank, sector 2, nr. 40.10.11.50.16 (**lei**) și 40.20.11.50.12.16 (**valută**)

Tehnoredactare computerizată: INFO G.I.P.

Tipar: INTERGRAPH

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în **Catalogul publicațiilor** la poziția 2048.

Vorbe de pe corabia lui Sebastian

de PETRE STOICA

● *Iulian Costandache:* „Agrarienii s-au hotărât să ia Puterea!" (**România liberă**) ● „Creierele mici și dese, cheia marilor succese". (**Academia Cațavencu**) ● *Felix Anton Rizea:* „Vicepreședintele partidului România Mare a violat o minoră de 16 ani". (**Ziua**) ● „Inepțiile cu violul pe care l-ar fi comis vicepreședintele (?) PRM, D.I. Mirescu nu merită a fi comentate". (**Politica**) ● *Eugenia Țârlea:* „ După ce a terminat de cântat, bateristul s-a apucat de viol". (**Infractorul**) ● „Părintele Simeon Tatu a fost boxer la categoria pană". (**Super Magazin**) ● *Gheorghe Dumitrașcu:* „Opoziția vrea să deschidă ochii țărănimii de la sate (de ce nu și celei de la orașe? – n.n.) și, dacă se poate, să răscoale satele pentru că impozitele sunt cumplite".; „Când îi văd părăsind sala, când îi văd umplând ecranele televizoarelor și plângând cu lacrimi de crocodil suferințele țărănimii, pe care eu știu cât de mult o iubesc, mă cuprinde indignarea". (**Vremea**) ● *Ilie Neacșu:* „... plecarea lui Tudor Mohora de la PSM ar îngropa de vie această formațiune politică". (**Europa**) ● „Sursa de încredere a lui C.V. Tudor a fost internată la Spitalul de nebuni". (**România liberă**) ● *Constantin Gheorghe-Anin* (deputat PRM de Gorj): „După un moment de derută, atât Opoziția cât și Puterea și-au dat seama că în spectrul politic românesc apăruse un justițiar. De aceea toți hoții, tembelii, nebunii, s-au năpustit împotriva acestui om cinstit. A fost posibil acest lucru chiar și **numai** pentru că întreaga ființă a lui Vadim respiră prin toți porii **numai** adevărul, cinstea și dreptatea". (**România Mare**) ● „A fost inventată alarma pentru W.C." (**Blitz Magazin**) ● *Ciprian Vasiliu, Teodora Vasiliu:* „Din Constanța se cere ridicarea imunității parlamentare a senatorului C.V. Tudor". (**Cotidianul**) ● Tudor Octavian: „Cum se scrie corect: «Vadim era așteptat la Constanța ca să fie bătut» sau «Vadim a scăpat iar de o bătaie»?" (**România liberă**) ● *Dan Ioan Mirescu, Marcu Tudor* (trimiși „speciali" în SUA): „Luni 13 iunie 1994, în plină arșiță, am aterizat la Los Angeles"; „Testul cu Suedia a fost util". (**Politica**) ● *Adrian Halpert:* „În timpul Campionatului Mondial de Fotbal, Guvernul Văcăroiu va conduce România din Statele Unite". (**Ev. zilei**) ● *Vasile Văcaru:* „Liceul e cea mai grea facultate". (Cf. **Zig Zag**) ● *Radu Sorescu:* „Ce am făcut se vede, iar ce vom face se va auzi. După doi ani, atât pot să vă spun: Mintea noastră e limpede, brațul nostru e călit și puternic, iar credința, mai presus de toate, ne este toiagul cu care îndrăznim să batem la porțile istoriei". (**Noua Dreaptă**) ● „O capră a înghițit o dinamită și a explodat toată turma". (**Pirat Magazin**)

Acces la nuanţe

de LAURENŢIU ULICI

Demn de o cauză mai bună, efortul unora de a strivi în faşă orice încercare de examinare din perspectivă morală a vieţii literare din anii comunismului nu dovedeşte decât oportunism sau/şi incompetenţă, când nu chiar un complex de culpabilitate personală. Oportunism – pentru că puterii de azi, sau unei bune părţi din ea, îi displace în chip evident evocarea adevărului despre moralitatea prestaţiilor intelectuale din vremea dictaturii; incompetenţă – pentru că un atare efort încearcă să elimine o dimensiune dintotdeauna a literaturii, anume eteronomia esteticului, complementaritatea sa faţă de valorile morale; un complex de culpabilitate – pentru că mulţi din cei ce contestă valabilitatea examinării din perspectivă morală au făcut ei înşişi serioase compromisuri morale în vremea amintită. Dar, oricât de supărătoare pentru unii, problema trebuie pusă dacă vrem să nu mai repetăm istoria grotescă a decăderii adevărului în ideologie politică. Întrebarea e: cum o punem?, iar răspunsul imediat este că, fiind vorba despre o problemă cu relief complex, punerea ei în discuţie se cade să fie nuanţată. Ceea ce, să recunoaştem nu s-a prea întâmplat. O doză de maniheism şi alta de simplificare deformantă au subminat adeseori bunele intenţii. Căci, pentru a da un singur exemplu, mi se pare şi nedrept şi neadevărat să transferi compromisul moral, extrem de grav ce-i drept, reprezentat de romanul **Mitrea Cocor** asupra întregii opere sadoveniene – cum am citit undeva. Dacă e foarte clar că un asemenea compromis nu trebuie trecut sub tăcere şi nici minimalizat, e tot atât de clar că el nu trebuie şi nici nu poate să decidă axiologic receptarea de pildă, a **Baltagului**. Pentru ca astfel de extrapolări sau simplificări păgubitoare să nu se petreacă e nevoie, pe de o parte, de un minim de obiectivitate care să nu lase loc privilegiat umorilor iar, pe de alta, de o anumită rigoare în chiar punerea problemei. Există o tentaţie cumva firească de a judeca lucrurile de odinioară din unghiul exclusiv al prezentului, de a face abstracţie de contextul în care s-au produs sau de a folosi ca măsură a cântăririi lor absolutul moral. Nu-i deloc o tentaţie favorabilă unei examinări drepte. Contextualizarea rămâne, ca în orice studiu istoric, esenţială pentru înţelegerea unui act de natură intelectuală, chiar dacă perspectiva din care este cercetat respectivul act este strictamente morală, deci oarecum supraistorică. Asta dacă vrem ca adevărul pe care-l scoatem în evidenţă să nu poată fi suspectat de parţialitate. Apoi, pe lângă analiza contextului istoric, o examinare corectă din perspectivă morală mai pretinde o atentă cercetare a consecinţelor, cutărui sau cutărui compromis etic, ştiut fiind că nu o dată compromisurile scriitoriceşti au fost motivate de speranţa rezolvării prin ele a unor probleme ţinând de ansamblul literaturii sau al obştei scriitorilor. Nu cred că pot fi puse în aceeaşi balanţă actele de compromis moral făcute în beneficiul personal şi cele făcute în folosul obştei, după cum nu e totuna imoralitatea unor ziditori asidui ai cultului dictatorului de mai an cu imoralitatea celor care, pentru a mai salva câte ceva, cuvântau ocazional în spiritul aceluiaşi cult. La scara absolutului etic, nu e, poate, diferenţă între cele două feluri de imoralitate, dar cum noi trăim în relativ ar fi drept şi chiar moral să ţinem cont de diferenţe, adică să nu fim doar contabili de copaci, să fim în stare să vedem şi pădurea. Şi invers. Cu alte cuvinte, să avem acces la nuanţe.

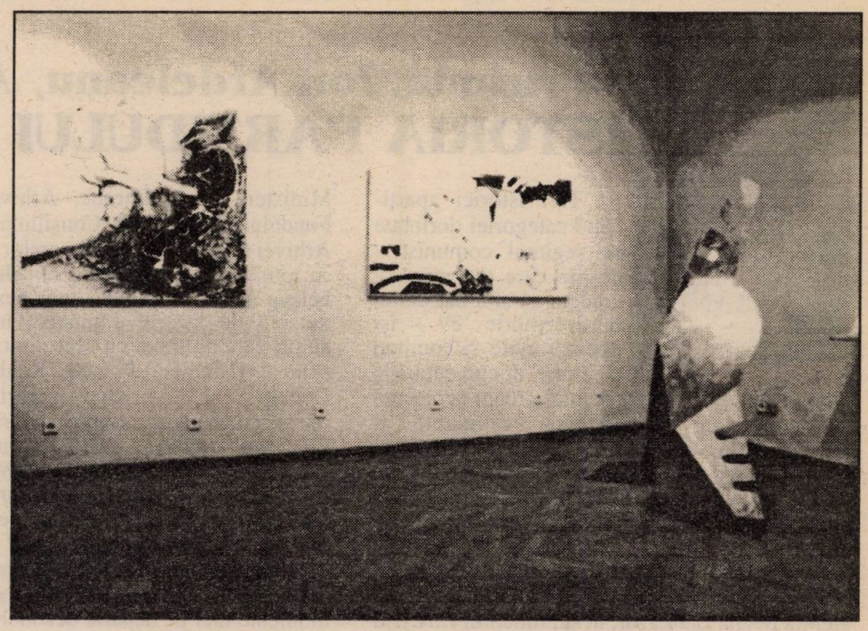

Sculptură şi pictură de Romeo Moldovan

Iunie '94 (II)

de ŞERBAN LANESCU

Credeam, mai incomod fiind că am şi scris-o, cu semnătură, credeam deci că săptămâna din mijlocul acestui iunie va fi una ceva mai aparte, iar asta nu doar din cauza fotbalului. Prognoză infirmată de cele ce şi cum s-au petrecut în Piaţa Universităţii, în Piaţa Victoriei, în Parlament. Dovedindu-se că, deocamdată, Puterea se află, bine merci, într-o situaţie suficient de confortabilă încât să nu fie nevoie a recurge la teroare. Pentru că, neîndoielnic, la o adică, actualii guvernanţi nu se vor sfii să strângă dur şurubul. Până una alta, s-a dovedit încă o dată că regimul de la Bucureşti poate menţine aparenţele democratice, deşi cumva scâlciate şi schimonosite, uneori frizându-se chiar grotescul, suficient însă pentru primirea bonificaţiilor occidentale, atât economico-financiare, cât şi politice. Sau, altfel spus, contestaţia social-politică nu a ajuns la valori critice nici în ceea ce priveşte radicalitatea, nici coerenţa. În pofida unei vieţi din ce în ce mai mizere pentru marea majoritate a populaţiei. În pofida multitudinii şi gravităţii fărădelegilor la care se dedau aproape nestânjeniţi cei care formează clientela Puterii. În pofida desconsiderării sau, mă rog, a unei accepţii cu totul originale conferită principiilor statului de drept şi separării puterilor statale, începând de la cel mai mărunt funcţionar şi până la vârful ierarhiei politice. În pofida sinucigaşei neglijări (dar, oare, este vorba de neglijare?) a culturii în general şi a învăţământului în special. În pofida unei politici externe ale cărei oscilaţii şi ambiguităţi au afectat profund şi pe reacţia socială preponderentă nu este una de respingere a efectelor şi implicaţiilor guvernării, deocamdată doar autoritară dar structurându-se prin relaţii de tip mafiot. Oamenii se adaptează, se descurcă prin compromisuri compromiţătoare dar profitabile, iar la nivelul elitei politice, de la stânga la dreapta, fenomenul îşi are corespondenţă în complicate jocuri de culise ce, în ultimă instanţă, slujesc doar Puterii. Aşa încât, pe măsură ce trece timpul, capătă consistenţă un nou paradox românesc. Nu prea de mult, când comunismul se dezintegra mai pretutindeni în Europa, principala-i insulă de semeaţă rezistenţă rămăsese aici, în mirificul nostru spaţiu mioritic. Acum, în România, evoluţia post-totalitară tinde să devină pretotalitară.

Concomitent însă, nu poate fi neglijat nici cursul evenimentelor din spaţiul european iar, pe de altă parte, 50 de ani de comunism poate n-au fost chiar suficienţi să fie distrus în întregime sistemul imunitar al organismului social românesc. După ce în decembrie '89 a fost o clipă istorică a tinerilor, treptat s-a impus tot mai vădit menirea decisivă a vârstnicilor, indiferent dacă aflaţi sau nu în ţară. A **unor** vârstnici. Cei puţini (şi, inerent, tot mai puţini) câţi au rezistat fizic şi moral. Bineînţeles, tribunii restauraţiei naţionalist-comuniste denunţă cu vuiet mare „Pericol! Restauraţi! Etc. etc.". Mai rămâne de văzut câtă crezare au. Şi multe mai rămân de văzut. Dar deocamdată suntem cu toţii fericiţi că băieţii noştri au izbândit împotriva aprigilor columbieni ş.a.m.d.

V. Arimia, Ion Ardeleanu, Alexandru Cebuc
ISTORIA PARTIDULUI NAŢIONAL ŢĂRĂNESC

Trei istorici aparţinând categoriei dorlotate de regimul comunist – despre care tot vrem să credem că şi-a dat duhul în decembrie '89 – îşi unesc forţele şi compun o istorie documentară a unui Partid cu adevărat de mase (cam neplăcută sintagmă, dar...), adversar redutabil al bolşevismului, care nu a încetat o clipă a da frisoane clicii aflate samavolnic la putere timp de mai bine de patru decenii. Intenţia ar fi fost lăudabilă, dar iată că realizarea trădează o serie de vicii care nu pot fi trecute la capitolul simplelor neglijenţe, ele aparţinând intenţiilor programat deformante. (Asupra acestora atrage atenţia Ileana Lia Lazăr, în suplimentul **L.A.I.** al ziarului **Cotidianul**, din 13 iunie a.c. Subscriem la obiecţiile dânsei).

În primul rând, este vorba de sursa documentelor folosite; acestea aparţin Arhivelor Ministerului de Interne, Arhivelor Statului, Fondului Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, Arhivei C.C. al P.C.R., Dosarelor speciale, fiind cu totul trecute sub tăcere sursele existente din belşug în lumea exilului românesc, în presa de dincolo de lagărul comunist, în cărţile unor autori care au tratat cu obiectivitate respectivul subiect (Nicoleta Franck, Reuben Markham Henry ş.a.). Aşa stând lucrurile, autorii se opresc cu precădere asupra acelor acte şi scrisori din care rezultă existenţa unor fricţiuni (inerente!) în rândul membrilor P.N.Ţ., irelevante în ansamblu, dar care fac deliciul adversarilor, prin ale căror lentile ţânţarul devine armăsar şi invers! La fel se întâmplă şi cu unele demisii din Partid (Constantin Stere, Gr. Iunian), privite ca un „capăt de ţară", momente nici pe departe dezonorante pentru un partid cu o activitate complexă. Pentru a releva „obiectivitatea" triadei de autori, să menţionăm un fapt penibil: oprindu-se asupra „cazului Tămădău", autorii reiau cu „candoare" exact varianta publicată în volumul „Din viaţa politică a României", apărut în... 1983! Cam „leneşi" autori, nu-i aşa? Dar şi neglijenţi, căci, în relatarea privind rechizitoriul din cadrul procesului Maniu apare o stridentă confuzie între Emil Haţieganu (preşedintele pentru Ardeal al Partidului) şi Vlăduţ Haţieganu, cel care îi cunoscuse pe „aviatori". În fine... ne întrebăm de ce nu se aşterne un rând despre uriaşa fraudă electorală din 1946, o ruşine pe care toate apele Dunării nu o vor spăla? Ca nu cumva, oare, să zgândărim, printre altele, răni electorale mai recente?

Avem în faţă o istorie încropită din documente alese cu **parti pris**, în aşa fel concepută încât să convină unei viziuni prestabilite. Oricum, o eventuală istorie a P.C.R. scrisă de un ţărănist ar fi mult mai obiectivă decât această istorie despre ţărănişti scrisă cu cerneală roşie. Asta deoarece cum e partidul, aşa-i şi slujbaşul său, ori, mai pe româneşte, cum e sacul, aşa-i şi petecul!

Robert Musil
GRIGIA

De fapt, în original volumul se numeşte DREI FRAUEN (TREI FEMEI), cuprinzând trei povestiri (**Portugheza**, **Grigia** şi **Tonka**), care excelează prin calităţile analitice. Apărută în 1924, cartea a reprezentat o a doua confirmare a unui scriitor a cărui viaţă a însemnat un nedrept anonimat, cu tot cortegiul de privaţiuni materiale şi căderi sufleteşti, atrase de atitudinea imbecilă a mediului social, pe de o parte, pe de altă parte de o conjunctură istorică defavorizantă (Musil, refugiat din cauza nazismului, va rămâne până la moarte exemplul tipic de om fără patrie, inaderent la ţara „de împrumut").

Grigia, Tonka şi Portugheza sunt trei personaje feminine înfăţişate sub aspecte relativ similare. Întâlnirile cu erosul – sub forma adulterului – conduc la epiloguri tragice. Intenţia moralizatoare este doar vag insinuată, Musil văzând în adulter – aici însemnările sale autobiografice revelează - un gest de trădare nu faţă de partener, ci faţă de propriul sine. Intriga îmbracă tente enigmatice, unele situaţii plutesc în ambiguitate, tot ce se întâmplă este învăluit într-un amestec de suavitate poetică dar şi de senzualitate rafinat strunită. Se pot întrezări în această carte – distinsă, la vremea ei, cu Premiul Oraşului Viena – elemente definitorii pentru proza absurdă de mai apoi (tip Kafka şi Camus).

Nadine Gordimer
OAMENII LUI JULY

Familia Smales, aflată pe punctul de a fi drastic sancţionată de către minoritatea albă – căreia îi aparţine, dar ale cărei vederi segregaţioniste nu le împărtăşeşte –, este salvată de către servitorul negru July. Toate întâmplările şi mutaţiile caracterologice petrecute pe parcursul adăpostirii membrilor familiei de albi cu mentalităţi liberale într-un sătuc oarecare sunt emblematice pentru o societate sfâşiată de ravagiile generate de apartheid. Realităţile sud-africane, terifiante în ansamblu, cunosc în această carte – socotită drept „cel mai bun roman" al Nadinei Gordimer (Alan Platon, în **„Saturday Review"**) – analize amănunţite de mare fineţe, transfigurarea artistică alungând orice urmă de investigaţie sociologică uscată.

Insinuările conform cărora Premiul Nobel pe 1991 ar fi avut o motivaţie strict politică nu sunt altceva decât maliţii fără acoperire.

Iacob Florea
ÎNGERUL TRAGE SFORILE

Debutează, cu o suită de proze scurte scrise în etape diferite, un autor băcăuan „născut" literar de George Bălăiţă. I. F. încearcă decriptarea aşa-zisului etern feminin, care se demască a fi, în ultimă instanţă, de o banalitate crasă. Prin demontarea mecanismelor de gândire şi, mai ales, de comportament specifice sexului cu pricina, situaţii paradoxale se detensionează brusc, rezultând inutilitatea supralicitării în interpretarea reacţiilor feminine, reacţii de un prozaism ce exclude definitiv enigmaticul (cum s-ar zice, regele e gol!). Prozele universului copilăriei petrecute în mediu rustic sunt construite prin juxtapunerea aglomerată a detaliilor de comportament, printr-o prea insistentă observare a ticurilor, a gestului ostentativ bizar, toate la un loc reuşind prea rar şi anevoie a căpăta convergenţă. Tentat de textualism, I. F. reuşeşte stilistic mai degrabă în paginile scrise aşa cum, de când lumea şi pământul, se scrie.

top 5

Librăria KRETZULESCU
1. Stephen Crane, **Semnul roşu al curajului**
2. Jean d'Omersson, **Din voia Domnului**
3. A. Costăchescu, Maria Iliescu, **Vocabularul minimal al limbii române curente**

Librăria SADOVEANU
1. Colleen McCullough, **Obsesie indecentă**
2. Maurice Druon, **Regii Blestemaţi**
3. Luxiţa Mazilu, **Literatura română (Cartea candidatului la admiterea în liceu)**

Librăria EMINESCU
1. Isaac Asimov, **A doua fundaţie**
2. Dick Francis, **Şanse potrivnice**
3. Maurice Druon, **Regii blestemaţi**

Librăria ALFA
1. Franck Herbert, **Mântuitorul Dunei**
2. Colectiv, **Psihoteste**
3. Victor Saragea, **Tratat de fiziopatologie**

Librăria din Bd. 1 Dec 1918, nr. 53
1. Herman Landon, **Regina furtunii**
2. Norman Spinrad, **Bug Jack Barron**
3. Barbara Bradford Taylor, **Un act de voinţă**

Pentru o cât mai promptă prezentare, invităm ediurile interesate (dar şi pe autori) să expedieze pe adresa redacţiei noastre un exemplar din noile apariţii de carte.

Pagină realizată de Alexandru Spânu

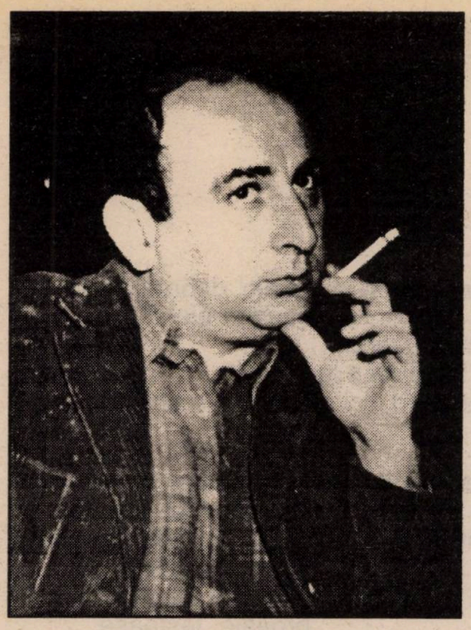

Romanul literaturii

Lucian Raicu: „Scene, reflecţii, fragmente", editura Cartea Românească, 1994

de DAN CRISTEA

Într-una din secvenţele ce compun acest volum, alcătuit în 1986, după „Reflecţii asupra spiritului creator", „Calea de acces", „Fragmente de timp", „Scene din romanul literaturii", Lucian Raicu mărturiseşte că, în tinereţea sa de critic literar, se abandona cu totul, uituc de lume şi de toate, freneziei de a scrie: „Scriam, scriam în neştire, la şaptesprezece, optsprezece, nouăsprezece ani, nu-mi păsa de nimic altceva, uitam de mama care trăgea să moară, n-aveam *timp*, trăiam într-o stare de, acesta e cuvântul, *beatitudine*. Sinistra *beatitudine* a literatului. De orice vârstă, de orice «calibru» ar fi fost el, acest literat. *Beatitudinea* în sine este sinistră, totdeauna, nu numai în anumite condiţii, nu numai în *obsedantul deceniu*" (p.87). După mulţi, mulţi ani de practică a scrisului, lucrurile se schimbă şi experienţa îl învaţă cu o altă stare, opusă celei de beatitudine: „Excesiva «inspiraţie», binecunoscuta «vervă» a frazei, a textului, «strălucirea» etc., de evitat, chiar dacă aşa vin de la natură, de la fericitul moment, ori de câte ori (mai ales atunci!) fraza şi textul cad peste lucruri importante la maximum, peste temele esenţiale. Mai potrivită, atunci, pauperitatea stilistică, nesiguranţa, căutarea anevoioasă a cuvintelor. Ajungi să ştii asta, cu vremea, uneori târzie. E un *secret* ce nu ţi se revelează de la început; şi nici n-ar fi bine să se reveleze. Omul care scrie nu trebuie să ştie, de la început, nici ceva mai târziu, prea multe". (p. 132)

Dar nici starea de „beatitudine", nici aceea de aparentă „pauperitate" stilistică (atenţie! reflecţia de mai sus e ilustrată chiar de „conţinutul" cărţii) nu sunt stări absolute, de condamnat sau de recomandat în bloc şi uniform pentru acela care este sau care doar aspiră să fie un „personaj" în romanul esenţial al literaturii. Acest ambiguu şi complicat *nici/nici*, care respinge albul-alb şi negrul-negru, caracterizează „filozofia" critică a lui Lucian Raicu. Ar putea fi invocat, în această privinţă, ca termen de analogie, numele lui Merleau-Ponty, el însuşi filozof al ambiguităţii şi exponent a ceea ce se cheamă „fenomenologia existenţială". Chiar şi fără a se revendica în mod expres de la această filozofie (oroarea autorului, binecunoscută, pentru clasificări şi categorisiri!), critica lui Raicu din ultimele sale volume, bazate pe lecturi de opere dar mai ales pe lecturi de jurnale, mărturisiri şi corespondenţă, este o critică fenomenologică, altfel spus, o critică admiţând practica inseparabilitate dintre text şi lectură, dintre operă şi experienţă trăită. Ea caută să discearnă (cât omeneşte se poate discerne!) esenţa, sursele, substanţa şi originea fenomenului literar, „miracolul" operei literare ca apariţie şi manifestare, între dorinţă şi criza de a crea, nuanţele, culoarea şi atmosfera particulare unei „rostiri" pe fondul universalului omenesc ca şi pe acela al *mitologiei* („eterna poveste") literaturii.

Dacă pentru critica literară post-structuralistă şi post-modernistă textul e nimic altceva în afară de text, pentru Raicu încă mai există un *ton*, o *tonalitate* sau un *registru* după care pot fi recunoscuţi marii scriitori. Literatura înseamnă aici numai literatură de valoare care promovează valorile omenescului. La fel, dacă pentru aceeaşi critică, ambiguitatea literaturii ilustrează ambiguitatea funciară a limbajului, pentru Raicu această ambiguitate e deopotrivă cu ambiguitatea vieţii *trăite*, cu *firea* adâncă a lucrurilor. Literatura, departe de a fi (doar) un joc al limbajului, este încă pentru el angajament în risc şi angajament în existenţă, contact intim cu formele şi revelaţiile concretului. În clipele de graţie, literatura dă seamă de „adevăruri şi evidenţe" fundamentale. O reabilitare asemănătoare se extinde şi asupra unor termeni aşa-zis empirici şi compromişi definitiv în ochii multora, precum gust, inspiraţie, intuiţie.

Scenele prezente din „romanul literaturii", temă spre care s-a orientat în ultimul timp critica lui Raicu, se concentrează, ca de obicei, asupra *scrierii*, „omului care scrie", *lecturii*. Să culegem câteva din reflecţiile ce compun această carte care, spune autorul, „se scrie pe măsură ce se trăieşte". Astfel, pentru Raicu, scrierea este „chin şi bucurie", continuând: „În vechea ebraică există un singur cuvânt pentru *voluptate* şi pentru *suferinţă*". (p. 19). Unul din imboldurile principale ale scrierii este „să arate că lucrurile sunt (cum se spune) ceva mai complicate îndeobşte" (p. 41). Esenţa oricărei literaturi, consideră autorul, e *poezia*, luată aici şi în sensul de *altceva* şi în acela de „simţire" participativă. Un mare scriitor nu e niciodată un laş dar, pe de altă parte, nu trebuie privit nici ca martir, sfânt sau erou exemplar. După asemenea afirmaţie, fraza cade prea abrupt pentru a fi luată chiar în litera ei: „Nimic înfricoşător: un literat" (p. 33). Continuă Raicu în altă parte: „Marea lene omenească este lenea de a simţi, nu aceea de a gândi" (p. 47). De aici, atenţia constantă şi simpatia autorului pentru scriitorii care sunt dotaţi cu harul „simţirii", care scriu, cum se spune, nu doar din „cap" sau din „talent" dar şi din „suflet", scriitorii sensibili, cu alte cuvinte, faţă de concret şi de solicitările lui multiple. Marea literatură, în opinia lui Raicu, nu e niciodată desensibilizatoare.

Cartea de reflecţii a lui Raicu, continuând forma şi formatul „scenelor din romanul literaturii", se „inspiră" din jurnale, din confesiuni şi amintiri, ale sale şi ale altora, din scurte note de călătorie, din citate şi juxtapuneri de citate. Criticul pledează, de altfel, pentru o altă lectură, „mai dreaptă, mai conformă cu firea *literarului*", a textelor critice, o lectură care să observe că acestea nu constituie un discurs convenţional-logic şi monolitic, ci o polifonie dialogică de „voci", aparţinând atât „naratorului" cât şi unor „personaje" cu care acesta se confruntă. Modului „drept" de a scrie critică Raicu îi preferă o cale sinuoasă, mediată, fragmentată, sugerând „căutarea anevoioasă a cuvintelor" şi capabilă să redea mişcarea circular-obsesivă a gândului: „Calea de acces este adesea o cale mediată, o cale sincopată, o cale frântă, nici nu mai seamănă cu o cale propriu-zisă şi abia când nu mai seamănă cu ceea ce aşteptam să fie sunt câteva semne că ar putea deveni, în cele din urmă, productivă. În domeniile acestea, ale meditaţiei, ale literaturii, imaginea dobândită prin refracţie este mai serioasă, mai de încredere decât imaginea dobândită prin nemijlocita reflectare" (p. 63).

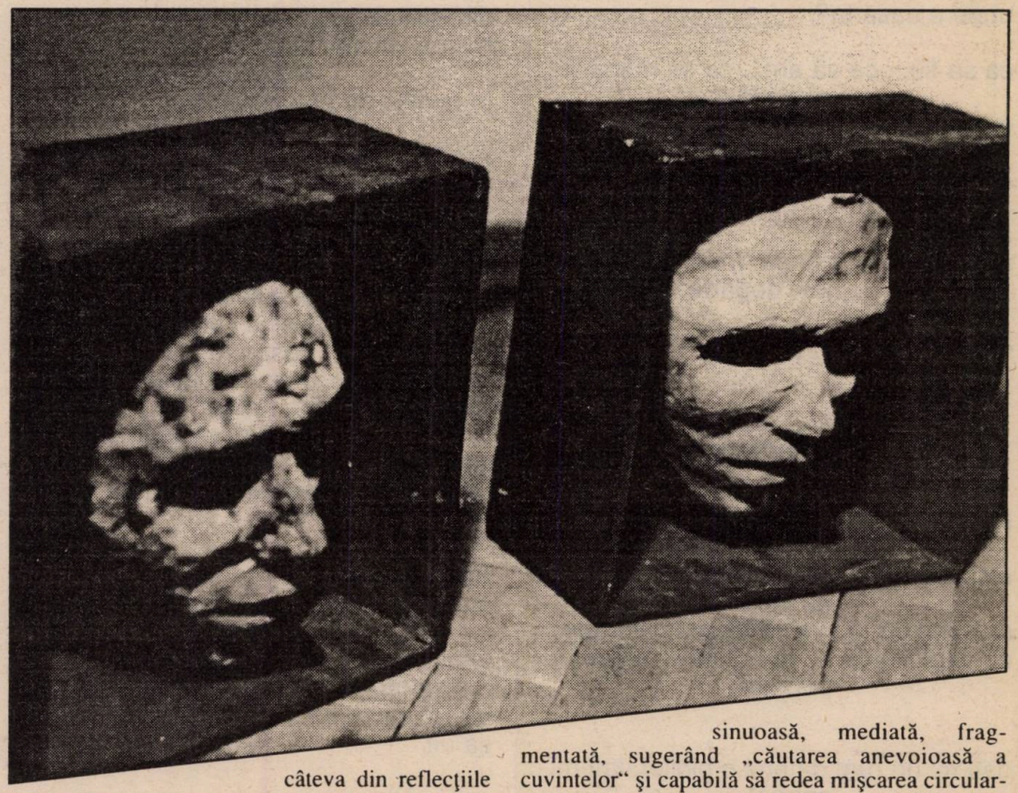

„Scene, reflecţii, fragmente" nu e un jurnal propriu-zis, deşi conţine şi însemnări de acest fel. Cel mult, afirmă autorul cărţii, ar putea fi considerat un „jurnal al gândurilor, al momentelor din ce în ce mai rare când «literatura încă există»". Fără literatură şi fără convingerea că ea e încă posibilă în lumea-aşa-cum-este, cum ar zice Raicu, ce plictiseală!

magda cârneci

Coral

poezie sacră, sfântă fecioară,
...o uşă se trânteşte/ se deschide/ se închide,
poezie sfîntă, auroră împurpurată,
...un bărbat care urlă/o femeie isterică/
un ţipăt de oligofren speriat/
unde e Împărăţia ta?

ca să fiu mai liber am muşcat, am rupt, am mâncat,
ca să mă apăr de frig, de foame, de sete am lovit, am
mestecat, ca să mă hrănesc, să mă îngraş, ca să atac mai
bine, ca să nu-mi fie frică am rupt, am muşcat, ca să
uit, ca să mă cheltui cât mai mult cu putinţă, ca să nu
mai ştiu nimic, să fiu liber

sora mea, eşti fardată, nu eşti curată
sora mea, eşti dezvelită, nu eşti curată
unde e casa ta?

ca să fiu... ca să am... ca să mănânc... ca să lovesc...
ca să mă apăr... ca să am... ca să aflu... ca să muşc
ca să fiu...ca să mănânc...ca să lovesc

aici! aici!
aici. acolo. în stânga. în dreapta. sus. jos. departe. aproape

ca să.

Poetesă

Nu voi fi marea poetesă a lumii

nici revoluţii nu voi cânta, nici pe altare nu voi oficia
cu sânii goi nu voi înflăcăra baricade
cu virginitatea nu voi mântui mărunte popoare

daţi-mi un rug! daţi-mi o biblie! daţi-mi o spadă!

tineri bărbaţi nu se vor mai sinucide pentru mine
nici tineri sclavi nu vor mai fi aruncaţi în cuşca cu fiare
nu mi se vor închina ode, epopei şi sonete
nu-mi va fi reprodus chipul în milioane de pânze, fotografii, oglinjoare

nu mă voi mai naşte dintr-o coastă sau din spumă de mare
nici umbra mea nu se va mai apleca

tainic, mică Lillith,
din spatele unei sfinte treimi.
nu mă voi mai regăsi în cărţi cu zeiţe, în tomuri cu mume
în reviste de modă, jurnale.

Am 36 de ani, am trecut de vârsta fatală
am încasat câte ceva de la oameni
şi încă mi se pare ciudat că exist?
încă n-am privit realitatea în faţă?
îmi privesc trupul gol, cutia asta cu sâni şi bulboane
din care de astăzi nu voi mai vorbi decât despre mine
nu mai pot vorbi decât despre mine
aşa cum mă văd, reprodusă în milioane de cioburi asemenea
care curg continuu pe stradă
fără să-şi mai amintească nimic.

Bine. Accept.
am să învăţ din nou să cos, să torc, să cârpesc
am să curăţ, am să gătesc,
am să fac o mulţime întreagă de plozi
am să fac cum vreţi voi, am să tac, am să uit
.....

am să vă las **fără mine.**

Imago Mundi

Capul de bou despicat în jumătate, spun ei,
poate arăta în măruntaiele sale după cum se aşază
căzând creierii, ochii, limba şi sângele,
înălţarea ori prăbuşirea imperiilor.

Capul de operă, spun eu, mărturiseşte şi el
desfăşurat în etajele, debaralele şi coridoarele sale
întotdeauna
o imagine a lumii
pe când nici o imagine a lumii nu e posibilă.

Sferele de cristal îmbucate una în alta precum foile cepei,
între care se ascund astrele cântând la orgi curcubeice, ca
şi pielea de elefant întinsă peste patru broaşte, ţestoase
aşezate pe patru ouă, aşezate pe-un peşte, aşezat pe o apă,
apă neîncepută, nesfârşită, nemăsurată, nevinovată, ca şi
scara lui Iacob stând dreaptă până la cer,
asemeni marelui arbore străbătând suprapusele ceruri
şi ierarhizatele iaduri, oh, iadul, cu sorbitoarele sale cercuri coborând până în punctul de jos,
acolo unde e marele ou, sau marea femeie, sau
numărul unu, sau un pumn de-ntuneric, sau o raţă sălbatică.

Fiecare cu lumile sale. Pe când în talciocul
cu imagines mundi înghesuite-ntre ele, bătându-se
ca furnicile fără număr izvorând dintr-un muşuroi descompus,
devorându-se, îngrăşându-se, noi stăm la tarabă
cu mortul în spate

mortul mare şi gol, încărcat de fireturi, giuvaere şi semne,
mortul greu şi putred, ca un pepene lăsat prea mult să se coacă
pe vreo etajeră a universului,
de când gospodarul e dus de acasă
şi a rătăcit demult drumul.

Înainte

În vizuinile noastre feerice
noi rodeam liniştit din proviziile
de sânge şi smirnă, ale unor timpuri apuse,
construiam noi labirinturi şi galerii,
întăream muşuroiul,
aşteptând răbdător, în viermuială şi hibernare,
naşterea vreunui astru necunoscut, trisolar,
care să ne orbească privirea,
valul vreunui potop care să ne înece
sau să ne ridice pe vârfuri,
ghilotina sau flacăra,
ori poate numai
marele şobolan sau marele cântec

care vine pe drum.

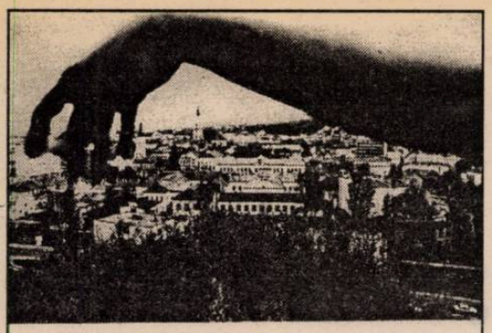

Stăm
Spânzurați deasupra
Unei lumi
Care nu ne mai rucape.
O dată și-o dată
Tot ne vom prăbuși,
Și nu e sigur
Că ea,
Va fi destul de
Îndulgacută
Ca să nu se lase
Distrusă.

Aventurile artei: PICASSO PRIVEȘTE PICASSO

de CORNELIU ANTIM

O „aventură artistică" este termenul folosit ad-hoc pentru a defini drumul în contemporaneitate al unei **sfidări**. Creaţia adoptă uneori o astfel de „atitudine", când limitele sunt pulverizate de cutezanţa ideilor înnoitoare. Artele au constituit, în acest sens, dintotdeauna un teoritoriu al aventurii absolute. Dacă mai adăugăm la aceasta şi figura de conquistador a lui Picasso, înţelegem de ce viaţa cuprinsă într-un univers de acest fel curge de la vărsare către izvoare.

„Picasso priveşte Picasso" este construcţia spectaculară a unei stări de spirit, ce continuă să agite secolul şi să-şi desluşească obârşiile. Pentru că marele artist a împins sfidarea creativă dincolo de închipuire, acolo unde nu mai este loc nici pentru epigoni, nici pentru derizoriul gesturilor imitatoare. Ceea ce îngăduie, totuşi, moştenirea sa este numai „sentimentul Picasso", adică locuirea în matricea sa spirituală. De fapt, în inepuizabila febră poetică pe care o generează geniul său proteic şi surprinzător.

Manifestarea-fluviu, orchestrată de Centrul Cultural al Republicii Ungare şi de „neliniştitul" animator Dorel Găină, artist orădean şi profesor de arte vizuale la Academia de Arte din Cluj, s-a bazat în bună parte pe o astfel de vocaţie a aventurii, la care incită astăzi originalitatea gândirii artistice a lui Picasso. Timp de zece zile şi-au dat mâna, într-o ambianţă generoasă, deşi nu întru totul potrivită pentru asemenea „show-uri" artistice, toate formele de arte vizuale, muzica, creaţia vestimentară, poezia, happening-ul artistic în toată diversitatea lui, de la poezie la design şi caricatură.

Şi-au etalat creaţiile, multe realizate spontan, la faţa locului, mai bine de 45 de artişti plastici din Bucureşti, Oradea, Satu-Mare, Timişoara, Sibiu, Lugoj, Braşov (Săcele), Cluj... Au participat alături de generaţiile consacrate sculptori, graficieni, pictori, ambientalişti, designeri şi studenţi ai academiilor de arte din Bucureşti, Cluj, Iaşi şi Timişoara. Au fost convocate numeroase personalităţi şi grupări creatoare din centrele culturale importante ale ţării (ContemporanArt, „PAS", „Occident–Orient" etc.), pasionaţi angajaţi–creatori (în termeni cu totul relevanţi) ai întreprinderii orădene „PLASTOR", muzicieni de talia lui Tiberiu Olah şi Stefan Korody-Kreutzer (Germania), cineaşti şi teleaşti din Cluj, Timişoara şi Bucureşti.

Mult mai importantă a fost, însă, atmosfera în care s-a desfăşurat acest „spectacol" inedit, conceput pe seama aventurii artistice nutrită de nealinatul „sentiment Picasso". O iniţiativă culturală cu o deschidere remarcabilă către lumea de mâine. A prins contur o viziune coerentă în sincretismul ei, de o prospeţime şi un insolit al formelor de expresie cuceritoare.

Au fost zece zile frenetice, în care bogăţia imaginativă şi consistenţa formelor de manifestare (expoziţii, colocvii, dezbateri, conferinţe şi dialoguri interconectate pe circuite informaţionale între diferite oraşe din trei ţări, concerte, vizionări de filme, recitaluri poetice, happening-uri artistice etc.) au compus imaginea-spectacol a unui univers foarte viu şi în permanentă mişcare. Idei şi forme ce-şi refuză închistarea, spiritul modern şi eminamente deschis înnoirilor, nu neapărat avangardiste, fiind semnul dominant al acestei fermecătoare aventuri: „Picasso priveşte Picasso".

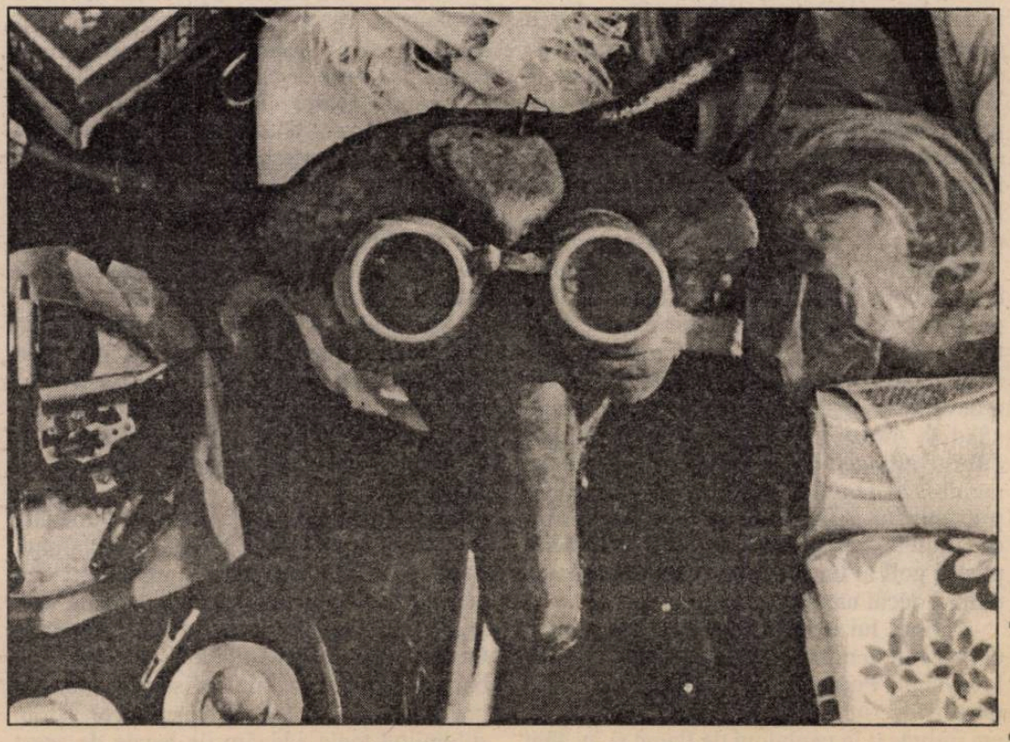

Dorel Găină: Răsturnarea arcei lui Pablo

Festivalul naţional de poezie Sighetul Marmaţiei 1994

Ediţia a XXI-a a Festivalului Naţional de Poezie Sighetul Marmaţiei şi ediţia a XV-a a Serilor de poezie „Nichita Stănescu" de la Deseşti se desfăşoară anul acesta în perioada 8–10 octombrie. În acest context vor fi premiate 3(trei) volume de versuri apărute în perioada octombrie 1993 – august 1994, aparţinînd **numai** foştilor laureaţi (indiferent de ediţie) ai celor două manifestări şi 3(trei) volume de versuri în manuscris (în acest caz autorii în vârstă de până la 35 de ani vor respecta procedeele uzuale de participare la concursuri).

Volumele, edite şi manuscrise, vor fi expediate pe adresa: **Casa de cultură Sighetul Marmaţiei, str. Iuliu Maniu, nr. 31, cod. 4925, jud. Maramureş, tel. 62/11581**, până la data de **1 septembrie 1994.**

Juriul format din scriitori, critici literari, reprezentanţi ai instituţiilor organizatoare vor acorda, conform Regulamentului de organizare, premii în bani.

Organizatori: Ministerul Culturii, Inspectoratul pentru cultură al judeţului Maramureş, Uniunea Scriitorilor din România, Reviste literare, Casa de Cultură Sighetul Marmaţiei, Căminul Cultural Deseşti.

Convinşi că manifestările vor găsi ecou în rândurile iubitorilor de cultură, aşteptăm oferte de sponsorizare în contul 65.51.1.21.08 deschis la BCR – Filiala Sighetul Marmaţiei.

KURT VONNEGUT jr.

*Cunoscut în special pentru romanele sale – între care **Abator cinci**, **Sirenele de pe Titan**, **Leagănul pisicii**, **Micul dejun al campionilor**, **Fii binecuvântat, domnule Rosewater**, **Ocnaşul**, **Deadeye Dick**, **Galapagos** şi celelalte – KURT VONNEGUT jr, autor dintre cei a căror creaţie a marcat definitiv proza americană postbelică, a scris, cu predilecţie la începutul carierei sale, şi o serie de cuceritoare, prin amestecul de umor cinic şi dezinvoltură/dezinhibiţie a scriiturii, proze scurte, reunite ulterior în volumul antologic **Bine aţi venit în cuşca maimuţelor**, din care am selectat şi bucata următoare, în care mărcile definitorii ale stilului său sunt lesne recognoscibile.*

Prezentare, adaptare şi traducere de Dan-Silviu Boerescu

ÎNTÂMPLAREA DE LA

Călătoria de afaceri pe care am întreprins-o cel mai departe de casă în scopul vânzării unui geam dublu a avut drept ţintă Hyannis Port, statul Massachussetts, practic exact curtea din faţa reşedinţei de vară a familiei Kennedy. Câmpul meu de acţiune uzual acoperea o rază de 25 de mile în jurul reşedinţei mele din North Crawford, statul New Hampshire.

Întâmplarea de la Hyannis Port a putut avea loc numai datorită faptului că anumite cuvinte ale mele au fost greşit interpretate de cineva, care a şi tras de aici concluzia că aş fi un fanatic susţinător al republicanilor, al senatorului Goldwater în special. Iată ce mi s-a întâmplat în prealabil: liderul Clubului Leilor din North Crawford era un adept al lui Goldwater şi din acest motiv l-a invitat pe tânărul Robert Taft Rumford, aflat încă la colegiu, să ia cuvântul la un miting în care să explice lumii porcăria oribilă ce domneşte în sânul Patidului Democrat la Washington şi Hyannis Port. Băiatul era preşedintele unei organizaţii studenţeşti sau aşa ceva, care încerca să readucă ţara pe făgaşul croit de Primele ei Principii politice. După câte îmi amintesc, unul dintre acestea consta în renunţarea la impozitul pe venit.

Încercam sentimentul bizar că băiatului îi păsa de politică tot atât de puţin cât îmi păsa şi mie. Rostea lucruri foarte dure, dar o făcea în felul în care ar cânta la acel instrument numit kazoo. Singura oară când a devenit realmente interesant a fost atunci când a început să povestească despre diferite întreceri de yachting, golf şi tenis cu membri ai familiei Kennedy şi unii dintre prietenii lor. Afirma că se face nejustificat de multă propagandă în jurul talentului pentru golf al lui Boby Kennedy, în timp ce el nu-i decât un sărman ageamiu.

Părinţii lui Robert Taft Rumford erau şi ei prezenţi la miting. Bătuseră atâta drum de la Hyannis Port până aici fiindcă erau foarte mândri de fiul lor – tatăl, mai ales. Acesta era îmbrăcat în pantaloni de flanel şi încălţat în pantofi albi de sport, deşi pe aici se aşternuse zăpada. Băiatul îl prezentă ca fiind **Comandorul** William Rumford. Comandorul era un omuleţ cu gene rare şi ochi albaştri spălăciţi. Aducea cu un ursuleţ prietenos, asemenea fiului său. Am aflat după aceea, de la cineva din serviciile secrete, că membrii clanului Kennedy chiar le ziceau Rumforzilor „oamenii Pooh", întrucât semănau cu ursuleţii din cartea pentru copii **Minie Pooh** (Prostănacul).

Soţia Comandorului nu era şi ea o Pooh, totuşi. Era subţire şi agilă, probabil cu vreo două degete mai înaltă decât soţul ei. Urşii au un fel anume de a privi, care arată că se pot mulţumi aproape cu orice. Soţia Comandorului nu îl avea.

După ce băiatul revărsă flăcări şi pucioasă asupra familiei Kennedy, tatăl aplaudând la tot pasul, Hay Bolden se ridică în picioare. Era un suporter democrat al lui Kennedy şi, în această calitate i-a adresat băiatului o serie de cuvinte grele. Băiatul nu s-a simţit foarte lezat, ci doar un pic stânjenit, răspunzând cu alte câteva acorduri la kazoo. Comandorul era cel căruia îi păsa şi încă al dracului de mult. S-a ridicat şi el în picioare, începând să-l combată cu violenţă pe antevorbitor. Soţia încerca zadarnic să stăvilească vacarmul, dar Comandorului îi plăcea asta mai mult ca orice.

Mitingul s-a sfârşit, mai toată lumea resimţind stânjeneala. Nu m-am îndreptat spre Hay Bolden ca să discut ceva ce n-avea absolut nici o legătură cu Kennedy sau cu Goldwater. Era vorba despre garnitura unei ţevi de baie pe care tocmai i-o vânduse. El insistase să şi-o monteze singur, economisind astfel şapte dolari şi jumătate. Numai că acum ţeava picura, iar plafonul camerei de dedesubt ameninţa cu prăbuşirea. Hay pretindea că de vină este marfa, nu modul în care fusese montată. Otrava rămasă disponibilă de la cearta cu băiatul republican îmi era servită mie, cu generozitate. I-am răspuns pe acelaşi ton, subliniind toate adevărurile legate de acest subiect şi am dat să-l părăsesc, când Comandorul Rumford mi-a apucat mâna şi mi-a strâns-o cu putere. Îşi închipuia, probabil, că încercasem să apăr cauza băiatului său şi a lui Barry Goldwater.

„Cu ce te ocupi?", m-a întrebat. I-am explicat şi următorul lucru pe care mi-l amintesc este că imediat mi s-au comandat geamuri duble pentru toate ferestrele casei mele cu patru etaje din Hyannis Port. Comandorul o numea **căsuţa** lui.

„Deţineţi gradul de comandor în Marină?", m-am interesat eu.

„Nu", explică el, „tatăl meu a fost secretar de stat la Marină sub William Howard Taft. De aceea, numele meu complet este Comandor William Howard Taft Rumford."

„Atunci, faceţi parte din Garda de Coastă?"

„Vrei să spui în **Flota Personală a lui Kennedy**?"

„Poftim?", răspunsei mirat.

„Aşa se obişnuieşte să fie numită Garda de Coastă în zilele de azi, de vreme ce singura ei misiune este de a proteja pe membrii familiei Kennedy atunci când aceştia practică schiul nautic." (...)

Aşa că m-am deplasat până la Hyannis Port cu camioneta mea, ca să fac măsurătorile de rigoare în vederea instalării geamurilor la reşedinţa Comandorului cel mai târziu până în iunie. La el se ajungea numai luând-o pe Irving Avenue. La familia Kennedy, folosind aceeaşi arteră de acces.

Pe şosea se formaseră şiruri lungi de maşini, care se deplasau cu viteza de patru mile pe oră. Radiatorul meu părea să fiarbă a patra oară. Când am recunoscut persoana aflată la volanul limuzinei din faţa mea, m-am mai liniştit. Era Adlai Stevenson în persoană şi-i fierbea şi lui radiatorul. La un moment dat, am staţionat atât de mult încât eu şi domnul Stevenson ne-am dat jos din maşini să ne dezmorţim un pic. Am profitat de ocazie ca să-l întreb cum se mai descurcă Naţiunile Unite şi el mi-a răspuns cu

HYANNIS PORT

amabilitate că se descurcă binişor. N-am aflat nimic nou de aici. Când am ajuns, în fine, la Hyannis Port, Irving Avenue era blocată de poliţişti. Adlai Stevenson a primit permisiunea să intre, eu nu.

Apoi, îmi amintesc faptul că în Hyannis mi-au căzut ochii pe firmele diverselor magazine. Printre ele, **Patiseria Primei Familii**. Am intrat şi am sunat acasă la Rumford să aflu cum ar putea un simplu vânzător de geamuri duble să pătrundă pe Irving Avenue fără a suporta pe propria-i piele o grindină de plumbi bine ţintiţi. Mi-a răspuns majordomul. Şi-a notat numărul permisului meu de conducere, s-a interesat ce înălţime am şi ce culoare au ochii mei, explicându-mi că va suna imediat la Poliţie ca să-i roage să-mi permită accesul în zonă. Se făcuse deja după-amiază târziu, pierdusem prânzul, aşa că m-am hotărât să iau ceva de la patiserie. Până şi chiflele purtau numele unor membri ai familiei Kennedy sau ai prietenilor lor. Puteam să comand o **Jackie** sau o **Caroline**, ba chiar şi un **Arthur Schlesinger, jr**. Mi-am luat ceva numit **Teddy** şi o ceaşcă de **Joe**.

De data asta, am reuşit să pătrund pe Irving Avenue, împreună cu Ministrul Apărării din Pakistan. În afara noastră strada era pustie ca o milă pătrată din Sahara. Reşedinţa Rumford – căsuţa – avea poarta principală la stradă. Era cea mai mare din zonă şi, probabil, cea mai veche. O clădire impunătoare în stuc, cu multe turnuleţe şi balconaşe, precum şi o verandă care o înconjura ca un brâu. Într-un balcon de la etajul doi, trona un portret uriaş al lui Barry Goldwater. În locul ochilor avea faruri de bicicletă, care răzbăteau până la poarta vilei lui Kennedy. Proiectoarele din jur luminau totul ca ziua. În plus, erau dotate cu semnalizatoare care clipeau intermitent.

Cineva care vinde geamuri duble nu poate fi niciodată sigur din ce clasă socială face parte, mai ales atunci când şi instalează aceste geamuri. Aşa că m-am apucat de treburile mele, începând să iau dimensiunile ferestrelor. Comandorul însă m-a primit ca pe un oaspete de seamă, invitându-mă la un cocktail, apoi la masă, oferindu-mi şi găzduire pentru noapte. A zis că mă pot apuca de măsurători abia a doua zi.

Am luat, deci, câte un Martini pe verandă (...). Un elicopter ateriză undeva dincolo de gardul familiei Kennedy. Clarice, soţia Comandorului, se întrebă cine putea fi. „Probabil Papa Ioan al VI-lea", răspunse flegmatic soţul ei. Majordomul, al cărui nume era... John, tocmai intra cu un vas imens în mână. Credeam că ni se vor servi floricele sau arahide, dar în vas se găseau nasturi şi butoni cu chipul lui Goldwater. Comandorul îi spuse lui John să meargă să împartă conţinutul vasului celor aflaţi în maşini în apropiere. Majoritatea au acceptat darul. Câţiva autostopişti venind tocmai de la Boston au cerut permisiunea de a se odihni pe peluza casei Rumford, Comandorul a încuviinţat, adăugând că ar fi bucuros să le ofere şi limonadă dacă acestia ar primi să poarte câte o pereche de butoni Goldwater. Propunerea a fost întâmpinată cu entuziasm.

„Domnule Comandor", întrebai, „unde-i băiatul acela drăguţ care ne-a vorbit la mitingul din New Hampshire?"

„Te referi la unicul meu băiat, prietene."

„Trebuie să recunosc că-i un băiat a-ntâia!"

„Bucăţică ruptă din taică-său", încuviinţă Comandorul.

Clarice emise un şuierat clasic de tren de marfă.

„Puştiul tocmai a plecat să facă o partidă de înot", explică fericitul tată. „Se întoarce curând, numai să nu-l decapiteze vreunul din membrii Mafiei irlandeze care practică schiul nautic în zonă."

(...) Telefonul sună exact în clipa în care Comandorul se pregătea să formeze numărul firmei de avocaţi al cărui client era, în scopul de a reclama injuriile aduse de un ghid angajat de casa Kennedy să explice turiştilor splendorilor golfului. Printre altele, se furnizau interesante informaţii despre „urâţenia de căsoi aparţinând casei Rumford" şi despre câţiva din locuitorii ei de marcă. Fusesem chiar somat să depun mărturie într-un viitor proces de calomnie.

Cel care sunase era un membru al serviciilor secrete, pe numele său Raymond Boyle, supranumit **Specialistul în problemele Rumford** sau **Ambasadorul în Rumfordiana**. Comandorul mă rugă să mă folosesc de serviciile telefonului în derivaţie instalat la etaj, „numai să-mi formez o impresie pertinentă despre cât de aroganţi au ajuns unii servitori în ziua de azi."

„Mi-a fost dat să văd multe, inclusiv regimentul scoţian de gardă, însă nimic nu mi s-a părut mai agresiv decât Serviciul Secret al Preşedintelui Kennedy", începu Comandorul. „Fiindcă veni vorba, Boyle, ţi-am povestit despre o persoană numită Calvin Coolidge – a fost şi el preşedinte – care obişnuia să meargă la pescuit cu tatăl meu şi cu mine pe cheiul Yacht Club-ului?"

„Bineînţeles, sir, şi încă de mai multe ori", replică Boyle. „E o poveste trăznet, pe care mi-ar plăcea s-o mai ascult când şi când, numai că acum v-am căutat să vă comunic ceva important în legătură cu fiul dumneavoastră."

Comandorul îşi continua povestea impasibil. „Preşedintele Coolidge insista să pescuiască folosind propria lui undiţă, iar flota combinată a Pacificului şi Atlanticului nu erau niciodată ancorate în apropiere, nici cerul nu era brăzdat de avioane, nici chiar brigăzile serviciilor secrete nu călcau în picioare straturile de flori ale vecinilor săi."

„Sir", continuă răbdător Boyle, „fiul dumneavoastră Robert a fost surprins în momentul în care încerca să se furişeze clandestin pe yachtul tatălui preşedintelui, **Merlin**."

„Pe vremea lui Coolidge nu existau asemenea tomberoane plutitoare pe aici..."

„Comandor Rumford, sir, aţi înregistrat exact ce v-am relatat în legătură cu fiul dumneavoastră?"

„Bineînţeles, ai afirmat că Robert, un membru al clubului de yachting din Hyannis Port, a atins barca unui alt membru al aceluiaşi club. Asta trebuie să-i apară unui marinar de apă dulce, unui ageamiu ca dumneata, drept o crimă îngrozitoare. Sunt nevoit să te informez, domnule Boyle, de existenţa unui vechi obicei al mării, în virtutea căruia un înotător, momentan epuizat, are voie să se odihnească sprijinindu-se de un vas care nu-i aparţine, fără a se teme că va fi ciuruit de Garda de Coastă sau că degetele îi vor fi maltratate de către membrii serviciilor secrete."

„Nu s-a tras nici un foc de armă şi nimeni nu a fost molestat, sir. Apoi, nu

Continuare în pagina 22

Romeo Moldovan: MAEN (sculptură şi pictură)

David Rokeah

(Israel)

Cum să iei îndărăt

Cum să iei îndărăt ce
nu se poate lua îndărăt. Vara, care s-a dus,
toamna, care s-a dus. Cum te-ai putea întoarce
fără să jeleşti, în oraşele nimicite:
Pompei, Salamina, Avdat.
Lasă rămăşiţele istoriei să urmeze
focarul evenimentelor. Dune
acoperindu-se singure:
Legea stratificării.

Mai târziu

Părul tău albeşte domol. Refac în memorie hoinărelile somnului. Hoinărelile mele spre pod, peste locuinţa bătrânului pianist. Mai târziu aud geamătul scării de lemn. Pulsul fricii mele. Muzica
lui Bach.

În româneşte de Petre Stoica

ÎNTÂMPLAREA DE LA HYANNIS PORT

Urmare din pagina 21

există nici un semn cum că fiul dumneavoastră ar fi fost epuizat. Trebuie să vă reamintesc că orice persoană care, neinvitată, neanunţată etc. se apropie cu o asemenea viteză şi cu astfel de intenţii, de preşedinte sau de una din proprietăţile sale, poate fi îndepărtat prin orice mijloace, inclusiv cele violente."

„Ordinul ca fiul meu să fie îndepărtat a fost dat de cineva din familia Kennedy?", vru să ştie Comandorul.

„Nu se afla nici un Kennedy la bord. Numai Adlai Stevenson, Walter Reuther şi unul din oamenii mei."

„Stevenson şi Reuther?" murmură gânditor Comandorul. „Data viitoare o să-l sfătuiesc pe Robert să nu mai iasă în larg fără un pumnal între dinţi. Dar eşti sigur că-i vorba despre fiul meu?" (...)

„Sunt sigur, sir. De asemenea trebuie să vă informez că, în mod oficial, fiul dumnavoastră trebuie să înceteze să mai folosească yachturile din port în calitate de locuri de **rendez-vous**."

„Rendez-vous?" exclamă iritat Comandorul.

„Robert al dumneavoastră obişnuieşte să se întâlnească cu o fată pe toate vasele din golf. Azi, aveau aranjat s-o facă pe **Merlin**, crezând că nu va fi nimeni la bord. Adlai Stevenson şi Walter Reuther au constituit o surpriză pentru ei."

„Domnule Boyle, resping alegaţiile dumitale. dacă aş şti că le-ai mai formulat şi în faţa altor persoane, te-aş sfătui să îţi agăţi pistolul şi centura de gâtul soţiei dumitale, întrucât ai fi aspru pedepsit pentru fiecare din aceste mârşave insinuări. Robert nu s-a întâlnit niciodată cu o fată pe care să nu ne-o fi prezentat în prealabil, cu demnitate, mie şi mamei lui".

„Pe aceasta o veţi întâlni peste câteva clipe, Robert tocmai se îndreaptă spre casă împreună cu ea."

Trebuie să mărturisesc că durul Comandor se cam fleşcăise. Foarte umil, îl întrebă pe Boyle: „Eşti bun să-mi comunici numele ei?"

„Kennedy, sir", răspunse Boyle prompt. „Sheila Kennedy, o trufanda abia sosită din Irlanda, una din verişoarele de gradul patru ale preşedintelui Statelor Unite".

Seara aceea, cina de la Rumford Cottage a fost una tristă, minunată, fericită şi ciudată. În jurul mesei eram strânşi noi, Robert cu prietena sa, eu, Comandorul şi soţia. Fata era atât de inteligentă, de caldă şi frumoasă, încât inima-mi vibra ori de câte ori o priveam. Am mâncat într-o linişte deplină. Comandorul a atins numai o dată problema politicii: „Ei, îţi vei continua turneul de conferinţe prin ţară sau ai de gând să...?".

„Cred că voi renunţa la politică o vreme."

M-am uitat la chipul soţiei Comandorului, la Clarice. Toate ridurile dispăruseră de pe faţa ei. Părea şi ea tânără şi frumoasă. Pentru prima oară în cine ştie câţi ani era relaxată.

Cei doi îndrăgostiţi plecaseră într-o croazieră nocturnă. Comandorul, soţia sa şi cu mine sorbeam un coniac pe verandă. Se întunecase.

John, majordomul, veni şi întrebă dacă n-ar fi timpul să fie aprinse farurile senatorului Goldwater.

„Cred că-l vom lăsa să se odihnească noaptea asta."

„Am înţeles, sir."

„John", continuă Comandorul, „să nu fiu greşit interpretat. Rămân tot suporterul lui, dar cred că are dreptul să se odihnească şi el noaptea asta."

(...) Deodată, farurile a două maşini venind dinspre reşedinţa familiei Kennedy ne izbiră drept în faţă. Maşinile opriră chiar în faţa casei Rumford. Curând se auzi vocea preşedintelui: „Comandor Rumford, s-a întâmplat ceva cu reclama Goldwater? E stricată cumva?"

„Nu, domnule preşedinte", răspunse cu respect Comandorul.

„Atunci, de ce nu funcţionează?"

„Nu am pornit-o astă seară, sir."

„Am în vizită pe ginerele domnului M.", continuă preşedintele, „şi aş dori mult s-o vadă şi dânsul."

„Am înţeles, sir". Comandorul intră în casă şi apăsă pe comutator. Strada întreagă se lumină brusc, scăldată de proiectoarele din balcon.

„Mulţumesc", spuse preşedintele. „Vrei s-o mai ţii puţin aprinsă, te rog?"

„Sir?"

Maşinile îşi porniră motoarele. „Astfel", explică preşedintele, „voi găsi mai uşor

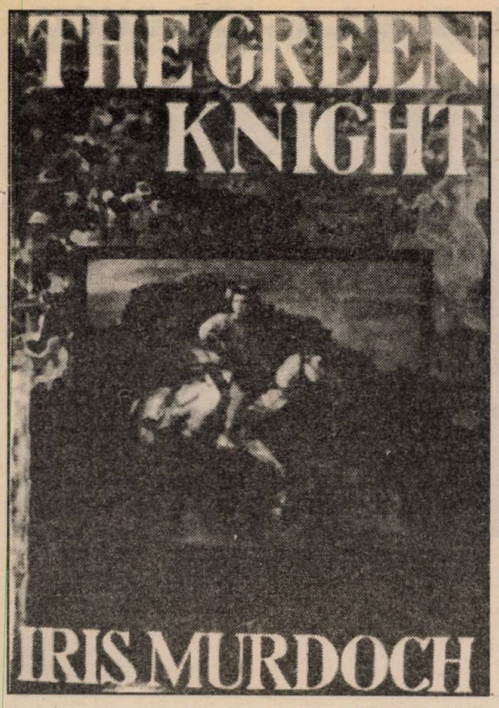

O pasionată sete de adevăr

Iris Murdoch: „The Green Knight", Chatto and Windus, London, 1993

de VIRGIL LEFTER

Lectura unui roman de Iris Murdoch constituie o experienţă artistică deosebită. Epicul pur, naraţiunea captivantă (autoarea mărturiseşte o credinţă nestrămutată în virtuţile povestirii), se îmbină cu dezbaterea de idei, cu textul bogat în valenţe de autentic eseu, elemente ordonate de o riguroasă gândire filozofică. Însoţind textul, întreţesute în substanţa naraţiunii, se află mai totdeauna repere livreşti, referiri la creaţii fundamentale ale ale literaturii şi artei care, aidoma unei lumini dinlăuntru, dau forţă şi semnificaţii sporite mesajului ideatic, umanist şi artistic al scriitoarei. În „Marea, Marea", de pildă în filigranul cărţii se străvede epura „Furtunii" shakespeariene iar în „Ucenicul cel bun" întâlnim aluzii la Jane Austen sau „În căutarea timpului pierdut". În fine, în cel mai recent roman al său, „Cavalerul Verde", trimiterea este direct mărturisită de scriitoare, în chiar textul cărţii, la enigmaticul poem medieval englezesc, de sorginte cavalerească, cu acelaşi nume „Sir GAWAIN and the GREEN KNIGHT". Iris Murdoch nu încearcă a descifra taina unui personaj cu valenţe mitice, ea nu reinterpretează într-o manieră modernă un text şi o problematică a veacurilor trecute. Prin revelarea noimelor şi semnificaţiilor sale umane însă, „Cavalerul Verde" devine un soi de leit-motiv, un reper exemplar de probleme etern umane pe care eroii de un viguros şi patetic realism ai zilelor noastre le retrăiesc şi le reactualizează. Poemul din secolul al XIV-lea era o scriere aproape ermetică despre eros, credinţă şi fidelitate, despre egoism şi generozitate, dar şi despre biruinţa finală a adevărului. Romanul lui Iris Murdoch surprinde în universul cvasi claustrat al cercului de intelectuali ce alcătuiesc lumea cărţii, criza unui microcosmos uman pentru care erosul şi adevărul, spiritul justiţiar şi mila sunt tot atâtea probleme şi idealuri pe care o lume descumpănită încearcă să le recupereze. Zbaterea patetică a lui Bellamy James care renunţă la totul, în căutarea purităţii izbăvitoare, având mereu nostalgia atingerii absolutului prin identificarea cu Dumnezeirea, drama lui Lucas Graffe, istoricul integru, care lipsit de iubirea părintească, comite, ros de gelozie, păcatul omuciderii, freamătul lui Clement Graffe, pentru care recâştigarea afecţiunii fraterne reprezintă o adevărată obsesie, sunt descrise în roman paralel cu zbuciumul unor fermecătoare fiinţe adolescentine ale căror frustrări, melancolii şi aspiraţii întregesc tabloul unei umanităţi ce îşi caută armonia pierdută. Asemeni lui Sir Gawain, eroul poemului cavaleresc medieval, personajele cărţii trec printr-o serie de încercări sau ordalii, ele refăcând, într-un fel, un scenariu ritualic de purificare, având drept rezultat atingerea acelui spirit justiţiar temperat de milă, acelui eros superb epurat de păcat şi egoism. Dar mai presus de toate, ca o încununare a acestor valori, eroii „Cavalerului Verde" se află în căutarea Adevărului. Conştient sau nu, personajele romanului lui Iris Murdoch au nostalgia ieşirii din ceaţa învăluitoare a existenţei.

Cavalerul Verde (alias Peter Mir) nu este numai un simbol venit de departe, din revolutul dar oricât ar părea de ciudat etern prezentul ev mediu, el este un catalizator, o întruchipare a fiinţei ingenue, generoase, care prin elanurile sale altruiste redă celorlalţi semeni fericirea, revelându-le adevărul. Poemul medieval, la care se raportează mereu autoarea, este însă şi un subtil artificiu ce permite alunecarea în poveste şi mit, căci eroii cărţii par a evolua halucinant într-o lume a ficţiunii ce se suprapune aproape total vieţii reale. Cartea începe, de fapt, cu binecunoscuta formulă „A fost odată ca niciodată ..." ce ne smulge din contingent pentru a ne plasa într-o realitate alta în care totul este posibil. În finalul romanului, când „basmul" s-a sfârşit şi prin ieşirea din poveste, eroii au atins acel grad benefic de cunoaştere a adevărului, înţelegem o dată în plus că ficţiunea a fost ea însăşi o lume a iluziei, numai că trecerea prin acest univers ordonat de legile artei oferă personajelor o nouă percepţie purificatoare a vieţii. Semnificativă pentru mesajul cărţii ni se pare şi întâlnirea din final cu Marea salvatoare (aceeaşi obsesie din „Marea, Marea", care ne trimite cu gândul la „Anabasis-ul lui Xenofon") şi reintegrarea pietrei favorite a lui Moy la locul său de origine, ce reprezintă nu numai viziunea unei naturi însufleţite dar şi recuperarea ordinii şi armoniei, a comuniunii recâştigate cu natura după periplul dureros prin hăţişurile haosului. „Cavalerul verde" nu este singurul element livresc cu forţă iradiantă din excepţionalul roman al lui Iris Murdoch. O pânză atribuită lui Rembrandt – „Călăreţul polonez" – (este interesant că autoarea alege parcă anume o lucrare a cărei autenticitate este pusă sub semnul întrebării, sugerând astfel ambiguitatea artei) devine prin ecourile ce le trezeşte în conştiinţa celor ce o contemplă o expresie a existenţei umane, atât de complexă, atât de superbă şi dureroasă în acelaşi timp prin permanentul ei freamăt. În fine, vie în roman rămâne acea căutare patetică a adevărului, acea „sete pasionată de adevăr" (care, în concepţia autoarei, a contribuit la istoricele evenimente din Europa răsăriteană) ideal ce, odată atins, chiar şi pentru o clipă, redă omului capacitatea de trăire deplină a vieţii, reîntoarcerea la firesc şi normal, la armonia şi echilibrul existenţei.

scriitori pe mapamond

V.S. Naipaul (al cărui roman **La Traversée du milieu** trebuie să apară în curând la ed. Plon) este ca de obicei ipocrit. Puţine femei apar ca personaje în cărţile sale. Asta i se pare „trivial". „Autobiografia nu e genul meu. Ceea ce contează nu sunt detaliile vieţii mele, ci opera mea." În acelaşi timp însă, se confesează unui ziarist de la **New Yorker** că, în tinereţe, într-un elan de abandon al personalităţii, a frecventat prostituate, fiind o „fiinţă pasională şi lipsită de experienţă". Recunoaşte că a avut timp de mulţi ani o amantă (e adevărat, într-un colţ uitat de lume)! Dar Naipaul nu şi-a pierdut austeritatea: aşteaptă de la jurnalişti aceeaşi rigoare în legătură cu munca sa. Răspunzând unei critici la ultima sa carte (**A Way in the World**) este politicos, dar ferm: „Aţi citit probabil prea repede... Cartea este scrisă cu viteza cu care citesc **eu**. Paragrafele sunt dense şi a citi 30 de pagini în mare viteză v-ar putea face să rataţi mult din ceea ce am creat pentru dumneavoastră". **(Sunday Times Magazine, 8 mai)**

Muriel Spark are 76 de ani şi 20 de romane. Trăieşte în Toscana într-o biserică din sec. al XIV-lea. Născută în Scoţia, Muriel Sarah Camberg l-a părăsit pe Sydney Oswald Spark, soţul ei, în Rhodezia, în timpul războiului. Atunci şi-a început cariera de scriitor: serviciile secrete au angajat-o să inventeze mici istorioare care să demoralizeze duşmanul. După divorţ deja se gândea la căsătorie: „N-am întâlnit omul cu care să doresc să mă căsătoresc sau care să fie liber. Cred că sunt măritată cu literatura mea." La Roma, unde s-a instalat din anii '60, a găsit o „societate total superficială. Bărbaţii sunt toţi însuraţi sau homosexuali..." Urmăreşte cu interes viaţa politică a Italiei: „Îmi place Berlusconi. Italia are nevoie de un bun manager. Cineva asemănător doamnei Thatcher". **(Sunday Times Magazine, 15 mai)**.

Olga Ivinskaya, fosta iubită a lui Boris Pasternak (**Lara** din romanul Dr. Jivago, personaj abia descoperit, cu mari emoţii, la Moscova), are 82 de ani şi este foarte furioasă. Când KGB-ul a arestat-o, în 1960, la moartea lui Boris, i-au fost ridicate poemele şi scrisorile pe care poetul i le adresase. Deşi printr-o decizie a Curţii Supreme scrierile ar fi trebuit să-i fie returnate, ele n-au ajuns niciodată în posesia Olgăi. În ciuda celor patru ani de muncă forţată cu care a plătit legătura sa cu Pasternak, cercurile de prieteni n-au primit-o bine la întoarcere, considerând-o o ambiţioasă. În ceea ce priveşte moştenirea poetului părerile sunt împărţite. Unii consideră că scrierile acestuia aparţin naţiunii. Evgheni, fiul lui Pasternak, recunoaşte Olgăi Ivinskaya anumite drepturi, dar ea doreşte totul şi declară: „Aceste poeme nu aparţin nimănui altcuiva decât mie. Trebuie să-mi fie redate". **(Sunday Times Magazine, 8 mai)**

Marka Dona

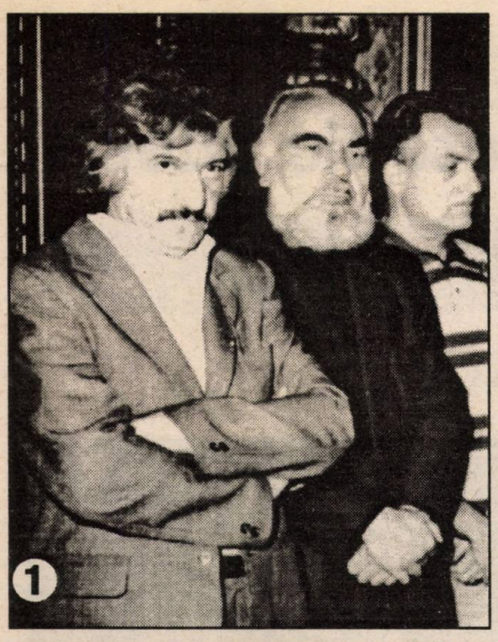

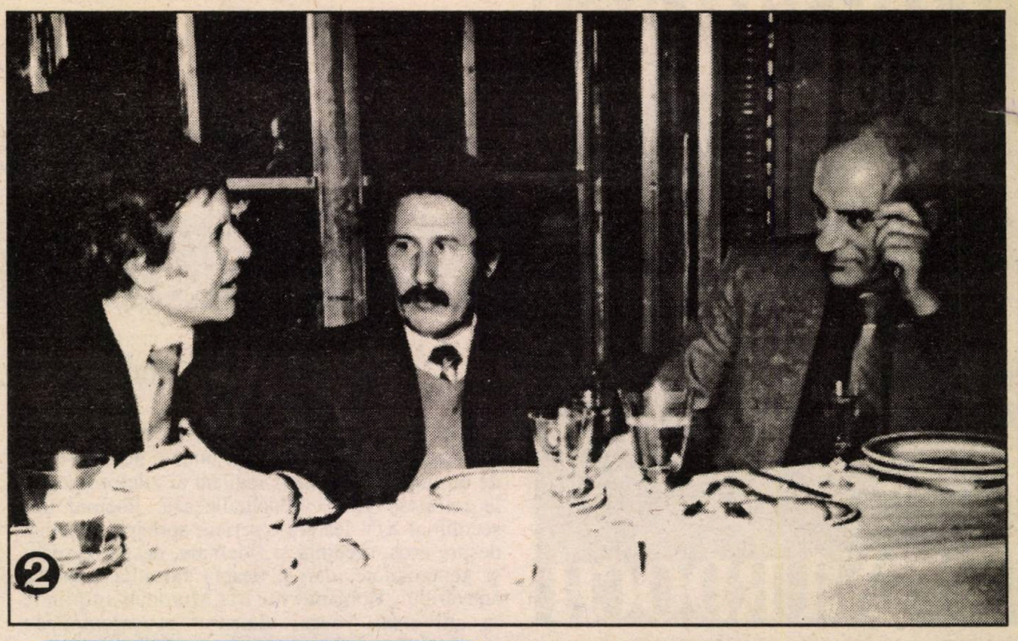
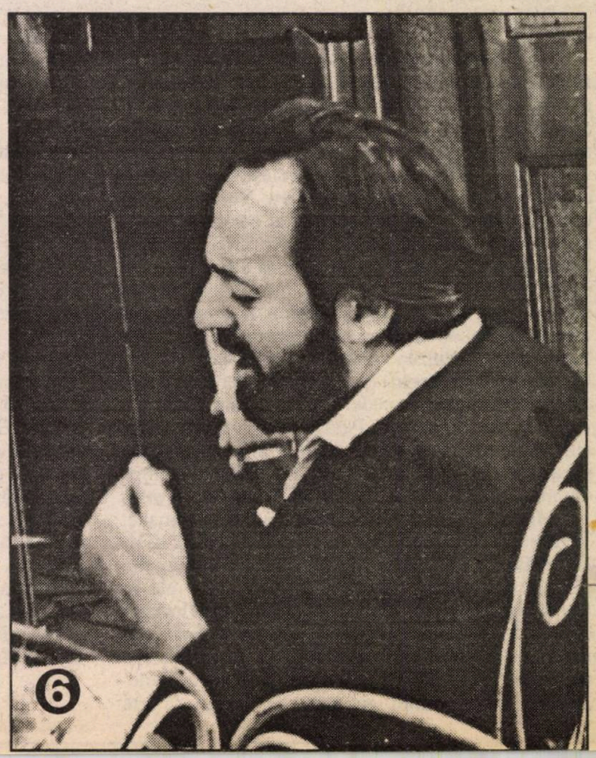
❶ „Păhărelul cu nectar“ (1970) al lui Valeriu Anania între „Semnul şarpelui“ (1974) de Mircea Micu şi „Dicţionarul de idei literare“ al lui Adrian Marino.
❷ „Don Quijote în Est“ (1993) al lui Octavian Paler scrutând „Tinereţea lui Don Quijote“ (1968) – care, cândva, era doar a lui Marin Sorescu – supravegheaţi academic prin „Timpul trăirii, timpul mărturisirii“ al lui Eugen Simion.
❸ „Leul Albastru“ (D.R.Popescu, adică) privind peste o doamnă (Maria Banuş) din „Ţara fetelor“ (1937).
❹ Cu „Biciul Albastru“ (1974), Mara Nicoară a făcut…miliarde!
❺ Vlad Muşatescu: „Herr Everak, ţi-am spus, «Viaţa nu-i ca un vagon», dar nici ca Televiziunea de sub Cotroceni!“
❻ După o repriză de rugby, „Declamările“ lui Tudor George, acum, într-un spaţiu etern!